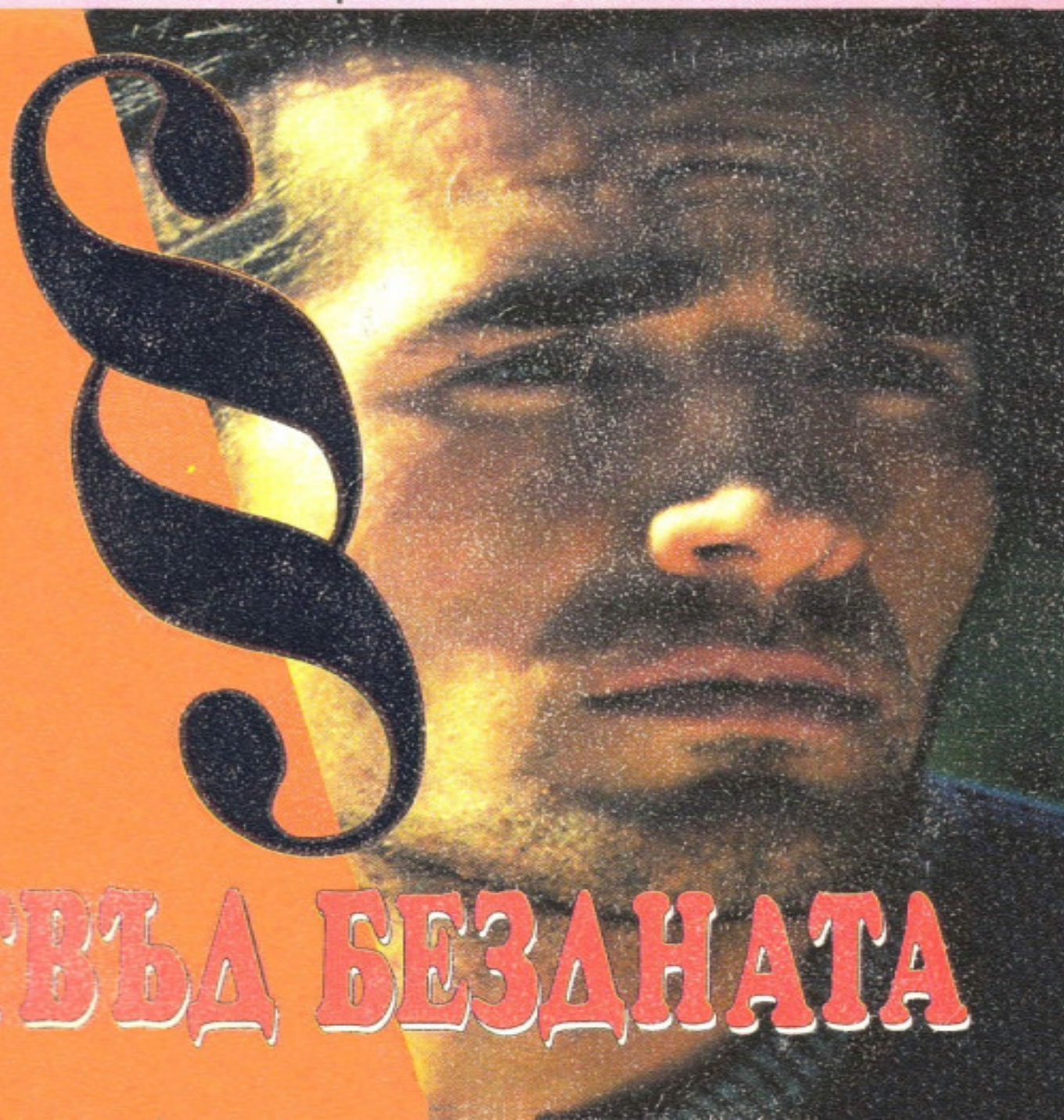

Арчибалд КРОНИН

НОВО заглавие от автора на ЗАМЪКЪТ на ШАПКАРЯ

ОТВЪД БЕЗДНАТА

АРЧИБАЛД КРОНИН ОТВЪД БЕЗДНАТА

Превод: Веселин Кантарджиев

chitanka.info

Отгледан и възпитан с убеждението, че баща му е загинал при железопътна катастрофа в Буенос Айрес, Пол Бърджис шокиран открива, че е син на известния Рийс Матри — човек, осъден на доживотен затвор.

Пол не може да повярва в доказателствата за вината на баща му. Но кой е истинският извършител на престъплението? В търсенето на справедливост ще преодолее ли синът бездната, в която е попаднал бащата и която умело се подготвя за Пол?

Увлекателният сюжет, драматичните ситуации, в които попада Пол, и сензационните разкрития в детективски маниер, поднесени с неповторимия Кронинов стил и убедителност на образа, ни правят дълбоко съпричастни към съдбата на героите.

ЗА АВТОРА НА РОМАНА

Арчибалд Джоузеф Кронин, лекар и писател, е роден в Кардрос, Шотландия през 1896 г. След завръщането си от служба в Кралския флот през Първата световна война, той се дипломира в медицинския факултет на университета в Глазгоу. По-късно започва лекарска практика в Лондон до момента, когато поради влошено здраве е принуден да я изостави и започва да пише. След Втората световна война А. Д. Кронин дълги години живее в Съединените щати. Умира през 1981 г. в Швейцария, където прекарва последните няколко години от живота си.

Много от неговите романи, между които: „Замъкът на шапкаря“, „Цитаделата“, „Звездите гледат отгоре“, „Ключовете на царството“ и „Испанският градинар“, са успешно филмирани. Сборникът от разкази „Приключенията на черната чанта“ е в основата на увлекателен телевизионен сериал. А. Д. Кронин е написал и автобиографията си — „Приключения в два свята“. Творчеството на А. Д. Кронин, безспорно едно от най-значимите имена в английската литература на нашия век, е значително по обем и тематика. На български език (с изключение на „Дървото на Юда“ — 1961 г.) са преведени главно произведенията му до 1952 г., докато значителна част от по-късните му творби, много популярни и често преиздавани на Запад, остават все още неизвестни за българските читатели.

ЧАСТ ПЪРВА

ГЛАВА ПЪРВА

Всяка сряда вечер майката на Пол вземаше трамвая от спирката пред общината, където работеше, и отиваше на вечерната служба в малката църква Мериън, а той, след часовете по философия в Университета, бързаше да я посрещне на излизане от църквата. Но тъкмо тази сряда разговорът му с професор Слейд го бе забавил и като погледна часовника си, той реши да си тръгне право за в къщи.

Беше месец юли и хубавата, изпълнена с очакване вечер бе обгърнала с очарованието си опушените сгради на Белфаст. Очертани на фона на кехлибареното небе, покривите и комините на северния ирландски град губеха прозаичните си форми и ставаха загадъчно сияещи, като видение от някой сън.

Докато се изкачваше по Ларн Роуд — тиха странична уличка, където на номер 29 той, заедно с майка си, заемаше приземен тристаен апартамент — прилив на въодушевление обзе Пол. Изведнъж почувства смайващата красота на живота и обещанията, които носеше. Спрял за момент пред вратата на жилището си, скромният млад мъж, гологлав, в износен костюм от туид^[1], вдиша дълбоко в дробовете си мекия, спокоен въздух. После бързо се обърна и пхна секретния си ключ в ключалката.

В кухнята канарчето пееше. Като подсвирна на птичето, той съблече самото си и го окачи на закачалката в антрето. Останал по риза, сложи чайника да ври и се зае с приготвянето на вечерята. След няколко минути часовникът над камината удари седем и Пол чу стъпките на майка си по външната веранда. Поздрави я весело при влизането ѝ — суха, облечена в почтено черно, изстрадала женица, леко приведена на една страна от неразделната си чанта за всичко.

— Съжалявам, че не можах да прескоча до църквата, мамо — усмихна се той, — но Слейд ми даде работата, почти съм сигурен в това.

Мисис Бърджис впи проникателен поглед в сина си. Кичурът сива коса, измъкнал се изпод износената ѝ шапка, подсилваше впечатлението за умора, за християнска сила на духа и за примирение,

което създаваха дълбоките бръчки по лицето ѝ и втренчените ѝ късогледни очи. Но постепенно изражението ѝ се смекчи под неговия открит и весел поглед. Това бе — тя беше благодарна на Бога — добро лице, не особено красиво — тя пак благодари на Бога, че му е спестил опасностите от голямата красота — но лице открито и честно, с твърде изпъкнали скули и малко изпито — несъмнено от прекалено четене — но иначе излъчваше здраве, със светлосиви очи и високо чело, оградено с късо подстригана кафява коса. Беше и добре сложен, със стройна фигура, макар и с почти незабележим недостатък в походката след контузия на десния крак при игра на футбол.

— Радвам се, че се е уредило, сине. Знаех, че си имал основателна причина да не дойдеш. Ела и мистър Флеминг те очакваха.

Тя свали памучните си ръкавици и като хвърли одобрителен поглед към масата, извади от чантата си шунка, увита в мазна хартия, и торбичка с любимите му макови кифлички. Седнаха на масата и след като тя каза молитвата си, започнаха да се хранят.

Пол виждаше, че въпреки сдържаността си майка му беше много доволна.

— Голям късмет, мамо. Три гвинеи^[2] седмично, и то през цялата ми деветседмична ваканция.

— Тази промяна ще ти е добре дошла, след всичкото това четене на финала.

— Да — кимна той, — преподаването в лятното училище е почти като отпуски.

— Бог е добър към теб, Пол.

Усмивката му малко помръкна и той забеляза:

— Ще трябва още тази вечер да изпратя удостоверението си за раждане на професор Слейд.

Майка му не каза нищо. С наведена глава тя взе лъжичката си и отстрани едно чаено листче, което плаваше в чашата ѝ. Когато заговори, гласът ѝ беше малко приглушен:

— За какво им е притрябвало удостоверението ти за раждане?

— О, чиста формалност — отвърна той небрежно. — Не вземат студенти под двайсет и една години. Не ми беше съвсем лесно да убедя Слейд, че съм ги навършил миналия месец.

— Искаш да кажеш, че думата ти не му беше достатъчна?

Той я изглежда изненадан.

— Мамо! — Това бе малко неочаквано за него. — Човекът само спазва разпорежданията. Заявлението ми, заедно с удостоверението за раждане са необходими пред Борда^[3].

Мисис Бърджис не отговори.

След кратко мълчание Пол се впусна в едно полухумористично описание на беседата си с професора, който ръководеше лятното училище в Портрей. Когато привърши третата си чаша чай, Пол се изправи. Чак тогава и майка му се раздвижи.

— Пол — опита се да го задържи тя, — не съм... не съм сигурна в края на краищата... че ми харесва идеята да отидеш в Портрей.

— Какво? — възкликна той. — Та нали от седмици и двамата се надяваме, че ще отида.

— Това означава да си далеч от мен. — Тя се поколеба и пак сведе поглед надолу. — Ще ти липсват неделните излети с Флемингови. Ела ще е разочарована, а това би било твърде много за теб.

— Глупости, мамо. Безпокоиш се за нищо.

С леко сърце той отпъди опасенията й преди тя да продължи с протеста си и се запъти по коридора към стаята си, за да попълни молбата. Стаята беше малка, служеше за кабинет и спалня едновременно, с прозорец на лицевата фасада на къщата. По облепените със светли тапети стени в картонени рамки висяха снимки на футболни и хоккейни отбори. Върху камината имаше няколко купи и други спортни трофеи, които Пол бе печелил от време на време в университетските състезания. Под рамката на прозореца стоеше малка библиотечка, съдържаща избрани романи и някои по-солидни трудове — повечето класически — които сочеха един интелигентен и добре уравновесен вкус. В ниша на отсрещната стена, зад зелена сукнена завеса, беше скрито едно тясно легло, на което спеше, а върху груба масичка до стената бяха подредени университетските му учебници и записки от лекции, както и учебната програма.

Всичко това мълчаливо свидетелстваше за характера на Пол, за здравето му младо тяло, чувствителността и силата на духа му. Ако някой би потърсил пропуск или грешка, такава би открил в безупречната до крайност подредба на стаята, показваща склонност към педантизъм и прекален стремеж към съвършенство, които той

може би бе извлякъл от онова коригиращо и „извисяващо“ влияние, което майка му непрестанно упражняваше над него.

Той седна пред масата, разви капачката на писалката си и с изправени рамене, и лакти прибрани към тялото, с лекота попълни формуляра. Като го прочете отново, за да се увери, че не е допуснал грешка, кимна с глава и се върна във всекидневната.

— Ще ми го дадеш ли сега, мамо? Удостоверението. Искам да хвана пощата в девет часа.

Тя повдигна глава. Още не беше започнала да разтребва масата и седеше там, където я беше оставил. Лицето ѝ изглеждаше поруменяло, а гласът ѝ прозвуча необичайно, сякаш не говореше тя.

— Едва ли знам къде е. Не е нещо, което веднага можеш да вземеш в ръцете си.

— О, хайде мамо!

Погледът му се стрелна към тумбестия скрин, в който тя държеше всичките си книжа, няколкото фамилни бижута, евангелието, очилата си и други лични дреболии.

— Трябва да е в най-горното чекмедже.

Тя го погледна с леко разтворена уста, разкривайки наполовина евтините си, зле прилягащи изкуствени зъби. Руменината бе изчезнала от матовите ѝ бузи, които сега бяха по-бледи от обикновено. Като се изправи, тя извади от кесията си ключ и отключи горното чекмедже на скрина. Гърбом към него методично потършува цели пет минути, после заключи чекмеджето и се обърна.

— Не — рече тя с безизразно лице, — не мога да го намеря. Няма го там.

Пол прехапа устната си с досада. Беше покорен и предан син, обвързан от строгостта на възпитанието си, но в този момент му беше съвсем невъзможно да разбере поведението ѝ. Със сдържан тон той ѝ каза:

— Наистина, мамо, това е важен документ. И ми е нужен.

— Как бих могла да зная, че ще ти трябва? — Гласът ѝ изведнъж потрепна в негодувание. — Тези неща понякога се губят. Знаеш каква борба трябваше да вода, останала вдовица през всичките тези години; да те отгледам, да мисля за стотици други неща и с по-голям товар на плещите си от всяка смъртна жена живяла някога, загрижена през половината от това време за покрива над главите ни; да

не говорим за грижите по образованието ти. Мога да кажа, че имам достатъчно други проблеми на главата си, и без да се тревожа за някакви документи, особено пък след като през повечето време нямахме подходящо място, където да ги съхраняваме.

Това избухване, макар и чуждо на сдържаната ѝ натура, го изненада и остави дори по-объркан, поради явната липса на основания от нейна страна. Но строгостта на изражението ѝ — предупредителен сигнал, който добре познаваше — го възпря от продължаване на спора. Със спокоен тон той каза:

— Имаме късмет, че е възможно да извадим дубликат като пишем до Съмърсет Хаус^[4] в Лондон. Ще го направя още тази вечер.

Тя направи отрицателен жест с ръка. Гласът ѝ сега прозвуча по-спокоен:

— Не е твоя работа да пишеш до там, Пол — каза тя и като прочете съмнение в погледа му, добави: — Нека не вдигаме шум за нищо. Денят не беше лек и за мен. Утре ще пиша чрез общината за това удостоверение.

— Няма да забравиш, нали?

— Пол!

— Съжалявам, мамо.

— Добре, скъпи.

Колеблива усмивка озари измъченото ѝ лице с блед лъч просветление.

— Сега запали осветлението. Ще поразчистя и ще се приготвим за сън.

[1] Груб вълнен плат. — Б.пр. ↑

[2] Златна монета от старата английска монетна система, равняваща се на 21 шилинга. — Б.пр. ↑

[3] В случая — ректорски съвет или друг ръководен орган на университета. — Б.пр. ↑

[4] Централно учреждение, в което се съхраняват депозирани завещания и документи, свързани с данъчното облагане и гражданското състояние. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

През следващите два дни Пол беше изцяло зает. Университетът Куинс прекъсваше занятията за Голямата ваканция и възникнаха много задължения свързани с края на семестъра. По общо желание той трябваше да свири на пианото на годишния студентски хоров концерт. Беше се оказало трудно да открие и една не на място оставена книга от университетската библиотека. В последния момент имаше практически изпит по химия. После преживя и обичайното напрежение в очакване да оповестят общите резултати, но когато списъците бяха разлепени, видя, че в класирането беше заел едно задоволително място. Общо взето, като добър студент, приятен компаньон и превъзходен атлет, Пол се ползваше с уважението на целия клас. Неговата популярност обаче отслабваше от едно спотаено мнение, преобладаващо главно всред студентите медици — група търпяща порицание — които не можеха да разберат благоприличието му поведение и намираха във въздържанието му от по-невинните студентски грехове само позиране.

Веднъж или дважд, макар че умът му бе зает с друго, мислите му се връщаха към скорошната сцена с майка му и като я наблюдаваше, той се питаше дали у нея не се забелязваха признаци на вътрешно напрежение. Тя изглеждаше настръхнала, сякаш очакваше да се случи нещо, по-бледа от обикновено, и обзета на моменти от някаква особена разсеяност. Разбира се, въпреки вродения си силен характер, двойно укрепен и от една сурова вътрешна убеденост и вяра, тя винаги бе била с опънати като струни нерви, спомняше си Пол сега. Още когато току-що бяха дошли в Белфаст и в ранните години на живота им тук, само едно неочаквано почукване на вратата можеше да я накара да подскочи и да промени цвета на лицето ѝ, но това беше различно. Сега някаква глождеща я отвътре тревога бе наложила отпечатъка си на лицето ѝ. В четвъртък и петък след вечеря тя излезе, за да прекара един час с техния пастор и най-стар приятел Иманюел Флеминг от църквата Мериън. Завърна се по-спокойна, но изнурена и със спотаен страх в зачервените си очи.

Сутринта той я попита направо дали е получила отговор от Съмърсет Хаус. Отговори му:

— Не.

Няколко дни след това Пол почти отваряше уста, за да я разпита по-подробно, но някакво неясно угризение, следствие на подчинението, което тя му беше наложила, го караше да премълчи. Не би могло да има нищо нередно, нищо. Но все пак той бе озадачен и започна да търси обяснение за странното й поведение в собственото си минало, макар че фактите бяха съвсем обикновени и открити.

Първите пет години от живота си беше прекарал в Северна Англия, в родния си град Тайнкасъл. Едно смътно запомнено детство, фиксирано в паметта му от шума на парните чукове и продължителния вой на фабричните сирени в ранното утро, призоваващи мъжете в корабостроителниците. На фона на това мъгляво впечатление се открояваше яркия спомен за баща му — един весел и несравнимо дружелюбен човек, който в неделните дни го водеше за ръка в парка да пускат в езерото малки лодки, направени от жилава синя хартия. Когато Пол се поизмореше, баща му го настаняваше на някоя пейка под сянка и с вродения си талант на художник му рисувахе скици на всичко наоколо: хора, кучета, коне, дървета. Чудесни рисунки, които гъделичкаха и очароваха детската му фантазия. И сякаш това не беше достатъчно, ами когато неделята отминеше и започнеха делниците, баща му всяка вечер му носеше цветни фруктови марципани, ягоди в зелени обвивки, жълти банани, розовобузести праскови, прекрасни наглед и на вкус. Произвеждаше ги фирмата за захарни изделия, в която баща му работеше като пътуващ представител.

След петия му рожден ден, се бяха преместили в големия мидландски^[1] град Уъртли. Един по-сив и по-малко щастлив спомен, примесен с фабричен пушек и дъжд, с яркото сияние на стоманодобивните пещи и унилите лица на родителите му; после заминаването на баща му на делово пътуване в Южна Америка. Болката от загубата на един жизнерадостен и сърдечен приятел, мъчителното очакване той да се върне и накрая — сякаш за да се изпълни лошото предчувствие в този детски копнеж — невъобразимата скръб, която бе донесла новината за смъртта на баща му при железопътна катастрофа близо до Буенос Айрес.

След това един тъжен и меланхоличен пътник, който още нямаше и шест години, Пол бе дошъл в Белфаст. Тук, благодарение на връзките на Иманюел Флеминг, майка му си беше намерила работа в счетоводството на общинския здравен отдел. Заплатата беше нищожна, но поне сигурна; с нея вдовицата бе успяла да осигури приличен покрив над главите им и с едно истинско чудо от пестеливост и себеотрицание да изучи сина си за учителската професия. Сега, след тези петнайсет години на напрегнат, нечовешки стремеж от нейна страна, синът ѝ беше на прага на завършването на университета.

Като хвърляше поглед назад, на Пол му се струваше, че огромните усилия на майка му да го отгледа и изучи бяха свили живота им в Белфаст до най-тесни граници. Освен честите си посещения на църквата, тя никога не излизаше навън в обществото. Нямаше и други приятели, с изключение на пастор Флеминг и дъщеря му Ела. Едва познаваше и съседите им, с които живееха врата до врата. В университета той никога не можа да даде пълен простор на общителната си природа, защото винаги бе чувствал, че майка му се намусваше по повод на всяко ново приятелство. Често това ограничение го дразнеше, но като съзнаваше дълбоко какво дължи на майка си, Пол го понасяше с примирение, обуздан също и от постоянното ѝ напомняне.

В миналото той бе отдавал тези ограничения от страна на майка си главно на нейната крайна и бдителна набожност. Но сега, в светлината на настоящото ѝ държане, се питаше дали за това няма и друга причина. Изведнъж му дойде на ум една случка отпреди година. Бяха му оказали честта да го поканят да играе в международен мач по ръгби между Ирландия и Англия. Положително нищо друго не би могло да стопли повече едно майчино сърце. И все пак тя твърдо беше отказала да му разреши да приеме поканата. Защо? Тогава той не можа да отгатне. Сега като че ли смътно съзря причината. И наистина — разглеждайки модела на нейното съществуване, бдителното ѝ мълчание и избягването на всякакви контакти, обгърналата я тайнственост и страстното ѝ упование във Всевишния — Пол с тревожна тръпка разбра, че това беше живот на жена, която крие някаква тайна.

В съботата, която за нея беше работен полуден, тя се върна от работа в два часа. По това време той вече беше решил да поговори

открито с нея. Навън беше валил дъжд и след като остави чадъра си в антрето, майка му влезе във всекидневната, където той прелистваше страниците на една книга. Видът ѝ наистина го поразя. Лицето ѝ беше почти пепелносиво, макар да изглеждаше спокойна.

— Обядва ли, сине?

— Взех си сандвич в клуба. А ти?

— Ела Флеминг ми направи горещо какао.

Той ѝ хвърли бърз поглед.

— Пак ли си била там?

Майка му уморено се отпусна на стола.

— Да, Пол, пак бях там. Искях и се молах за напътствие.

Настана мълчание. Той седеше напрегнат, впил здраво ръце в облегалката на стола си.

— Мамо, не можем да продължаваме така. Нещо не е наред. Кажете ми, взе ли онова удостоверение сутринта?

— Не, сине. Не съм. Дори не съм писала в Лондон.

Кръвта нахлу в лицето му.

— Защо не си писала?

— Защото през цялото време съм имала това удостоверение. Излъгах те. Ето го тук в чантата ми.

Гневът му се притъпи. Той учудено я загледа, докато тя порови в чантата на коленете си и измъкна една сгъната сиво-синя хартия.

— През всичките тези години се борих това да не попадне у теб, Пол. В началото мислех, че никога не бих могла да го направя. Би било непоносимо жестоко. Всяка стъпка по стълбището, всеки глас на улицата ме караха да треперя за теб. Ала годините минаваха, а ти растеше и аз си помислих, че с Божията помощ съм победила. Но не такава е била волята Му. Страхувах се от големите неща, ала малкото камъче обърна колата — тази дреболия с твоето учителстване в лятното училище. Може би е трябвало да се случи, рано или късно. Така казва и пасторът. Молих го да отвлече вниманието ти, да те залъже по някакъв начин, но той реши: „Не! Сега Пол вече е мъж — каза той — и трябва да узнае истината“.

Вълнението ѝ нарастваше с всяка изречена дума и въпреки решимостта ѝ да остане спокойна, гласът ѝ накрая се прекърши в нещо като стенание. Ръката ѝ трепереше, когато му подаде удостоверението.

Той го взе като в мъгла, погледна го и веднага видя, че името там не беше неговото. Вместо Пол Бърджис прочете *Пол Матри*.

— Това не е истинско... — Той млъкна и вдигна поглед от документа към нея, а дълбоко в паметта му прозвуча струна, докосната от името „Матри“, вибрираща плачливо като отскубната от арфа, захвърлена на някой пращен таван. — Какво означава това?

— Когато дойдох тук, взех моминското си име Бърджис. Аз съм мисис Матри, баща ти беше Рийс Матри, а ти си Пол Матри. Но аз исках да забравя това име. — Тя присви устни. — Исках ти никога да не видиш и чуеш това име.

— Но защо?

Майка му замълча. Очите ѝ помръкнаха. Почти беззвучно тя отговори:

— За да те избавя от един ужасен позор.

Усещайки ускореното биене на сърцето си и една особена, сякаш куха болка в стомаха си, той изчака неподвижен майка му да продължи. Но това не беше по силите ѝ. Тя му хвърли отчаян поглед.

— Не ме насилвай да продължа, сине. Мистър Флеминг ми обеща да ти разкаже всичко. Иди при него. Той те очаква.

Пол виждаше, че за нея беше мъчение да продължи, но той страдаше не по-малко и не можеше да я пощади.

— Продължавай — настоя той, — твой дълг е да ми кажеш всичко!

Тя започна да плаче, задавена от хълцания, които разтърсваха тесните ѝ рамене. Никога преди не я беше виждал да плаче. След малко тя бързо пое дъх, дълбоко и болезнено, сякаш събираше всичките си сили. Без да го погледне, изрече задъхана:

— Баща ти не загина при пътуване в Южна Америка. Той се опитваше да се добере до там, когато полицията го арестува.

От всички неща, които очакваше да чуе, това беше последното. Сърцето му пропусна един удар, после сякаш отскочи в гърлото му.

— За какво? — заекна той.

— За убийство.

В малката стая се възцари мъртва тишина. *Убийство*. Смразяващата дума отекна гръмовно, после пак проеца в хълмистите гънки на мозъка му. Почувства слабост. Студена пот обля цялото му тяло. Гласът му изсъска въпроса с разтреперан шепот:

— Тогава... бил е обесен, нали?

Тя поклати глава със зеници забулени в омраза.

— По-добре би било за нас да го бяха обесили. Беше осъден на смърт... и помилван в последната минута... сега излежава доживотна присъда в затвора Стоунхийт.

Това беше твърде много за нея. Главата ѝ клюмна встрани, тя се олюля и се смъкна надолу в стола си.

[\[1\]](#) Мидланд — силно индустриализирана област в Централна Англия. — Б.пр. [↑](#)

ГЛАВА ТРЕТА

Къщата на пастор Флеминг се намираше в деловия център на Белфаст близо до Северната гара — грозно тясно жилище, боядисано в циментено сиво като съседната църква. Макар че се чувстваше изчерпан физически и годен само да се скрие в някой тъмен ъгъл, една разяждаща го неотложност да се срещне с пастора, го беше тласнала да се повлече по влажните улици, блеснали в светлини и шумни от гуляйджии в съботната вечер. Майка му бе дошла на себе си след припадък и се беше оттеглила в спалнята си. Пол не можеше и да помисли за почивка, докато не узнаеше нещо повече, докато не узнаеше всичко.

В отговор на почукването му лампата в антрето светна и Ела Флеминг отвори вратата.

— А, това си ти, Пол. Влизай.

Тя го въведе в гостната — стая с нисък таван, тъмночервени завеси на прозорците и груба мебелировка, стоплена от горящите в камината въглища.

— Баща ми е зает с един от енорияшите си. Няма да се бави дълго. — Тя се насили да се усмихне. — Навън стана влажно. Ще ти направя какао.

Универсалното лекарство на Ела за повечето болести беше чаша горещо какао — един непринуден жест към енорияшите. Пол нямаше никакво желание да опита от невинното питие, но бе твърде изтощен, за да й откаже. Дали само въображението му виждаше в държането й нещо неловко, а в леко присвитите устни белег, че знае за положението, в което се намираше той? Отпусна се безчувствено в стола си, докато тя донесе един поднос от кухнята, разбърка захарта с какаото и го заля с гореща вода.

Беше само две години по-голяма от него, но с елегантната си тънка в талията фигура и бледа кожа, излъчваше нещо момичешко. Сиво-зелените й очи — най-хубавото нещо в лицето й — бяха големи и изразителни. Обикновено бяха весели и сантиментални, но понякога можеха да се изпълнят със сълзи или да искрят гневно. Винаги изрядна

в облеклото си, тази вечер тя носеше тъмна плисирана пола, черни чорапи и бяла, свободна, току-що изгладена блузка, изрязана около шията ѝ.

Той пое от нея и мълчаливо изпи чашата какао. Веднъж-дваж тя повдигна очи от плетивото си и го погледна въпросително. По природа беше приказлива, мисълта ѝ течеше плавно, а поддържането на домакинството на овдовелия ѝ баща ѝ беше придало известна самоувереност. Но когато Пол не отговори на няколкото нейни безцелни забележки, добре очертаните ѝ вежди се склчиха и тя не се обади повече.

В коридора се чуха гласове, последвани от изщракването на входната врата. Ела изведнъж стана.

— Ще кажа на татко, че си тук.

Тя излезе от стаята и момент по-късно се появи пасторът Иманюел Флеминг. Беше мъж на около петдесет, плещест и с големи, груби ръце. Носеше тъмен панталон, тежки високи обувки и черна куртка от алпака^[1], поизбеляла по шевовете. Късо подстриганата му брада беше стоманеносива и строга, но големите светли очи му придаваха малко детински вид.

Той енергично се приближи, грабна с особена сърдечност десницата на Пол, а после свойски го хвана под ръка.

— Ето те и теб, момчето ми. Много се радвам да те видя. Ела да си побъбрим малко.

Флеминг поведе Пол към кабинета си — неприветлива, аскетично обзаведена стаичка в задната част на къщата, без килим, с петна по голите дъски на пода. Единствените мебели бяха жълто дъбово писалище с подвижен капак, няколко виенски стола и остъклен библиотечен шкаф. Върху камината стоеше ужасно грозен, навярно подарен, часовник от зелен мрамор, поддържан от позлатени ангелчета, а первазът над камината бе облечен в кадифе с топчести ресни.

След като предложи стол на посетителя си, пасторът бавно и с тежест зае мястото си зад писалището. Той помълча малко, после започна с тон на привързаност и съчувствие:

— Мое скъпо момче, това сигурно е било страшен удар за теб, но главното, което трябва да помним, е, че такава е била Божията воля. С Неговата помощ ще го преодолееш.

Пол преглътна без слюнка.

— Не мога да го преодолея, докато не знам нещо повече. Аз трябва да знам!

— Това е тъжна и мръсна история, момчето ми — отвърна мрачно пасторът. — Не е ли по-добре да я оставим погребана в миналото?

— Не. Искам да я чуя. Трябва да я чуя, или никога не ще престана да си представям... — Гласът му секна.

Настана мълчание. Пастор Флеминг, облегнат с лакът на писалището и закрил очи с голямата си ръка, сякаш вътрешно беше отдаден на молитва за помощ. Беше честен и добронамерен човек, който дълго и всеотдайно се трудеше на „Божията нива“, но много неща го ограничаваха и често с голямо униние той виждаше как пропадат най-благочестивите му усилия и най-добри намерения. Беше самотна душа и много пъти бе изпадал в настроения на самообвинение. Дори обичта към дъщеря си той бе превърнал в обвинение към себе си, защото виждаше несъвършенствата ѝ, нейната дребнавост, суетността ѝ и все пак твърде много я обичаше, за да се опита да поправи недостатъците ѝ. Трагедията му беше в това, че той копнееше да бъде верен ученик на Бога и светец, който да изцелява страдащите само с едно докосване и да направлява паството си, озарен от Божието слово, което самият той тъй дълбоко чувстваше. Искрено искаше да се възвиси, но уви: езикът му беше непохватен и беден, а нозете му сякаш бяха затънали в тресавище; с една дума, беше твърде земен. Сега, когато заговори, езикът му се движеше трудно, а мрачните, педантични фрази сякаш се отмерваха от меланхоличния такт на часовника.

— Преди двайсет и две години в Тайнкасъл аз венчах Рийс Матри за Хана Бърджис. Хана познавах от няколко години. Беше една от най-милите девойки в паството ми. Рийс не познавах, но и той беше приятен, млад, добре възпитан човек от уелски произход и аз го харесвах и му вярвах. Имаше чудесна работа като представител на голяма фирма за захарни изделия. Имах всички основания да вярвам, че са щастливи, особено след като им се роди син. Аз, момчето ми, бях този, който те кръсти Пол Матри.

Той замълча, сякаш много внимателно подбираше думите си.

— Няма да отрека, че от време на време в хармонията на това семейство се появяваха малки пукнатини. Майка ти беше силно религиозна — истинска християнка; докато баща ти — да се изразя по-снизходително — имаше по-либерални разбирания и това естествено довеждаше до сблъсъци. Майка ти например беше твърдо убедена против употребата на алкохол и тютюн в къщи — един възглед, който баща ти никога не можа да разбере напълно. При това работата му го караше да отсъства от дома поне една седмица всеки месец, което може би оказваше едно обезпокоително влияние върху него. Създаваше си и приятели, много приятели — определено бих могъл да кажа — защото беше хубав, харесван мъж. Не всеки от приятелите му можеше да бъде одобрен, но баща ти общуваше с тях, придружаваше ги в билиардни зали, в барове и други съмнителни свърталища. Все пак аз нямах нищо сериозно против него, преди ужасяващите събития през 1921 година.

Пасторът въздъхна, отмести ръка от челото си, притисна един в друг върховете на пръстите си, с очи, тъжни и замислени, загледани сякаш назад през годините.

— През януари 1921 година фирмата, в която работеше баща ти, направи някои промени в персонала, вследствие на които родителите ти се преместиха заедно с теб в Мидланд. Всъщност няколко месеца преди това аз самият бях преместен в тукашната енория, в Белфаст, но с писма поддържах близки връзки с майка ти и трябва да призная, че още от самото начало животът ви в Уъртли беше неуседнал и неустановен. Баща ти, изглежда, е съжалявал, че са го преместили в район, който, струвало му се, предлага по-малък простор за размаха му. Уъртли, макар че е заобиколен от красиви околности, е един сив, непривлекателен град и майка ти никога не го обикна. Родителите ти не можаха да си намерят и наемат подходяща къща и смениха последователно няколко мебелирани квартири. Изведнъж, през септември, за да бъде точен, на девето число, баща ти обявил, че търпението му се е изчерпало. Предложил да зареже работата си и веднага да емигрирате в Аржентина. В Новия свят би могло да има подобър шанс за трима ви. Ангажирал три места на „Ийстърн стар“ — презокеански кораб, който щял да отплава на петнайсети септември. На тринайсети той изпратил предварително майка ти и теб в Ливърпул, за да го чакате в хотел „Грейт Сентръл“, а късно през нощта на

четиринадесети септември напуснал с влак Уъртли, за да се присъедини към вас. Но срещата не се състояла: полицията го очаквала на перона, когато в два часа сутринта пристигнал на Централната гара. След яростна съпротива той бил арестуван и затворен в полицейския затвор на Кенън стрийт. Милостиви Боже, още мога да почувствам потресаващия шок от тази новина — обвинението беше: умишлено убийство.

Възцари се дълго, напрегнато мълчание. Пол, свит на стола си, неподвижен сякаш хипнотизиран, едва си бе поел дъх, когато пасторът продължи разказа си:

— През нощта на осми септември било извършено особено ужасно и отвратително престъпление. Мона Спърлинг, привлекателна млада жена на двайсет и шест години, която работела в цветарски магазин близо до Ленърд Скуеър, била брутално умъртвена в апартамента, който заемала на номер 52, Ашоу Теръс в Елдън, близко предградие на Уъртли. Времето на престъплението беше твърде точно определено, защото е станало между осем и осем часа и десет минути. След като се върнала от работа в седем и половина, очевидно първо хапнала нещо леко за вечеря, после се преоблякла в тънък пенъоар, в който и била намерена. В осем часа една семейна двойка на име Прюсти от по-долния етаж, чула шум от необичайно бурна разправия в стаята над главите им. По настояване на жена си Албърт Прюсти се качил горе, за да види какво става. Почукал силно на вратата, но не получил никакъв отговор. Както стоял нерешително на площадката, един млад разносвач — Едуард Колинс, се изкачил по стълбището, за да достави пакет с изпрани дрехи. Тъкмо Колинс се присъединил към Прюсти, когато вратата се отворила, един мъж изскочил от апартамента и се стрелнал покрай двамата надолу по стълбището. Тогава те се втурнали във всекидневната, където намерили мис Спърлинг с глава почти отделена от тялото ѝ и простряна на килимчето пред камината в локва от собствената си кръв.

Мистър Прюсти веднага изтичал за най-близкия лекар в съседство, който веднага дошъл, съвсем безполезно, разбира се, защото мис Спърлинг била вече мъртва. Повикали полицията. На местопрестъплението дошли местният съдебен лекар и един полицейски инспектор на име Суон. На пръв поглед изглеждало, че убиецът не оставил никакви следи, но след няколко часа три улики

излезли на бял свят. Инспектор Суон открил в бюрото на Мона една саморъчно нарисувана с молив пощенска картичка, пусната седмица преди това от Шефилд, която съдържала следните думи: „Раздялата усилва чувствата. Ще се срещнем ли за вечеря при Дрюри, когато се върна?“. Картичката била подписана „Бон-бон“.

Освен това инспекторът намерил и една бележка — полуизгоряла и без подпис, но с печат на плика от осми септември, която гласяла: „Трябва да те видя довечера“. Накрая, на килимчето пред камината, редом с трупа, лежала особено изработена кесия за пари: направена от фина и необикновено мека кожа, прихваната за отвърстието с метален пръстен. Кесията съдържала около десет лири в сребро и банкноти. Въз основа на подробностите, дадени от Едуард Колинс и Албърт Прюсти, своевременно било съставено и беше разпространено описание на търсения човек. Предложена бе и голяма награда за всяка информация, която би довела до задържането му.

На следващия ден собственичката на една пералня се явила в полицейския участък заедно с една от гладачките си — седемнайсетгодишно момиче на име Луиза Бърт. Оказало се, че Луиза, братовчедка на Едуард Колинс — разносвача на пералнята, е придружавала братовчед си до Ашоу Теръс в нощта на престъплението и когато го чакала на улицата, защото не ѝ се щяло да се качва по стълбището, била блъсната и почти повалена на земята от един мъж, който изтичал навън от къщата с номер 52. В показанията си под клетва тя дала описание на мъжа. Полицията вече разполагала с трима свидетели, които са видели убиеца.

Пастор Флеминг млъкна и отправи към младежа срещу себе си своя добродушен, но тревожен поглед:

— Не е приятно да се докосвам до някои неща, Пол, но уви, те са твърде тясно свързани с тази трагична история. С една дума, Мона Спърлинг не е била порядъчна жена. Имала е интимни връзки с много мъже и от всички само един се откроявал като неин постоянен любовник. Никой не знаел кой е бил този мъж, но другите продавачки в цветарския магазин потвърдили, че напоследък Мона изглеждала угрижена и унила. Освен това веднъж я дочули да говори по телефона с гневен тон, като употребила фразите: „Ти си отговорен!“ и „Ако ме изоставиш сега, ще разкрия цялата история!“. Накрая, при аутопсията на трупа, се разкрил и потресаващият факт, че жената е била бременна.

Сега вече и мотивът бил установен: явно жертвата е била убита от мъжа, от когото е забременяла. А може би и вече се е бил преситил от нея и когато го е заплашила с изобличение, той ѝ написал бележката, за да ѝ определи среща, където я убил.

Въоръжена с тези доказателства, полицията впрегнала в действие всичките си средства, за да намери търсения човек. Във всички ежедневници бе отпечатана репродукция на рисуваната саморъчно пощенска картичка подписана „Бон-бон“ и всеки, който би могъл да знае нещо за подателя бе поканен да се свърже с полицията в Уъртли. Всички гари и пристанища са били поставени под зорко наблюдение и най-интензивно претърсване е било в ход цяла седмица. Късно вечерта на тринайсети септември, един чиновник от бюро за обзалагания на конни състезания на име Хари Рока, потърсил началника на полицията и много развълнуван поискал да даде показания. Той направо заявил, че е бил в интимна връзка с мъртвата жена. Фактически признал, че прекарал с нея нощта преди убийството. После съобщил, че познава подателя на картичката — един приятел, с когото често играели бiliarд и който имал подчертан талант на художник. Преди няколко месеца той запознал този мъж с Мона Спърлинг. Нещо повече, когато репродукцията на рисуваната пощенска картичка се появила в пресата, приятелят му отишъл при него и с разтревожен вид го помолил за подкрепа, като казал: „Ако някой те попита къде съм бил през нощта на осми септември, кажи, че сме играли заедно бiliarд в хотел «Шъруд»“.

Това, разбира се, било достатъчно. Груповият началник на полицията, придружен от инспектор Суон, веднага се отправил към адреса посочен от Рока. Там те узнали, че само преди час търсеното лице се е качило на нощния експрес за Ливърпул от гарата на Ленърд стрийт. Арестуването в Ливърпул последвало неизбежно. Този мъж, Пол, бил своя баща.

Отново настана мълчание. Пасторът накваси устните си от гарафата, която стоеше на писалището му. С присвити вежди, той продължи:

— Така се случило, че Албърт Прюсти, главният свидетел на обвинението, бил на легло, поради остър пристъп на астма (по професия бил търговец на тютюневи изделия, произвеждал ръчно цигари и никотиновият прах периодично му причинявал пристъпи на

бронхиална астма). Но другите двама свидетели веднага били отведени в Ливърпул от груповия началник и инспектор Суон. Там от дузина събрани лица те без колебание посочили твоя баща като мъжът, когото са видели в нощта на убийството. При разпознаването в тях наистина имало някаква фатална увереност. Едуард Колинс възкликнал: „Бог да ми е на помощ, но това е човекът!“, докато по-младата Луиза Бърт, доведена до ръба на истерията от отговорността на положението си, избухнала в сълзи: „Знам, че слагам въжето около врата му — изплакала тя, — но това е той!“.

Общественото негодувание се нагнетило опасно против задържания. За да избегне яростта на тълпата, го преместили тайно от влака на гара Барбридж Джанкшън в закрыта кола и го отвели в затвора на Уъртли. Бог ми е свидетел, скъпи Пол, че достатъчно нараних сърцето ти!

Процесът започна на петнайсети декември в съда на графството Уъртли пред съдията господин Омен. С какви терзания преживяхме онези съдбовни дни! Един след друг обвинението призоваваше свидетелите да дадат своите изобличаващи показания. При претърсването на куфарите на баща ти намерили един бръснач, който съдебномедицинската експертиза определи като инструмента на престъплението. Един графолог — експерт по почерците — свидетелства, че обгорената и полуунищожена бележка, намерена в апартамента на убитата, с която се искаше среща, е написал баща ти с лявата си ръка. Той много пъти е бил виждан в цветарския магазин да купува цвете за бутониерата си и да се шегува и бърби с мис Спърлинг. Така се развиваха нещата.

Опитът за бягство в Аржентина, злостната съпротива оказана на полицията при задържането му — всичко това съдбовно свидетелстваше против него. Най-изобличаващ от всичко беше фаталният му опит да се сдобие с фалшиво алиби с помощта на Рока. А когато се изправи пред съдията, той, уви, не можеше да се защити и да говори в свое оправдание: противоречеше си, губеше контрол над нервите си, дори викаше на съдията. Не можеше да даде убедителен отчет за местонахождението си в часа на убийството — твърдеше, че е прекарал част от вечерта в едно кино. Това жалко оправдание бе разбито на пух и прах от съдебното жури. Всред мрака само един блед лъч светеше слабо в негова полза. Албърт Прюсти, след като призна,

че баща ти приличал на мъжа, който побягнал от апартамента, отказа да се закълне, че именно той е търсеното лице. Но се оказа, че Прюсти не е добре със зрението и при кръстосания разпит ясно се разбра, че той счита за несправедливо, дето не са го отвели в Ливърпул заедно с Колинс и Луиза Бърт.

Сумирането на доказателствата от страна на обвинението, решително наклони везните във вреда на подсъдимия. Съдебното жури се оттегли на съвещание в три часа следобед на двајсет и трети декември. Бавиха се само четиридесет минути. Решението им беше: „Виновен!“.

Аз бях в съдебната зала — майка ти бе твърде болна, за да присъства — и до края на дните си няма да забравя ужасния момент, в който съдията, наложил черната си съдийска шапка^[2], произнесе присъдата и обяви, че предава душата на баща ти на Божията милост. Докато охраната го извеждаше, той се бореше яростно с нея и явно не на себе си, извика: „Няма Бог! По дяволите и вашата и Неговата милост! Не искам ни едната, ни другата!“.

О, не можеш така леко да се подиграваш с Господа Бога, Пол! И може би, за да отговори на това богохулство, Всемогъщият Бог прояви милост към грешника. Макар че никой не се осмеляваше да очаква това, в навечерието на екзекуцията смъртната присъда на баща ти бе заменена с доживотна и го преместиха в затвора Стоунхийт.

Гласът на пастора постепенно понижи тона си и заглъхна. Гробно мълчание се спусна в малката стая. И двамата мъже държаха погледите си встрани и не се поглеждаха един друг. Пол, неподвижен и тъй дълбоко потънал в стола си, че сякаш бе част от него, изтри челото си с носната си кърпа, която държеше смачкана във влажната си ръка.

— Жив ли е още?

— Да.

— И никой не го е виждал... след като е влязъл ли?

Пасторът въздъхна дълбоко.

— В началото опитах да поддържам контакт с него, с помощта на свещеника на затвора, но той посрещна опитите ми с такова възмущение, бих казал дори с ожесточение, че се принудих да ги прекратя. Що се отнася до майка ти... е, скъпи ми Пол... тя чувстваше, че е била мамена и третирана по най-жесток начин. Още повече че трябваше да мисли и за теб. В твой интерес тя отсъди, че е по-добре

напълно да изтрие тази ужасна глава от книгата на младия ти живот. Това, че не успя напълно, не е от значение. Ти си достатъчно доблестен, за да понесеш шока от това разкритие и затова, вместо да те залъгвам с полуистини, аз ти разкрих всичко изцяло. Но сега, след като направих това, искам да очистиш съзнанието си от тази жестока истина. Ти сам си господар на себе си и животът е пред теб. Трябва да продължиш напред, все едно че всичко, което ти разказах, никога не се е случвало. Напред, напред, и не само с вяра, но и в забрава, без да се обръщаш назад!

[1] Вълнен плат с примес на памук и коприна. — Б.пр. ↑

[2] В Англия при произнасяне на смъртна присъда съдиите слагат черна шапка. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Измина цяла седмица от разговора в кабинета на Флеминг. Беше неделя следобед и часовете по изучаване на Библията при енорията Мериън бяха привършили. И последното от децата си беше отишло, а Ела стоеше и чакаше Пол пред вратата на залата, облечена в най-хубавия си син костюм и спретната сламена шапка, която тя самата бе поръбила с морскосиня панделка. Той малко сковано слезе от катедрата и тръгна към нея по пътеката между опразнените пейки. Беше се заел с тези часове главно, за да угоди на майка си, обаче работата му беше приятна. Остроумните палавници от Мериън стрийт го забавляваха, но днес умът му беше замаян, а главата му бучеше от още една безсънна нощ — само бог знаеше как я беше прекарал!

Ела тактично го заговори:

— Сигурна съм, че не ти е много до музика, Пол, но днес денят е чудесен и ако желаеш, можем да си направим разходката.

Обикновено преди редовната неделна разходка Пол сядаше пред малкия орган и в добродушния си стил изсвирваше нещо за нея. Имаше талант повече от средното ниво и като познаваше вкуса ѝ — който не съвпаднаше с неговия — свиреше ѝ Хендел, Елгар или всичко, което би допаднало на непретенциозния ѝ избор. Но днес такова изпълнение не беше по силите му, нямаше и особено желание за разходка. Все пак чувстваше, че беше предложила това, за да го отвлече от мислите му и не възрази.

Тя, с известен маниер на притежание, го хвана под ръка и той я придружи по улицата в посока към парка Ормо. Бяха подранили, въпреки това немалко хора се разхождаха навън. Жените показваха новите си тоалети, а мъжете внушаваха респект и крачеха самодоволно, облечени в неделните си костюми. Картина на съботянско православие, която дразнеше Пол. Когато минаваха през портала на парка, Пол измърмори с напрегнат глас:

— Не съм в настроение да участвам в този парад.

Това я разсърди, но тя не сподели мислите си. Макар че по природа не таеше дълбоко у себе си способност за силни емоции,

отдавна беше влюбена в Пол. Но острото ѝ чувство за общоприетото не ѝ позволяваше да се разкрие пред него. Самият Пол — макар че я приемаше като близка приятелка и въпреки че майка му от време на време бе насърчавала с намеци тази връзка — с безгрижно добродушие се бе оставил да бъде понесен от това приятелство, без да схваща пълната несъвместимост между неговия свободен и щедър характер и тесногърдото, стереотипно благочестие, което бележеше всяко нейно действие. При все това Ела считаше въпроса за решен и всичките ѝ планове за бъдещето се основаваха върху сигурността на женитбата им. Беше много амбициозна — и за себе си и за него; като признаваше, че умът му добре се допълва с таланта ѝ „да урежда нещата“, тя вече виждаше как в бъдеще благотворното ѝ влияние го тласка напред в кариерата, докато накрая, достигнал високо положение в университета, се движи с нея в най-висшите кръгове на обществото.

При тези обстоятелства сегашното разкритие, което засягаше Пол, тежко бе наранило гордостта ѝ. Виждаше също така и колко голям беше шокът за Пол. И все пак, щом тя беше готова да го преодолее и забрави, защо и той да не би могъл? Раната не беше смъртоносна. Всичко лежеше заровено дълбоко в миналото и с малко предпазливост от тяхна страна, никой не би имал и най-смътно подозрение. Така разсъждаваше тя в началото, а сега, все още намирайки го повален в праха на самообвинението, нотка на недоволство и дори на досада започна да се промъква в нейното съчувствие. Макар и да се контролираше завидно добре, характерът ѝ си го биваше — не буен, но опърничав и заядлив. Сега, когато Пол отново заговори, костваше ѝ немалко усилие да потисне натурата си.

— Изглежда ми, сякаш през всичките тези години съм живял в измама. — Засрамен, той се опитваше да придаде форма на мислите, които го измъчваха. — Не мога дори да се наричам повече Бърджис. Името ми е Матри, Пол Матри... Ако не употребявам това име, значи съм лъжец и измамник. Ако пък го употребявам, където и да отида ще си въобразявам, че виждам как хората ме сочат с пръст и си шушукат зад мен... Онзи е Матри... синът на мъжа, който...

— Недей, Пол — прекъсна го тя. — Правиш всичко твърде тежко за себе си. Не е необходимо някой да узнае някога.

— Дори и другите да не знаят, аз знам. — Той крачеше с тъжен поглед, вперен в насипаната с едър пясък алея. — Да, а какво да кажа

на себе си... за мен самият... какво ще правя аз!

— Трябва да забравиш всичко.

— Да забравя? — повтори той невярващ.

— Да! — Търпението ѝ бе на изчерпване. — Много е просто. Трябва да избиеш от главата си всички мисли за... този човек Матри.

Той обърна към нея измъчените си очи.

— Да се отрека от баща си?

— А би ли могъл да се гордееш с него?

— Каквото и да е направил, платил си е, прекарал е вече половин живот в затвора... Бедният нещастник.

— Аз само мислех за теб — срязва го тя. — И моля ти се, не ругай в мое присъствие!

— Не съм казал нищо?!

— Каза! — Тя не можеше да се въздържа повече. Кръвта нахлу в лицето ѝ, а говорът ѝ загрубя. — Употреби лоша дума^[1], което никоя дама не би търпяла. Мисля, че се държиш непростимо.

— А как очакваш да се държа?

— С малко по-добри обноски. Изглежда, не разбираш, че това засяга мен точно толкова, колкото засяга и теб.

— О, Ела, за бога, нека не се държим като деца в такъв момент.

Тя изведнъж се дръпна от него, завладяна от чувството, че незаслужено е оскърбена и от желанието да упражни влиянието си върху него. Лицето ѝ беше придобило зеленикав оттенък, очите ѝ бяха влажни, обърнати с бялото нагоре.

— Боя се... в сегашното ти настроение... няма смисъл да вървим по-нататък.

Настъпи неловко мълчание. Той сковано и нерешително я изглежда. Мислите му бяха далеч, далеч от нея.

— Както желаете.

Смутена и объркана от факта, че той неочаквано бе възприел думите ѝ буквално, тя прехапа устни, за да удържи гневните си сълзи. После, тъй като той не направи опит да я задържи, тя му отправи бледа усмивка, пълна с упрек и оскърбена доброта — измъчената усмивка на девица от ранните християни, когато разкъсват гърдите ѝ с нагорещени клещи.

— Много добре. Ще се обърна и ще си отида в къщи. Засега довиждане. Надявам се, когато се видим следващия път, ще си в по-

добро разположение на духа.

Тя се въртна на петите си и тръгна с високо вдигната глава и наскърбена физиономия. Той я изпрати с поглед, като съжаляваше за неоправданото им спречкване, но все пак облекчен; освободен от необходимостта да търпи присъствието ѝ, той бе обладан от желанието да остане сам. Когато тя се изгуби от погледа му, той бавно тръгна в противоположна посока.

Не би могъл да понесе едно завръщане на Ларн Роуд. Там би намерил майка си, очакваща го с напрегната, непоносима загриженост. Не би могъл да изтърпи приглушения ѝ глас, подаването на чехлите му, мълчаливите ѝ усилия да го приласкае към една спокойна и тиха вечер у дома.

Колко странно беше това ново отношение към майка му! Но още по-странно и по-нелогично беше чувството към баща му, което несъзнателно се формираше у него. Ето, всъщност той бе престъпникът, причината за всичките му страдания. Но чудно, Пол не можеше да го мрази. Вместо това, през тези последни, мъчителни и безсънни часове, мислите му летяха към него с учудващо състрадание. Петнайсет години в затвора — нима това не беше достатъчно наказание за всеки човек? Възпоминания от ранното детство, мъгляви, но трогателни, нахлуха в съзнанието му. Каква нежност винаги бе получавал от баща си! Нито един лош спомен не помрачаваше картината. Изведнъж сълзи замъглиха погледа му.

Беше достигнал Донегал Кий — беден крайбрежен район на града. Дотук го бе довел един странен импулс, който, без да го осъзнава, бе нараствал у него. С наведена глава Пол крачеше през железопътните линии, намираше пътя си през бъркотията от бали, чували и големи дамаджани с киселина, натрупани по павираните кейове. Откъм морето се стелеше вечерна мъгла, която се смесваше със солените изпарения от водата в пристанището и превръщаше високите кранове в призрачни фигури, а след малко и сирената за мъгла на външния вълнолом започна ниския си меланхоличен вой.

Накрая Пол се спря пред стена от стоки, натрупани под навесите, които му препречваха пътя. Седна на един сандък. Непосредствено срещу него малък ръждясал кораб се готвеше да отплава с прилива. Пол разпозна в него „Вейл ъв Авока“, товарен кораб, който сновеше през пролива между Белфаст и Холихед^[2]. Понякога той качваше и

пътници, на които се предлагаха удобства като за трета класа. На подвижния мост вече стоеше малка група мъже и жени, събирачи на картофи, които отиваха по фермите на Линкълншайър и сега се сбогуваха с близките си.

Седнал на сандъка в мъглата, която го обгръщаше в призрачни форми, докато сирената от вълнолома виеше и ечеше в ушите му, Пол се взираше в кораба с растяща съсредоточеност. Сега, когато ваканцията бе започнала, а плановите му за лятното училище провалени, пред него безмилостно се простираше Времето. Обзе го внезапна възбуда, странна и сякаш предопределена. Импулсивно, той извади бележника си и надраска два реда:

Заминавам за няколко дни. Не се безпокой.

Пол

Откъсна страницата, прегъна я и написа на гърба името и адреса на майка си. После повика едно от момчетата, които се шляеха наоколо и му даде бележката заедно с една монета, за да е по-сигурно доставянето. След това се изправи и запъти с уверена стъпка към будката на параходната компания, където за няколко шилинга си купи билет за Холихед. Вече отвързваха кораба, когато Пол премина по мостчето и само миг по-късно тежкото въже плесна във водата. После старите машини затуптяха по-силно, корабът се разтресе и бавно потегли към открито море.

[1] На английски изразът „Бедният нещастник“ съдържа думата „дявол“, която за набожната Ела е неприлична, лоша дума. — Б.пр. ↑

[2] Уелско пристанище на пролива Сейнт Джордж, разделящ Ирландия от Великобритания. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Беше шест часа и валеше силен дъжд, когато на другата утрин „Авока“ пусна котва в Холихед. Премръзнал и зъзнещ, Пол слезе на брега и прекоси релсите до гаровото здание. Едва успя да изгълта чаша чай в бюфета, преди да оповестят тръгването на влака в южно направление. Той заплати на полузаспалата келнерка и хукна да заеме мястото си в един третокласен вагон. Локомотивът изпищя и потегли.

Пътуването беше дълго, През Шрюсбъри и Глостър^[1] с две смени на влака на възлови гари, където, както си беше без връхна дреха, Пол се измокри до кости. Но странно, дори при този физически дискомфорт, духът и решимостта му укрепваха все повече и повече. И сякаш за да подхожда на мрачното му настроение, пасторалният характер на околността постепенно се промени: стана по-див и по-суров. Каменисти бърда и пустееща степ изместиха правоъгълните, оградени ниви. Високи каменни блокове, наредени в кръгове, праисторически и сякаш неземни се мярнаха пред очите му. На запад зад боровите гори се издигаше синкава планинска верига, коронована със сиви облаци, и прорязана от спускащи се главоломно водопади. Локомотивът се задъхваше срещу силния вятър откъм морето и при един завой Пол видя студените вълни да се разбиват във високите скали.

Най-сетне, около четири часа следобед, влакът спря на малка гара в степта, която беше и крайната цел на пътуването му. Единственият перон беше почти пуст, когато с пулс тупащ в ушите му подаде билет си на самотния билетопрверител^[2]. Беше намислил да го попита за пътя към затвора, но думите някак не излизаха от устата му и той мълчаливо премина през бялата портичка. Вече извън гарата, Пол съзря в далечината, през червената почва и залятата от дъжда степ, сякаш прегърбено зад високите си назъбени стени, огромното туловище на Стоунхийт. Тръгна по тесния път, който лъкатушеше през степта.

Колкото повече приближаваше мрачната цитадела, толкова повече се ускоряваше пулсът му. Устата му беше пресъхнала, гръдният

му кош сякаш беше стегнат в менгеме, а той самият се чувстваше отпаднал и изпразнен. През целия ден не бе хапвал нищо, освен чаша чай и един сандвич. След едно нагорнище по пътя, той се облегна на ствола на една залиняла бреза, за да си поеме малко дъх. Сега на западния хоризонт като гигантска кръпка се бе разкрило парче зеленикаво опалесциращо небе и на фона му, застанал на височинката, Пол добре можеше да различи детайлите на затвора.

Издигаше се като огромен квадрат, сляп, без прозорци, сякаш пронизан от ниска порта с подвижна решетка, със стражеви кули, надвиснали като орли над всеки ъгъл, внушителен като отвесна скала, неприветлив и суров като средновековна крепост. Извън сградата на затвора имаше два реда къщи за надзирателите, с навеси и работилници, а наоколо се простираше пустеещата степ. Висока непристъпна стена с остриета стърчащи от перваза ѝ, обгръщаше това царство, в което като огромни рани привличаха погледа три кариери за червен камък. На една от тези кариери работеха група затворници, които от това разстояние се виждаха като сиви мравки, охранявани от четирима надзиратели в сини униформи и с пушки в ръце, които се движеха бавно, но заплашително. Под втренчения поглед на Пол, малките сиви фигури се навеждаха, напрягаха и трудеха като роби, а над цялото това място бе легнала тишина, подобна на Вечността.

Изведнъж чу зад себе си стъпки, които го стреснаха като удар на Съдбата и той се обърна. Един пастир се беше изкачил на хълма, следван от рунтаво овчарско куче. Мъжът имаше потаен вид, сякаш повлиян от мрачната пустош наоколо и когато се спря при Пол, облегнат на гегата си, в погледа му пролича вродена подозрителност.

— Изгледът не е красив — обади се той най-сетне.

— Не — издума Пол с усилие.

Другият кимна в съгласие.

— Ако на света има прокълнато място, то е тук. Би трябвало добре да знам това, щом от четиридесет години живея наоколо.

Той замълча.

— Миналия месец имаше бунт. Петима затворници и двама тъмничари бяха убити. Но дори тогава отвън изглеждаше тъй, както винаги — тихо и сляпо. Ха, и сега, както си приказваме, един от пазачите, хей на онази кула там, е насочил бинокъла си към нас. Наблюдава всяко наше движение.

Пол потисна потреперването си и се насили да зададе въпроса, който най-много го интересуваше:

— Кога са дните за посещения?

— Дни за посещения?! — Овчарят го изглежда с нескрит присмех. — Няма такива дни в Стоунхийт!

Пол усети как сърцето му се свива и бързо възкликна:

— Но сигурно... в определени дни... разрешават свиждания на роднините на затворниците?

— Те нямат посетители! — сръза го накъсо другият. — Не, никога не са имали.

Обруленото му от времето лице, което навярно не е било никога радостно, мрачно потръпна.

— За нас е също толкова трудно да проникнем там, колкото за тях е трудно да излязат навън. А сега лека вечер, млади господине!

Той подсвирна на кучето си, кимна с глава и отмина.

Сам и обгърнат отново от тишината, Пол остана неподвижен, като вкаменен. Всичките му оптимистични очаквания бяха разбити. Никакви посетители... никога! Не можеше да види баща си... не можеше да му каже дори и една дума... това, за което бе дошъл, се оказа невъзможно. И наистина в този момент той разбра — изправен пред смразяващата реалност на мрачната тюрма — че надеждата, която бе хранил, както и неговото необмислено и сантиментално пътуване до това забравено от бога място са били неизразимо напразни.

Над околния пейзаж започна да се спуска здрач и докато Пол все още стоеше загледан натам, в затвора една камбана започна да бие бавно и тежко — сякаш биеше за мъртвите, нарушавайки вечната тишина. Тогава видя как затворниците прекратиха работа и в редица, подкарани от надзирателите си, бавно тръгнаха към мрачното здание. Подвижната решетка на портала се вдигна, сякаш за да ги погълне и после отново се спусна. В същия момент и последният къс зелена прозрачност изчезна от небесния свод.

Нещо сякаш се пречупи в гърдите на Пол. Разкъсван от мъка, гняв и ужасно отчаяние, той нададе див, нечленоразделен вик. Горчиви сълзи рукохнаха от очите му и потекоха по бузите му. Той се отвърна от прокълнатата пустош и слепешком се запъти към гарата.

[1] Градове в Западна Англия. — Б.пр. ↑

[2] В английските влакове няма кондуктори. Билетите се проверяват при слизането на пътниците на гарата. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

В покрайнините на Уъртли, на ъгъла на Ейрс стрийт и Елдън авеню има магазин за тютюневи изделия с избеляла табела: „А. Прюсти — вносител на бирмански пури“. Този магазин, макар и старомоден, но със солидна и установена собствена физиономия, има две витрини. На едната са изложени пури, емфие, лули от морска пяна и по-добрите качества рязан тютюн. Другата витрина е матова и непрозрачна, освен малко прозрачно кръгче с позлатен ръб, през което може да се надникне и да се види масата, на която собственикът изработва ръчно цигарите „Робин Худ“, които са го прославили в квартала.

В този юлски ден към обед мистър Прюсти беше седнал пред работната си маса. По риза и опасал престилка, той бързо и умело завиваше тютюн от специалната си смес. Беше кокалест дребен мъж над шейсетте, с месест, порест нос и сприхав характер; плешив, освен един самотен кичур бяла коса и голяма атерома^[1], която растеше като слива на голото му теме. Белите му мустаци бяха опушени от никотина, а по пръстите му личаха същите светложълти петна. Носеше и пенсне в стоманена рамка.

Превит на табуретката си и от време на време надничащ навън, мистър Прюсти от няколко минути наблюдаваше с любопитство и подозрение движенията на един гологлав млад мъж, който обикаляше насам-натам; няколко пъти бе доближавал вратата му, като че ли искаше да влезе, но в последния момент се разколебаваше и се връщаше назад. Изглежда, накрая той събра в едно цялата сила на волята си и бледен, но решителен, прекоси улицата и забързано влезе в магазина. Мистър Прюсти, който нямаше помощник, бавно се надигна от табуретката.

— Да? — грубо попита той.

— Бих искал да видя мистър Албърт Прюсти. Тоест... ако е все още жив.

Търговецът удостои посетителя си с кисела усмивка.

— Доколкото знам, жив е. Аз съм Албърт Прюсти.

Младият човек пое дълбоко дъх и решително, подобно на гмуркач, който се кани да се хвърли в ледено море, каза:

— Аз съм Пол Матри.

И това се свърши най-сетне! Веднъж успял да произнесе името, обля го чувство на огромно облекчение, а езикът му вече не беше парализиран.

— Да, Матри. Пише се М-а-т-р-и. Това име не се среща често. Говори ли ви нещо?

Лицето на майстора на цигари не се промени. Той раздражено отвърна:

— Какво би могло да ми говори? Спомням си делото Матри, ако това имате предвид. Малко вероятно е да забравя най-неприятното време в живота ми. Но какво общо, по дяволите, има това с вас?

— Аз съм синът на Рийс Матри.

Сякаш преграда от мълчание се спусна от ниския таван на магазина. Старият човек огледа изпитателно Пол, взе щипка емфие от кутията на тезгяха и бавно вдъхна от пикантния прах.

— Защо дойде при мен?

— Не мога да обясня... Трябваше да дойда.

Объркано, с неподредени мисли Пол положи усилие, за да разкаже за обстоятелствата, които го бяха подтикнали, да направи пътуването си до Стоунхийт. Завърши с думите:

— Дойдох тук тази сутрин... довечера в девет часа има влак, който прави връзка с кораба ми за Белфаст в полунощ. Чувствам, че ако узная поне нещо... о, и аз не знам какво... може би някое смекчаващо вината обстоятелство, бих се върнал у дома с по-леко сърце. Дойдох при вас... защото вие сте били единственият благосклонен свидетел в целия процес.

— Какво искаш да кажеш с това „благосклонен“? — възрази Прюсти с предизвикателен тон. — Не знам какво целиш!

— Все пак... нищо ли не можете да ми кажете?

— Какво, по дяволите, бих могъл да ти кажа?

— Не... не знам — въздъхна Пол.

След известна пауза той изправи рамене и решително пое към вратата. Гласът му беше спокоен, когато каза:

— Е, тогава ще си вървя. Съжалявам, че ви обезпокоих. Благодаря, че ме приехте.

Почти беше излязъл навън, когато го спря възглас, произнесен със сприхав глас:

— Почакай!

Пол бавно се върна назад. Прюсти отново го огледа от глава до пети — от напрегнатото младо лице до опръсканите с кал крачоли на панталона му. После пак смръкна от емфието си.

— Дяволски много бързаш. Изскачаш от никъде, след бог знае колко време, втурваш се тук и бързаш навън, сякаш си дошъл да си купиш кибрит. По дяволите! Не можеш да очакваш от мен да се върна с петнайсет години назад за петнайсет минути.

Преди Пол да успее да каже нещо, камбанката над входната врата звънна и един клиент влезе в магазина. Тъкмо бе обслужен с един пакет рязан тютюн и вече си тръгваше, когато се появи друг от клиентите на мистър Прюсти, дебел мъж, който, след като си избра и запали една пура, си даде вид, че е предразположен да поостане и да си побъбри.

Собственикът се приближи до Пол и тихо му каза:

— По обед съм най-зает. Не ще можем да си поговорим сега. Не че имам да ти кажа нещо важно — далеч съм от тази мисъл, но след като затворя в седем, а влакът ти е чак в девет, можеш да дойдеш в апартамента ми към седем и половина. Ще ти предложи чаша чай, преди да тръгнеш.

— Благодаря ви! — После нещо трепна в очите на Пол и разшири зениците му. — Във вашия апартамент?

Прюсти кимна със странна гримаса, която присви късогледите му очи.

— Същият адрес. На Ашоу Теръс 52. Още е там. И аз съм там.

Той се върна при клиента си, а Пол излезе от магазина. По улицата вървеше почти като дрогиран от изтощение и умора. Нощта бе прекарал на твърдия стол в чакалнята на гарата. Беше изгубил сили и от глад — от предния ден не бе хапвал нищо. Сега си спомни, че на път от центъра за насам беше минал покрай приют на Християнската младежка асоциация^[2]. Пол се качи на един трамвай и след пет минути стигна до общежитието. Взе гореща баня, почисти дрехите си и се постегна. После получи вкусен обед от супа, голямо парче месо и оризов пудинг.

Беше едва два часа. На излизане от трапезарията, с възстановени сили той обмисляше как да употреби времето, което оставаше до срещата му с Прюсти. Получи нужната информация в канцеларията на приюта и след десет минути ход по оживената Ленърд стрийт я пресече, и зави към Кентън Плейс; после мина през портала с колони и влезе в градската библиотека.

Под високия ечащ свод потърси отдела за ежедневния печат.

— Бихте ли ми казали кой е най-почтеният вестник в Уъртли?

Младежът зад бюрото вдигна дяволит поглед към него.

— Че има ли такъв?

После бързо, с тон, който утвърждаваше, че работата му е да упътва посетителите, добави:

— Може би „Куриер“ е най-добрият. На него може да се вярва.

— Благодаря. Могат ли да видят броевете от 1921 година?

— За цялата година?

— Хм, не — въпреки самоуверения си вид, Пол се изчерви. — Последните четири месеца на 1921 година ще са достатъчни.

— Бихте ли попълнили този формуляр, моля?

— Разбира се.

Пол взе вързания на синджирче молив и попълни листчето.

Младият библиотекар се усмихна любезно и натисна звънеца на бюрото си. След няколко минути един прислужник донесе тежък подвързан том вестници и го остави на съседната маса.

Пол с възмущение започна да обръща сухите пожълтели страници, а чувствителните струни на емоциите му отново се изопнаха, когато изведнъж попадна на първото споменаване за престъплението. Да, ето го и него: „Подло престъпление в Елдън. Млада жена зверски убита“.

Той бързо се овладя и стиснал зъби, започна да чете. Четеше съсредоточено, усърдно, с наведена глава; четеше от начало до край всичко, докато стрелките на часовника неусетно се движеха напред. Всъщност това бе историята, която беше чул, но разказана с по-голяма сила и драматизъм. Когато стигна до арестуването, по челото му изби пот. Докато дума по дума драмата на процеса се разгъваше пред него, от устните му се откъсна стенание. Речта на кралския прокурор Матю Спрот се вряза в него като удар с камшик.

„Това зверско убийство — прочете той — извършено от един хладнокръвен и развратен главорез при обстоятелства на дивашка

свирепост не се поддава на описание и едва ли има подобно в анализите на престъплението. Мерзавецът, който извърши престъпление от този разред, е потънал под най-ниското равнище на човешката деградация. Обесването, господа съдебни заседатели, е твърде добро за него!“

После в специално приложение в края на последния брой, Пол откри страница със снимки: на жертвата — хубава, превзето усмихната млада жена с коса на пухкав кок и блуза, украсена с панделки; на свидетелите, на доносника Рока — мършава същество с малодушно лице и пригладена на път в средата коса; на фаталната инкриминираща пощенска картичка с нелепата фраза: „Раздялата усилва чувствата“; на оръдието на престъплението — германски бръснач произведен от фирмата „Фрас“. Нищо не беше пропуснато, дори и корабът го имаше — порещия вълните „Ийстърн Стар“, с който престъпникът е възнамерявал да избяга. А на централно място — снимка на подсъдимия между двама полицаи в момента, когато влиза в съда в деня на прочитането на присъдата. С ужасени очи Пол се взря в снимката. Лицето на баща му — унило и подплашено като на животно, най-сетне притиснато до стената, преди да го убият — това лице доведе до кулминация терзаещата го мъка.

Бързо-бързо той затвори подвързаната поредица вестници. Почувства се лишен от последната си надеждица, за която се бе държал с упование и своенравно упорство.

— Виновен, виновен — измърмори той на себе си. — Виновен извън всяко съмнение.

Хвърли поглед към часовника и с притъпена изненада видя, че приближава осем часа. Изправи се и отнесе вестниците обратно на бюрото. Библиотекарят, който го беше обслужил, все още бе там.

— Ще ви потриват ли отново? — попита той. — Ако пак ще ви са нужни, ще ги оставим тук.

През транс на своите чувства Пол забеляза, че младият човек го гледаше с приятелски интерес. Беше на около деветнайсет години, дребничък и слаб, с широка, готова да се засмее уста, сиви интелигентни очи и чип нос, който придаваше на лицето му живо, закачливо изражение. Пол се питаше малко засрамен дали младият мъж го е наблюдавал, докато той преживяваше прочетеното във вестниците.

— Не, няма да ми трябват повече.

Пол остана така за момент, сякаш очакваше отговор, но макар че библиотекарят не откъсваше погледа си от него, не каза нищо, после се обърна, излезе от библиотеката и пое по шумната улица.

[1] Доброкачествен тумор. — Б.пр. ↑

[2] Просветна и благотворителна младежка организация в Англия и САЩ. — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Сега, след като знаеше всичко, първият му импулс беше да зареже срещата си с Албърт Прюсти и да си спести едно безсмислено повторение на болката, която току-що бе изпитал. Но чудно, с един странен фатализъм, който бе направлявал всичките му действия от момента на разкритието, той насочи стъпките си в посока към Елдън.

Вървеше бавно. Припадаше вече здрач, когато стъпи на паважа на Ашоу Теръс. Беше малка уличка с ред високи, измазани с гипс къщи от двете страни — всяка с веранда и стъпало за качване в карета, които говореха за отминало благоденствие. Макар и все още да вдъхваха респект, превръщането на някога великолепните жилища в апартаменти, ги бе лишило от достойнство, обезцветило и направило дори мрачни. Пол не можеше да се сдържи и потрепери, когато наближи къщата, в която бе извършено убийството, но стиснал решително зъби, мина през входа, изкачи се по миришещото на влага стълбище, спря на втория етаж и натисна звънеца.

След малко мистър Прюсти го въведе през едно тъмно антре в неподредена гостна, където на газов котлон се вареше кафе и пръскаше наоколо силен аромат.

Дребният тютюнотърговец бе по чехли, в старо кадифено сако и сякаш за да подчертае ексцентричността си, с поовехтял фес на главата. Посрещна го гостоприемно, разшета се наоколо за прибори, разля в чашите димящата течност, добави кафява захар и предложи на госта си чаша кафе.

Пол отпи от гъстото черно питие, горчиво-сладко, горещо и ободряващо. Междувременно мистър Прюсти си избра една дълга пура, подуши я одобрително, потри я между пръсти до ухото си и после я запали.

— Сам се оправям тук — забеляза той, като смукна доволно от пурата. — Жена ми умря преди шест години. Надявам се, че кафето ти харесва... Аз го внасям.

Пол смотолеви нещо в отговор. Завладян от особеното си положение, той се огледа наоколо из стаята, мебелирана в износен

червен плюш и погледът му, задържан от месингов полюлей с орнаменти, се премести най-сетне към тавана над главата му.

— Да... — рече Прюсти, разгадал изражението на лицето му. — Аз седях точно в това кресло, когато се чу трополенето горе, такъв страхотен тропот, че ме накара да се кача веднага. Господи! Никога няма да забравя тази гледка... тя легнала... полугола... апетитно парче... но гърлото ѝ прерязано от ухо до ухо! — Той прекъсна разказа си. — Не се плаши така, човече! Я как промени цвета си... Сега горе няма никой... празно е. Имам ключ... собственикът остави ключа у мен... ако искаш можеш да видиш стаята.

— Не, не — поклати глава Пол. После, притиснал с ръка челото си, добави: — Видях и научих повече от това, което мога да понеса. През целия следобед четох написаното по процеса в „Куриер“.

— О, да — съобрази Прюсти, — всичко беше отразено там. Дори се отнесоха честно с мен. Пък и аз не се представих добре. Спрот ме направи на обикновен глупак. И всичко бе, защото не исках да се закълна, че мъжът, който излезе от апартамента... — той посочи с пурата си нагоре — беше Рийс Матри.

— Не го разпознахте... като моя баща?

— На площадката беше тъмно. Бях и без очила. Е, смея да кажа, че не съм бил прав... Ед, момчето от пералнята, и всички други бяха толкова сигурни. Но — похвали се той с някаква готова за спор суетност, — аз съм упорит човек и въпреки цялото онова гонене до дупка от страна на онзи келеш Спрот, не се заклев. Бил ли си някога в свидетелската лежа?

— Не.

— Господи, когато те вкарат там, сякаш те връзват на възли. Половината от времето не знаеш какво приказваш. През другата половина не те оставят да кажеш онова, което искаш да кажеш. Ето, сега се сещам за нещо странно, за което изобщо не ми дадох възможност да спомена. Често разисквахме този въпрос с жена ми и доктор Тюк, лекаря, когото повиках да види тялото. Ами че той изобщо не беше призован на процеса. Те си имаха свои медицински експерти и какво ли не, но доктор Тюк беше заинтригуван от случая и след това ние често си говорехме по въпроса.

Мистър Прюсти напълни дробовете си с дим и замислено разбърка кафето си.

— Когато влязох във всекидневната и видях, че е извършено убийство, инстинктивно изтичах до прозореца и го отворих. Искях да хвърля още един поглед към човека, който избяга. И успях, слава богу. Долу на улицата на светлината, която идваше от близкия прозорец, видях как грабна един велосипед, подпрян на оградата, метна се отгоре му и завъртя педалите като бесен. Цветът на велосипеда беше зелен... Бих се заклел в това... зелен велосипед. Странно нали?

Прюсти, изглежда, обичаше да самодраматизира и замълча многозначително. После продължи:

— Особено като се вземе предвид, че през целия си живот Матри не е притежавал дори най-обикновен велосипед. — Той направи пренебрежителен жест. — Разбира се, те решиха, че той просто е задигнал колелото, за да може по-бързо да офейка. Но ако е така, кой е бил притежателят на този зелен велосипед и къде изчезна той? Претърсиха канала на мили наоколо и нищо не откриха.

Настана потискащо мълчание.

— И нещо друго — продължи Прюсти бавно, — онази кожена кесия с особена изработка, която откриха до трупа. Не беше на убитата жена. Не беше и на Матри. Тогава чия е била? Това беше въпрос... който смущаваше и един много по-умен от мен мъж — човекът, който разследваше случая от началото до края. Суон.

— Суон — издума като ехо Пол.

Прюсти кимна с внезапна сериозност.

— Детектив инспекторът Джеймс Суон.

Инстинктивно, тютюнотърговецът се озърна, сякаш се страхуваше, че някой подслушва. Той приближи стола си по-близо до Пол.

— Аз не съм голям човеколюбец. Не обичам да напъвам врат в защита на когото и да било. Но в твоето положение, мисля, че трябва да знаеш повече за Суон.

Промяната в маниера на събеседника му изтръгна Пол от апатията му. Той се надигна в стола си, докато Прюсти продължи с понисък и предпазлив тон:

— Суон беше симпатичен човек и при това умен. Когато например правеше служебните си обиколки и уловеше някой от младите, който се е забъркал в някоя пакост или афера, не ги вкарваше в ареста, а просто им говореше като проповедник и им четеше морал.

Разбираш какво искам да кажа, беше чудесен човек. За нещастие имаше една слабост и то много лоша — пиенето.

Прюсти се загледа в пурата си и поклати глава.

— За бога, това беше странно, много странно.

Пол усети как кожата на тила му се сви. Сега слушаше съсредоточено и напрегнато.

— Познавах го добре, защото два пъти седмично идваше в магазина за половин унция^[1] ситно нарязан тютюн. И, разбира се, често се срещаме по време на разследването. Когато всичко приключи и животът продължи нормалния си ход, започнах да забелязвам промяна в него. На първо място започна да пие повече. Никога не е бил приказлив, но сега вече беше трудно да изкопчиш и дума от него. Не беше и много весел. Изглеждаше, че нещо терзае ума му. Често го закачах, питах го да не би да е влюбен и така нататък, но той винаги премълчаваше. После един ден, може би след година, дойде при мен по-мрачен от обикновено... стори ми се и малко напрегнат. „Ще направя една голяма крачка, Албърт — каза ми той. — Ще се срещна с Уолтър Джилет!“

Прюсти млъкна и отпи от кафето си.

— Уолтър Джилет беше адвокат с първокласна репутация, който имаше много работа в полицейските съдилища и аз, естествено, попитах Суон защо иска да се срещне с него, но Джими поклати глава: „Сега не мога да ти кажа — отвърна ми той със странен тон, — но може би скоро ще чуеш нещо по този въпрос“.

Домакинът отново вдигна чашата си и отпи.

Пол едва се сдържаше.

— Ех — продължи Прюсти навъсен, — наистина скоро чух нещо. На другия ден Суон се явил на работа много пиан. Бил дежурен. Карал полицейска кола и причинил сериозно произшествие. Блъснал и едва не убил някаква жена. Естествено, вдигна се страхотен шум. Суон беше съден, уволнен от полицията и както несъмнено заслужаваше, осъден на шест месеца принудителен труд.

— Затвор! — възкликна Пол. — После... какво стана с него?

— С него беше свършено — каза Прюсти. — След като излезе от затвора, Суон опита няколко професии: частен агент, портиер в хотел, разпоредител в кино, но никъде не се задържа за дълго. Честно казано, беше вече променен, станал бе друг човек. С това пиене и останалите

неща, които му се струпаха, престана да бъде предишният Суон. Не мога да ти кажа как е сега, изгубих следите му през последните години.

— Но защо? — едва пое дъх Пол. — Защо се е случило всичко това? Ходил ли е при Джилет?

— А! — отвърна Прюсти многозначително. — Няма ли да ме питаш още нещо?

Той изпи последната глътка кафе и заговори още по-тихо:

— Рядко виждах Суон, след като излезе от затвора. Но една вечер той се отби в магазина ми. Явно от няколко дни беше в запой и едва стоеше на краката си — изглеждаше много пиян. Застана пред мен и както се люлееше дълго мълча. После ми рече: „Знаеш ли какво?“. „Не, Джими“ — казах аз, като гледах да не го дразня. „Е, това е — казва той, — никога да не се опитваш да разказваш приказките, които си научил в училище.“ И започна да се смее и пак да се смее. Изтъртри се навън от магазина и пак продължи да се смее и, бога ми, това не беше смях, който бих желал да чуя отново.

— Какво друго каза? — извика Пол.

— Нищо... нито тогава, нито по-късно... ни дума повече. Но бог да ми е на помощ, право или криво тогава почувствах до мозъка на костите си, че до това състояние го е докарал случаят Матри.

Възцари се дълго мълчание. Пол остана вцепенен в стола си, с чувството, че нещо в гърдите му е изопнато до скъсване. После постепенно, както седеше, главата му се облегна назад, а погледът му се фиксира някъде горе в тавана. Не му беше ясно нищо. Непрогледните облаци все повече се съгъстяваха над него и в тази тъмна обърканост, той отново почувства онзи странен подтик, който го тласкаше напред и го караше да продължи.

— Стана късно. — Прюсти бе захвърлил угарката от пурата си в огъня и гледаше към часовника. — Не искам да те пъдя, но ако се улисаш, може и да изпуснеш влака си.

Пол се изправи. С твърд и спокоен глас той отвърна:

— Не бих могъл да взема влака тази нощ. Трябва да разбера... какво имат да ми кажат Суон и Джилет.

[1] Унция — мярка за тежест, равна на 28,3 грама. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСМА

Следващата утрин беше свежа и приветлива. Пол се събуди рано в общежитието на Християнската младежка асоциация, където предния ден успя да си осигури стая. След закуска написа и изпрати кратко писмо до майка си, с което се надяваше да я успокои. После целеустремено се запъти към центъра на града. Тютюнотърговецът, който понастоящем рядко напускаше предградието си, беше в неведение къде се намираха Суон и Джилет. Но след като порови из книжата си, все пак можа да намери номера на къщата на Темпъл Лейн, където се намираше кантората на адвоката, заедно с един адрес близо до Корн Маркет, където, доколкото знаеше, бе живял до преди две години Суон.

Пол стигна до номер 15 на Темпъл Лейн в девет и половина и има късмет да намери там един мъж в престилка от сукно, който очевидно току-що бе отворил помещението и в момента беше зает с лъскане на месинговата табелка на външната врата.

— Това ли е кантората на мистър Уолтър Джилет?

Прислужникът прекъсна лъскането си. Беше с грубо, конско телосложение, кривокрак и с малки, кървясали очи. Отговорът му обаче бе достатъчно учтив:

— Беше.

— Оставил е адреса си?

— Правилно.

Настана пауза.

— Не знаете ли къде е сега?

Прислужникът измери Пол с кос поглед.

— Не бих казал, че не знам.

— Къде мога да го видя?

— Ех — каза мъжът с още един кос поглед, — съмнявам се, че би могъл да го видиш. Все пак нищо няма да ти навреди да опиташ. — Той потри замислено носа си. — Ще ти струва един шилинг.

Пол отдели един шилинг от поизчерпаните си средства и му го подаде. Прислужникът подхвърли монетата, улови я майсторски,

пъкна я в джоба си и си обърса устата с опакото на ръката си.

— Той е в Орм Скуеър. Не е далеч от тук, в стария град до църквата. Вървете до края на Темпъл Лейн, завийте надясно и продължете направо. Огледайте се и ще видите името му. Няма начин да го пропуснете.

Пол не очакваше толкова лесен и толкова бърз успех. Той чувстваше погледа на мъжа в гърба си, докато се отдалечаваше бързо по дългата уличка с наредени една до друга кантори.

Без затруднение намери Орм Скуеър. Беше, както прислужникът му каза, съвсем близо до църквата в стария град. Всъщност, това беше и гробище — тихо място, в което се влизаше през старинен черно-бял портал с долепена до него къща за портиера, засенчена от високи брястове.

Отначало Пол не схвана напълно значението на упътванията, които му бяха дадени. После изведнъж се досети — Джилет беше в църковния двор, мъртъв. Пол поруменя, обзет за момент от гневен импулс да се върне и отдаде заслуженото на мъжа със сукнената престилка. Но вместо това, влезе в църковния двор и след около половин час се изправи пред онова, което търсеше — бяла мраморна плоча, скрита в ъгъла на гробището. Прочете кратката епитафия:

Посветено на паметта на Уолтър Джилет
Роден 1881 — починал 1930
Безутешно оплакан и високо почитан.
Чест за енорията.
Делата на всеки човек да се таят от всички!

Три пъти механично прочете финалната фраза; сега, след като Джилет си е отишъл от този свят, повече от всякога трябваше да се опита да намери Джеймс Суон. Обърна се решително и бързо закрачи назад.

Не след дълго почука по вратата на сутерена на една къща близо до Корн Маркет. Появи се една почтена наглед жена на средна възраст в син кариран халат.

— Търся мистър Суон... мистър Джеймс Суон. — Пол положи усилие гласът му да прозвучи небрежно и равнодушно. — Доколкото

знам, живял е тук преди известно време.

— Да — потвърди жената. — Държеше тук стая в течение на много месеци. Но преди две години напусна.

— Къде отиде?

Жената се замисли, като съобразяваше нещо.

— Нямам нищо против бедния човек... плащаше си наема, когато можеше. Не го търсите за нещо лошо, нали?

— О, не — побърза да я увери Пол. — Съвсем обратното.

— Е, добре тогава... той отиде в един пансион на Уеър стрийт. Не си спомням номера му, но съдържател е един мъж на име Харт.

Уеър стрийт беше на не повече от половин миля — дълга бедна улица, която пресичаше гъсто населен район на града, с евтини магазини от двете страни и колички на амбулантни търговци, задъхваща се от движението и вибрираща от грохота на минаващите трамваи. След като направи справка с пътеводителя на града в един пощенски клон, Пол успя да намери пансиона на Харт.

Беше тухлена постройка, разположена в мръсен двор, ограден от високи опушени здания, в която се влизаше през тесен вход. Дръжката на звънеца беше отскубната от гнездото си и на мястото ѝ зееше разкъртена дупка. Нямаше и чукче на разнебитената врата. Пол почука няколко пъти с ръка по разсъхнатите дъски. Появи се момче на около дванайсет години, с мръсно лице и подути жлези на шията, увита с червен парцал.

— В къщи няма никой — обяви то с дрезгав глас, преди Пол да успее да проговори. Обясни, че е болен, затова е останал в къщи и не е на училище; а когато Пол го запита, заяви, че всички мъже, които живеят в пансиона, били на работа, главно в леярната. Не познаваше никой на име Суон. Майка му, която се грижела за пансиона, щяла да се завърне в четири часа.

Като каза на момчето, че ще се върне пак, Пол пое обратно през късата странична уличка и се озова отново на широката и просторна Уеър стрийт. Не можеше да остане бездеен. Нервите му бяха изопнати и настроени за действие. Някакъв импулс, който рееше у него от миналата нощ, го подтикна отново към градската библиотека.

Вече бе следобед и на смяна беше същият библиотекар. Младежът, незает в момента, стоеше замечтан зад бюрото си, когато Пол влезе през въртящата се врата; после вдигна глава и като видя

посетителя, изправи се в стола си и докато Пол прекосяваше по дължина читалнята, го проследи с нарастващо внимание. Младият мъж мълчаливо пое листчето, което му бе подадено.

След това натисна звънеца, за да повика прислужника. Когато човекът се отдалечи, отвори едно чекмедже на бюрото си.

— При последното си посещение оставихте някакви бележки в папката. Ето ги.

Пол се взря в листа хартия. Беше започнал да прави нещо като резюме на прочетеното за процеса, но скоро го бе зарязал. Инстинктът му подсказа, че въпреки изражението на безстрастна незаинтересованост у другия, той несъмнено е прочел бележките му, направил си е труда да прегледа поредицата вестници и може би дори е отгатнал самоличността му.

— В действителност, този лист не ми трябва — каза той. После добави: — Но благодаря ви, че сте го запазили.

Младият мъж бе вперил в него особен поглед с онези светли, като на птица, любопитни очи.

— Такива неща би трябвало да се унищожават.

Пол го наблюдаваше как къса на късчета листа. В този момент се появи прислужникът, натоварен с два тежки тома — подвързаните броеве на „Куриер“ от 1922 година. Пол го последва до близката маса, седна и отгърна първия том.

Прилежно, като проследяваше с пръста си всяка колона, той внимателно започна да преглежда страниците. Беше досадно еднообразна работа и скоро го заболяха очите, но той упорстваше и след като привърши с първия том, премина към втория. Когато свърши с прегледа си, облегна се назад в стола си и намръщено потри челото си с ръка. Часовникът под купола показваше, че минава четири часа. Досетил се изведнъж за срещата си, той се изправи от стола, за да върне томовете.

— Открихте ли каквото търсехте? — Библиотекарят направи усилие думите му да прозвучат като рутинна любезност, но Пол усети един жив интерес в този обикновен на вид въпрос:

— Не, не можах.

Настъпи пауза. Пол знаеше, че другият повече не би задавал въпроси. Трябваше само да си тръгне, за да прекрати разговора. Но по един странен начин, той почувства, че младият библиотекар с

мълчанието си и с хитро разчетената покана в погледа му бе дал повод, почти нахално, но с добри намерения. Изведнъж Пол бе обладан от желание да се довери на младия мъж.

— Търсех материали за процеса, в който един полицейски инспектор на име Суон е бил съден и осъден през 1922 година.

Младият мъж бе силно изненадан, но успя да прикрие учудването си.

— Това не би било трудно. Ако открия нещо в някоя друга поредица вестници, ще го отделя настрана за вас. — Той замълча. — Вие... вие интересувате ли се от господина?

— Опитвам се да го намеря.

— Имате ли идея къде да го търсите? — Въпросът прозвуча смислено.

— Той вероятно е все още някъде наоколо. По всичко личи, че е на улицата.

— Разбирам.

Настана мълчание. За момент Пол остана неподвижен, после смутен от своята липса на сдържаност, благодари на другия, сложи шапката си и излезе от библиотеката.

Продължи да върви по посока на Уеър стрийт и към пет часа стигна до пансиона на Харт, за да открие, че домакинята се бе завърнала. Беше яка жена, облечена в мериносова пола, с кариран шал около раменете и мъжко таке на главата си, промушено от две игли, украсени с имитация на черен кехлибар.

— Да — призна тя, — спомням си добре Суон. Не му вървеше на този мъж. Разболя се и не можеше да се задържи на работата си в заводите. Пиеше твърде много. И ако ме разбирате, не съжалявах за него, когато напусна.

— Кога беше това?

— О, преди около шест месеца.

— Не знаете ли къде отиде?

— Щом ме питате, мисля, че отиде в Бромли, да работи на новите строежи там.

— Това е съвсем близо, нали?

— Да, наблизо е... около три мили извън града.

— Остави ли ви адреса си?

— Суон не беше човек, който оставя адреса си. Никога не бихте измъкнали и думица от него, по никакъв начин. Но почакайте за момент, нека помисля. Каза ми, че очаквал писмо и ме помоли да му го препратя, ако получа, но писмото изобщо не дойде. Въпросът е дали съм записала адреса му. — Тя се обърна към момчето, което стоеше отзад в антрето и слушаше разговора. — Донеси ми книгата от стаята, Джоси.

След малко момчето ѝ донесе един смачкан тефтер с оръфани и подвити страници. Като наслюнчи пръстите си, тя започна да обръща страниците.

— А, какво е това? Нали ви казах.

С внезапен прилив на надежда, Пол се приближи и надникна в тефтера, където сочеше пръстът ѝ.

Надраскан с молив на мръсната страница, бе адресът, който търсеше:

Джеймс Суон,
Чрез Робъртс,
15, Касъл Роуд,
Бромли

Той припряно преписа адреса в бележника си, благодари на жената и почти побягна. Докато бързаше по тясната уличка, едва осветена от единствена слаба лампа, почувства, че в никакъв случай денят не бе пропилян напразно. Действително беше по следите на Суон, дори бе зърнал и портрета му — нещастен, затъващ все по-надолу, давящ в алкохол мъката си, борещ се с две голи ръце за съществуването си. Вече бе твърде късно, за да иде в Бромли през тази нощ. Но утре щеше да отиде. Да, утре щеше да намери Джеймс Суон.

ГЛАВА ДЕВЕТА

На следващата вечер, точно двацет и четири часа по-късно, Пол отново се прибираще в общежитието. Още отрано следобед безспирно валеше дъжд, но той вървеше, без да забелязва разкиснатите обуца и просмуканите си от дъжда дрехи. Ходил беше в Бромли на адреса, даден му от съдържателката на пансиона; говорил бе със строителния предприемач, за когото Суон бе работил; претърсил беше района от край до край без ни най-малък резултат. Суон бе заминал, изчезнал, без да остави никаква следа.

Паднал духом, Пол влезе в общежитието и бавно изкачи стълбището до стаята си. Пусна монета в автомата за газ и запали газовата печка и малкото помещение. После, докато се оправяше, забеляза телеграма на полицата. Отвори я и прочете: „Ужасно съм разтревожена. Върни се веднага. Назначението в лятното училище те чака. Обич от всички. Майка ти“.

Превит пред слабия огън, докато от мокрия му костюм се вдигаше пара, той препрочете телеграмата. Да, естествено беше тя да се тревожи за него и да го моли да се върне. В сегашното си настроение Пол дори се питаше дали това не беше единственият път, който му оставаше. Отсъствието бе смекчило чувствата към майка му. Навярно тя бе говорила с професор Слейд, а най-вероятно бе помолила пастор Флеминг да го стори; и така, учителската длъжност в Портрей беше все още пред него. Фразата „обич от всички“ го накара да се усмихне горчиво, защото толкова очевидно включваше и чувствата на опрощаващата Ела.

Когато се изсуши доколкото можа, той изключи газта и слезе долу, за да хапне нещо. В преддверието, преди още да влезе в трапезарията, към него се приближи момчето от входната врата.

— Един младеж иска да ви види. В стаята за посетители е.

Изненадан, Пол последва момчето до малкия старомоден салон, мебелиран с тръстикови столове и палма в голяма саксия, закрит с мънистена завеса и определен за приемане на гости. Като се промъкна

през звънящите, нанизани на върви мъниста, той трепна, когато съзря на един от тръстиковите столове младия мъж от библиотеката.

Пол колебливо пристъпи към госта.

— Добър вечер.

— Не очаквахте да ме видите.

— Не, не очаквах.

Младият библиотекар прие тази прямота с жива, весела усмивка. Откъснат от положението и от работата си, той изглеждаше по-жизнен и дяволит, с една наивна и обезоръжаваща честност, която за Пол в сегашното му състояние на духа, бе смущаваща и го караше да се чувства неловко.

— Имам да ви кажа нещо. — Погледът му бързо обходи празната стая. — Предполагам, че тук можем да говорим, без да ни чуе някой.

Пол впери такъв опулен поглед в него, че другият се изкиска.

— Схващам, че все още не ме разбирате напълно, но аз съм съвсем свестен човек. Името ми е Булия... Марк Булия.

Той протегна ръката си, Пол я стисна и седна до него. В безнадеждното положение, в което се намираше, у Пол започна да нахлува едно особено чувство на очакване и надежда. Няколко мига преди да продължи вече на „ти“, Марк с лека насмешка разучаваше лицето му:

— Онзи ден в библиотеката те наблюдавах. Не можех да не го направя. Беше толкова очевидно, че си... в затруднено положение. Изпитвах едновременно съжаление и приятелско чувство към теб. Знаеш как става, как някой човек те спечелва от пръв поглед. След това и аз прегледах старите вестници. — Той замълча, за да придаде по-голяма тежест на най-важното. Обяви го не без известно самодоволство. — Знам кой си ти и твоята история.

Всичко това Пол беше подозирал и очаквал. Той запази мълчание и внимателно продължи да слуша разказа на другия.

— Вчера ти явно търсеше нови следи и факти. Не ги откри. Но когато си отиде, аз ги намерих. В един вестник, само в един. Това е „Клериън“ — либерален вестник с много малък тираж. Там намерих коментар за процеса срещу Суон. Странно, но всъщност това беше протест против крайно суровата присъда, която дали на бившия полицейски инспектор.

Лицето на Пол бе бледо и неразгадаемо, но в очите му гореше нов пламък. Най-сетне той продума:

— Защо ми разказваш това?

Марк повдигна рамене, а устните му се разтегнаха в дяволита усмивка.

— Защото ти искаше да откриеш Суон.

Пол уморено поклати глава.

— Няма полза.

— Защо?

— Не и след петнайсет години.

— Не бъди толкова сигурен.

Очите на Марк заискриха, а в изражението на лицето му пролича самодоволство. Той изчака точно толкова, колкото бе необходимо, за да направи думите си важни и съдбовни:

— Фактически аз го намерих!

Пол усети, че устата му пресъхна. Той се взря с невярващи очи в този чудат нов приятел, който спокойно му кимна.

— Не беше много трудно... след онова, което каза. Наех бързо едно такси и проверих всички списъци на хората, получаващи социална помощ, регистрите на приютите за бездомни и всички градски болници. Суон е в болницата Белведер.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Стаята, в която лежеше Суон, бе дълга и тясна, с варосани стени и полегат таван с ред кръгли прозорчета. Това беше отделението за бедни — голо и мрачно спално помещение. Леглото, напълно скрито зад параван, бе повдигнато на дървени трупчета, а на пода лежеше кислородна бутилка, снабдена с дълъг инхалатор. Неопределимият дъх на болест и органично разложение бе надделял дори над острата миризма на карбол.

Подпрян на две възглавници, Суон лежеше с изопнати крайници и очи обърнати към тавана. Скелетът му показваше, че явно някога е бил едър мъж, но сега просто се беше стопил, а изпитото му лице — хлътналите бузи удължаваха носа му — жълтееше с бронзов оттенък на бялата възглавница. Пръстите му, отпуснати на завивката, се бяха уширили по върховете си. Неговото повърхностно, отпуснато дишане, почти не раздвигваше контурите на гръдния му кош.

Беше следобедният час за посещения и край леглото стояха изправени Пол и Марк Булия. Пристигнали бяха преди десет минути и Марк, нелишен от такт, бе представил Пол на болния. След това Пол му беше отправил пламенна молба и апел. Сега, завладян от значението на момента, чакаше Суон да заговори.

Бившият полицейски инспектор не бързаше. И той си имаше свои мисли. Без да помръдне, погледът му се премести върху Пол и след пауза забеляза с тих, дрезгав глас:

— Ти приличаш на него.

После отвърна очи към таванското прозорче и дълго мълча, докато отново подхвана със същия глас:

— Странно е, че трябваше да те срещна чак сега. След онова, което ми се случи, се заклех да си държа устата затворена. Бях глупак, че изобщо я отворих. Но ти си син на Матри. А с мен тъй или иначе вече е свършено. Затова, сега ме слушай!

Последва кратка пауза. Суон, изглежда, ровеше дълбоко в миналото.

— Когато ми възложиха да разследвам убийството в Елдън, бях огън човек, доста по-различен от това, което съм сега. Спомням си, сякаш беше вчера, когато се появи голямата улика. Една „слушалка“^[1] на букмейкърите, казваше се Рока, се появи в управлението... Да, Хари Рока — един слабохарактерен негодник, какъвто повече не съм виждал и толкова паникьосан, че едва говореше. Все пак каза достатъчно: бил приятел на убитата жена от дванайсет месеца, често преспивал с нея у дома ѝ и прекарвали заедно нощта на седми септември. Нямал обаче нищо общо с убийството: на осми и девети септември бил в Донкастър на конните състезания и имал дузина свидетели, които щели да го потвърдят. Дошъл бил доброволно, да очисти името си от подозрение.

Е, това не ни помогна много, защото знаехме, че Мона Спърлинг е имала доста широк кръг обожатели, но за всеки случай решихме да задържим Рока. Когато чу, че е задържан, той позеленя и тогава всъщност изпя всичко. Разказа ни за приятеля си Рийс Матри, който също си падал по Мона Спърлинг. Каза ни колко разтревожен бил Матри от публикуването на ръчно нарисуваната картичка. На всичко отгоре ни осведоми и за опита на Матри да си осигури фалшиво алиби. Тази новина беше чудесна за нас. След като бяхме тъпкали на едно място почти цяла седмица, посочваше ни се гореща следа. Нещата станаха още по-горещи, щом узнахме, че мъжът, когото вече търсехме, току-що е отпътувал за пристанището на Ливърпул. Телефонирахме веднага в Ливърпул и Рийс Матри бе задържан.

Суон млькна и овлажни устните си.

— За негово нещастие, Матри беше избухлив човек, оказа съпротива при задържането и направи фаталната грешка да удари един полицейски офицер. Прибави към това и обстоятелството, че го бяха заловили в момента на отпътуването му за Южна Америка — вече се получава една силно изобличаваща го ситуация. При това той веднага утежни още повече положението си. Естествено, при предварителния разпит първият въпрос, който му бе зададен, беше: „Къде бяхте между осем и девет часа през нощта на осми септември?“. Без да знае, че приятелят му го е предал, Матри отговори: „Играх билиард с един мъж на име Рока“. Това вече беше необорим аргумент.

Суон отпусна главата си назад и помътнелите му очи просветнаха особено.

— Трябва да ти разкажа и за моя шеф, груповия началник. Сега той оглавява полицията в Уъртли — Адам Дейл. Син на фермер от Къмбърланд, той се бе изкачил по стълбицата, като проправяше пътя си нагоре от самото дъно. Строг, дисциплиниран, справедлив към хората си, първокласен офицер, никога в живота си не беше вземал подкуп. Дейл беше влюбен в работата си и често ми се хвалеше, че можел да подуши престъпник от една миля разстояние. И от самото начало той надуши Матри.

Разгорещен от собствените си думи, болният се напрегна и се повдигна на лакът.

— Но за мен вече не беше толкова лесно. Макар че доказателствата изглеждаха много убедителни, изтъкнах им, че Матри бе ангажирал билетите за Южна Америка на свое собствено име и бе наел съвсем открито, без да крие самоличността си, стаите в ливърпулския хотел за себе си и за семейството си. Това беше нещо немислимо за човек, който се страхува от преследване и иска да заличи следите си. Освен това, въпреки веригата уличаващи го доказателства, Матри ми направи благоприятно впечатление. Не се опита да отрече, че е познавал Мона Спърлинг, призна, че той е нарисувал и изпратил пощенската картичка. Твърдеше, че връзката му с жената била мимолетна, по-скоро нетраен флирт, което въпреки съвпадането с кокетния и малко смешен надпис: „Раздялата усилва чувствата“. Освен това раните нанесени на убитата бяха така ужасни, че биха могли да бъдат причинени само от много силен индивид, а Рийс Матри бе човек със слабо телосложение. И характерът му беше слаб и лекомислен — това ми се стори възможното обяснение за детинския му опит да си уреди алиби чрез Рока. Изнервен, обезпокоен все повече и повече и разтревожен от широкото разгласяване и публичното достояние, предмет на което стана глупавата му картичка, той може би е почувствал нужда да потърси нечия подкрепа. Глупав ход, но такъв, че напълно съвпадна с подозренията.

Изложих всичко това пред шефа, но той не искаше и да ме изслуша, толкова беше убеден — и то съвсем честно — че е заловил престъпника.

Суон се отпусна на възглавницата си и отдъхна за момент, преди да продължи по-спокойно:

— Официалното мнение работи по установени канали — никой не знае това по-добре от мен — и рутинната процедура, пусната в ход от Дейл, следваше стандартната и, разбира се, съвършено уместна практика. Той искаше да открие между принадлежностите на Матри оръжие, което да може да се свърже с уврежданията на жертвата. Искаше да открие кървави петна по дрехите на Матри. Необходими му бяха свидетели, които да идентифицират задържания като мъжа, видян на местопрестъплението.

Дейл откри оръжието почти веднага в един от куфарите му. Това беше голям старомоден германски бръснач, леко ръждясал от неупотреба. Матри охотно призна, че го има от години, наследил го от баща си. Често се изкушавал да го изхвърли, но се въздържал от сантиментални подбуди. Чуй сега: ако обвиняемият бе употребил бръснача, за да извърши убийството, беше ли правдоподобно, че така грижливо ще го запази за нас в куфара си, за да го намерим? Не и пак не! Без изключение, първото действие на един убиец е да се отърве от оръжието. Но Дейл почти подскачаше от гордост и задоволство, когато ми показва бръснача. „Не ти ли казах? — обяви той. — Сега вече го пипнахме.“

Бръсначът беше изпратен на експертите — да го изследват за следи от кръв — заедно с голям пакет от облеклото на Матри. Междувременно продължаваше разпитът на свидетелите, които в нощта на убийството бяха видели как убиецът бяга от апартамента... мистър Прюсти, Едуард Колинс и Луиза Бърт. Прюсти беше късоглед, Колинс — простоват младеж, който свидетелстваше с видима неохота. Луиза Бърт обаче беше различна по характер. Това младо момиче бе зърнало престъпника само за секунда време в една тъмна и дъждовна септемврийска нощ, на улица почти без осветление. При все това тя претендираше, че може да даде най-точни подробности за външността му. Още виждам кръглото ѝ сериозно лице, когато даваше показанията си.

„Мъж на около трийсет и пет години — каза тя. — Висок, слаб и мургав, с размити черти на лицето, прав нос, гладко избръснат. Носеше карирано кепе, бозава на цвят мушама и кафяви ботуши.“

В началото Дейл беше доволен от това описание. Но тук, след арестуването на обвиняемия, оркестърът засвири друга мелодия, защото Матри не беше нито висок, нито мургав, нито гладко обръснат,

а среден на ръст, със светла кожа и кафяви мустаци. Също и облеклото му беше съвсем различно. Но и Луиза Бърт не падаше по гръб. Протестира, че са я объркали, че говорила бързо, без да обмисли добре първите си показания. Тя съвсем спокойно подмени високия и гладко избръснат мъж, с по-нисък и с мустаци. А Колинс, който веднага след престъплението ми беше заявил категорично, че не би могъл със сигурност да идентифицира мъжа, сега се съгласи с Бърт. Лекото карирано кепе стана тъмна мека шапка, мушамата — сиво широко пардесю. Накратко, показанията бяха така променени, че макар и неясни, биха могли да съвпаднат с описанието на Матри.

Суон пак замълча, за да си почине, като се бореше за повече въздух.

— Следващата стъпка беше да се заведат тези важни свидетели на очна ставка със задържания. Шефът лично ги придружи, присъствах и аз. Единайсет полицаи в цивилни дрехи бяха строени в една стая заедно с Рийс Матри. Беше стандартна процедура за разпознаване, която някои считат, че е един напълно честен тест. Тъй или иначе и двамата свидетели бяха положителни в идентификацията си. Матри бе отведен в Уъртли и официално обвинен в убийството на Мона Спърлинг.

Болният с усилие се обърна на една страна и впери погледа си право в Пол.

— Аз все още не мислех, че песента му е изпята... Обвинението срещу него беше прекалено перфектно и чувствах, че все някъде ще се пропука, но дотогава не се бях съобразявал с прокурора. Може би мислиш, че груповият началник — честният и упорит Дейл — беше главно отговорен за онова, което сполетя Матри, но не и пак не! Ако се оцени кой какво е свършил, явно този умен мъж, Спрот, беше човекът, който изпипа цялата работа. Сега той е сър^[2] Матю, издигна се близо до върха на стълбата и по всичко личи, че ще се изкачи и по-нагоре; но тогава беше неизвестен никому и отчаяно амбициран да успее. Още в минутата, в която го чух, разбрах, че си беше поставил за цел да обеси Матри.

Е, започна се. Обвинението призова всичките си експерти. Не призоваха само доктор Тюк, лекарят, който пръв бе видял трупа. Вместо това, освен съдебния лекар Добсън, повикаха и един професор на име Дженкинс, който свидетелства, че бръснарят марка „Фрас“ би

могъл да причини уврежданията, оказали се фатални за жертвата. Не беше готов да се закълне, че е имало следи от кръв по бръснача или по дрехите на обвиняемия, но заяви, че е намерил следи от тъканни телца и клетки от бозайник, т.е. човек.

След това дойде ред на графолога, който се закле, че полуизгорялата бележка, намерена в апартамента на жертвата е била написана от Матри „с преправен почерк и с лявата ръка“. Когато Колинс и Бърт застанаха на свидетелската ложа, те надминаха себе си. Бърт специално, с нейното младо, невинно лице, големи, честни очи, направи силно впечатление на съдебните заседатели. Тя се изправи там като ангел и се закле: „Това е същото палто!“ и „Този е същият човек!“, и отново — като имаше предвид идентификационната процедура — с истинска гордост каза: „Аз първа го посочих с пръст!“.

След това дойде и обвинителната реч на прокурора. В продължение на три часа Спрот се отприщи и говори без пауза и почивка, и без нито една предварително написана бележка. Думите се лееха от устата му и омагьосаха съда. Особено когато обрисова картината на престъплението — бога ми, майсторски го направи. Виновникът, стиснал бръснача в джоба си, брутално напада беззащитната си любовница, майка на нероденото му дете, и после хуква през глава да се укрие в чужда страна... Казвам ти, майсторски го изигра. Съдебните заседатели попиваха всяка дума със зяпнали уста.

Речта на защитата беше просто безполезна след това блестящо слово. А и финансовите й средства бяха незначителни. Адвокатът беше възрастен човек — муден, с тънък глас, недобре беше разучил случая по много точки. Изглежда, твърде малко знаеше за някои обстоятелства, които биха били благоприятни за довереника му.

Е, скоро всичко свърши. Виновен! Протестите на обвиняемия, че е невинен, ме пронизваха като с нож. Но стражата го завлече извън залата и всички бяха много доволни. Наградата от двеста и петдесет лири бе изплатена на Колинс и Бърт. Бог знае, че те си я спечелиха.

Най-сетне силите на болния, изглежда, го напуснаха; той се отпусна назад в леглото и с изтощен глас обяви, че не би могъл да продължи.

— Елате утре или вдругиден. Тогава ще чуете останалото.

В тясната стая се възцари зловеща тишина. Булия мълчаливо се изправи, наля малко вода в една чаша и я поднесе към устните на Суон. Той я погълна, без да се помръдне. През цялото време Пол бе седял, подпрял глава на ръцете си, разтърсван от бурни емоции. Множество въпроси трептяха на езика му, но той разбираше, че не би трябвало да ги задава, че днешната среща е приключила. Суон беше затворил очите си и лежеше напълно неподвижен, неспособен за каквото и да е по-нататъшно усилие. Докато Марк излизаше на пръсти от стаята, Пол се изправи, олюлявайки се, стисна ръката на болния и се запъти към вратата.

[1] Човек, който шпионира и дава сведения за конете и жокеите при конни състезания срещу заплащане. — Б.пр. ↑

[2] Низша благородническа титла. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Беше ли възможно един невинен човек да бъде погребан жив в продължение на петнадесет години? Несигурен и объркан, люшкащ се насам-натам в догадките си, Пол едва посмя да оформи този страшен въпрос в съзнанието си.

Досега Суон не беше представил конкретно доказателство, а само своето вътрешно убеждение. Всичко това изглеждаше немислимо, беше нещо, което умът не можеше да побере. Самата възможност баща му да е станал жертва на такава чудовищна несправедливост, беше достатъчна да доведе Пол до лудост. Не, не биваше да мисли повече за това. С твърда решимост той си наложи да овладее емоциите си. Разбираше, че сега преди всичко трябва да бъде спокоен, практичен и решителен.

Първата му стъпка бе да напише писмо до дома и да поиска колет с чисти дрехи; следващата — да си намери постоянна квартира, която би му позволила по-голяма свобода на действие, отколкото общежитието. След като потърси известно време, Пол откри евтина таванска стаичка на петия етаж в една къща на Пуул стрийт — неприветлива, но почтена уличка, която излизаше от завоя на канала Шърууд и беше застроена главно с евтини къщи пансионери; на юг уличката опираше в задръстената с движение Уеър стрийт. Хазайката, мисис Копин — слаба дребна женица с пронизителен глас, го заведе горе и му даде сапун и чиста, макар и груба хавлия за лице. Предплащането на наема почти изчерпа малкото пари, които бе донесъл от Белфаст и след като се изми, той се запъти навън с намерение да намери някакъв начин за препитание.

Уъртли бе оживен град с обширно поле за дейности. Намираше се в центъра на богат земеделски район, но подобно на съседните му Ковънтри и Нортхемптън, промишлеността му беше тясно специализирана: главно в производство на порцелан, ножарски изделия, прибори за маса и кожени изделия — професии, изискващи техническо обучение и сръчност, каквито Пол не притежаваше. Освен това нямаше членска карта от някой профсъюз и никакви препоръки.

След като два дни изминаха в напразно търсене, с нарастващо безпокойство той започна да следи по вестникарските колони обявите, които предлагаха работа.

Но на следващата утрин щастието го споходи. Излезе от таванската си стая, стигна до Уеър стрийт и се запъти по оживения тротоар към пиацата за файтони, където имаше една закусвалня. Беше открил, че там само за няколко пенса можеше да обядва баничка с месо и кафе. Случайно погледът му се спря на витрината на големия магазин „Бонанза базар“, където бе залепена обява: „Търси се пианист. За справки — мистър Виктор Харис, управител, вътре“.

След моментно колебание Пол влезе в магазина. Беше голям универсален магазин, където се продаваха всички стоки за бита — от кухненски съдове и козметика до бельо и детски играчки, щедро изложени на открити щандове. Управителят бе мъж на около трийсет години, с накъдрена коса и изискани обноски, облечен в раиран двуреден костюм и вратовръзка на цветя, която се развяваше от електрическите вентилатори. Той поведе Пол към един от отделите на магазина, където имаше едно малко пиано всред изложените печатни музикални произведения. Управителят взе наслуки нотите на една пиеса, сложи я на пианото и кратко рече:

— Свири!

Пол седна пред пианото и прекара пръсти по клавишите. Умееше с един поглед да чете свършено музика, дори трудна музика, а този популярен валс пред него беше самата простота. Изсвири мелодията, повтори я със свои вариации, после взе и изсвири още от нотираните мелодии. Преди да свърши, момичетата от съседните щандове вече слушаха в захлас, а мистър Харис в такт с мелодията одобрително чукаше върху тезгяха с пръстена си.

— Ще се справиш — кимна управителят в знак, че е взел решение. — Назначавам те. Три лири седмично плюс обяд от сандвичи. Само да върви работата. И никакво кръшкане, иначе — за ухото и вън! Използвай педала за по-силен тон. Накарай клиентите да купуват!

Той се усмихна покровителствено на Пол, показвайки златните си зъби и като се начумери към продавачките, че си пилеят времето, си тръгна с лека стъпка.

Пол продължи да свири през целия ден. Работата съвсем не беше лека. Започна свеж и отпочинал, но докато часовете мудно се точеха, мускулите започнаха да го болят от седенето изправен върху твърдата табуретка без облегалка. Лошо проветрявания магазин се напълни и тълпата клиенти закръжи около него: блъскаха се, дишаха във врата му, опираха се на лактите му и почти сядаха върху клавиатурата; стана му непоносимо тягостно. В ума му също цареше бъркотия: разкъсваше се от мисли за баща си, от полуоформени планове и проекти, от необходимостта да определи начина си на действие.

Към един часа с наперена походка Харис се отправи да обядва. След няколко минути едно момиче от кафе-барчето в магазина донесе на Пол кафе и чиния сандвичи. Радостен от предстоящата почивка, той се изправи, протегна се и усмихнат я попита за името ѝ. Тя избъбри накъсо „Лена Андерсън“ и веднага отмина нататък, макар че той бе намислил да размени някоя дума с нея. Нямаше нищо неучтиво в тази резервираност, но под повърхността на държането ѝ, макар че и той не беше съвсем спокоен, почувства известна напрегнатост, която възбуди любопитството му. По-късно, на връщане в барчето, тя мина покрай него и Пол почти инстинктивно ѝ хвърли един поглед, преди да започне да свири отново.

Стори му се, че е скандинавски тип — висока, с руси коси, дълги крака и едва ли беше на повече от двацет години. Чертите ѝ бяха правилни, макар и малко нарушени от тънък бял белег, който се спускаше по бузата ѝ от високата ябълчна кост. Би била привлекателна, ако някакви дълбока, меланхолична съсредоточеност не беше наложила отпечатъка си между веждите ѝ. Всъщност в покой лицето ѝ беше необикновено тъжно, изражението му бе отдалечено, напрегнато и сериозно. На няколко пъти през следобеда Пол, без да иска, насочваше погледа си към тази трагична млада амазонка. Забеляза, че носеше униформата си спретнато, с добър вкус. Макар и видимо в добри отношения с другите продавачки, държеше се настрана и бе резервирана към всички, освен към някои от редовните си клиенти. Що за човек бе тя? Той ѝ отправи поглед, въпросителен и приятелски, но не получи отговор. Вместо това, тя сведе очи и се обърна настрана.

Следобедните часове се влачеха мъчително бавно. Пол затвори очи, докато пръстите му чукаха по клавиатурата една противно позната мелодия, която знаеше наизуст. Най-сетне дойде шест часа и той бе

свободен. Без да губи време, тръгна право към болницата и с известно затруднение, но успя да получи ново разрешение да посети Суон.

Болният изглеждаше по-зле: с понижено и мрачно настроение. Беше неразположен да говори. Всъщност сякаш съжаляваше, че бе говорил толкова свободно предишния път. Но Пол продължаваше да седи търпеливо до леглото му, без да го насилва по какъвто и да било начин и Суон постепенно омекна. Изви главата си към младия мъж и го загледа със съжаление.

— Така... пак дойде, а? — издума най-сетне той.

— Да — отвърна тихо Пол.

— Предупреждавам те... ако продължиш да ровиш в тези неща, те ще променят целия ти живот, както промениха и моя. А веднъж пъкнеш ли си там ръката, няма връщане назад.

— Аз няма да се върна назад.

— Тогава как мислиш да започнеш?

— Мисля си, че ако напиша една декларация и вие я подпишете, бих могъл да я отнеса до компетентните власти...

Суон нямаше сили да се засмее, но някакъв кратък сардоничен трепет премина по бледите му устни.

— Кои власти? Полицията ли? Та те вече са съвсем наясно и твърде доволни от положението. Кралският прокурор сър Матю Спрот ли? От моя личен опит, те съветвам да си нямаш работа с този джентълмен!

Суон млъкна, прекъснат от продължителен пристъп на кашлица.

— Не. Единствен министърът на вътрешните работи, чрез Парламента, има власт да открие за преразглеждане делото, а ти, с настоящите си доказателства, не би могъл да се доближиш и на миля от него. Делирните бълнувания — така биха ги нарекли — на един умиращ, дискредитиран бивш полицаи не биха имали абсолютно никаква тежест. Те просто биха ти се изсмели.

— Но вие вярвате, че баща ми е невинен.

— Аз *знам*, че е невинен — отговори Суон почти нетърпеливо. — В своята заключителна реч, съдията нарече убийството на Мона Спърлинг долно, брутално, чудовищно престъпление, за което най-тежкото наказание предвидено от закона, би било напълно заслужено. И въпреки това те помилваха Матри. Не го обесиха. Защо, питам те аз, защо? Може пък и да не са били съвсем сигурни, че човекът, когото са

осъдили е виновен. Или от благородство и човечност не го залюляха веднага на бесилката, а вместо това му осигуриха бавна смърт — доживотна присъда в Стоунхийт?

Пол седеше мълчалив и ужасен, докато болният с мъка си поемаше дъх.

— Не! — заговори отново Суон със сух, напълно различен тон. — Има само един начин да ги принудиш да преразгледат делото. *Трябва да разкриеш истинския убиец!*

Тези думи, дошли като гръм от ясно небе, стреснаха Пол. По гърба му пролазиха студени тръпки. Досега той бе мислил само за невинността на баща си. Мисълта за действителния убиец не бе влизала в ума му. Сякаш нова, страхотна сянка се бе разпростряла на пътя му.

— Онзи човек, Рока — дръзна да се обади Пол след дълго мълчание. — Какво ще кажете за него?

Суон презрително поклати глава.

— Той няма нищо общо със случая. Не би му достигнала и смелост. Само искаше да спаси кожата си. Като заговорих за кожа — болният присви устни в гримаса, — сецям се за кесията, която бе намерена до трупа. Няма да повярваш, но тази неидентифицирана кесия бе изработена от най-фината кожа на света... оцавена човешка кожа.

Настъпи момент на абсолютна тишина.

Суон продължи в същия горчиво-сатиричен тон:

— Виждаш ли, остава ти само да пипнеш този тип, достатъчно извратен, че да притежава такава вещ, да го свържеш с още няколкото потулени засега доказателства и ето ти го убиецът. — Отново онова сардонично потрепване на лицето. — След петнайсет години... би било сравнително лесно.

— Недейте! — простена Пол. — За бога! Аз се нуждая от помощта ви... от всичката помощ, която можете да ми окажете.

Изречението на Суон се промени. Той почти отчаяно впери поглед в Пол.

— Е, щом искаш... тогава нека ти разкажа повече. За двамата главни свидетели — Едуард Колинс и Луиза Бърт, които погрешно идентифицираха баща ти, а не истинския убиец.

Аз бях дежурен, когато Бърт и Колинс дойдоха в управлението да получат наградата си. Вече ти казах, че имах сериозни подозрения към тази двойка — не толкова към Колинс, който беше лековерен, но добронамерен младеж, колкото към Луиза Бърт. За своите седемнайсет години тя ми изглеждаше... хм, момиче, което си струва да бъде наблюдавано. Въведох ги да почакаят в една стая и докато чакаха, аз работех на бюрото си в съседната стая. Благодарение на едно акустично устройство, което имахме, можех да чувам всичко, което си говореха. Също така и си го записах. В началото не казах нищо особено. После Колинс се обади с напласен глас:

„Ще вземем ли парите?“

„Ще ги вземем Ед, не се безпокой“ — отговори Луиза толкова хладнокръвно, колкото можеш да си представиш и добави: „А може да има и нещо отгоре.“

„Какво искаш да кажеш?“ — попити той.

Тя се засмя.

„Имам нещо скрито в ръкава, кост може да те изненада.“

Това, изглежда, разтревожи Колинс. Той не проговори доста време, после с глас на папагал, сякаш го беше повтарял преди, каза:

„Човекът беше Матри, нали, Луиза?“

„Ще си затвориш ли устата — нахвърли се отгоре му тя. — Вече е твърде късно да се дърпаш назад. С нищо не сме му навредили. С всички онези доказателства и без нас щяха да го осъдят. А в края на краищата не го обесиха. Не разбираш ли, глупчо, че не върви да се опълчваш срещу полицията. Освен това от цялата работа можем да спечелим повече, отколкото си сънувал някога. Знаеш ли какво си представям напоследък — продължи тя замечтано. — Ще си живея като лейди, Ед, може би като кралица със слуги, които ще ми прислужват, ще мият чиниите и ще изхвърлят помията. Само ме остави да следвам късмета си и аз ще плюя на целия свят, никога повече няма да изглежда дори една риза.“

Суон замълча, за да си поеме дъх. Когато продължи, погледът му бе насочен право в Пол.

— Това беше краят на разговора. Но чух предостатъчно, за да се потвърдят най-лошите ми подозрения. Луиза Бърт със собствената си уста беше разкрила играта. Тя бе видяла убиеца и го бе описала, а когато това не съвпадна с описанието на Матри, услужливо промени

твърденията си. В управлението щеше да има много разследвания и кръстосани разпити, но това я удовлетворяваше и улесняваше да се вживее в тезата си, защото всичко сочеше, че Матри е виновен. После тя искаше и да е в добри отношения с полицията, да бъде една малка примадона, най-отпред на сцената и, разбира се, да си получи възнаграждението. Колинс се извъртя в показанията си под нейно влияние. Може би тя действително беше убедила себе си, че *наистина* е видяла Матри. Това може да се случи с момиче от нейния тип. И когато всичко отшумя: вестникарските заглавия, врявата, похвалите, цялото панаирджийско зрелище, на нея ѝ остана време да размисли. Започнала е да размишлява за всички неща, които не бяха излезли на бял свят по време на процеса. Да се пита дали в края на краищата не е видяла някой друг, една смътно позната фигура, която е срещала из Елдън по пътя си към и от пералнята. Изведнъж ѝ проблясва... вероятността, че този човек може да е бил... един шанс... а с него и една златна възможност.

Аз трябваше да отида при началника си, но не отидох... Твърде много му бях додявал в ранните стадии на разследването, за да пожелае да ме изслуша сега. Освен това беше ме мъмрил за бездействие по случая предната седмица и не бяхме в съвсем добри отношения. Така че, известно време само предъвквах в себе си онова, което знаех. Накрая отидох за съвет при един адвокат на име Уолтър Джилет. Беше човек, когото харесвах и комуто се доверявах, и сигурен съм, че и той ме харесваше. И какво, мислиш, ме посъветва? Да се държа настрана от цялата работа. Известно му бе, че положението ми в полицията не беше розово. Може би защото знаеше, че си попийвам, той и не повярва напълно в новите доказателства, които му представих. Каза ми: „За бога, Джими, не рови в гнездото на осите!“. А какво направих аз? Умът ми беше в такова състояние на напрежение и обърканост, че направих един запой и отидох на дежурство съвсем наквасен... е, останалото го знаеш. След като излязох от дранголника, пукната пара не давам за нищо...

Постепенно думите на Суон бяха станали все по-тихи и все по-слабо се чуваха. Сега, прекъснати от продължителен пристъп на кашлица, заглъхнаха напълно. С жест на ръката си той показва, че няма нищо повече, което би искал да каже.

Вцепенен, без да се помръдне, Пол наруши тишината:

— А те тук ли са още... Бърт и Колинс?

— Никога няма да видиш Колинс. Той се ожени преди години и емигрира в Нова Зеландия. Но Бърт е все още тук... да, Бърт... малката Луиза Бърт. Господи, какъв характер... тя е ключът към цялата загадка.

— Суон замълча. — Но шансът да измъкнеш нещо от нея е едно към един милион.

— Къде мога да я намери? — възкликна Пол.

— Работи в едно високоуважавано семейство... още едно доказателство, как умее да баламосва почтените хора.

Суон измъкна изпод възглавницата си къс хартия, на която имаше записано нещо. Подаде го на Пол.

— Вземи — рече тихо той. Макар че едва ли ще ти е от някаква полза. Сега ме остави. Направих достатъчно за теб и няма с какво повече да ти помогна. Чувствам се адски зле и искам да поспя малко.

Той се изпъна на една страна в леглото и придърпа завивката до брадичката си — жест, който означаваше, че разговорът е приключил.

Пол се изправи на крака. Гласът му беше изпълнен с чувство:

— Благодаря ви! — каза просто той. — Скоро пак ще дойда.

С последен поглед към тази изтощена и безучастна вече фигура на леглото, той се обърна и излезе от стаята. Докато слизаше по стълбите, сърцето му биеше с нова надежда. Суон му беше помогнал много, далеч повече от очакванията му. И въпреки това Пол не можеше да се избави от впечатлението, че болният човек все още таи нещо, което не искаше и се страхуваше да разкрие. Пол си каза, че ще трябва да узнае това при следващото си посещение в болницата.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

На следващата вечер след работа Пол се среща с Марк пред „Бонанза“. Преди това библиотекарят му бе позвънил. Булия изглеждаше доволен да го види и след като се ръкуваха, възкликна нетърпеливо:

— Започваме тази вечер, нали?

— Да — потвърди Пол. — Какво ще кажеш първо да хапнем нещо?

— Не, благодаря. Закусих в пет часа. А ти?

— Сит съм.

— Не ме съдържаше на място, след като ти телефонирах — каза възбудено Марк, докато се движеха по оживената улица. — Разкажи ми нещо за Луиза Бърт.

Пол не отговори веднага. Жизнерадостният, безгрижен темперамент на Булия и склонността му да се отнася към работата с леко сърне, като към весела и вълнуваща авантюра, караха Пол да се пита дали е постъпил разумно, като го покани за придружител. След малко все пак му отговори:

— Бърт е наета като домашна прислужница, но доколкото разбирам, не се престарава много-много в работата си. Това е свободната ѝ вечер. Имам известна представа как изглежда и къде да я намерим.

— Добра работа си свършил — възкликна Марк и добави: — Как е Суон?

Пол поклати глава и го погледна косо. Приповдигнатото настроение и бърливостта на Марк се изпариха.

— По-зле? — промърмори той.

— Бях в болницата през обедната почивка. Казаха ми, че е твърде зле, за да разрешат посещение при него.

Двамата продължиха в мълчание. Минаха покрай покритата за зимата естрада на градския оркестър, която изглеждаше чудновато призрачна в здрача; заобиколиха изкуственото езерце и стигнаха до височината над Градската художествена галерия и

Естественоисторическия музей. Сега се намираха в Бримлок Хил, един от най-богатите квартали на града, застроен с хубави къщи, покрай улици засадени от двете страни с високи кестенови дървета. В съседство с този изискан квартал се намираше една отломка от миналото — сбутана натясно съмнителна колония от глухи улички и калдъръмени алеи, с малки магазинчета, част от които някога са били конюшни и една кръчма — „Кралският дъб“.

— Там е — каза Пол щом съзря надписа. — Нужно ли е да те предупреждавам, че трябва да бъдеш предпазлив? Ако не знаеш какво да говориш, просто си мълчи!

Те прекосиха улицата и се насочиха към жълтата светлина, която се процеждаше през прозорците с оловни рамки. Бутнаха крилете на летящата врата и влязоха в кръчмата.

Помещението беше старо, със съмнителни претенции за елегантност, тапицирано с потъмнял плюш, с оръфани абажури на лампите, репродукции на състезателни коне по стените и напукано огледало зад извития като дъга тезгях. Заведението беше започнало да се пълни с вечерните си клиенти: главно местни търговци и няколко замръкнали занаятчии. Пол се насочи към една от опушените дъбови маси и като поръча две бири, предпазливо се огледа наоколо.

— Няма я още. — Той се обърна към Марк. — Може и да нямаме късмет тази вечер.

Едва казал това, крилете на вратата се блъснаха навътре, една жена влезе и с достойнството на редовен посетител се запъти към сепарето в ъгъла. Някакво предчувствие стегна Пол за гърлото и той се досети, че това е Луиза Бърт. Изглеждаше като жена на около трийсет години, пълна в ханшовете и бюста, облечена в костюм от евтин кариран плат, с жълти ръкавици и чудновата чанта. Наистина бе толкова обикновена, толкова явно й личеше, че е домашна прислужница, ползваща свободната си вечер, че Пол, макар и с разтуптяно сърце, за момент остана объркан.

Тя се настани, поръча си един малък джин и след като порови из чантата си, обиколи с очи салона. Пол срещна погледа ѝ и леко се усмихна. Тя веднага обърна глава встрани, сякаш обидена, но след една-две минути, макар и докачено, пак погледна към тях. Този път Пол стана и прекоси салона до масата ѝ. Нищо не би могло да бъде почуждо на характера му от този подход, но изпълнен с една нова

зрялост, той го направи съвършено. Лековато, но все пак с вярна нотка на подкупваща учтивост, той каза:

— Добър вечер.

Настана пауза.

— Към мен ли се обръщате?

— Да. Ако сте сама, може би бихме могли да се присъединим към вас.

— Всъщност не съм сама. Очаквам един приятел.

— О, така ли?

— Разбира се, може и да го задържат на работа тази нощ да работи до късно. Той е много важна личност.

— Тогава вероятно няма да дойде. И неговата загуба ще е наша печалба. Ще пиете ли нещо?

— Не, всъщност. Не ми е навик. Е, ако настоявате...

Пол махна през рамо на Марк, който дойде на масата, като носеше чашите им.

— Мога ли да ви представя на приятеля си?

— Драго ми е да се запозная с вас. Забравила съм визитните си картички, но името ми е Луиза Бърт.

Докато те се настаняваха до нея, тя леко се отдръпна, оправяйки роклята си като истинска дама; след това, като повика келнера с пръст, изпразни чашата си.

— Наш ред е да поръчаме, мис Бърт — рече Марк. — Какво ще пиете?

— Нищо не е по-далеч в мислите ми от пиенето, но бих взела джин.

— Гибелта на мама — усмихна се мило Марк.

Тя не отговори на усмивката му. Очите ѝ — куклено светлосини, продължаваха да ги оглеждат преценяващо и откровено изпитателно. Лицето ѝ беше бледо и грубо, с големи пори по чипия ѝ нос, които бяха дебело напудрени. Пълните ѝ детински бузи, любопитно хлътнали в ъглите на устата, оформяха на тънките ѝ влажни устни една странна усмивка, постоянна и съвсем нелепа, защото лицето ѝ беше напълно лишено от хумор. Практически тя нямаше и чело.

— Е, на здраве! — пожела Пол, когато питието ѝ пристигна и вдигна халбата бира.

— Знаете ли — продължи Марк, — разбира се, нищо не може да се сравни с една приятна задружна вечер с приятели. Развеселява. Прави те да се чувстваш добре. Руши старите навици.

— Трябва да се прибера в девет тази вечер. — Тя се изпъчи предупредително с всичкото съзнавано достойнство на пола си. — Не бих могла да отида където и да е. Не тази нощ.

— Е, добре — съгласи се Пол безгрижно. — Следващият път ще имаме повече късмет. Ще се опознаем повече.

Тя прие това и после ги измери с поглед един след друг.

— Вие сте съвършени джентълмени, трябва да ви кажа. Някои много бързат, много са нетърпеливи. — Очите ѝ не без интерес се обърнаха към Пол. — Не сме ли били заедно някъде?

— Не — отвърна Пол. — Боя се, че не.

— Това е удоволствие, което все още му предстои да изпита — засмя се Марк любезно.

През цялото време Пол бе нащрек, той колкото можеше по-непринудено поддържаше разговора, като същевременно гъделичкаше суетността на Бърт, съгласяваше се с нейните предпочитания и възприемаше почтително обяснението ѝ, че тя е „госпожа икономката“, която управлява голяма къща в Бримлок Хил.

След няколко пътиета тя започна да губи по малко от бдителността си, благородническото изражение на лицето ѝ се очерта по-силно и изведнъж в стъклените ѝ очи се надигна вълна на самосъжаление.

— Чудесно е да срещнеш двама съвършени джентълмени. Не като някои господа, които бих могла, но не искам да спомена, макар че изобщо не би трябвало да говорим за тях, тъй като самата аз съм съвършена лейди. Бях възпитана много строго, както разбирате. Образованието си получих от монахините в един френски манастир. О, толкова хубаво беше там в занималнята, тихо и спокойно, а сестрите бяха мили и така ме глезеха. Ами че аз им бях любимката. През цялото време, мога да ви уверя, все същото: „За Луиза това, за Луиза онова“. Особено майката игуменка — тя горката все си мислеше, че не е направила достатъчно за мен, от закуската в леглото до ръчно пришитата дантела на всичките ми пеньоари. Разбира се, имаше значение и това, че самата аз съм полуфранцузойка. Те всички знаеха,

каква бих била, ако само можех да възстановя правата си, пък и може да са предчувствали какви ужасни времена ще настъпят за мен.

Тя замлъкна и през сълзи очите ѝ потърсиха лицата им.

— Това изненадва ли ви?

Пол скръбно поклати глава, като едновременно с това си помисли: „Боже мили, каква лъжкиня по рождение!“.

— Ако само знаехте — тя сграбчи Пол за ръката, — какво съм преживяла! Баща ми беше и армията, не в Армията на Спасението^[1], а в редовната армия, полковник. Имаше навик да бие майка ми, негодника, особено когато се върнеше нафиркан в къщи някоя съботна нощ. Искях да избягам, да се махна от дома. Сцената е била винаги моята велика амбиция. Да ме гледат всички тези хора от публиката и да ми се възхищават. О, само да бях имала своя шанс.

Тя поклати глава, а тежките ѝ клепачи забулиха недоволството в погледа ѝ:

— Случи се нещо. И аз постъпих правилно, забележете! Казах само истината, цялата истина и нищо друго, освен истината и нека Бог ми помага^[2]. И какво получих насреща? Малко мангизи, които отидоха за шест месеца.

— Винаги така става — съгласи се Пол. — Направиш някому услуга, а той дори и не ти благодари.

— Не исках никакви благодарности! — избухна тя. — Искях само да бъде призната по един подходящ начин... да заема мястото си. Не очаквах, че ще бъде само една прис... искам да кажа икономка до края на дните си.

Пол благоразумно премълча, но Марк във възбудата си се наведе към нея.

— Защо не ни разкажете по-подробно за това? — настоя той. — Може би бихме могли да ви помогнем.

Настана гробно мълчание. Пол прехапа устните си и сведе поглед надолу. Бърт изгледа Булия сякаш изведнъж бе дошла на себе си. Гневната руменина на пълните ѝ бузи избледня. Тя хвърли поглед към часовника над тезгяха, доизпи питието си и се изправи на крака.

— Виждате ли колко е часът? Трябва да си ходя вече.

Прикривайки разочарованието си, Пол ѝ помогна да си събере нещата, плати напитките и я придружи през летящата врата.

— Хубава нощ — забеляза той с поглед към звездите. — Може би бихме могли да ви изпратим до вкъщи?

Тя се поколеба, но се съгласи, макар и малко неохотно.

— Е, добре, но само до вратата.

Те свиха от калдъръмената алея по пустия мек път. Бърт с високите си токове вървеше между Булия и Пол. Повече от всякога Пол се напрягаше в старанието си да ѝ се хареса. Стигнаха до широка улица, с липи, засадени в двойна редица и вили, заобиколени с градини.

Луиза Бърт спря пред последната къща.

— Е — каза тя, — до тук съм.

— Каква хубава къща! — възкликна Пол.

— Да. — Луиза Бърт бе поласкана. — Живея при Осуалдови... много изискани хора.

— Ех, естествено — убедително каза Пол. — Можем ли да ви видим идната сряда.

Бърт се поколеба, но само за момент.

— Добре — съгласи се тя. — По същото време в „Дъба“.

— Чудесно. — Пол свали шапка и протегна ръка с изключителна почтителност.

В този момент входната врата на вилата се отвори и един възрастен господин излезе — гологлав, ухапал пура в устата си. Носеше няколко писма — очевидно се бе запътил към пощенската кутия в края на пътя. В тъмнината не беше възможно да се различат ясно чертите на лицето му, но Пол забеляза, че изражението му беше добродушно и замислено, а косата сребристосива.

Когато минаваше покрай малката групичка, той забеляза Бърт и с приятен глас поздрави:

— Добър вечер, Луиза.

— Добър вечер, сър — отвърна скромно тя с промяна в тона на гласа, сега изпълнен със сервилна почтителност, която прозвуча почти комично.

Той отмина, оставяйки след себе си приятен аромат на скъпа пура, а Луиза Бърт, претърпяла известно крушение, се сбогува с двамата си компаньони. Тръгна по главната алея, после сви по страничната пътека за обслужващия персонал и се загуби зад параван

от лаврови храсти. Докато Пол и Булия се отдалечаваха от къщата, чуха затръшването на задната врата.

Цели пет минути и двамата вървяха мълчаливо надолу по улицата. После с извинителен тон Булия се обади:

— Съжалявам, Матри. Тъкмо беше започнала да говори... и аз... я върнах в черупката ѝ.

Пол притисна устни към зъбите си, като че ли искаше да спре някоя остра дума.

[1] Религиозно-благотворителна организация в Англия и САЩ.
— Б.пр. ↑

[2] Произнесена в минало време, свидетелската клетва пред съда.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Беше почти единадесет часа, когато Пол се прибра в таванската си стая. Не можеше да заспи. Започна да се разхожда в тясното пространство между разнебитения умивалник и ниското легло. През тънките стени приглушено се чуваха неизбежните нощни шумове на съквартирантите му — парсът^[1], студент по медицина, който слушаше радиото си на по-долния етаж; Джеймс Крокет, счетоводителят от съседната стая, който лъскаше обувката си и тъжно си подсвиркуваше, старият мистър Гевин, пенсиониран аукционер^[2], който се беше запътил по скърцащите стъпала да напълни каната си. Пол се бореше с възбудата, която тази нощ бе изопнала нервите му до скъсване.

Най-сетне се разсъблече и легна. Спа лошо. Мислите кипяха в главата му, а нервите му бяха настроени за действие. Зарадва се, когато първите сиви ивици на утрото се издигнаха над комините и се процедиха през мръсните стъкла на прозореца.

През целия ден в магазина Пол беше напрегнат и замислен. Изяде сандвичите си без обичайния апетит, когато Лена Андерсън донесе обедта му от барчето. Може би тя забеляза това, защото го попита със сериозен и делови тон:

— Не харесвате ли шунката?

Той се опомни от разсеяността си, вдигна поглед към нея и се насили да се усмихне:

— Харесва ми. Просто днес не съм много гладен. — После додаде: — Помня, Харис ми каза, че ми се полага леко похапване на обед, а вие ми предлагате истинско угощение.

— Не е пълноценен обяд. Сандвичите не са особено полезни за никого. Предполагам, че вечер се храните по-добре, нали?

Той не й възрази. Въпреки потиснатото си настроение, беше му приятен начинът, по който тя говореше с него — не лековато, а с някаква болезнена напрегнатост, почти против волята си. Може би безмълвният му поглед, на който навикът беше придал известна интимност, я накара да наруши мълчанието си. Сякаш всеки от

двамата бе почувствал самотата на другия и това ги бе подтикнало да заговорят:

— Живеете сам, предполагам.

— Да — потвърди той. — А вие?

— О, не. Аз имах по-голям късмет. — Тръпка на гордост премина по лицето ѝ. — Имам хубава квартира — две стаи в къщата на една приятелка на Уеър Теръс.

— О, това е голямо домакинство!

Тя кимна простодушно, гледайки встрани. Тъмнокафявите ѝ очи сякаш отразяваха в себе си и желанието за живот, и товара му.

— Мога да си го позволя. Виждате, че здраво поработвам. Често вечер обслужвам и банкети. Плащат добре.

— Не ходите ли понякога на танци или на кино като другите?

— Не. — Тя повдигна рамене. — Тези неща не ме блазнят.

Остана така, разсеяно загледана пред себе си, после взе празната чаша и със слаба полуусмивка се върна в кафе-барчето.

Продължителността на разговора ѝ с Пол не остана незабелязана от някои по-наблюдателни келнерки. Клиентите бяха малко и когато Лена се върна на работното си място, едно от по-младите момичета, Нанси Уилсън, смушка съседката си. Нанси беше устато, дребно същество; обличаше се натруфено: носеше червен кожен колан върху униформата си, мрежести чорапи и високи обувки с копчета и гамаши. Облеклото ѝ не можеше да заблуди никого — тя си беше продукт на улицата.

— Видя ли? — лукаво поклати глава Нанси. — Мис Андерсън днес имаше дълъг урок по музика.

— До-ре-ми — пропя друго момиче.

— О, Лена! — обади се трета, широко усмихната. — Уреждаш да ти настроят пианото ли?

Разнесе се всеобщо кискане, а Нанси Уилсън се опита да сложи капак на шегата.

— Бъди внимателна, Лена — възкликна мило тя. — Парен каша духа!

Настъпи неловко мълчание. Момичетата изведнъж си намериха работа, а някои от тях отправиха бързи, гневни погледи към Нанси. Лена, която не даде да се разбере, че е чула, взе отчета за поръчките си

и започна да събира цифрите. Обикновено намираще добродушен отговор на всякакви задявки, но този път не каза нищо.

Пол не можеше да чуе разговорът им и се питаше какво ли толкова си бяха казали момичетата, че да ги разсмее така, но скоро забрави за случилото се.

Наистина той живееше в състояние на непоносимо очакване, неспособен да се концентрира върху нищо друго, освен върху следващата си среща с Луиза Бърт. Броеше дните, които оставаха до сряда.

Най-после този ден дойде и нервите му се изопнаха още повече от чувството за предстоящото действие. Едва можа да изкара някак деня. Имаше уговорена среща с Марк в седем часа пред „Бонанза“ и след затварянето на магазина беше един от първите, които си тръгнаха.

Булия все още не беше дошъл. Пол застана под електрическият стълб на отсрещния тротоар и нетърпеливо заоглежда улицата надолу и нагоре. Останалите служители също започнаха да излизат изпод полуспуснатите рулетки на изхода. Сами или на двойки, хванали се под ръка, които оживено бърбеха помежду си. Към края на върволицата излезе Лена — сама, облечена в мушама и нахлупила върху светлите си коси малка кафява филцова шапка, която не изглеждаше нова. Въпреки обикновеното ѝ облекло, у нея имаше нещо, което привличаше и радваше погледа му. Пол я следваше с очи, докато тя грациозно се отдалечаваше, пхнала ръце в джобовете на мушамата, която не можеше да скрие хубавите ѝ форми. Изведнъж тя махна с ръка някому и от тълпата се отдели възрастна жена, ниска и пълна, натоварена с няколко пакета. Новодошлата поздрави Лена с неприкрита обич и двете се отдалечиха по посока на Уеър Крос.

Кратката сцена обляхна Пол с преходно чувство на топлина и уют, но сега той с рязко движение погледна часовника си, който за негова изненада вече сочеше седем и двајсет. Какво, за бога, бе задържало Марк? Като зашари отново с поглед нагоре и надолу по многолюдната улица, Пол с нарастващо нетърпение търсеше в тълпата забързаната фигура на Булия. Вече бе седем и половина, а от него нямаше и следа. Винаги щом погледнеше часовника си, към нетърпението му се прибавяше и безпокойство. Накрая не издържа и реши, че не може да чака повече. С тревожно лице Пол бързо закрачи в

посока към библиотеката. След десет минути вече беше там и видя, че Марк все още е на работа. Като изтича до бюрото му, той възкликна:

— Какво става, Марк? Няма ли да дойдеш?

Булия видимо трепна, щом съгледа Пол, поколеба се, после нервно се огледа наоколо и отговори с тих глас:

— Дежурен съм. Не мога.

Пол, силно учуден, се вгледа в приятеля си. Тонът, маниерът, дори видът му бяха изцяло променени. Несериозността и свойственото му безгрижие бяха изчезнали; изглеждаше потиснат, дори напласен. Очите му непрекъснато се стрелкаха насам-натам из читалнята като на човек, който се страхува.

— Положително би могъл да ме предупредиш! — запротестира Пол с оправдано недоволство.

— Не говори толкова високо — промърмори Булия. Той се приближи до Пол и продължи с тих, припрян глас: — Съжалявам, че те разочаровах Пол, но истината е, че... ще трябва да се откажа от уговорката ни. Хванах се, без да мисля, ей тъй, за развлечение и лудория, но се оказа, че играта не е толкова весела.

— Какво се случи?

— Не мога да ти кажа... но слушай — гласът на Марк спадна почти до шепот, — съветвам те и ти да се откажеш. Не мога да ти кажа нищо повече, но говоря много сериозно, никога не съм бил по-сериозен в живота си.

Последва напрегнато мълчание.

— Поне ще мога да те виждам пак, нали?

С поглед зареян встрани Марк поклати глава. Думите му прозвучаха малко официално и рязко:

— Преместиха ме извън града... в градската библиотека в Ретууд. Ще трябва да замина в края на седмицата.

Отново настъпи мълчание, продължително и неловко. Пол бавно и дълбоко пое дъх. Наистина той не беше уповавал твърде много на сътрудничеството с Марк. Но ето, сега и с това беше свършено. Отново беше сам... сам трябваше да се застане с лице срещу бъдещето. Нещо повече: в промяната у младия библиотекар, в крушението на духа му Пол за първи път съзря нещо от тъмните, невидими опасности, срещу които и той самият трябваше да се изправи.

Рой въпроси напиреха на езика му, но чувстваше, че притесненият Булия с нетърпение очакваше той да си тръгне. Накрая Пол му протегна ръка и каза просто:

— Съжалявам, че те забърках в тази каша. Благодаря ти за всичко, което направи. Късмет! Надявам се, че пак ще се срещнем.

В следващия миг Пол рязко се обърна и напусна библиотеката. Запъти се към най-близката телефонна кабина. Може би още не беше съвсем късно. С нетърпеливи пръсти той запрелиства оръфания и омачкан телефонен указател, който висеше на месингова верижка. Най-после откри номера. Пусна две монети в процепа на автомата. След кратка пауза, която му се стори цяла вечност, някой отсреща вдигна слушалката.

— „Кралският дъб“ ли е?

— Да, „Кралският дъб“. Джек е на телефона.

Пол разпозна гласа на келнера, който ги беше обслужвал миналата седмица.

— Обажда се един приятел на мис Бърт. Трябваше да се срещна с нея тази вечер в седем часа. Бихте ли й предал нещо? Кажете й, че ми се наложи да закъснея, но идвам веднага.

— Съжалявам — долетя по жицата гласът на келнера. — Мис Бърт не е тук.

— Не е ли идвала тази вечер?

— Дойде както обикновено и поседя към половин час. Тръгна си малко преди осем часа.

Пол окачи слушалката на вилката, помисли за момент и излезе от кабината. След три минути беше на площада, откъдето взе прекия трамвай за Бримлок Хил. Часовникът му показваше осем и половина, когато пристигна пред крайната постройка на авенюто.

Къщата бе тъмна отпред, но един от страничните прозорци светеше. Пол отвори входната врата и влезе в двора, после събра всичкия си кураж и се запъти към къщата по обиколната пътека за прислугата. Почука на задната врата. Отвътре веднага изляя куче. После вратата се отвори от слаба жена с кротко лице на около петдесет, в черна рокля на икономка.

— Бих ли могъл да видя мис Бърт?

Жената огледа Пол от горе до долу.

— В стаята си е. Има главоболие.

— Не би ли могла да излезе за малко? — настоя Пол. — Аз съм приятелят ѝ.

— Съжалявам — поклати глава икономката. — Тук ухажори не се допускат. Това е едно от правилата на дома.

Тя затвори вратата, като си мърмореше нещо в обичайния израз на учтиво съжаление.

Пол бе обезсърчен, но не се призна за победен. Трябваше на всяка цена да види Луиза Бърт.

Нощта бе суха и хладна, с мрак омекотен от звездите. Загатнатият мраз, който сякаш бе избистрил небето, караше нападалите от чинарите листа да хрущят под стъпките на Пол, когато се насочи обратно към предната фасада на къщата. Тук, през големия осветен прозорец, на който може би заради хубавата нощ завесите не бяха още спуснати, Пол съгледа господаря на дома, мъжът, който вече бе видял да отива към пощенската кутия. До него седеше възрастна жена с приветливо и добродушно лице, която очевидно бе съпругата му. Друга двойка, навярно гости, се бяха разположили в гостната, мебелирана с изискан вкус. Всички бяха във вечерно облекло.

Прикрит зад лавровите храсти, Пол стоеше загледан в сцената отпреде си, изпълнена с достойнство и благородство и толкова далеч от тъмните и болезнени страсти, бушуващи в гърдите му. На масата пред тях имаше карти за бридж. От бавното разиграване, прекъсвано от смях и разговори, Пол можеше да отсъди, че скоро нямаше да свършат и се подготви за дълго чакане.

Изведнъж чу тежки стъпки в сянката зад себе си. Обърна се и видя, че пред него се беше изправил полицай.

[1] Парси — огнепоклонници, потомци на персийците, забягнали в Индия през VII — VIII век след Христа, за да се спасят от преследване от страна на мохамеданите. — Б.пр. ↑

[2] Аукционер — организатор на търгове и разпродажби. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

— Какво си намислил да правиш?

При думите на полицаия, ледена вълна обля Пол и за миг той едва се удържа да не побегне, но бързо се овладя.

— Искях да видя някого от къщата.

— Така ли правиш посещенията си — като се криеш из храстите в тъмнината?

— Не се криех.

— Да, криеше се. Наблюдавам те откакто дойде. Шляене с определено намерение го наричам аз.

— Не, не — протестира Пол. — Мога да обясня всичко, само да ме изслушате.

— Ще обясниш на сержанта в участъка — прекъсна го другият. — И по-добре е да ме придружиш мирно и тихо.

С мрачно лице Пол впери поглед в униформената фигура пред себе си. От всички допустими злочестини, които биха могли да го сполетят, тази бе най-лошата. Но не му оставаше нищо друго, освен да се подчини. Той мълчаливо закрачи до полицаия.

Вървяха дълго по осветените и оживени улици към центъра на града. Пол с учудване забеляза, че полицаят не го водеше към близкия квартален участък. Най-сетне минаха през един осветен със синя лампа портал и влязоха в дежурната стая на полицейското управление на Уъртли.

Помещението беше малко и голо, ярко осветено, с решетка на прозореца, две врати — едната също с малка квадратна решетка — и две пейки облежани на стената. Червендалест, як сержант с разкопчано копче на куртката си, застанал до висока писалищна маса, прилежно, като ученик в тетрадката си, пишеше нещо. Името на сержанта, четливо написано над списъка на задържаните лица, беше Джап. Имаше тъпо изражение на селски ханджия, а квадратната му глава с оредяла коса, напомадена и разделена на път по средата, лъщеше под зеления абажур на лампата.

Той остави Пол да чака пет-шест минути, преди, доволен от себе си, да постави точката над последното „i“ и чертичката на последното „t“. После вдигна поглед, отгърна нова страница и възкликна:

— Е, кажи сега какво има.

По един рутинен, почти формален начин Джап записа подробностите, доложени му от неговия подчинен, докато засукваше напомадените си мустаци и хвърляше странни погледи към Пол с крайчеца на окото си. Накрая посочи с писалката си към пейката.

— Иде ми на ум, че шефът може би ще поиска да те види. Седни там и чакай, докато те повикам!

Пол се подчини. Вече се убеждаваше, че не са го арестували случайно и присъствието му тук бе само част от по-широк замисъл.

Остана седнал на пейката, може би около половин час. През това време бяха доведени двама моряци — и двамата пияни, на вид сякаш се бяха отъркаляли във всички канавки по улиците на града, както и едно гримирано създание с каменно лице — проститутка, обвинена в активно преследване на мъжете. И тримата бяха изведени през вратата със зарешетеното прозорче вляво. При отварянето на вратата в стаята проникна смекчената, но неунищожена от дезинфектиращите средства, кисела миризма на омърсения човешки род.

Най-сетне сержант Джап повика Пол. Той се изправи и го последва по коридора вдясно. После една облицована в сукно врата се отвори и Пол се озова в уютен кабинет, обзаведен с кожени кресла, широка махагонова маса и голям шкаф с витрини, зад които се виждаха сребърни купи и спортни трофеи. По стените бяха окачени в рамки многобройни снимки на полицейски футболни и лекоатлетически отбори. Имаше и интересна колекция от антични полицейски палки. Дебел червен килим покриваше пода.

Но Пол не откликна на ведрата атмосфера в стаята. Вниманието му беше приковано върху мъжа, който седеше зад бюрото. От снимките, които бе видял го позна веднага и разбра, че се намира пред началника на полицията в Уъртли, Адам Дейл.

— Седни момчето ми. Там. Ще видиш, че това кресло е много удобно.

Тихият глас, затоплен от едно непредвидено дружелюбие, подежда на Пол като шок. Той се отпусна на креслото пред бюрото. Не можеше да откъсне очите си от Дейл.

Сега полицейският началник вече бе мъж на петдесет и пет години и достигнал може би върха на физическите си сили. Имаше едро телосложение, масивна шия и ръце, дебели колкото бедрата на обикновен мъж. По тялото му нямаше тлъстини. Всичко беше кости и солидни мускули. Лицето му бе като издялано от гранит: с масивни лицеви кости, които изпъкваха напред под челото и плашеха със силата си. Челото му издаваше твърдост, без да е лишено от интелигентност, а волевата му брадичка бе готова да се опълчи срещу целия свят. Очите му бяха сиви като лед.

— От няколко дни вече искам да се срещна с теб, момко — продължи Дейл със същия спокоен, обмислящ думите маниер. — И това, че са те довели тук, струва ми се, е толкова благоприятен случай, колкото и всеки друг.

Пол се напрегна в креслото си.

— Нищо не съм направил.

— Вярвам, не си. Ще поговорим по-късно за това. Преди всичко искам да разбереш, че аз знам кой си и всичко за теб. Може би Уъртли ти се струва огромен град. За нас е само едно малко село. Осведомени сме за онова, което става в града. Чуваме за повечето неща. То е част от работата ни. И аз получих информация за теб веднага след пристигането ти. — Той измъкна с два пръста една телеграма от черната лакирана кутия до лявата му ръка. — Молба от Белфаст, изпратена от твоите добри приятели там, с която искат да те наглеждаме и пазим от беди. Знам къде живееш, с какво се занимаваш и всичко, което си свършил досега.

Полицейският началник взе една ебонитова линия и замислено я заобръща в огромните си ръце, с които като борец в кърмбърландски^[1] стил бе прилепвал на тепиха плещите на много противници.

— Виж сега, момко... Много добре разбирам какви са чувствата ти към мен. Естествено, изпълнен си с омраза. Аз съм звярът, който изпрати баща ти в затвора до живот, който почти го беше окачил на бесилката. Това е твоето гледище по случая. Е, нека пък аз да кажа моето. То е следното: аз само изпълних дълга си. При наличието на неопровержими доказателства, няхах друг избор по този въпрос. Баща ти беше само един от стотиците, които са минали през ръцете ми. Фактически, докато не се появи ти, вече бях забравил всичко за него.

Дейл пак замълча и насочи към Пол тежката артилерия на очите си.

— Аз съм поставен тук да пазя обществото. То самото се дели на две класи — тези, които вървят в правия път и онези, които пакостят. Работата ми е да преследвам престъпниците и да закрилям всички, които съблюдават закона. Това ясно ли ти е? Защото, ако ти е ясно, искам да ти поставя пряко един въпрос. — Той замълча и насочи линията към Пол. — На коя страна заставаш ти? Просто попитай себе си! Ако се опълчваш против силите на реда и закона, ще си навлечеш сериозни беди. Виж къде вече те доведе това. Намират те да се въртиш из двора на една голяма къща след мръкване, без съгласието или дори знанието на собственика. Веднага, разбира се, ще се озовеш в участъка. И забележи, аз не повдигам никакви обвинения. Ние тук работим като се основаваме на едно твърдо убеждение: предпазването е по-добро от лечението. Така че само те предупреждавам. Опитвам се да ти посоча, за твое добро, до къде неизбежно довежда този вид поведение.

Настана пауза, през която Пол остана вцепенен и смълчан. Отначало той бе имал намерение да заговори с цялата си душа, да излее своето виждане по случая с баща му, да спори, да увещава и обяснява. Но някаква вътрешна сила, някаква смътна предвидливост го накараха да се въздържа.

— Не е моя работа да ти давам съвети — тонът на Дейл, непогрешимо искрен, съдържаше нотка на убеждение, на напътствие, — но ме послушай и се върни у дома при майка си в Белфаст. Там те очаква прилична работа, а както разбирам, и чудесна девойка. Откажи се да ровиш из нечистотиите на живота. Чуваш ли ме? И аз имам деца, знаеш, и аз съм човек. Много бих съжалявал, ако пострадаш. Това е всичко. Сега можеш да се измиташ оттук. А ако си умен, никога не би се върнал отново.

Дейл махна с ръка, за да го отпрати — жест по-скоро сърдечен, отколкото рязък. Без да продума, Пол стана и напусна кабинета, премина по коридора пред дежурната стая без някой да го спре и излезе навън, в хладната нощ. Беше свободен. Целият облян в пот, той бързо се отдалечи. Откритата безпристрастност на полицейския началник го беше разтърсила. Не можеше да се съмнява в неговата честност и убеденост, че е прав. И все пак през безпорядъка на

мислите му подмолно се промъкваше едно чувство на негодувание. Не беше извършил нищо лошо. Никой в тази свободна страна нямаше правото да му диктува. Не би могъл и не искаше да се подчини на нареждането на Дейл. Напротив, самото му естество и обстоятелствата, които го предхождаха събудиха у него дух на неподчинение и желание за по-смели действия, което и без друго се беше развивало в подсъзнанието му от няколко дни.

Необходимостта да се посъветва с някого по въпроса беше неотложна и въпреки късния час той си помисли отчаяно: „Трябва да видя Суон... веднага. Вярно е, че той ми каза да не бързам... но тогава той не е знаел, че ще се случи така. Ако ще трябва да повдигам възражения тук... в Уъртли... то трябва, да, трябва да възприема един по-пряк подход. Нали все пак тъкмо той ми каза, че ако успея да постигна реабилитация за баща си, то това би станало на най-високо равнище“.

Като крачеше със стъпки, които отекваха по тихите улици, Пол бързо стигна до болницата Белведер.

Когато при входа обясни на портиера за какво е дошъл, старият човек прокара напукания нокът на показалеца си по регистъра на болницата, повдигна късогледите си очи и унило поклати глава.

— Суон... Джеймс Суон. Съжалявам, младежо. Той завинаги е зачертан от списъка. Почина в мир... в четири часа след обяд.

Късно през нощта, след дълго обмисляне, Пол взе решение. Написа и пусна в пощенската кутия писмо до Уестминстър^[2].

[1] Вид свободна борба. — Б.пр. ↑

[2] Район в Лондон, където се намира сградата на Парламента. Фигуративно — английският парламент. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Членът на Парламента от Либералната партия в Уъртли, с удоволствие посещаваше избирателите си, особено през октомври, когато ловът на яребици бе в разгара си. Джордж Бърли произхождаше от местно фермерско семейство. Успехът му в Лондон — където, чрез женитбата си с лейди Урсула Донкастър, се беше свързал с една от най-влиятелните фамилии в Либералната партия — не беше намалил привързаността му към старите приятели и любимия спорт. В Уъртли той беше популярна личност. Червендалест, гладко избръснат, неуморим разказвач на вицове, изтънчен познавач на пури, неизменно в добро настроение, винаги готов да помогне на приятел, да подкрепи благотворително начинание. На петдесетгодишна възраст, Джордж Бърли бе станал нещо като символ на родовите ценности, останали незасегнати от успеха.

Вярно, кариерата му в Парламента не беше особено блестяща. Той посещаваше редовно заседанията, гласуваше прилежно и по съвест, играеше всяка година голф в отбора на Камарата на общините против Камарата на лордовете. За всеки човек, който е обществена фигура, се намират злословници и клеветници и някои казваха, че Бърли не притежавал нито умствените способности, нито квалификацията, необходими за положението му, че да си добряк не означава непременно, че си добър държавник. Говореха още, че се страхувал от благородната си съпруга и, разбира се, от всички високомерни Донкастърровци. Подхвърляха, че добряшкото му, свойско държане с всички е просто един обратен снобизъм и че ако не беше съпругата му с висшите си връзки в правителството и навсякъде, Джордж можеше и да не заема толкова дълго мястото си в управлението на страната.

Специално през тази сутрин, Бърли бе в превъзходно настроение. Беше пътувал удобно до Уъртли с ранния експрес. Седнал на закуска в апартамента, който винаги пазеха за него в хотел „Куинс“, той си бе похапнал добре с порция шунка с яйца, бъбречета на скара и овнешки котлети. Сега довършваше закуската си с препечени филийки

с мармалад и трета чаша кафе. С удоволствие преглеждаше и броя на „Куриер“ на коляното си. Партията му се беше представила добре на частичните избори в Котсуолд, не предстояха никакви стачки, борсовите книжа продължаваха да се покачват. Миналата нощ не беше много мразовита, земята само бе леко стегната от студа и сега слънцето пробиваше облаците. След десет минути колата му щеше да го чака долу, а след час щеше отново да вдъхне силния аромат на пръст от земята на детството си; щеше да скита на воля из браздите с трима верни приятели и добри ловци — е, макар и не колкото него. Имаше и ново, добре обучено куче — порода кокер, което, мислеше той, хубаво щеше да поработи.

Влезе келнерът, възрастен мъж с бакенбарди, добре възпитан и много почтителен. Джордж харесваше атмосферата на хотела, която възплътяваше добрата стара традиция и отхвърляше свръхмодерните измишльотини, които той мразеше.

— Един младеж ви търси, сър.

Бърли вдигна поглед от вестника си и се намръщи.

— Невъзможно ми е да го приема. Излизам след десет минути.

— Той каза, че има насрочена среща с вас. Даде ми това писмо.

Бърли пое писмото, което келнерът чинно му подаде — собственото му писмо написано върху бланка от Камарата на общините. Намръщи се повече. Що за досадна неприятност. Беше определил този ден преди много време, в отговор на някакво искане за среща, което по-късно бе забравил. Все пак Бърли беше човек, който се гордееше с това, че никога не беше оттеглял дадена дума.

— Добре — реши той. — Доведи го!

Малко след това Пол беше въведен в стаята. Бърли, който тъкмо палеше пура от пет шилинга, приятелски се ръкува с него и с жест му предложи да седне.

— Е! — възкликна той сърдечно, през облак дим. — Очаквам ви откакто получих писмото ви. Ще пиете ли кафе?

— Не, благодаря, сър.

Пол беше бледен, но решителното изражение на лицето му и атлетичните рамене определено направиха благоприятно впечатление на Бърли, който винаги и на драго сърце помагаше на някой почтителен и енергичен младеж.

— Да минем тогава към въпроса, млади момко. — Бърли употребяваше обичайния си приятелски, полушеговит, покровителствен тон. — Времето ми, знаете, е твърде малко. Имам важна конференция извън града, а довечера трябва да хвана нощния експрес за Лондон.

— Предположих, че сте зает, сър. — Пол сковано измъкна от вътрешния си джоб лист хартия. — Затова подготвих едно кратко изложение на фактите на пишеща машина.

— Добре, добре — одобри Бърли с ласкав тон, като същевременно повдигна възпиращо ръката си. Той енергично се противопоставяше срещу четенето на разни изложения: че защо иначе би поддържал две секретарки в Камарата? — Кажете ми с няколко думи за какво се отнася.

Пол навлажни устните си и пое дълбоко дъх:

— От петнайсет години баща ми е в затвора, заради престъпление, което не е извършил.

Челюстта на Бърли увисна надолу. Той се взря в Пол с изпъкнали очи, в които се четеше уплаха и обида. Пол не му даде време да проговори, а продължи твърдо с всичко, което искаше да каже.

Отпърво изглеждаше, сякаш Бърли щеше да го прекъсне. Но въпреки че лицето му прогресивно се удължаваше и той мятеше към Пол подозрителни погледи, изпълнени с отврата, не го прекъсна. Продължаваше да слуша. Пурата му угасна.

Монологът на Пол трая точно седем минути и когато свърши, Бърли остана на мястото си като човек, хванал се в най-неприятен капан. Той прочисти гърлото си.

— Не мога да повярвам, че това е истина. Звучи ми като пълна небивалица. А дори и да не е... това е много стара история.

— Не и за човека в затвора Стоунхийт. Той все още изживява всяка минута от тази „небивалица“.

Бърли направи жест на раздразнение и досада.

— Не мога да приема това. И не вярвам, че трябва да се разбъркват калните блатата. Във всеки случай това не е моя работа.

— Вие сте член на Парламента от Уъртли, сър.

— Да, по дяволите. Но не съм депутатът на Стоунхийт. Аз представлявам почтени хора, не тайфа затворници.

Той стана и започна да ходи напред-назад из стаята, разгневен от провала на хубавия си ден. Ако само не беше определил среща на този млад глупак. Не, не би могъл да си навре главата в такова гнездо на оси. Никой разумен човек не би го докоснал дори с лодкарски прът. И все пак вперил гневен поглед в Пол, който седеше спокойно до масата, Бърли изпита неприятно чувство на малодушие и неувереност. Изведнъж, с нетърпелив поглед към часовника, той се опита да спечели време.

— Е, добре. Оставете ми това ваше проклето изложение. Ще го прочета днес по някое време. Елате при мен довечера в седем.

С потиснат израз на благодарност Пол му подаде написания на машина документ, после се изправи и спокойно напусна стаята. Отвън напълни дробовете си със свежия утринен въздух. Ако само би могъл да склони депутатата да действа в Парламента — този върховен орган на властта — цялото дело щеше да се открие за преразглеждане. Забързан към „Бонанза“, той се надяваше, че беше направил известно впечатление на Бърли.

Денят отмина непоносимо бавно. Като се питаше какви ли съдбовни мисловни процеси протичат сега в главата на Бърли, Пол непрестанно хвърляше тревожни погледи към часовника. На няколко пъти управителят Харис се приближаваше и заставаше зад него, сякаш с надеждата да го улови, че само симулира работа.

Най-сетне времето наближи. Току преди затваряне Пол отиде в умивалнята и за да се освежи, подложи главата си под струя студена вода. В седем и четвърт беше в хотел „Куинс“ и след като почака малко, го заведоха горе.

Но този път още щом влезе в стаята почувства, че в маниера на Бърли липсваше приветливата непринуденост. Депутатът от Уъртли бе застанал с гръб към камината с готов, приготвен за път куфар и пътно горно палто, метнато през масата. Едва кимна в отговор на поздрава на Пол и удостои младия мъж с дълъг, изпитателен и недружелюбен поглед. Накрая проговори:

— Прочетох онова ваше изложение... всяка дума. Четох го в колата на път за конференцията. Пак го прочетох на връщане. Трябва да кажа, че добре сте го сглобили. Но във всеки отделен случай винаги има две страни, а вие сте изложил само едната от тях.

— Само една от тях може да е вярна — контрира бързо Пол.

Бърли се намръщи и поклати глава.

— У нас такива неща просто не се случват. Може да са възможни в някоя скапана страна, в чужбина... но не и тук. Нима нямаме най-добрата система на правораздаване в света? Ние сме водещи в тази област, както и във всичко друго! Че какво би било по-честно от процес със съдебни заседатели? Милостиви боже! Ами тази система работи вече повече от седемстотин години!

— Това може да се окаже и аргумент против нея — отвърна тихо Пол. — Мислих много по това, сър. Естествено е за положението, в което се намирам. Не допускате ли, че понякога съдебното жури се съставя от глупави, невежи и предубедени хора, които не могат да разберат някои чисто технически въпроси, нямат понятие от психология, лесно се огъват от някои косвени улики или от емоционалната риторика на опитния прокурор. Не мислите ли?

— За бога! — възкликна Бърли. — Остава да хвърлите кал и по Върховния съд.

Страстното възмущение, което ден след ден беше съзрявало и ферментирало у Пол, го подтикна да отговори:

— Човек, чиято кариера зависи от способността му да отнеме живота на друг човек, поставен на подсъдимата скамейка пред него, по мое мнение заслужава толкова уважение, колкото заслужава и обикновения палач.

— Забравяте, че ние се нуждаем от обикновения палач.

— Защо?

— По дяволите! — избухна Бърли. — Ами за да беси нашите убийци, разбира се.

— А трябва ли да ги бесим?

— Разбира се, че трябва. Длъжни сме да пазим обществото. Ако не беше страхът от въжето, всеки мерзавец би ви прерязал гърлото за петлирова банкнота през някоя тъмна нощ.

— Статистиката сочи, че в страни, които са премахнали смъртното наказание, не се наблюдава нарастване на престъпността.

— Не го вярвам! Обесването е най-добрата профилактика! И при това е съвсем хуманна смърт! — много по-добра от гилотината и електрическия стол. Би било акт на върховна глупост да се откажем от него.

Под напора на чувствата си, Пол загуби всяка мярка на сдържаност и предпазливост.

— Същото каза и лорд Илинбъроу — председателят на Върховния съд на Англия, и то не много отдавна, когато Семюъл Ромили се опита да отмени обесването за кражба на повече от пет шилинга.

Цялата кръв нахлу в лицето на Бърли. Със слюнки, които пръскаха от устата му, той изрева:

— Ти, проклети, млад идиоте! Ти не можеш да ми забождаш такава значка! Аз съм либерал. Изцяло съм предан на човечността. Такава е и цялата ни система. Ние не искаме да бесим хората. За бога, трябвало е да го знаеш от собствен опит. Един човек винаги може да бъде помилван.

— Вашата съдебна система, най-добрата в света, първо намира виновен за убийство един човек и го осъжда на смърт чрез обесване. След това, като поставя под въпрос собственото си решение, се обръща около оста си и го изпраща в затвор — един жив ад! — до края на дните му. Това акт на милосърдие ли е? Или на хуманност? Или може би това наричате правосъдие?

Пол се изправи с побеляло лице и святкащи очи.

— Ето това се случи с баща ми. Той е в Стоунхийт заради една престъпна процедура, която разчита на косвени улики и на свидетели, негодни да свидетелстват; система, която позволява на обвинението да манипулира фактите. Тази система призовава вещи лица, които не са нищо повече от платени послушници на прокурора, чиято роля е да казват само „да“. Едничката цел на прокурора при тази система е не толкова да осигури правосъдието, колкото да окачи обвиняемия на бесилката с всички средства, с които разполага.

Без повече да обръща внимание на Бърли и понесен от обзелите го чувства, Пол продължи с приглушен глас:

— Престъплението е продукт на обществения ред в една страна. Онези, които правят този обществен ред, често пъти са по-виновни от така наречените престъпници. Обществото не бива да се отнася към тях със същите критерии, заради които преди стотина години можеха да обесят гладуващо момче само за това, че е откраднало един хляб. Дори ако бяхме решени да вадим око за око и зъб за зъб, пак би трябвало да очакваме известно полезно действие от закона. Вместо

това какво получаваме? По-специално при тежките обвинения? Методи толкова антични, колкото самата бесилка, на която след комедията с молитвата, осъществяваме последната сцена на отмъщението.

Почти без дъх, Пол продължи бързо:

— Дошло е времето за една по-нова, по-добра система и въпреки това вие искате нещата никога да не се променят, да останат такива, каквито са били в „добрите стари времена“. Може би бихте искали да се върнем дори още по-назад, във феодалната система, когато случайно са започнали да съдят с участието на съдебни заседатели. Е, добре. Ваше право е да си имате свои възгледи. Но в същото време вие сте представител на народа, вие сте мой представител в Парламента. Дори да не вярвате и дума от изложението, което ви дадох, ваш дълг е да осигурите то да бъде разгледано по подходящ начин. Ако не направите това, аз самият ще изляза на площада и ще го изкрещя, за да го чуят хората.

Опомнил се какво говори, Пол изведнъж млъкна. Краката му се подкосиха и той се отпусна на стола, закрил с ръка очите си. В дългата тишина, която последва, той не смееше да погледне към Бърли. Чувстваше, че напълно беше разбил всичките си шансове за успех.

Но грешеше. Докато убедената и гореща защита на баща му не повлия на Бърли, то той можеше изцяло да бъде спечелен от една изява на силен и непокорен дух. Уважаваше смелостта и често обикваше онези, които по собствения му израз, „биха могли да му се противопоставят“. Чувстваше също, че би могло да има нещо в тази странна и неприятна история. Още повече че като постави под въпрос чувството му за дълг, Пол го беше засегнал по болното място. Бърли ясно съзнаваше, че твърде много беше давал воля на собствените си желания и апетити, и начинът на живот, наложен от аристократичната му съпруга, понякога го караше да отбягва по-неприятните служебни функции и задължения.

Той направи няколко крачки напред-назад по килима, докато раздразнението му се охлади. После каза:

— Вие младите, изглежда, мислите, че всички добродетели са у вас. В това ви е бедата. Не виждате доброто у другите. Не че се правя на гипсов светец, но въпреки всички прилагателни, с които ме обсипа, аз наистина държа на някои неща. И едно от тях е честната игра. Не ми

харесва ни най-малко твоята работа. Но бог ми е свидетел, че няма да остана настрана и няма да оставя нещата така. Ще взема изложението ти и ще му дам гласност направо от трибуната на Камарата на общините. Да, за бога, заклевам се най-тържествено, че ще я пусна направо в скута на самия министър на вътрешните работи.

Пол повдигна очи. Изявлението на Бърли беше толкова неочаквано, а победата му така зашеметяваща, че той почувства как стаята се завъртя около него.

Опита се да изпелтечи някаква благодарност, но устните му отказаха да се раздвижат, а стаята се завъртя по-силно от всякога.

— За бога! — възкликна Бърли и бързо измъкна от джоба си малка плоска манерка, наведе се, втична я между зъбите на Пол и насила вля в устата му малко уиски. — Така! Сега е по-добре. Дръж си главата наведена надолу!

С ново покровителствено изражение на лицето, депутатът наблюдаваше как бузите на Пол отново възвърнаха цвета си, докато самият той щедро отпиваше от манерката. Силата на реакцията от страна на Пол пропъди остатъка от гнева му и възстанови у него едно удобно чувство за собствена значимост. А по-късно, когато щеше да е вече наясно с този глупав брътвеж за някаква си там несправедливост, каква великолепна история за разказване щеше да излезе за клуба! „Припадна в краката ми, младият глупак!“ — чуваше гласа си той. Но времето напредваше.

— А сега добре ли си? Влакът ми тръгва в осем.

Пол се изправи на крака, слепешком пое ръката, която Бърли му протегна и след няколко минути се озова на улицата. В ушите му звучеше песен, а друга още по-вълнуваща ехтеше в сърцето му.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

На другия ден във вестникарската будка на ъгъла, Пол поръча да му доставят всеки следобед по един брой от „Куриер“. Вестникът обширно информираше за дебатите от предишния ден в Камарата на общините и макар да знаеше, че не би могъл да очаква незабавен резултат от претрупания с работа Парламент — нали Бърли трябваше да изчака удобен случай — всяка вечер след връщане от работа Пол четеше ежедневника с интерес. С дух повдигнат от надеждата, той започна да гледа с други очи на условията, при които живееше в момента и се постара да се пригоди колкото може по-добре към тях. В пансиона разшири познанството си с единствения наемател на негова възраст — чиновникът в счетоводно бюро Джеймс Крокет, с когото до сега само си бяха кимвали с глава. Крокет, един улегнал и доста отегчителен характер, редовен като часовников механизъм в навиците си, който предпочиташе високи колосани яки и вързани на фльонга връзки, беше самата предпазливост, когато отвърщаше на авансите на Пол. Една неделна утрин се случи да излязат от стаите си едновременно. Крокет нерешително извади два билета от джобния си бележник.

— Бихте ли ги взел? Даде ми ги управителят на фирмата. Той е член на Ботаническото дружество.

Пол разгледа билетите.

— А не искате ли да ги използвате вие?

— Приятелката ми не се чувства добре — обясни Крокет — и за съжаление не можем да отидем. Много е красиво. Затворено е за посетители в неделни дни и се допускат само членове на дружеството и приятелите им.

За да не нарани чувствата на съквартиранта си, Пол прие билетите и като издума някаква благодарност, забърза към магазина. Откри, че при новото му настроение свиренето вече не го отегчаваше. От време на време хвърляше поглед отсреща към Лена Андерсън, като се опитваше да проникне през бариерата на нейната резервираност. Това в никакъв случай не беше лесна задача. След онзи кратък период,

когато беше говорила по-свободно с него, напоследък мълчаливата ѝ затвореност се беше възвърнала и понякога в очите ѝ се четеше някакъв упорит болезнен въпрос. Нараняваше го това явно отдръпване от приятелството, което ѝ беше предложил. И един ден по обед — беше събота — Пол се подчини на един внезапен импулс.

— Лена! — възкликна той, като направи тона си лек и небрежен. — Защо да не излезем за малко заедно... утре следобед?

Тя не отговори и той продължи полушеговито:

— Един приятел от съборетината, в която квартирувам, ми даде два билета с привилегии за Ботаническата градина. Може би няма да е лудо възбуждащо изживяване, но поне ще наруши монотонността на младия ни живот.

Изречението ѝ видимо се промени, но тя отново не каза нищо.

— Какво има? — озадачен и малко раздразнен, той опита да се пошегува: — Страхуваш се да не те ухапят орхидеите ли?

Тя се усмихна вяло, но мускулите на лицето ѝ едва се отпуснаха, а онази уплаха, страхът от света и човешките същества, остана в очите ѝ.

— Много мило от твоя страна — продума тя с обърната встрани глава. — Не излизам често...

Той не можеше да разбере нейната сконфузеност, така изцяло несъответстваща на обикновената му покана. А и магазинът пак се пълнеше с клиенти.

— Помисли си — рече той като се завъртя на табуретката си с лице към клавишите. — Можеш да ми се обадиш, ако решиш да дойдеш.

Лена, странно възбудена, бавно се върна към тезгяха си. През тези последни шест седмици откакто бе дошла в Уъртли, тя нито веднъж не беше насърчила или приела и най-малкото внимание от страна на някой мъж. Беше имала трудности, разбира се. Някои от тях бяха много неприятни. Харис например я беше задявал, когато за пръв път бе дошла в „Бонанза“, но твърдото ѝ безразличие постепенно го беше отблъснало. Вечер на прибиране нерядко я причакваха и проследяваха по улиците, когато крачеше като млада Юнона^[1] към дома си. Тези случаи болезнено съживяваха страховете ѝ, караха я да ускорява крачките си с вкаменено, застинало лице. Но днес беше нещо различно и затова може би криеше опасност. Нима не си беше

изработила твърди правила на поведение? Нима не беше наложила на чувствата си една непреклонна въздържаност? И все пак, докато следобеда отиваше към края си, тя си каза, че няма да бъде голяма беда, ако приеме поканата на Пол. Очевидно бе, че това предложение не означаваше нищо за него — отношението му към нея беше неизменно честно и приятелско, не повече. Никога не беше ѝ отправял многозначителен поглед, никога не бе докосвал дори ръката ѝ. О, не беше нужно да спазва до фанатична крайност едно решение, взето под натиска на големи изпитания и терзания на ума. Когато работата намаля и ѝ се отдаде възможност, тя прекоси пътеката между щандовете до него и му каза, че с радост би го придружила, ако той би могъл да я вземе от къщи след два часа.

След обед на другия ден, който беше хубав и слънчев, Пол вече крачеше по Уеър Плейс. Макар и близко до магазина, кварталът беше тих и почтен. Много от високите, изцапани със сажди къщи имаха пъстри сандъчета за цветя на прозорците си, което освежаваше старомодната улица.

Едва достигнал номер 61 вратата се отвори и Лена, облечена в тъмно неделно манто и шапка, се появи на късата, покрита с плочи пътека, която водеше към улицата. На входа зад нея беше застанала възрастната жена, която бе видял онази нощ пред магазина. След моментно колебание тя реши да излезе отвън на паважа и да се запознае с Пол.

— Аз съм мисис Хенли. — Тя усмихната му подаде ръката си, обезформена от артритата. — Чувала съм за вас от Лена.

Беше около петдесетгодишна, с посивели коси, ръст по-нисък от средния и така приведена от ревматизма, че трябваше да накланя глава назад, за да гледа Пол. Въпреки сковаността ѝ, лицето ѝ беше оживено и весело, за което спомагаха и светлите като на птица очи.

— Казаха ми, че сте голям музикант — забеляза тя, все още изучаваща лицето му със светлите си птичи очи.

Пол искрено се разсмя.

— Чукам по малко на клавишите. Аз съм музикант не повече от латернаджията, който върти дръжката на инструмента си.

— Както и да е. Радвам се, че извеждате навън Лена. Тя не получава и половината от необходимия ѝ свеж въздух. Не искам да ви задържам. Дося ми се само да кажа едно „здравейте“.

Доволна, мисис Хенли отмести погледа си от Пол и отправи към Лена нежна, насърчителна усмивка.

— Приятна разходка!

Тя закрета обратно към къщата, като се опираше на перилата на стълбището.

Когато вратата зад тях се затвори, Пол и Лена започнаха първата си разходка. Червеният трамвай ги откара по Уеър стрийт — потопена в неделна тишина — през Ленърд Скуеър и навън по Гарланд Роуд към предградията, където вили от червени тухли се кипреха зад лаврови храсти и араукарии^[2]. Ботаническата градина се намираше в края на този район и на последната спирка те слезоха от трамвая и преминаха през големия украсен портал.

— Можеше да е и по-лошо!

Пол се усмихна на Лена, след като хвърли бърз, ориентиран поглед към хубавите хълмисти поляни, алеята от стройни кестенови дървета, която водеше до едно езеро в далечината и многобройните украсени с орнаменти оранжерии из обширната площ на градината.

— По това време на годината може би няма да има много за гледане на открито, но нека първо се поразходим, преди да влезем в оранжериите. Искам да забележа, Лена, че днес изглеждаш чудесно.

Тя не отговори на този неочакван комплимент. Все пак той беше съвършено верен и Пол осъзна това още с появяването ѝ, а сега, докато вървяха към езерото, забелязваше и заинтригуваните погледи, които тя привличаше върху себе си от хората, които ги срещаха. Никога не я беше виждал облечена в нещо друго, освен в униформата си и в износеното си всекидневно палто. Никога не бе разбрал истински каква естествена грация и индивидуалност притежаваше тя. Днес беше различна — така необикновена, с топлия тен на кожата си и гъстата коса с цвят на пчелен мед, с грациозната си фигура и лека походка. Очите ѝ, които той никога не беше виждал на естествена дневна светлина, бяха с лешников цвят, с пращец от тъмнокафяви точки. Най-поразителни от всичко бяха пълната непринуденост на държането ѝ, простотата на обноските ѝ, изражението на лицето ѝ, които бяха едновременно затрогващи и изпълнени с достойнство. Внезапно го обхвана любопитство да узнае повече за нея.

— Разкажи ми за себе си, Лена... за семейството... за дома си.

Тя не проговори веднага. После, загледана между високите оголени дървета пред себе си към сребристото трептене на езерото, с няколко кратки изречения му каза, че била родена в Слийскейл на източния бряг. Шведските ѝ предци се установили там преди много години. Баща ѝ останал вдовец, когато била дете на седем години. Бил съсобственик на малък риболовен кораб за херинги и споделял всички бедни и неуспехи на една западаща индустрия. От година на година сезоните ставали все по-лоши и понякога корабите се връщали от морето само с няколко крена^[3] риба. Ако не бил нищожният добив от фермата, често щели да търпят оскъдица. Но накрая и малкото парче камениста земя на брега на Северно море, се оказало недостатъчно да задържи семейството заедно.

Когато бащата умрял, двамата ѝ братя отплавали да търсят щастието си в големите житни равнини на Манитоба^[4]. Сега те вече успели да се сдобият с обещаващо пространство земя в Канада. А тя, още преди да заминат, си била осигурила едно задоволително положение, което освободило братята ѝ от всяко безпокойство, което биха могли да имат заради нея.

На осемнайсетгодишна възраст дошла в Астбъри — курорт на около двайсет мили източно от Уъртли, за да работи в рецепцията на хотел „Каунти Армс“.

Завършила разказа си, тя замълча.

— И така, ти остана единствена от семейството?

Тя наклони глава.

— Не ти ли хареса Астбъри? — попита след малко Пол.

— Много ми хареса.

— Но го напусна?

— Да.

Настана определена пауза. Той чувстваше, че тя би могла да му разкаже повече, много повече, но не го направи.

— Тогава ли дойде да живееш при мисис Хенли?

— Да. — Тя се обърна и го погледна право в очите, с необикновена дълбочина на чувството в собствените си очи. — Не мога да ти изкажа колко добра е била тя към мен.

— Дава ли стаи под наем?

— Всъщност, не. Но ми даде две на таванския етаж. Мъжът ѝ пътува по море и дълго отсъства. Той е главен механик на танкер.

Изглеждаше странно, че тя беше захвърлила една обещаваща кариера на служителка в хотел заради сегашното си положение в евтиното кафе-барче. Все пак това си беше нейна работа и тъй като въпреки открития ѝ поглед в маниера ѝ се забеляза известно отдръпване и сдържаност, той изостави темата. Върнаха се обратно и Пол я поведе към оранжерии, където лежа след лежа над дебели тръби, носещи пара, в топлия влажен въздух бяха изложени безброй екзотични цветя.

Докато разглеждаха красивата колекция, Пол, чийто интерес беше само повърхностен, беше поразен от реакцията на спътничката си. Облакът от тъга, който бе надвиснал над нея се беше вдигнал. Победила сякаш себе си, тя започна да говори с оживление и неподозирана деликатност на чувствата. Забелязваше много неща, които убягваха от вниманието му, а онова, което липсваше в образованието ѝ, компенсираше с подвижния си ум. Оценките ѝ бяха естествени, без превземки. Когато застанаха пред едно младо портокалово дръвче в разсадника, което имаше и цвят и плодове, тя го загледа замислена и смълчана, с нескрит копнеж и почуда, сякаш ароматната му красота я беше пронизала изцяло. Изглеждаше, че не би могла да понесе раздялата си с това красиво дръвче. Като я наблюдаваше, той забеляза да набъбват изпод миглите ѝ две сълзи — малки кристални мъниста. Неочаквано и за самия него, нещо топло изпълни сърцето му и той също замълча.

Пиха чай в японската пагода, която служеше за ресторант. Беше неголямо, изложено на течение място с бамбукови столове и маси. Чаят беше слаб и студен, а ананасовият кейк подходящ само за врабците, които изпълнени с надежда подскачаха около краката им. Въпреки това приятелското чувство, което се беше зародило между тях, развърза езиците им и ги накара да забравят пропуските в обслужването. Тя беше тиха компаньонка и съчувстваща слушателка, готова да се заинтересува от неща, които го интересуваха, а забележките ѝ винаги бяха смислени, което му показваше, че е разбрала думите му.

— Не си ме питала защо съм в „Бонанза“ — заговори той изведнъж след пауза. — Може би мислиш, че там ми е мястото?

— Не — отговори тя, с поглед сведен надолу и додаде: — Мисля, че имаш причина да си там.

— Имам.

Тя повдигна очи.

— Някакви неприятности?

Пол кимна.

— Надявам се, че всичко ще се оправи — каза тихо тя.

Нещо в тези простички думи го трогна. Профилът ѝ, ведър, но тъжен като на млада мадона, с мигли хвърлящи мека сянка върху бузите ѝ, излъчваше нежно сияние в полумрака.

Излязоха от градината и поеха обратния път към Уеър Плейс. Сега изражението на Лена беше позамислено. Изглежда, нещо беше обсебило ума ѝ. Веднъж или дважд тя погледна към него, сякаш се канеше да заговори, но не каза нищо.

Той също замълча — на свой ред беше осъзнал връщането към действителността. Пред къщата на мисис Хенли Пол спря и протегна ръка.

— Беше чудесен следобед — каза бавно тя. — Достави ми голямо удоволствие. Благодаря за компанията.

Настана интервал, през който погледът ѝ нерешително се плъзна по прозорците на къщата. Той се запита дали не възнамеряваше да го покани вътре. Но не го стори. Мълчанието стана тягостно; тя все още се колебаеше за нещо, очите ѝ шареха по лицето му, а дишането ѝ се ускори, сякаш онова вътрешно желание да общува с него, изведнъж бе станало по-силно.

— Пол... — Тя за пръв път го назова със собственото му име.

— Да?

Погледна към него и после встрани с някаква напрегнатост и почти физическа болка.

— О, няма значение. Остави.

Каквото и да беше онова, което искаше да каже, тя просто не би могла да го изговори. Вместо това рече набързо:

— Лека нощ.

После се обърна и бързо се запъти по плочника към къщата.

Пол за момент остана неподвижен, дори и след като вратата се беше затворила, озадачен от този разочароващ край на следобеда, който малко го потисна и разтревожи неопределено. После си тръгна обратно, крачейки по тихите неделни улици.

Вечерта, когато се прибра в квартирата си, намери неделния брой на „Куриер“ на масата и след като запали светилния газ и се изми, отгърна вестника с обичайното, изпълнено с надежда очакване.

Отначало помисли, че отново е изтеглил празно, но в дъното на последната колона очите му се заковаха на името, което търсеше. То сякаш подскочи към него от напечатаната страница. Сърцето му се преобърна с голям, радостен удар; после се отпусна тежко, като олово в гърдите му, докато очите му се премрежиха.

Статията беше твърде къса:

Мистър Джордж Бърли (Уъртли) повдигна в Камарата на общините въпроса за случая Рийс Матри, изтърпяващ в момента доживотна присъда в затвора Стоунхийт. Не е ли наложително, запита той, да се преразгледа делото, поради новите доказателства, които беше представил? Нещо повече, като се вземе под внимание факта, че Матри вече бе изтърпял петнадесет години, не подлежи ли той на помилване?

В отговор сър Уолтър Хамилтън (министър на вътрешните работи) заяви, че отговорът и на двете питання е отрицателен. Първо, след като внимателно е разгледал представения му от почитаемия член на Парламента документ, той не е видял никаква основателна причина да се намесва в нормалния процес на правораздаването. На второ място, затворническото досие на Матри било толкова лошо — включвало и няколко случая на флагрантно неподчинение — че сам се е лишил от каквото и да е право на помилване за остатъка от присъдата. Въпросът трябва да се счита за напълно и окончателно приключен.

Пол остави вестника на масата. Не вдигна очи нагоре, когато мисис Копин влезе в стаята, отправи му бърз поглед и остави в подноса писмо — специална бърза доставка. Току-що било донесено.

Пол отвори писмото и съсредоточено го прочете. Беше от Джордж Бърли и в подробности излагаше и потвърждаваше прочетеното в „Куриер“. Депутатът бе удържал на думата си, беше

направил всичко, което беше по силите му, но само за да се сблъска с безусловен отказ. По-нататъшни действия, пишеше той, биха били абсолютно безполезни. Бърли смекчаваше удара, доколкото можеше, увещаваше „своя млад приятел“ да избие завинаги от главата си цялата нещастна история.

Писмото беше внимателно написано, добронамерено и несъмнено искрено, но ударът, който то му нанесе, беше жесток.

[1] Юнона — римска богиня, жена на Юпитер, съответстваща на богинята Хера от гръцката митология. — Б.пр. ↑

[2] Араукария — иглолистно декоративно дърво (Чилийски бор). — Б.пр. ↑

[3] Крен — обемна мярка за количество уловена херинга, равна на 170 литра. — Б.пр. ↑

[4] Провинция в Канада. — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

На другата сутрин, след една безсънна нощ, Пол изпи като автомат чаша кафе. После по кишавите улици се добра до „Бонанза“, където седна пред пианото и упорито започна да изчуква от клавишите евтина музика. Белите светлини, които при мрачно време постоянно светеха в магазина, заслепяваха натежалите му очи, но при все това той забеляза букет от невени на пианото — четири-пет жълти стръка в пръстена ваза. Очевидно Лена ги беше купила и поставила там.

Огорчението на Пол от предишната вечер бе такова, че почти не обърна внимание на това скромно напомняне за вчерашната им разходка. Не би могъл да отгатне колко дълго се беше борила със себе си Лена, преди да направи това. Но когато тя му донесе обета, той смотолени няколко думи на благодарност.

Държанието му я обезпокои и след моментно колебание, тя се насили да го погледне право в очите.

— Случило ли се е нещо?

— Да — отговори той с напрегнат глас. — Всичко се провали.

В този момент, преди да е успяла да го разпита повече, я повикаха в барчето. Докато тя се отдалечаваше, Пол забеляза, че Харис го наблюдава с крайчеца на окоето си, захапал клечка за зъби. По едно време управителят се приближи към него със странно изражение — смесица от злоба и враждебност. Тонът му обаче беше общителен.

— И така, ти и приятелката ти направихте малка експедиция вчера?

— Експедиция?

— Ами да. Момичетата ми казаха, че сте излизали заедно. Макар че, нека кажа, това ме изненадва.

Нещо средно между подигравателна усмивка и любезно хилене, се разля по лицето на Харис. Той се облегна на пианото.

— Мислех, че съм те предупредил относно Лена Андерсън. Не знаеш ли онова, което всички знаем?

Пол не отговори.

— Не знаеш ли, че тя е имала дете? И неомъжена при това. Да, малко копеле, което било глухонямо и умряло от някакъв припадък — ако можеш да го повярваш. Твърде романтично. Поговори ѝ за това идния път, когато митките заедно. Може да ти разкаже подробностите, докато се държите за ръце.

В паузата, която последва, хиленето му се изпълни с презрение и омраза. Харис поклати глава многозначително и се отдалечи, захапал клечката между зъбите си.

Пол остана съвършено спокоен, с поглед фиксиран в гърба на управителя. Господи, какво мръсно, слугесто влечуго! И така, това е била причината за тъгата и унилото настроение, които често обземаха Лена. Бедното момиче! Не би могъл да го повярва. В сърцето му нахлу състрадание, но това състрадание беше странно студено и бавно угаси малкия, топъл пламък, приютен там. Цялото пуританство в него, съботянската жилка, които бяха продукт на възпитанието му, бяха разтърсени и разгневени от това разкритие. Не можеше да не почувства, че тя го беше подвела със своята кротост и девическо благочестие. Да премълчи такова нещо положително граничеше с измамата. Той отвърна лицето си, като нарочно избягваше погледа ѝ. Господи, нямаха ли край нещастията в този ден!

Същия следобед, докато упорито си пробиваше път през мелодията на последното за деня танго, горчивината го обливаше на вълни. Бедният Суон беше прав — напразна бе всякаква надежда за официална помощ. Сам трябваше да се справи с всичко. И бог му е свидетел, щеше да се справи. Той стисна решително челюсти. Не беше победен. Едва бе започнал борбата. Какъвто и да беше рискът, трябваше отново да се добере до Луиза Бърт. Сега у нея беше едничкия му шанс. Ако властите бяха ударили Марк Булия през пръстите, нямаха основания да постъпят така и с Луиза Бърт. Възможно беше тя все още да не е предупредена.

Вечерта той отиде право в квартирата си, взе плик и лист обикновена хартия и написа:

Скъпа Луиза,

Съжалявам много, че не можах да дойда на предишната ни среща, но това не беше по моя вина.

Надявам се, че ще ми простиш. От деня, в който се видяхме, постоянно мисля за теб. И защото това е така и сега, би ли се срещнала с мен идната сряда в „Дъба“? Приятелят ми няма да бъде с мен. Бъди там около седем, Луиза. Очаквам с нетърпение удоволствието да бъда в компанията ти и те уверявам, че няма да бъдеш разочарована, както неизбежно се случи миналия път.

Оставам твой

Пол

Два дни по-късно получи отговор:

Драги господине,

Бих искала да те срещна, само че бъди внимателен и повече не се навъртай край градината, нито край задната врата. Само бъди на същото място, както е оговорено и аз ще се опитам да бъда там. С моите най-добри оважения, ни повече, ни по-малко сега-засега.

Л. Б.

Сподавен вик на задоволство се надигна и спря на устните на Пол. Луиза Бърт все още не подозираше нищо, възможността за него си оставаше. С нетърпение очакваше да дойде сряда. През последните четиридесет и осем часа постоянно го бе глождила мисълта: да не би действията на Бърли в Парламента да са компрометирали и самия него пред властите. Сега с облекчение се почувства убеден, че незначителното съобщение в „Куриер“, отнасящо се до баща му, е минало незабелязано в Уъртли.

Но за нещастие, в това си убеждение той твърде много се заблуждаваше.

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

Същата сутрин тъкмо в момента, в който Пол получи писмото на Луиза Бърт, един мъж на около петдесет, с едро телосложение, но с характерното лице на актьор, стоеше във всекидневна на къщата си, загледан през прозореца в широката поляна, прорязана от цветни лехи и оградена с храсти от рододендрон. От съседната стая долиташе бърбенето на двете му дъщери, които се готвеха за изложбата на понита в училището Сейнт Уинифред. От време на време чуваше и любимия глас на жена си Кетрин да вмъква с по-нисък тон някоя остроумна забележка. Но въпреки тези весели белези на семейно единение, сър Матю Спрот беше в лошо настроение.

Влизането на прислужницата, която започна да разчиства богато отрупаната маса, прекъсна нишката на мислите му и с онзи сприхав поглед, запазен само за нисшестоящите, той отиде в съседния хол. Тук малката група бе вече готова. Жена му, особено очарователна с късата си кожена наметка и кожена боа от същия кафяв цвят, слагаше ръкавиците си. Момичетата, спретнати и гиздави в костюми за езда и кадифени шапки, носеха нагайките^[1] си с позлатени дръжки, които той им беше подарил за миналата Коледа. По-голямата беше на шестнайсет години — стройна, мургава и спокойна като майка си, докато помалката, която с късата си, закръглена фигура и румения цвят на кожата си, приличаше повече на него, току-що бе навършила дванайсет.

Лицето му просветна, щом двете му деца го наобиколиха и шумно започнаха да настояват да ги придружи и той, докато жена му, наблюдавайки сцената със спокойна усмивка, добави увещаващо:

— Ще ти подейства добре, скъпи. Много се претоварваш напоследък.

Беше стройна нежна жена, с бледо овално лице, което излъчваше особена приветливост. На четиридесет години, с нежни лицеви кости и запазена снажна фигура, тя все още изглеждаше като момиче, по лицето ѝ носеше отпечатъка на нещо нездраво, на постоянната борба с

болестите през целия ѝ живот. Чистата ѝ бяла кожа беше прозрачна. Пръстите на ръцете — дълги и заострени.

Загледан в нея с нескрита обич, Спрот се поколеба, поглаждайки устните си с пръст — привичен жест. После смекчи отказа си с шегата:

— А кой ще печели парички, ако и аз се заскитам с вас?

Той им отвори входната врата. Закритата кола с шофьора Бенкс вече ги очакваше на алеята. Скоро те се настаниха удобно, с колене увити в пътно одеяло. Когато потеглиха, Кетрин се обърна и му махна с ръка през задното стъкло на лимузината.

Бавно, малко намръщен, спирайки се, за да се вгледа разсеяно в някоя от най-хубавите си картини, той се върна назад през библиотеката към кабинета си. Къщата му беше богата и просторна. През последните десет години, воден от вродения добър вкус на жена си, той планомерно се беше стремил да постигне върха на изтънчеността и лукса. Ценеше своите фини вещи: малките готически столове, скъпите килими, статуетките от Роден^[2] и Майол^[3], двата пейзажа на Констейбъл^[4]. Тези неща бяха едно недвусмислено доказателство за успеха му.

Беше се издигнал единствено със собствени усилия от най-скромния и презиран слой на обществото, по неговия израз — „от помалко от нищо“. Останал сирак, той беше отгледан от леля си — мършава и отрудена мрачна жена, облечена в шал и дървени обувки на нозете, с лице зацапано от въглищен прах. Бедната женица едва свързваше двата края като сортировачка на въглища в обеднелия миньорски район Гедсхил, близо до Нотингам. Въпреки тази съкрушаваща обстановка, мръсотията и нищетата на едностайното жилище в миньорското селище, ритниците и шамарите, с които го обсипваха още от самото начало, Матю Спрот бе обладан от едно-единствено желание — да успее. Мотото: „Ще успея, ще успея, ще успея!“ беше като гравирано, незаличимо в сърцето му.

В началото, както в кариерата на повечето създали се сами мъже, и той следваше модела на трескаво усърдие и щастлив шанс. Беше умен младеж и неговият учител в Гедсхил — човек влюбен в класиците — му даваше нощем безплатни уроци.

На четиринайсет години, вместо да слезе в мината, той избяга в Уъртли и стана момче за поръчки, а после чиновник в печатарската фирма на Марсдън и компания, която понякога отпечатваше бланки и

образци за съдилищата. Тук Спрот за пръв път можеше да хвърли поглед към машинарията на съда. Пришпорен от тази впечатляваща картина, той усилено започна да се учи и самообразова през свободното си време. После му се отдаде възможност да постъпи като начинаещ служител в кантората на стария Томас Хейли — уважаван адвокат с добра репутация в околията.

Спрот избра правото не от вътрешно влечение и не защото се чувстваше морално пригоден за тази професия, а тъй като усещаше, че тя в най-голяма степен би му предоставила шанса да придобие власт. „Ще успея, ще успея, ще успея!“ — думите пулсираха и шумяха като вихрено въртящи се колела в мозъка му.

Спрот, разбира се, нямаше никакво намерение да продължава кариерата си на обикновен помощник в кантората на Хейли и след като изминаха пет години и издържа последните изпити пред Юридическото дружество, той напусна и започна самостоятелна практика. Заряза бившия си учител и работодател, който, с разклатеното си здраве, беше вече твърде зависим от него, за да блъска сам. Но имаше ли това някакво значение?

Сега беше само солиситър^[5], но първата крачка към осъществяването на основната му амбиция беше направена. Изпълняваше задълженията си със завидна енергия и продължаваше самостоятелното си обучение по общо и конституционно право. Когато се почувства подготвен и успя да събере необходимата такса, той подаде молба името му да бъде заличено от списъка на солиситърите, постъпи в лондонското адвокатско сдружение и получи пълноправна адвокатска практика.

Спрот не си затваряше очите пред трудността на задачата, с която се беше нагърбил. Имаше малко пари и малко връзки. Много месеци той беше принуден да обикаля съдилищата като адвокат без дела. Тогава му предложиха да чете лекции в адвокатското сдружение, което имаше и образователни функции. Той прие, но само като временно занимание — като трамплин, от който да стане полезен на онези, които държаха властта, и място, където можеха да го забележат. Постепенно стана известен като интелигентен мъж с неизчерпаемо трудолюбие и специални познания по наказателно право. Освен това беше добър оратор с дарба за остроумни забележки, язвителни или добродушни —

според случая, и изключителна способност, стигаща до гениалност, да манипулира с емоциите на съдебните заседатели.

През 1910 година, когато наближиха парламентарните избори, той се нареди под знамето на подкрепящите местния консервативен кандидат сър Хенри Лонгдън. Спрот не пожали сили. По всяко време на денонощието произнасяше патетични речи на предизборните събрания. Лонгдън беше избран в парламента и Спрот получи наградата си. Към него потече пълноводен поток от дела и той все по-често и по-често се явяваше като адвокат на обвинението в съда на Уъртли.

Макар и все още със скромни доходи, влиянието му нарасна неимоверно. Пет години Спрот работи робски и стана позната и омразна фигура в многочислената престъпна общност на Уъртли. Усърдно обработваше хората, които можеха да му бъдат от полза, и наистина, когато му беше изгодно, той можеше да бъде най-добрият компаньон на света. Но въпреки всичките му усилия, повишението все не идваше. През този период той се ожени и често жена му с всички сили се мъчеше да го предпази от отчаянието. Никога ли нямаше „да успее, да успее, да успее“?

Когато вече изглеждаше обречен да изживее живота си като провинциална посредственост, изведнъж се появи изпратена от небето възможност. Един случай на убийство, който беше възбудил обществен интерес, бе насрочен за разглеждане в съда на графство Уъртли. В навечерието на процеса видният прокурор, на когото бе възложено да поддържа обвинението, внезапно се разболя сериозно. Вместо да отложат делото, решиха да поверят случая на Спрот, тъй като неговите по-изтъкнати колеги бяха твърде много ангажирани с други дела, за да имат възможност да разучат комплицираните факти.

Това беше повратната точка в кариерата му. Онзи вътрешен глас продължаваше да му нашепва: „Успей, успей, успей!... Това най-сетне е твоят шанс!“. И той се хвърли с всички сили и средства, с които разполагаше, в обвинението срещу Рийс Матри. Намерението му беше да привлече като във фокус вниманието върху собствената си сила, да ги накара да се вцепенят, да онемееят от брилянтната му реч, и каквото и да става, да осъди обвиняемия. Успя!!!

Не бяха изминали още и осем месеца, когато го направиха секретар на съда в Ънмарстън и той влезе и кабинета на съдия в

Темпъл^[6]. Но остана да живее в провинциалния си дом, което се улесняваше от бързите експреси между Уъртли и Лондон.

Отчасти поради обширните познания, отчасти и заради забележителната му юридическа ловкост, все по-често започнаха да му възлагат големи дела, на които той беше прокурор — функция, която изпълняваше тъй безупречно, че през 1933 година му дадоха рицарско звание^[7]. Сега, на петдесетгодишна възраст, все така пълен с енергия и амбиции още по-раздути от успеха, той се чувстваше и беше наистина готов за по-високи полети. Тактиката му да остане и да живее в Уъртли бе дала плодове — поканиха го да се кандидатира на следващите избори за депутат от Консервативната партия в града, против Джордж Бърли, с голям шанс за успех. А веднъж озовал се в Камарата, постът на Главен държавен адвокат нямаше да бъде много далеч; после, с течение на времето, не би ли могъл да стане председател на Камарата на лордовете и пазител на държавния печат? И накрая да постигне апогея на кариерата си — министърпредседателския пост?

Разбира се, в хода на тази епична борба нагоре към върховете, твърде важно, съществено беше да бъде безкомпромисен и безпощаден. Спрот не хранеше никакви илюзии относно качествата, необходими за успеха. Животът беше сурова битка, в която можеха да оцелеят само най-приспособените.

С придобиването на все повече власт и намръщването му ставаше все по-тежко и респектиращо. Езикът му започна да шибва като камшик. Задължен в началото да се умилква и на всяка цена да предразполага другите към себе си, той се беше научил прецизно точно кога и как да се отърве от някого, който вече му бе свършил работа, кога да мине с разсеян поглед покрай друг, когото бе ласкал и залъгвал. А над всичко друго, беше усвоил изкуството винаги да бъде крачка напред от съперниците си, постоянно да доказва предимствата си, да демонстрира способностите си със застрашителна изява на воля и власт.

Естествено, създал си бе неприятели и добре съзнаваше репутацията, която беше придобил. За него говореха, че е приспособенец, който служи на дадения момент, че е блюдолизец и подмазвач пред силите на деня, че при всяка крачка нагоре хладнокръвно стъпва върху лицето на човека под себе си. Обвиняваха го, че сериозно е напакостил на някои хора. В частност, шепнеше се, че

при упражняване на служебните си задължения като прокурор, твърде често прибягвал до вродената си дарба да направлява хода на правосъдието.

Докато се разхождаше неспокойно из кабинета си, лицето му все повече се мръщеше. Най-сетне призна пред себе си причината за сегашното раздразнение. Да, онзи въпрос, повдигнат така неочаквано пред Камарата на общините, му бе причинил най-горчиво разочарование. Разбира се, Джордж Бърли беше глупак и неговият партиен лидер сериозно го бе смъмрил. Още повече че министърът на вътрешните работи от самото начало беше потушил проклетата афера с възможно най-голяма твърдост. При все това изводите бяха в най-висша степен и най-меко казано нежелателни. В един ограничен кръг хора имаше значителни коментарии, които бяха стигнали и до ушите на жена му. Миналата вечер, когато бяха останали насаме, това я бе накарало да го разпитва тактично.

Макар че не беше много склонен да кълне и проклина, Спрот тихо изруга. Едничката истински безкористна страст в живота му беше обичта към семейството, особено към жена му.

Тя не му беше донесла пари или обществено положение, тъй като не бе нищо повече от дъщерята на един лекар в Уъртли. Така че, като се ожени за нея, и той веднъж отстъпи от утвърдения си модел на поведение. Все пак нейното предано приятелство, подкрепата, която получаваше от възхищението ѝ към него, и завладяващата доброта на характера ѝ, го бяха наградили богато. Той нямаше приятели и съзнанието, че тя го обича и винаги е на негова страна, го беше подкрепяло при не едно трудно положение. Мъчителното подозрение, че, макар и малко, репутацията му можеше да бъде опетнена в нейните очи, накрая го накара да вземе решение.

С решителен жест той взе телефонната слушалка и поиска да го свържат с полицейското управление на Уъртли.

[1] Нагайка — покрита с кожа, къса, гъвкава пръчка за подкарване на коня при езда. — Б.пр. ↑

[2] Огюст Роден (1840 — 1917) — френски скулптор. — Б.пр. ↑

[3] Аристид Майол (1861 — 1944) — френски скулптор. — Б.пр.

[4] Джон Констейбъл (1776 — 1837) — английски художник. — Б.пр. ↑

[5] Адвокат от по-нисък ранг, който има право на всякаква адвокатска практика, но може да пледира само в по-низшите съдебни инстанции. — Б.пр. ↑

[6] Сграда в Лондон, бивше седалище на ордена на тамплиерите, в което сега се помещават съдилища и адвокатски кантори. — Б.пр. ↑

[7] Благородническа титла, по-ниска от тази на баронета. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

Десет минути по-късно полицейският началник Дейл облече тежкото си униформено палто, общито със сребърна сърма, и в отговор на повикването се отправи през парка към Гроув Куодрънт.

Вместо да вземе служебна кола, той предпочете да повърви. Почтителното отношение, което му засвидетелстваха, когато ходеше по улицата — бързото отдаване на чест от офицерите му, изпълнените с уважение погледи, дори забързаната активност на метачите в парка, която предизвикваше самата поява на фигурата му, го ласкаеше по един суров начин.

В къщата на Спрот възрастна прислужница в бледолилава униформа го въведе в малкия кабинет вдясно от хола. С приглушения глас, използван от по-старшата прислуга, жената му каза, че сър Матю ще го приеме веднага. В отговор Дейл леко кимна с глава. Знаеше добре, че щеше да бъде накаран да чака, а не обичаше това.

Отпусна се удобно в едно кожено кресло, сложи папката с документи на коленете си и огледа стаята, облицована с борова ламперия, застлана с дебели килими и с наредени на полици покрай стените, красиво подвързани книги. С нотка на завист Дейл си помисли, че и той би могъл да успее така, че дори и повече, само да бе имал необходимото образование. Но при сегашното положение трябваше да скрие гордостта в джоба си — не би могъл да развали отношенията си с този, от когото зависеше насыщния му.

— А, ето те и теб, Дейл. — Спрот влезе в стаята, като протегна топлатата си ръка, без следа от лошото настроение, което го беше налегнало. — Мога ли да ти предложа нещо освежително?

— Не, благодаря, сър Матю.

Спрот седна.

— Надявам се, че си добре.

— Да, доста добре.

— Чудесно. — Сър Матю замълча за момент и поглади устната си. — Дейл... научи ли за онази глупост в Камарата... относно случая Матри?

Дейл бе изненадан, но прикри изненадата си.

— Научих, сър Матю.

— Разбира се, цялата работа е абсурдна... хвърляне на кал с политически мотиви. Но все пак — Спрот разтърси глава, — ще трябва да внимаваме да не полепне и по нас.

Дейл, все още в недоумение, бавно превърташе тежката униформена фуражка в големите си ръце.

Спрот продължи да размишлява на глас:

— Онзи млад глупак... синът... как беше името... Матри... още в града ли е?

Дейл отмести погледа си и се вгледа в дебелиите подметки на обувката си.

— Тук е още. Известно време го наблюдавахме.

— Да — каза Спрот. — Изглежда ми конфликтен тип. О, ти знаеш какво имам предвид: от онзи тип, който се мъкне подире ти, опитва се да се срещне с теб през цялото време, тика ти в ръцете обичайните петиции... маниакът, оплакващ се от неправдите. Сякаш не сме свикнали с това.

Настана малко странна пауза. После, като почукваше замислено с пръст предните си зъби, Спрот додаде:

— Въпросът е... какво да правим с него?

Цяла минута полицейският началник не отговори. Едва сега той схвана за какво му бе телефонираше сър Матю и едно любопитно чувство на съмнение, гарнирано с неопределена злоба го облада. Той бавно вдигна очи.

— Предпочитате да му предявим някакво обвинение ли?

— По никакъв начин — протестира Спрот. — В края на краищата, колкото и на грешен път да е, този млад човек едва ли е престъпник. А трябва и да сме милостиви, Дейл. Милостта е двойно благословена, тя пада като роса върху равнината под нея. Надявам се, правилно цитирам. — Той погледна полицейския началник право в очите. — Все пак ти би могъл да убедиш нашия заблуден млад приятел да напусне този хубав град Уъртли.

— Вече му казах да се измита от тук.

— Думите, мой драги Адам, както знам от горчив опит, значат толкова малко. Не правя никакви внушения. При все това, ти можеш по свой начин да се опиташ да го вразумиш.

Спрот се изправи на крака и с гръб към камината се обърна с авторитетен вид към Дейл:

— Не желая да ме разбираш погрешно, Адам. Потрудах се, въпреки огромната ми заетост, да прегледам отново материалите по случая Матри.

„Охо!“ — помисли си Дейл със същия странен вътрешен трепет.

— Не можем да бъдем упрекнати в нищо, просто в нищо. Резултатите от работата ни по делото са утвърдени от най-високо място. При все това, ситуацията крие известни опасности. Понастоящем, при задаващите се след няколко месеца избори за Парламента и за местните органи, самото предположение, без значение доколко то е основателно — за някаква съдебна грешка, би било много опасно за всички засегнати.

Знаеш, че аз съм кандидат за Парламента от Консервативната партия и то със значителна, вярвам, вероятност за успех. Моята загриженост обаче не е себична. Аз не мисля само за собственото си бъдеще, а *и за твоето...* Ако в този критичен момент някои пакостници превърнат такава една демонична лъжа в скандал, ефектът ѝ върху хората ще бъде подкопаване на доверието в цялото правосъдие, както и в правителството. Ето защо е съществено важно тази идиотска работа да се потуши.

Когато завърши, Спрот пак отпрати към полицейския началник онзи фиксиращ, пронизващ поглед и протегна ръката си в знак, че разговорът е приключен.

Щом Дейл стъпи на широкия паваж отвън, в ума му повече не мъждукаше онзи въпрос. Мисълта някак бе сменила формата си, сега беше фиксирана като трън, пронизващ вродената му честност. С безразлично лице той решително промърмори на себе си:

— Не може... не, не може да има нещо в онова.

Въпреки това гласът на Спрот звънеше сурово в ушите му, но със своята заядлива борбеност, вече възбудена, той реши да смекчи нареждането. Щеше да наблюдава младия Матри, но нямаше да го закача, освен ако не нарушеше закона.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

В сряда, вечерта беше влажна и мрачна. Валеше ситен студен дъжд. Когато се запъти към Бримлок Хил, напрежението в душата и тялото на Пол придаваше на движенията му измамно спокойствие. Стигна до „Кралският дъб“ малко след седем и като се огледа около кръчмата, прекоси улицата и надникна през прозореца в салона. Всичко изглеждаше нормално. С бързи крачки той влезе вътре, отиде до масата заемана обикновено от Луиза Бърт и седна. Огледа се наоколо. Кръчмата беше пълна наполовина: две домашни прислужнички бърбеха и се кискаха с младите си кавалери, семейна двойка на средна възраст пиеше бирата си във флегматично мълчание, двама стари файтонджии играеха домино, заобиколени от приятелите си, един мъж с квадратна глава и в тъмен костюм, който имаше вид на иконом, бе погълнат от четенето на спортен вестник. Пол реши, че няма за какво да се безпокои — никой не му обръщаше и най-малко внимание.

После погледът му се върна към вратата и той видя, че Бърт влезе и се запъти към него.

Изправи се на крака и протегна ръка за поздрав.

— Луиза! — възкликна той. — Колко е хубаво да те видя пак!

Тя му дари сдържана усмивка и леко като лейди стисна през ръкавицата си ръката му; после превзето се настани на мястото си край масата. Пол забеляза, че тя беше още повече гримирана от преди — носеше гердан от сини, стъклени мъниста около шията си и силно напарфюмирана бродирана кърпичка, втикната в ръкава ѝ.

— Не биваше да идвам — забеляза тя с укор — след начина, по който ме разочарова миналия път. Дори мисля, че си излязъл с друга дама.

— Не, наистина не! — протестира той. — Ти си единствената, която ме интересува.

— Така казваш. Всички вие, приятелчета, си приличате.

Тя приглади бухналата коса над ушите си и кимна свойски на келнера.

— Обикновеното, Джек.

Пол се наведе напред.

— Разликата е, че аз съм сериозен. — Той се насили да се усмихне с възхищение. — Тази вечер изглеждаш апетитно парче.

— Я се разкарай! — Поласкана, тя изостави наперената си сдържаност и произнесе думите почти лукаво. Отпи от джина си и го изгледа косо. — Не мисли, че не знам каква е целта ти. Само че аз съм почтено момиче.

— Това ме привлича у теб.

— Имай предвид, че не съм някоя превзета скромност, макар че съм лейди. Ако някое аверче ми хареса, излизам с него. Стига да се държи прилично. Ти имаш редовна работа, нали?

— Разбира се, че имам. И ти знаеш, че цял съм хлътнал по тебе.

Под масата, той притисна краката ѝ с коляното си.

— А така ли? — Тя неочаквано се изкиска. — Ех, малко от онова, което ти се иска, се отразява добре. Знам едно място, където бихме могли да отидем... може би по-късно. Нещо като хотел, много изискан. Можем да си вземем голямата стая. Обаче не за цялата нощ, имай предвид. Трябва да се върна в единайсет.

— Разбира се! — съгласи се той. — Между другото, надявам се, не си имала затруднения да дойдеш тук?

Тя наостри уши.

— Какво те кара да ме питаш за това?

— Ами че ти самата го спомена в писмото си... да внимавам.

— Да, споменах го. — Тя се облегна назад и отпи от чашата си. — Просто, защото иконом... защото мистър Осуалд страшно държи на някои неща. Много е принципен. Сигурно си чувал за него? Един от най-големите благодетели в Уъртли. Дарява на болниците стотици и стотици лири всяка година, а през зимата организира безплатни кухни... наричат ги лавките на Сребърния крал. Иначе е арабия човек, макар и толкова строг джентълмен. И винаги се е отнасял с мен като с лейди, иначе не бих стояла.

— Значи от доста време си там?

Тя кимна самодоволно.

— Нямах и осемнайсет години, когато постъпих при него. Не ми ли вярваш? — попита тя дяволито, като кръстоса пълните си крака и оправи роклята си.

— Разбира се, че ти вярвам. — Той се питаше дали тя не лъжеше за възрастта си. — Просто защото изглеждаш толкова млада.

— Изглеждам, нали!

— Изненадан съм, че никога не си се омъжвала.

Тя самомнително се ухили на ласкателството му:

— Осуалдови биха искали да се омъжа. Това е факт. Непрекъснато ми повтарят колко хубаво ще е да се омъжа и събера с някого, да речем, Франк, тяхното момче за всичко, или Джо Дейвис, който разнася млякото. О, те наистина са солидни мъже, но и двамата са над петдесетте. Хайде, можеш ли да си представиш мен с някой от тях? Ех, някой ден може и да се съглася, но нищо не се знае. Сега-засега излъжи ме, ако можеш. Обичам да се забавлявам малко. Упрекваш ли ме за това?

— Не, не — възропта той, като я сграбчи за ръката.

Онова, което бе подозирал, сега ясно се очертаваше: филантропите Осуалдови бяха помогнали на това нещастно и безотговорно момиче, бяха направили всичко възможно да я вкарат в правия път, дори й предлагаха да я задомят за някой разумен и улегнал човек. Въпреки всичко това, в нейния разум съществуваше едно дълбоко вкоренено недоволство, едно чувство за несправедливост към самата нея, една злоба към живота. И Пол изведнъж разбра, как би могъл да използва това в своя изгода, за да постигне целта, която си беше поставил.

Потискайки възбудата, която се надигна у него, той промърмори съчувствено:

— Вижда ми се чудно как такова умно момиче като теб не може да си намери по-добра работа.

— Прав си — кимна тя намусено. — И забележи, не бих се хванала да работя като домаш... искам да кажа в домакинството, ако не бяха ме придумали. — Както говореше, самодоволството й избледня и сълзи на самосъжаление бликнаха в очите ѝ. — Истината, миличък, е, че имам лош късмет. И то след всичко, което преживях.

Пол изрази неверие:

— Никой не би могъл да се отнесе зле с такова хубаво момиче като теб.

— Така си мислиш ти. Всичко стана само защото извърших нещо честно и справедливо, нещо благородно, може да се нарече.

Овладейвайки се, той подхвърли съчувствено:

— Хората често страдат от добрината си.

— Каза нещо вярно. О, в началото всичко беше наред. За мен писаха вестниците... имаше и снимката ми... на първа страница... все едно че бях кралица.

Докато тя го изгледа косо, сякаш да измери ефекта от думите си, той се изсмя с точно премерена нотка на недоверие. Тя веднага реагира:

— Мислиш, че съм лъжкиня, а? Май че не познаваш момичето, с което говориш. Може би ще ти е интересно да узнаеш, че едно време... — Тя млъкна.

— Ох, знаех си, че се шегуваш. — Той се усмихна и поклати глава.

Лицето ѝ почервения. Тя хвърли поглед назад през рамото си, после се наведе напред през масата.

— Шега ли е това, почти да обесиш един човек?

— О, не, разбира се! — възкликна той шокиран и възхитен. — Но ти никога не си го правила, нали?

Тя бавно кимна с глава, след това гаврътна втората си чаша джин.

— Точно това направих.

— За убийство ли беше? — издума той без дъх.

Тя пак гордо кимна и вдигна празната си чаша, която Пол даде знак на келнера да напълни.

— И ако не беше миличката ти, никога нямаше да го заловят. Аз бях голямото име на процеса.

— Бива си те! — възкликна Пол с благоговение. — Направо ме гръмваш! Никога не съм и сънувал...

— Нека да ти е за урок — неговото открито низкопоклонничество я радваше, — що се отнася до дамата, в чието общество се намираш. А бих могла да те изненадам и много повече, ако исках.

— Карай нататък тогава!

Тя го дари със закачлив и влюбен поглед.

— Голямо разказване ще падне, господин Любопитко. Все пак ти ми харесваш. Съвършен джентълмен, ако мога да ти го кажа в очите. А онова беше толкова отдавна, че в действителност вече не може да ме

нарани. Е, хайде... чин-чин и наздраве. Сега предположи, че миличката ти е имала скрито в ръкава нещо, което би могло наистина да вдигне всичко във въздуха. Например... да си чувал някога за нещо като зелен велосипед.

— Зелен велосипед?

— Точно така, скъпи. Светлозелен — тя се изкиска, — зелен като тревата.

— Не съм чувал такова нещо.

— Тъкмо това казах на всички пред съда. Разсмяха се, когато някаква стара птица се закле, че е видял мъж да бяга с велосипед. Аз обаче бих могла да ги накарам да запеят друга песен. Още като дете знаех да оправям пътя... Винаги бях на улицата и не се губех. Знаех за зелените велосипеди.

Тя се поколеба и Пол се засмя недоверчиво.

— Мисля, че съчиняваш всичко това.

— Какво! — Тя цялата пламна от възмущение. — Няма да ме изкарваш лъжкиня. Тъкмо по него време в Елдън имаше колоездачен клуб. Членовете му наричаха себе си „Скакалците“. И за изфукване, пък и да приляга на името, колелото на всеки член трябваше да е боядисано в нарочен светлозелен цвят.

— „Скакалците“? — каза той с престолено равнодушие. — Ами тогава притежателят на велосипеда, за който говориш, трябва да е бил член на клуба.

— Точно така. И малко конте при това — отвърна Луиза Бърт с намигване, — от оня сорт, дето може да имат капризни и превзети вкусове, че и... такава кесия... да кажем, кесия от човешка кожа. Шокирам ли те?

Пол отчаяно се бореше със себе си — да не прояви твърде голям интерес. Той даде знак на келнера да напълни чашата й.

— Наистина ме шокираш.

— А сега кажи ми, миличък, що за човек би имал такава кесия?

— Луд човек?

— Хайде, стига глупости. Какво ще кажеш за студент медик, който реже трупове за упражнение?

— Боже мой! — възкликна Пол.

Той никога, дори и на сън не би направил такова умозаключение и все пак изведнъж разбра, че то беше непогрешимо правилно. Сега си

спомни, че в университета Куинс някои от по-смелите студенти по медицина често отделяха парчета кожа от труповете и ги обработваха като сувенири.

Възцари се почти резонираща тишина. Бърт се изкиска продължително и пак отпи от джина. Тя вече леко се олюляваше на стола си.

— Ако исках, бих могла да накарам косата ти да се изправи. Например... човекът, когото спипаха, бе женен. Всички момичета, които работеха в цветарския магазин, където той от време на време се отбивал, го знаеха. Знаела го е и Мона — убитата жена. Сега от онова, което узнах за нея, направо мога да кажа, че тя никога не би се захванала с женен мъж. Била е твърде хитра, твърде усърдно си е търсела подходяща партия. С други думи, господинът, с когото се забъркала, който я подредил така... е бил ерген. Нещо повече, тя е била в беда, бременна, да прощаваш за думата, в четвъртия месец. А пък човекът, когото обвиниха, я познавал едва от шест седмици. Той не е могъл да има нищо общо със състоянието, в което е била. Самото нещо, в което го обвиняваха, беше невъзможно.

Пол вдигна ръка пред очите си, за да замаскира обзелото го чувство. С дрезгав глас, той изговори:

— Защо... защо всичко това не е било изнесено тогава?

Луиза се изсмя.

— Не питай мен. Попитай онези, които разиграха представлението. Имаха си един обвинител, който навърза всички на възли, от първия до последния.

На всяка крачка пред него се изправяше този Спрот, който, макар все още да оставаше далечен и невидим, изглежда беше вездесъщ. Той бе паякът, изплел зловещата паяжина в този процес. Той беше силата, безпощадно съкрушила баща му — жив погребан в Стоунхийт. За пръв път в живота си Пол изпита омраза и с парещ на устните въпрос, се наведе към компаньонката си.

Но тъкмо в този миг поразителна промяна се изписа на лицето ѝ. Розовите ѝ бузи пожълтяха, а в очите ѝ Пол прочете внезапна паника.

— Извинявай — запелтечи Бърт нерешително, — изведнъж ми се замая главата.

— Пийни си още едно — каза той. — Ето, ще ти поръчам.

— Не... не е ли смешно... Аз ще трябва да изляза.

— Недей... нека да не си тръгваме още.

— Аз трябва.

Пол озадачено прехапа устната си. Подлудяващо беше да го прекъснат така, тъкмо когато бе довел Бърт до най-важното разкритие. Каквото и да става, той не трябваше да я изпуска. Наведе се напред и каза с нисък глас:

— Какво има?

— Ченге!

Полуизвит, Пол се взря в човека с квадратната глава на съседната маса. През цялото време, може би несъзнателно, усещаше присъствието на тази фигура в тъмен костюм, дълбоко погълната — прекалено дълбоко — в четене на новините от конните състезания. Мъжът нито веднъж не помръдна и на инч розовия вестник, който закриваше половината от неподвижното му лице. Сега, почти незабележимо, той беше навел вестника надолу, разкривайки се като сержант Джап.

Събрал цялото си самообладание, Пол се обърна към Луиза.

— Ще дойда с теб. Тук е малко горещо. Глътка свеж въздух ще ти подейства добре.

Преди тя да успее да възрази, той повика келнера и плати напитките. Нервно, хвърляйки крадешком погледи към съседната маса, тя събра нещата си и облече палтото си. Най-после беше готова. Сержант Джап също стана, мушна сгънатия розов вестник в джоба си и с безизразно лице, загледан в нещо несъществуващо, излезе от кръчмата преди тях.

Нервите на Пол дрънчаха като наниз звънчета. Дали на излизане с Луиза Бърт някоя ръка нямаше да се положи пак на рамото му и отново да го повлече към полицейското управление със скалъпено обвинение? Не, за бога, той не би претърпял това. Очите му се стрелнаха напред. Можеше да види полицаия, застанал на паважа в очакване, с лице към летящата врата. Хванал Луиза Бърт за ръка, той продължи напред с мрачно лице.

— Само за момент.

Пол се спря и сержантът се приближи с безизразно лице.

— Наблюдавах те вътре. Ти досаждаш на тази млада дама.

— Вие сте лъжец.

— О, наистина ли? — Той се обърна към Бърт: — Това приятелче ти се натрапваше, нали?

Луиза Бърт не отговори веднага. После задъхана изхленчи:

— О, той искаше да отида с него... и така нататък, а пък аз не желаех.

— Добре. А сега бързо изчезвай от тук!

Докато Бърт си плю на петите, Джап изгледа Пол многозначително.

— Разбираш, нали? Виж сега, Матри. Нямам намерение да те вкарвам вътре. Но това е второто ти предупреждение и, надявам се, си достатъчно умен, за да се вслушаш в него.

Вместо да изпита облекчение, Пол усети как го облива вълна на сляп гняв. За него беше по-трудно да понесе това престорено опрощение, отколкото едно арестуване по действителен повод. Той не чака повече. Безполезно беше да проследи Луиза Бърт сега. Като дишаше ускорено, обърна се рязко, шмугна се в сенките, стигна до другата улица и зави по нея.

След като пресече три други улици, пое един страничен път към оживената Мериън стрийт. Тук забави крачките си и се смеси с потока минувачи, които се движеха към моста Трон и центъра на града. Повечето от тях бяха жени, които сами или на двойки, хванати под ръка, бавно се разхождаха по широките тротоари със засадени по края прашни дървета. Жените мятаха подканящи погледи под потоците синя светлина, които на интервали се изливаха от високите електрически стълбове.

Пол вървеше напред със стиснати челюсти, поемаше често въздух на големи глътки, а чувството на обида у него растеше. Беше избягнал непосредствената опасност, но връзката му с Луиза Бърт беше непоправимо нарушена. Тя никога не би превъзмогнала този страх. От устните му се изтръгна диво стенание. Чувството, че му пречат, че го шпионират и заплашват на всяка крачка, раздуха потъмнелите въглени, които тлееха в гърдите му.

Когато се добра до Пуул стрийт, съблече дрехите си и уморен като куче се строполи в леглото си.

Дали щяха да го потърсят тук? Не му се вярваше. Поводът беше отминал и макар че този повод щеше да отбележи точка против него. Пол се съмняваше, че биха го употребили като претекст да го

арестуват. Право или не, той се досещаше, че засега целта на полицията бе да го наплаши и прогони от Уъртли. Но дори и да дойдеха, това не би го стреснало. Затвори очи и заспа дълбоко.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА

На другата сутрин, когато се събуди, той по-ясно осъзна какво бе спечелил предишната вечер. Макар че разговорът с Луиза Бърт остана недовършен, той все пак узна от нея няколко съдбоносно важни факта, от които не на последно място онези, отнасящи се до зеления велосипед и кожената кесия. Отдаден на дълбок размисъл Пол схвана, че ако собственикът на кесията тогава е бил студент медик, то сега той почти сигурно би трябвало да е практикуващ лекар. Ако сравнеше медицинския алманах с някой стар членски списък на Клуба на „скакалците“, би било възможно да открие самоличността му.

Подтикнат от тази свежа надежда, Пол скочи от леглото. Минаваше осем часа, което беше петнайсет минути по-късно от обичайното му време за ставане. Обърсна се, облече се, изгълта набързо закуската си и забърза към магазина. Отвътре, на входа на „Бонанза“, Харис вече го чакаше. Това беше доста необичайно — обикновено управителят не се появяваше преди десет часа.

— Закъсня! — каза Харис, като пристъпи напред и му препречи пътя.

Пол погледна големия часовник в дъното на магазина. Показваше девет и шест минути. В магазина все още нямаше клиенти — само продавачки; повечето от тях, включително и Лена, бяха впили поглед в управителя. Лена изглеждаше развълнувана.

— Съжалявам — промълви Пол. — Боя се, че съм се успал.

— Не ми възразявай! — Харис сам се обработваше, за да се ядоса. — Имаш ли някакво извинение?

— За какво? — Пол впери изненадан поглед в него. — Закъснях само шест минути.

— Попитах те имаш ли извинение?

— Не, нямам.

— Тогава си уволнен. Тук не ни трябва заподозрени от полицията хора.

Без да даде възможност на Пол да отговори, Харис се обърна и се запъти към стаята си. Докато пресичаше магазина, продавачките

усърдно се заеха да правят нещо по щандовете си — всички, освен Лена, която още стоеше бледа и нерешителна до тезгяха си.

С болка в гърдите Пол се обърна и излезе от магазина. Докато се движеше по Уеър стрийт имаше неясното подозрение, че го следят.

Отначало, обзет от негодувание, той крачеше бързо и безцелно по най-оживените улици на града, изгубен всред тълпите, които задръстваха тротоарите. После постепенно умът му заработи спокойно и хладно. Освободен от тиранията на онова непоносимо пиано, поне имаше възможност да провери верността на изводите си от предишната нощ.

Той влезе в една телефонна кабина и като разлисти указателя, откри, че колоездачният турингклуб се помещава на номер 62, Ленърд стрийт. За десет минути стигна до сградата, мина под табелата с позлатено крилато колело и във фоайето, с окачени по стените карти, застана пред бюрото за информация.

Секретарката, жена на средна възраст, прие въпроса му без особена изненада и като взе един справочник пред себе си, заразгърща умело страниците. Търсенето се оказа безрезултатно.

— Изглежда, понастоящем нямаме на отчет такъв клуб. Беше ли обединен с нашия?

— Не зная — призна Пол. — А може и да се е разтурил досега. Но за мен е особено важно да го откроя. Моля ви, помогнете ми. Наистина е важно!

Жената помисли малко.

— Аз самата нямам това време — каза тя, — но ако е толкова важно, мога да ви предоставя да прегледате старите регистри. Би трябвало да е вписан там.

Тя го въведе в едно малко съседно помещение и му посочи етажерка с подшити в жълто и зелено томове.

Останал сам, Пол прелисти всички дневници и годишни отчети за последните двайсет години. Педантичното търсене му отне пълни три часа, но уви, нямаше каквато и да е писмена следа от Клуба на „скакалците“.

Обезсърчен, но не и разубеден, той с цялата логика, която би могла да му дойде на помощ, отсъди, че ако такъв клуб в действителност е съществувал, то неговите членове несъмнено са закупили велосипедите си от някой местен магазин. С рязко движение

Пол се обърна, напусна колоездачния турингклуб и започна системна обиколка на всички магазини за велосипеди в града.

Но и там отново и отново претърпя разочарование: срещаше само отрицателни отговори, безразличие, насмешки, а някъде и ругатни. Никой никога не беше чувал за организацията, която търсеше. Беше започнал това търсене с мисълта, че ако би могъл да намери поне един член от тази стара колоездачна дружинка, който понастоящем е практикуващ лекар, работата би била свършена. Но сега, обезверен, той си каза, че всичко това може би беше мит, фантазия, сътворена от обърканото и извратено въображение на Луиза Бърт.

В четири часа след обед, уморен и отчаян той достигна предградието Елдън, на последния адрес от списъка с магазини за велосипеди. Магазинът всъщност се оказа малка бензиностанция на името на Джоузеф Стивънс. Помещението беше малко по-голямо от гараж, но навън под един навес в двора, Пол съзря няколко употребявани велосипеди, изложени за продан или за даване под наем. Нищо не би могло да изглежда по-малко обещаващо. Въпреки това след моментно колебание, почти автоматично той прекоси улицата и се приближи към мъжа в работен комбинезон, който миеше с маркуч бетонната настилка. Накрая, след толкова скитане, начинът, по който Пол задаваше въпроса си, беше станал почти безцеремонен, без никакъв увод. Но докато очакваше също такъв лаконичен отговор, той с изненада откри някаква следа от размисъл по лицето на собственика. Без да отговори веднага, той спря водата, остави маркуча и погледна замислено Пол.

— „Скакалците“ — повтори мъжът на себе си. — Сещам се, че съм чувал баща ми да говори за тях.

— Наистина ли?

— Да. По времето на баща ми, това тук е било само магазин за велосипеди — гаража го добавих аз, след като той почина. Мисля, че е извършвал ремонтни работи за клуб с такова име. Имали колелета марка „Ню Хъдсън“... всички боядисани в зелено.

— Тогава трябва да знаете кои са били членовете.

— Аз не — усмихна се собственикът. — По него време бях дете.

— Баща ви сигурно е водел някакъв дневник... сметки... адресна книга... нещо.

— Не беше такъв. Мотото му бе: „Плащане в брой върху кормилото на велосипеда“.

— Все пак трябва да е имало списък на членовете... протоколна книга... протоколи от събранията.

— Много се съмнявам. Имам впечатлението, че е било неформално сдружение на група младежи; повече някаква лудория или просто скимване, отколкото нещо по-сериозно и не е траяло дълго.

Мъжът замълча. Искрицата надежда бе издигнала Пол до висините, за да го захвърли само след миг отново на земята. Той с мъка се пребори с прилива на горчивина и отчаяние.

— Когато имате време, моля ви, потърсете за каквито и да са документи останали от баща ви. Ако намерите нещо, което да има връзка с клуба, моля, уведомете ме. Много ще съм ви задължен и благодарен.

С овладян глас Пол продиктува името и адреса си, после, като взе визитната картичка, която другият му предложи, благодари и се запъти обратно към града.

Сега, уморен от безплодното търсене, сломен от разочарование, той не следваше пътя си и неочаквано се озова в Гроув Куодрънт, жилищен район застроен с великолепни къщи. Като в просъница, докато тътреше нозе покрай тях, той машинално четеше имената върху входните портали: „Кулите“, „Уъртли Хол“, „Имението на Робин Худ“. Всички имена звучаха цветисто и величествено. Изведнъж една месингова табелка над пощенската кутия на солидна врата сграбчи погледа му. На нея беше изписано само името на собственика:

СЪР МАТЮ СПРОТ

Омагьосан и прикован на място от това име, Пол, побледнял, сякаш всичката кръв бе изсмукана от лицето му, се загледа в блестящата табелка, градината и разкошната къща. Това значи беше къщата на прокурора — сега можеше да идентифицира Спрот само с една-единствена дума: Преследвачът^[1]. И като се намери неочаквано толкова близо до къщата му, в Пол като приливна вълна се надигна

онова скрито чувство на обвинение, което подхранено от Суон, вече се беше натрупало и порасло в гърдите му.

Ето един много интелигентен човек, експерт в правото, опитен до най-висша степен в техниката на умозаклученията и изясняване на обстоятелствата. Как така той е могъл да пренебрегне доказателства от първостепенна важност — зеленият велосипед, кожената кесия и преди всичко срока на бременността на убитата жена? Беше ли умишлен този пропуск? Би ли могъл такъв човек нарочно да пренебрегне факти, благоприятни за обвиняемия и да се концентрира само върху доказателствата, които му навреждаха? Би ли могъл този човек да изиграе ролята на адвокат на дявола, да употреби цялата сила на властта и личността си, за да съкруши една слаба и некомпетентна защита и да постигне една осъдителна присъда, която е знаел, че е фалшива? Това ли беше правната наука!

При тази мисъл един хаос от емоции, гняв и ненавист се надигна в гърлото му и почти го задуши. Разтреперан, той си помисли, че от същия този вход изведнъж би могъл да се появи Преследвачът и да се изправи пред него лице срещу лице. Внезапно изпита желание да побегне, но краката му сякаш бяха налети с олово и не можеха да се помръднат. Почувствал слабост, той се облегна на оградата. Най-после с голямо усилие той се замъкна далеч от къщата и намери убежище в оживената улица край полите на хълма.

Вече в стаята си, той захвърли палтото си на кревата и нервно закрачи насам-натам. Поне беше доказал на себе си, че в историята на Бърт имаше неща от изключителна важност, но невъзможността му да действа го дразнеше до полуда. Искаше да прави нещо, веднага и решително. Минутите минаваха и раздражението му растеше. Тъкмо когато реши, че повече не може да чака, на вратата се почука. Той бързо отвори. Пред него стоеше Лена Андерсън. Беше облечена в широк дъждобран, без шапка. Хладният вечерен въздух или може би бързият ход по улицата, бяха възвърнали кръвта в бледите ѝ страни и бяха отметнали назад русата ѝ коса.

Застанала колебливо на прага, очите ѝ бяха широко отворени и учудени, а лицето ѝ беше засенчено от угриженост, която тя, изглежда, не можеше да скрие.

— Пол... съжалявам, че те безпокоя... трябваше да дойда. Днес след обед в магазина... Търсеше те един човек.

— Да? — попита той с напрегнат глас.

При появата ѝ, така неочаквана за него, погледът му инстинктивно просветна. Но веднага, коварно като отрова, в съзнанието му се промъкна всичко, което Харис му беше наговорил. Не можеше да понесе да мисли за нея в тази нова, дискредитираща я светлина. Несъзнателно маниерът му охладня и стана по-твърд, когато ѝ предложи:

— Ще влезеш ли?

— Не! Веднага трябва да се връщам! — Тя говореше импулсивно. — Толкова нечестно беше от страна на мистър Харис да постъпи така тази сутрин.

— Смея да кажа, че е имал причина.

Тя го наблюдаваше все още развълнувана. Над закопчаната яка на мушамата ѝ, той можеше да види пулса, биещ в бялата ѝ шия.

— Намери ли си друга работа?

— Не съм търсил.

— Но какво ще правиш?

Нейната безрезервна загриженост трогна измъченото му сърце, но той вдигна рамене.

— Не се тревожи. Ще се оправя някак. Кой е искал да ме види? Някой от полицията ли?

— Не, не — каза бързо тя. — Беше един странен дребен човек. Мистър Харис беше много груб към него. Не искаше да приеме бележка за теб, нито пък да му даде някаква информация. После аз успях да разменя няколко думи с него. Той е някой си мистър Прюсти, живее на номер 52, Ашоу Теръс. Искане да те види и да говори с теб довечера.

— Тази вечер?

— Да. Независимо в колко часа. Каза, че било важно, много важно.

— Благодаря ти — каза тихо Пол. — Направи ми истинска услуга.

— О, нищо... не исках да ти се меся... но, ако с нещо мога да ти помогна...

Нейното съчувствие, сдържано, но спонтанно, го обля като вълна. Испита едно почти непреодолимо желание да ѝ се довери, но

той и сега не отстъпи пред него. Вместо това, се насили да се усмихне банално — вяла гримаса, която само разкриви лицето му.

— Нямах ли си достатъчно грижи?

Тя го изгледа странно, почти питащо, с брадичка притисната надолу към гърдите ѝ.

— Ако имам, не бих ли разбрала по-добре твоите?

Тя изчака почти тревожно неговия отговор. Той мълчеше и тя присви устни, сякаш искаше да спре една въздишка.

— Поне... се грижи за себе си.

За момент очите им се срещнаха, после с бързо движение тя се обърна и изчезна.

Веднага в него нахлу една студенина, едно чувство на лишение от нещо, примесено с гняв към собствената му слабост и желание тя да беше останала. Почти се изкуши да изтича подире ѝ и да я повика, но часовникът на Уеър стрийт започна да бие и това го спря. Той преброи девет удара и веднага грабна шапката и палтото си. Като слизаше по стълбището се запита за какво ли толкова много искаше да го види Прюсти? Тази неочаквана покана беше съвсем несвойствена на предпазливата природа на тютюнопродавеца. Със смръщено чело, опитвайки се да намери отговор на гатанката, той с бързи крачки се запъти към Елдън.

[1] В английския език думите „прокурор“ и „преследвач“ са по смисъл сходни. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА

Най-после времето се бе променило и нощта беше студена и ветровита, под оловното небе улиците бяха тихи и пуси. Градът сякаш беше похлупен от замръзнала тишина. Започна да вали сняг. Сухите снежинки се носеха във въздуха и падаха върху паважа морни и укротени. С приглушени от снега стъпки, Пол мина покрай затворения магазин за пури и продължи към Ашоу Теръс.

Тютюнопродавецът, омотан в дебел вълнен шал, беше у дома си. Той се взря в Пол през прага, после го позна и широко отвори вратата. Пол отупа снега от обувките си и влезе.

Както и преди, гостната беше мрачна и прашна, миришеше на тютюнев дим и газовата камина все така изпращаше отблясъците си върху постланата пред нея кожа. Беше задушно, но уютно след студа отвън.

— Зимата дойде рано — каза Прюсти, като го стрелна с бегъл поглед над пенснето си. — Чувствам я чак в костите си. Седни, каня се да вечерям.

Прюсти наля чаша от задължителното кафе на госта си и настоя Пол да сподели с него една баница с месо, купена от хлебаря и притоплена на печката. Въпреки проявеното гостоприемство, Пол изпитваше силно подозрение, че сега беше по-малко добре дошъл от преди. Тютюнотърговецът продължаваше да го изучава с поглед изпод вежди и с ред въпроси — заобиколни, ала настойчиво насочени към целта — успя доста пълно да се запознае с действията на Пол през последните седмици.

Когато постигна това, Прюсти не направи никакъв коментар. После си избра и запали една бирманска пура, а лицето му стана сериозно. Изкашля се спазмодично и се загледа в огънчето на пурата.

— Значи така — каза той намръщено, като размишляваше на глас. — Нищо чудно, че почувствах как цялата работа се пробужда отново. През всичките тези години беше погребана... а сега долепаш ухо до земята и чуваш слабо размърдване в гроба.

Възцари се тишина. Гостната сякаш изведнъж се изпълни със сенки.

— Засега всичко е затрупано — продължи Прюсти, — но има белези и симптоми... о, има знамения и поличби... за добро ли, за зло ли, не мога да кажа, но ги чувствам до мозъка на костите си. Идва някакво възкресение. Чувствам го дори в тази стая — той вдигна поглед към тавана — и в стаята горе.

При тази нотка на зловещо предчувствие в гласа на Прюсти, Пол потисна едно потреперване и впери поглед в тавана.

— Все още ли е незаета?

Тютюнопродавецът кимна с глава.

— Съвсем празна е. Както ти казах, от времето на убийството никога не е била обитавана за дълго.

Пол се раздвижи неловко, тормозен от тревожащите го мисли и неотложната нужда да напредне в издирването си на всяка цена.

— Имате нещо на ум. Да не би да е във връзка с това, което правя?

— Е, то се разчу — съгласи се Прюсти. — Къде шепнешком, къде с отгласи тук и там. Проникна и до някои по-особени места. Тази е причината да те повикам тук.

Като сплете пръстите на ръцете си, за да удържи треперенето, Пол се наведе напред в стола си и се приготви да слуша.

— Миналия петък тук, в този апартамент, дошъл да ме види един мъж. Бях на работа, но мисис Лоусън — жената, която два пъти седмично идва да чисти — била тук. Тя е простовата, но здравомислеща жена, която не се плаши лесно. Тъй или иначе, но видът на този мъж я изплашил така, че едва не й изкарал ума.

Прюсти хвърли поглед към Пол.

— Да продължавам ли?

— Да.

— Мъжът бил на неопределена възраст. Могел да мине за млад, а можел да мине и за стар. Изглеждал силен, но и болнав едновременно. Дрехите му не били по мярка. Лицето му било грубо и мъртвешки бяло. Косата му била остригана до кожата. Мисис Лоусън се закле, че бил каторжник.

— Кой би могъл да е той? — едва се откъсна от сухите устни на Пол.

— Бог знае... не аз. Но обзалагам се, че е дошъл от Стоунхийт. Не оставил ни име, ни адрес. Това, което й дал, преди да изчезне, била една бележка.

Тежко, с бавни движения Прюсти извади от джоба на жилетката си къс сгъната хартия, която разгъна и подаде на госта си. Очертани в слабо кафяво, върху жълтата хартия бяха ситно изписани няколко думи. Пол ги прочете и препрочете:

За бога, не ги оставяй да те отстранят от пътя си.
Намери Чарлз Касълс в Лейнс. Той ще ти каже какво да правиш.

Какво означаваше това? Кой бе написал това отчаяно послание? Кой бе надал този отчаян вик? Пол се изправи в стола си като вкаменен от една дива догадка. Не можеше да бъде! И все пак, по някакъв нечуван и несънуван шанс, би могло да е вярно. Ами ако този къс хартия бе дошъл от ръцете на баща му — пренесен чрез тайни и подмолни канали, доставен крадешком от събрат затворник, когото са освободили?

Електрическа тръпка пробяга по гръбнака му. В този ужасен призив той съзря ново вдъхновение, заповед, която го тласкаше напред. Със свито сърце, той сгъна хартията и попита Прюсти:

— Мога ли да задържа това?

Тютюнопродавецът направи жест, с който отхвърляше всяка отговорност от себе си.

— Ще се радвам да се отърва от него. Никак не ми се иска да ме замесват в такива работи.

Стаята беше полутъмна. Газовият огън хвърляше вече само червени отражения върху стените на камината. Навън тишината беше станала по-плътна, а снегът продължаваше да се трупа по прозорците. Потънал в мислите си, пулсиращи с нова надежда, Пол седеше неподвижен.

Изведнъж, без предупреждение, по пода на апартамента над главата му прозвуча шум от стъпки.

Пол се вцепени и за момент помисли, че сигурно така му се е сторило. Но не, стъпките се повториха отново и отново, с кух, печален

ритъм. Натрапено така в хода на мислите му, това странно явление придоби за него едно ужасяващо значение. Той се изправи в стола си нащрек, с настръхнали коси и очи втреничени в тавана над главата му.

Прюсти също се беше изправил в стола си и се взираше в тавана, парализиран от същия ужас.

— Казахте, че апартаментът е празен — прошепна Пол.

— Кълна се, че е — отвърна Прюсти.

С необикновена за него бързина, Прюсти скочи от стола си и се втурна през антрето навън. В същия момент горе се чу затръшване на врата и шум от стъпки, слизащи по стълбището. Пол остана в стола си заслушан, с вибриращи нерви и наострени към полумрака уши. Първо дочу поздрав от непознат глас, после гласа на Прюсти, звучащ съвсем нормално. Последва кратък тих разговор и накрая едно приятелско „лека нощ“ от двамата.

След минута Прюсти се върна, като бършеше челото си. Затвори вратата, запали газовия полилей, после се обърна към Пол с малко засрамено и глуповато изражение.

— Беше нашият собственик — обясни той. — Покривът тече... паднали са няколко керемиди. Беше се качил да види какво има да се поправя.

Прюсти придърпа по-плътно шала около раменете си.

— Като стои в тъмното, човек започва да си внушава разни неща. Все едно че побягнах заедно с въображението си.

— Не си въобразихте за онова парче хартия все пак.

— Не — каза Прюсти. — А когато чух онзи шум горе и се видях да тичам нагоре по стъпалата... Боже мой, усетих го така реално, както преди петнайсет години. Е, добре! Няма ли да пиеш още малко кафе?

Пол отказа. Не можеше да остане на едно място. Тези избелели букви от листчето пареха кожата му през шевовите на джоба като разтопен метал. Повече не си блъскаше главата със зеления велосипед и кожената кесия, които само преди няколко часа му се струваха така жизненоважни за случая. Последната следа беше изместила всичко друго от ума му.

Забързан към Пуул стрийт, мислите му бяха трескави и объркани. Дали пък собствените му действия не бяха по някакъв начин свързани с това разтърсило го съобщение? Или пък пропадналото усилие на Бърли бе породило слуховете, загадъчно процедили се през

каменните стени на затвора? Пол изпусна кратка, рязка въздишка — напрежението бе повече отколкото можеше да понесе. Но сега имаше поне една пряка и силна следа — щеше да я следва докрай.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА

— Съжалявам, но закъснявате с наема вече цяла седмица.

Беше хазайката на Пол, докато рано на другата сутрин той привършваше с обличането си.

— В момента съм малко затруднен с парите, мисис Копин. Бихте ли почакала до идната събота?

Застанала на вратата, с халат на лекета, прилепнал към плоските ѝ гърди, тя го разглеждаше със съмнение. Разбираше, че той си е загубил работата и макар че не беше безсърдечна, борбата за съществуване бе направила за нея съчувствието лукс, който тя не можеше да си позволи.

— Не мога да допусна да ми се налагат — каза тя накрая. — Давам ви срок до утре вечер. Ако до тогава не си намерите работа, боя се, ще трябва да напуснете квартирата, а аз ще съм принудена да задържа вещите ви.

Пол нямаше намерение да търси постоянна работа и в джоба си имаше само десет шилинга, но не искаше да я мами. Когато тя излезе, той отвори куфара си и прегледа оскъдните си вещи, включващи сребърния му часовник с верижка. Ако тя ги продадеше, може би щеше да си набави сумата, която ѝ дължеше. Освен дрехите на гърба си, Пол взе само книжата свързани с баща му и внимателно ги мушна във вътрешния джоб на балтона си. После за последен път огледа стаята и излезе.

Лейнс, където той стигна към десет часа, бе името, дадено на една от най-старите части на Уъртли като съкращение от старото име Феърхол Лейнс — през Средновековието плац на военен лагер, където са устройвали рицарски турнири, но впоследствие деградирало до място, където ставаха панаирите. Към края на деветнайсетия век процесът на деградация бил продължен с построяването на евтини работнически жилища — манифестация на индустриалната викторианска ера. Днес, резултатът от това беше един бедняшки квартал — най-грозната част на града, мрежа от криви, тесни и мръсни улички, оградени с порутени високи сгради.

През целия ден Пол кръстосваше тези улици, опитвайки се безуспешно да открие човека на име Касълс. Привечер заваля ситен дъждец. Решен да не се спира пред нищо, той се запъти към центъра на района, където за девет пенса го пуснаха да пренощува в един работнически „приют за една нощ“.

Мястото беше по-бедно дори и от пансиона на Харт, който някога бе посетил, и се състоеше само от дълга стая с под от голи дъски, до която се стигаше по разнебитено дървено стълбище. Леглата всъщност бяха хамаци от зебло, повесени на две дебели въжета по дължината на спалнята. На единия ѝ край имаше мръсна кухня, където скупчени около печката окъсани мъже, въоръжени с тигани и походни канчета, се блъскаха и напиреха с лакти за място, където да си приготвят вечерята.

С поглед към тази тълпа, Пол, както си беше напълно облечен, се изтегна върху хамака си и се зави с тънкото износено одеяло.

— Не искаш ли да вечеряш, колега?

Пол се обърна. На съседния хамак лежеше подпрян на лакът дребен мъж със съсухрено, но дяволито лице. Пред него имаше две омазнени книжни кесии. Беше облечен с износен балтон и носеше придаващ самочувствие кариран шал. Брезентовите му обувки за тенис бяха изцапани с кал и натъпкани с кафява хартия. Докато светлите му мънистени очи задържаха погледа си върху Пол, кокалестите му пръсти бръкнаха в едната кесия, извадиха една угарка от цигара, разкъсаха я и изтърсиха тютюна в другата кесия с бързина, придобита от практиката.

— Ще сготвя и за двама ни, колега, ако случайно ти се намира нещо за кльопане.

— Съжалявам — рече Пол. — Хапнах малко, преди да дойда.

— Имал си късмет, колега. Аз пък бих могъл да изям цял вол. С рогата и всичко друго — добави той с ухилената си мъртвешка глава.

Като привърши заниманието си, той затвори пълната кесия и внимателно я пхна под ризата си. От тютюна, който остана, сви цигара и я затъкна зад ухото си. После слезе от хамака, изправи фигурата си на невестулка, погледна разбиращо Пол, кимна към надписа „Пушенето забранено“ и забърза към нужника.

Когато се върна, Пол се наведе към него.

— Търся един човек на име Касълс. Чувал ли си нещо за него?

— За Чарли Касълс? Чувал съм. Че кой не е чувал?

— Къде мога да го намеря?

— В момента го няма. Изглежда, че се е захванал с някоя работа. Трябва да се върне след няколко дни. Ако не го окошарят пак. Навъртай се насам и ще ти направя отстъпка в бакшиша. — Той замълча за момент. — Знаеш кой е той, нали?

Пол поклати глава.

— Не.

Другият нервно се засмя.

— Ще разбереш тогава, колега.

— Кажи ми — настоя Пол.

— Е, добре — повдигна рамене дребният човек, — той е разбойник от класа... обира залозите на конните състезания... през свободното си време търгува с крадени вещи. Изкарал е години в пандиза. Грабежи, побоища и тям подобни... всъщност, той току-що излезе след дълго престояване там. Подписа декларация, че ще се поправи. Стар пандизчия. И забележи, някога е бил важна клечка. Сега обаче е на дъното.

— Разбирам — каза Пол. — А в кой затвор е лежал?

— Стоунхийт.

Пол рязко си пое дъх.

Врявата в спалнята се беше усилила — викове, псувни, смях. Някой засвири на устна хармоника. Беше почти полунощ, когато се установи някаква тишина. Пол спа на пресекулки.

На другата сутрин в шест часа всички бяха разбудени чрез развързване на едното от поддържащите въжета, което автоматично изсипа на пода спящите в хамаците. Онези, които се опитаха да продължат съня си на пода, бързо се размърдаха под ритниците на собственика на приюта. Пол се запъти навън, в мразовитото утро, заедно с другите. С него тръгна и съседът му от изминалата нощ и го поведе към най-близкото кафене. Там той се спря с изражение на оптимистично очакване, като потропваше с крака, обути в скъсаните обувки за тенис и духаше в шепите си.

— Какво ще кажеш за канче овесена каша, авер? Ще трябва да се изръсиш. Имам само едно петаче.

Като развали един от няколкото си шилинга, Пол го почерни с кифла и кафе.

Името му беше Джери. Джери Магарето му викали. С унила усмивка той призна, че бил почтен крадец на дребно и муфтаджия, че от години не се е залавял с редовна работа, но знаел всички чалъми как да скърпи едно преживяване. Най-обичайното му занятие било да събира фасове. Тършувал за изпушени цигари из канавките по улиците и продавал тютюна за три шилинга и шест пенса фунта. В лошо време обаче добивите били ниски и тази сутрин щял да опита да припечели нещо с плакатите. Предложи на Пол да го придружи.

— Идваш с мен, колега. С тези хубави дрехи няма начин да не ти дадат плакат.

Отначало Пол се канеше да му откаже, но все пак защо ли не? За да намери Касълс, трябваше да поддържа връзка с този странен компаньон. Освен това в тази част на града щеше да остане скрит от полицията. Пък и вече почти нищо не беше останало в джоба му, за да преживява.

Двамата тръгнаха по посока на Дюкс Роу. В началото на улицата, пред порутена сграда, носеща фирмата: „Компания за реклама и обяви — Лейн“, те заеха местата си зад мъжете вече наредени покрай дъсчената ограда. След около час портата се отвори и първите двайсетина мъже, включително Пол и придружителя му, бяха допуснати вътре.

В двора се намираха редица рекламни дъски, които се носеха като сандвичи на раменете. Бяха прясно облепени с рекламни жълто-червени плакати за театър Палас. Като видя какво правят другите, Пол отиде към една от двойните дъски, сложи я на раменете си и тръгна към голямата порта. Редицата отново се сформира и Пол закрачи след Джери Магарето.

През целия ден редицата се извиваше като червей през най-оживените улици на града. Дъските бяха тежки, неудобни за носене и постоянно се блъскаха в мускулите на раменете му. В пет часа те се върнаха на Дюкс Роу, където на всеки платиха по два шилинга и девет пенса за работата.

На излизане от двора Джери забеляза:

— Сега можем да се назовим.

Със светнали като мъниста очички, той заведе Пол право в най-близката гостилница.

Всеки ден през онази седмица Пол излизаше с рекламните дъски. Работата беше унизителна — за да привличат вниманието, мъжете — подвижни реклами, трябваше да носят нещо странно или смешно в облеклото си и една сутрин Пол бе издокаран с една омачкана и скъсана шапка. Към обед, докато се движеха като на парад по Уеърстрийт, той зърна една от продавачките в „Бонанза“, Нанси Уилсън, да се приближава към него. Бързо наведе глава, но не и преди тя да го разпозна. По лицето ѝ премина изражение на шок и изненада.

Но това не го тревожеше. Можеше да просъществува с парите, които получаваеше. Девет пенса беше цената на нощувката в приюта, а останалото стигаше за храна. Тъй като по-икономично беше да ползва кухнята, по съвета на Джери Пол си купи на старо един тиган от съдържателя. От най-евтиното месо, опържено с лук, ставаше добра, питателна вечеря.

Приютът даваше подслон на една пъстра, изоставена от обществото, безотговорна и мързелива компания — отрепките и утайката на обществото в Уъртли. Никой от тези мъже нямаше постоянна работа, дори най-свестните от тях бяха зависими от капризите на случайни, временни работодатели. Ако по канала пристигнеше за разтоварване керван от шлепове, ако трябваше да се изкопае отходен канал, ако снежната буря бе навяла дълбоки пресни по улиците, тогава, по думите на Джери, тези мъже ядяха и пиеха. Имаше и други, които пък упражняваха различни и странни занятия: събирачи на парцали, празни бутилки и иманяри по бунищата. Бяха мълчаливи фигури с вмирисани парцаливи дрехи, които ровеха из кофите за смет, полупрегърбени от постоянното виране в земята, непрестанно търсеци съкровища — бутилки, изхвърлена порцеланова чинийка, парче ръждясал метал.

Уличните развлекатели също бяха не съвсем почтена група. Имаше един — „човекът каучук“, който развличаше минувачите като ядеше суджук с пръстите на краката си. Слепият цигулар, един злонравен старец, всяка вечер сваляше сините си очила и ги оставяше до бастуна, с който патетично почукваше по улицата; после се изтягаше удобно и се зачиташе във вестник „Куриер“. Певецът от Дъблин специализираше в носене на театрални плакати, а любимата му вечеря бяха горещи картофи и осолена херинга. Накрая, сакатите — мъжът без крака, който се приплъзваше по тротоара на ръцете и

бедрата си, престорения паралитик, болните, които излагаха на показ раните си и търгуваха с тях и просяците — откровени и безсрамни. Повечето бяха покварени и порочни. Някои бяха и много болни. Скупчени заедно в ниската, зле проветрена спалня, неподредена и мръсна, те хъркаха, крещяха на сън и в дългите нощни часове отделяха зловония, които се смесваха с вонята от нужника.

А колко бързо безнадеждната атмосфера на това място зарази Пол и го изпълни с отчаяние и меланхолия. Започна да мисли, че никога няма да успее да разбули мистерията под нарастващото бреме на бездействието, закопня за някакво решително действие, което веднъж завинаги да разсече заплетения възел от невидимите въжета, които го обвързваха. Яремът на неправдата все по-жестоко протриваше младата шия и младия му дух. Той будуваше замислен през безсънните нощи, а мислите му се въртяха и се връщаха с нарастваща горест и омраза към главния виновник за страданията на баща му, прокурора Матю Спрот.

Към края на седмицата, Лейнската рекламна агенция престана да наема хора за своите плакати — сандвичи. На портата ги върнаха обратно. Пол погледна Джери, който равнодушно вдигна рамене.

— Те често се отказват от услугите ни. Вместо това разлепят плакатите. Ще опитаме на гарата.

Отидоха заедно на гарата и през следващите два дни се навъртаха наоколо, като издебваха случай да пренесат чанта или куфар и през цялото време внимаваха да не ги забележат носачите, които считаха това за нарушение на правата им. С малкото бакшиши, които получи, Пол можа да изкара до събота. Същият ден вечерта, когато влизаха в нощния приют, Джери се спря и посочи един непознат — висок и жилав мъж на около четиридесет, с бледо тясно лице, небръсната брадичка и малки очи, облечен в кафяв костюм, с мека шапка на главата и развързана вратовръзка, висеща върху жилетката му.

— А, ето и нещо за теб, колега — възкликна Джери тихо. — Онзи там е Касълс... и внимавай как ще го използваш.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

По-късно същата нощ, в малката стая, която Касълс бе наел на една съседна улица, Пол се изправи с лице срещу този човек, който така тревожно бе очаквал. Въпреки че външността му не беше предразполагаща, а гласът му бе груб, той, както Джери бе загатнал, явно беше образован и интелигентен човек. Наистина, имаше във вида му някакъв намек, че той може би някога е принадлежал към адвокатското съсловие. Удължените черти придаваха на лицето му изражение на образован човек, а в мъртвите жълтеникави очи проблясваше от време на време поглед на мъж, съчинявал някога добри защитни речи. Но какъвто и да е бил, или би могъл да бъде тогава, сега беше ясно, че е пропаднал далеч надолу в сянката на подземния свят.

— Питаше се що за птица съм, нали? — каза Касълс рязко, прекъсвайки като с нож мислите на Пол, което накара младия мъж да се изчерви от смущение. — Недей. Аз повече не съществувам.

Мъртвите му очи не изразяваха нищо, но бледите му устни се свиха презрително:

— Какво искаш от мен?

Пак се възцари тишина. След малко, без да продума и без да сваля поглед от другия, Пол му подаде късчето хартия, което му беше дал Прюсти. Касълс я разгърна, хвърли ѝ небрежен поглед и му я върна с жестоко безразличие.

— Така, значи това те е довело при мен.

— Кой ми е изпратил тази бележка? Беше ли... беше ли това баща ми?

Нова пауза, кратка, но заредена с напрежение.

— Може и той да е бил — отговори Касълс с равен глас.

— Тогава... вие го познавате?

— Може би.

— В Стоунхийт?

— В онова проклето място... да... ако трябва да знаеш, бяхме в съседни килии. Вечер си говорехме с почукване по стената, когато не

беше наказан в изолирана килия.

Пол отри с ръка пламналото си чело.

— Как е той? — Думите му прозвучаха, сякаш се бореше за въздух.

— Зле.

Касълс измъкна от джоба на балтона си кесия със ситно нарязан тютюн, изтегли листче оризова хартия от друго пакетче и с една ръка сви цигара.

— Всъщност не би могъл да бъде по-зле.

При всичкия му кураж, от гърдите на Пол се откъсна нещо като изхълцване.

— Нищо ли няма да ми кажете? Няма ли да ми дадете някаква надежда?

— А нима в Стоунхийт има надежда?

Тупането на сърцето му, сякаш изпълваше ушите на Пол с ударите на барабан от погребална процесия. И все пак трябваше, о, трябваше да има нещо зад непроницаемото и зловещо мълчание на този човек. Пол ядно прехапа устната си.

— Защо тогава ми беше казано да ви намеря?

— Твоят старец знаеше, че ще изляза. Мислеше, че ще трябва непременно да се срещнем. Пъхна ми в ръката този куп лигавщини и глупости.

Пол взе листчетата хартия, които другият му подаде — нищо повече от омачкани късове, надраскани с молив. Макар че разчете и препрочете почти нечетливите думи, надеждата му бавно угасна. Написаното беше не повече от един отчаян вик от мрака, оплаквания и протести, повтаряни непрекъснато, доказателства за смазващо страдание, което късаше сърцето на Пол, но не предлагаше нови нишки, нищо, което би послужило за преразглеждане на делото. Той вдигна замъглените си очи към Касълс, който през цялото време бе чакал със студено, но назидателно търпение.

— Тогава вие не можете да ми помогнете?

— Зависи — каза бавно Касълс, като пое дълбоко дим от цигарата си — какъв вид помощ ти е нужна.

— Знаете какво искам — възкликна страстно Пол. — Да изровя от там бедния нещастник, който е бил заровен жив цели петнайсет години.

— Веднъж влезеш ли в онзи гроб, няма излизане.

С див глас Пол извика:

— Аз ще го изкарам от там. Той е невинен... и аз ще го докажа. Ще намеря истинския убиец.

— Никога! — В гласа на Касълс имаше презрение. — След петнайсет години нямаш шанс и за пукната пара. Който и да го е извършил, сега би могъл да е на хиляди мили от тук. С променено име. Нова самоличност. Може и да е умрял. Безнадеждно е. — Той изчака думите му да проникнат в съзнанието на Пол и в жълтите му очи, фиксиращи твърдо Пол, се спусна непроницаем воал. — Защо не се заемеш с истинския убиец... който всъщност уби Матри?

— Какво искате да кажете?

— Човекът, който го осъди.

Пол скочи на крака като ужилен. Дъхът му секна.

— За бога, кой сте вие?

Настана тягостно мълчание. После бавно, с онова равнодушие, зад което се прикриваше като зад маска, другият отговори:

— Не е тайна. Регистриран съм... осъден за злоупотреба. Поне така започна всичко. Трябваше ми само малко снизхождение и... време да върна парите. Молих се за това... в съда. Вместо снизхождение, получих седем години затвор.

Последва дълго мълчание. После Касълс подхвана:

— Така че, както виждаш и двамата сме в същото положение, ти и аз. Несъмнено затова Матри е мислел, че трябва да се сдружим. Сегашното си положение ние дължим на онзи единствен човек. И сме толкова мекушави, че още нищо не сме направили.

— А какво можем да направим? — извика безнадеждно Пол.

Той наведе глава между ръцете си, съкрушен от тежестта на разочарованието. Парещият ушите му глас продължи:

— Не си срещал господина, нали?

— Не.

Касълс се изсмя.

— Не го вземай присърце. Ние сме долу, където ни е мястото, ти и аз, но все пак дори и котката може да хвърли поглед към краля^[1].

Странна светлина мъждукаше в забулените му зеници.

— Нуждаеш се от малко ободряване. Защо не ми дадеш възможност да ти доставя едно малко развлечение?

— Развлечение?

— Че защо не? Изглежда, не четеш редовно вестниците, иначе щеше да знаеш, че през последните десет дни в града се разиграва едно голямо шоу... с двама първокласни актьори. О, те редовно играят в Уъртли, но това е една от най-големите им атракции. И което е най-веселото... представлението е безплатно.

Гласът му постепенно беше придобил интонация, която смрази Пол до костите. Касълс замълча. Пол чакаше.

— Съдът на графството заседава. Председателства лорд Омен, сър Матю Спрот обвинява... не би ли искал да ги видиш?

Вперил поглед в другия, Пол не отговори.

— Какъв случай само!... Последният ден от процеса. — Касълс го задяваше по същия непоносим начин. — Положително ще поискаш да ме придружиш утре след обед... и да видиш как го правят.

— Правят какво?

— Знаеш какво — рече той, имитирайки чистосърдечна изненада. — Разбира се, че знаеш! И забележи, утре няма да е толкова вълнуващо. Само някаква дребна сводница и проститутка, която намушкала с нож любовника си. Да... черната шапка на съдията е нещо интересно... умно измислено... и винаги в тон с модата.

— Не! — извика Пол.

Лицето на Касълс потъмня. Той прониза Пол с жълтите си очи.

— Страхуваш ли се?

— Не, не се страхувам... Но не виждам защо трябва да ходя там.

— Аз пък ти казвам, че се страхуваш. — Студените, режещи като с нож думи потекоха по-бързо. — Като те видях от началото помислих, че имаш смелост. Сега разбирам, че съм се излъгал. Каза, че искаш преразглеждане на случая. Е, добре, защо да не го имаш, за бога! Не си ли разбрал, че на света днес има два вида хора? Тези, които вземат от живота това, което искат. И онези, които не го получават.

Ноздрите му се разшириха. Лицето му беше безкръвно.

— В каква игра мислиш сме замесени, ти и аз? Мислиш ли, че я играем само за развлечение? Аз знам срещу какво се изправяш. Но ти... ти ги оставяш да те тъпчат... ти искаш и така и иначе... и вълкът да е сит и агнето цяло. Е, нека да е така! Ако не искаш да ти помогна, върви си по твоя път, а аз ще следвам моя.

Гласът му заглъхна. Той се изправи и хвърли угарката от цигарата си в празната камина. Пол го наблюдаваше наранен и развълнуван, разкъсван от противоречиви чувства. Думата „помощ“ подхвърлена от Касълс го накара накрая да се реши. Колкото тъмна и мъглява да изглеждаше тази предложена помощ, Пол не би могъл да я отхвърли.

— Ще дойда — каза той. — Кога ще се срещнем?

— Не! — Касълс поклати глава. — Няма полза от преструвки. Общото между нас свърши.

— Кога ще се срещнем? — повтори Пол.

Докато закопчаваше палтото си, Касълс бавно се обърна.

— Наистина ли го искаш? — Той изпитателно изучаваше лицето на Пол. — Много добре. Пред съда. В два часа. Утре.

После се изви, отвори вратата и я задържа така за Пол.

[1] И малките хора имат своите права. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЕТА

След обяд на другия ден, който бе мрачен и влажен, Пол се среща с бившия затворник, както се бяха уговорили. Съдът на графството беше внушителна постройка от сив камък, построена в стил паладио^[1]. На входа, в една ниша стоеше изправена мраморна фигура с превързани очи, която държеше везните на правосъдието.

Касълс, избръснат, прилично облечен, с бяла яка и черна вратовръзка, очевидно не бе чужденец в тази сграда. Той поведе Пол през един страничен коридор и после нагоре по едно широко извито стълбище към тежка махагонова врата, където един невъзмутим полицаи сложи пръст пред устните си, в знак да пазят тишина. После ги въведе през вратата в една тясна галерия за публиката, където те седнаха на два незаети стола.

Под тях се разстилаше препълнената съдебна зала — съдията, облечен в тога, на подиума си в единия край, ложата на съдебните заседатели вляво и ложата за свидетелите вдясно, ограденото място за членовете на съда в тоги и перуки, а в центъра подсъдимата скамейка, на която между две мълчаливи полицайки седеше млада жена, наметната с евтин шал.

Макар сива и мрачна, тази картина грабна вниманието на Пол с изключителна сила. Като се хвана с ръка за парапета, той се наведе напред с поглед прикован към лорд Омен. Негова Светлост беше човек на възраст, малко над средния ръст и леко прегърбен, сякаш под тежестта на многобройните почести и отличия. Лицето му с цвят на вино „Порто“, на фона на хермелиновата яка изглеждаше надменно, с фиксиран израз на непреклонна суровост. От двете страни на клюноподобния му нос висяха месестите му като на булдог бузи. Изпод надвисналата козирка на гъстите му вежди, очите му изглеждаха старчески, но смразяващи.

Едно стискане на Пол по лакътя го накара да се обърне към Касълс, който му посочи една фигура, която се беше надигнала от мястото си най-отпред.

— Не се занимавай с Омен, той е изкуфяло старче. — Думите сякаш стържеха слуха на Пол. — Ето, там се готви да говори... твоят истински приятел... Спрот.

Пол усети как слаба пот избива по тялото му, когато погледна в указаната посока и впи поглед в маститата фигура на прокурора с накъдрена перука и мрачна черна тога. Гладко избръснатите му бузи и закръглената брадичка ясно се открояваха в полумрака на залата. Той сви подвижните си устни, обходи с поглед публиката си, като велик актьор на сцената и след премерена пауза, започна обръщението си към съдебните заседатели във финалната фаза от заседанието на съда по случая.

Будещи негодувание и отвращение, фактите бяха най-обикновени. Обвиняемата беше улична жена, проститутка от най-низша класа, която от седемнайсетгодишна възраст — сега беше на двайсет и четири години — бе упражнявала професията си в най-бедните квартали на града. Имала си и неизбежния „покровител“ — мъж, който „я наглеждал“ от ъгъла на улицата, който живеел с нея от мизерното ѝ и неморално припечелване, и който фактически я експлоатирал и биел жестоко. Една нощ, без да бъде предизвикана, пияна, в пристъп на отвращение и разкаяние, тя го намушкала с кухненски нож, след това обърнала оръжието към себе си, но не успяла да се самоубие.

Тази обикновена и мизерна история едва ли се нуждаеше от доразвиване и тълкуване, но Спрот се впусна да набляга върху всички подробности, върху всички мръсни аспекти. Със смразяващо кръвта предупреждение, той посочи на съдебното жури, че дори и помисъл за съчувствие и смекчаващи вината обстоятелства, не би трябвало да ги отклони от дълга им. Щом обвиняемата бе заклала преднамерено любовника си, то тя неоспоримо е виновна в умишлено убийство. На Пол вече бе ясно, че ако Спрот именно по този начин употребяваше интелектуалното си превъзходство, то макар и да излагаше тезата си привидно честно и непредубедено, всъщност лишаваше обвиняемата от всякаква възможност да изложи благоприятните за нея факти.

Като завърши с финален драматичен жест, той седна на мястото си всред мъртва тишина.

— Добре го виж! — Грубият глас на Касълс бе снижен до шепот. — Ето, по този начин е обработил и Матри.

Дори и без това подканяне, загледан вцепенен в Спрот, Пол усети как в него се надига вълна от извънредно силни емоции, толкова наситени и бурни, че започна да му се повдига и студена пот изби по челото му. През живота си досега той понякога бе изпитвал антипатия инстинктивно — някои натури се отблъскват взаимно и още от пръв поглед между тях се установява неприязън. Но сегашното му чувство съдържащо нещо повече, много повече от обикновена антипатия. Тъмно и предопределено, то извираше от самите дълбини на съществото му. Мислеше си за всичко онова, което този човек беше казал за баща му, за безпощадния и неумолим разпит, на който го беше подложил. О, вярно бе, че фамилиарността поражда неуважение, а постоянната ѝ употреба притъпява и най-фината чувствителност. Въпреки това в разученото поведение на този кралски служител имаше нещо толкова непроницаемо и лишено от обикновена човечност, че то надигна в гърдите на Пол дива жажда за отмъщение.

Изведнъж настана тишина. Съдията бе привършил заключителната си реч. Чу се шум от стъпки, журито се оттегли и мястото на съда бързо се опразни.

— Четири часа — забеляза Касълс, като разтегли в някакво подобие на усмивка бледите си устни. — Тъкмо навреме за следобедния им чай.

— Как можеш!...

Касълс повдигна рамене с цинично равнодушие.

— То влиза в работното им време... на Омен и на Спрот. Няма скрупули. Чудя се, колко ли дела са претрупали помежду си за петнайсет години? Искаш ли да излезем?

— Не — отвърна Пол през зъби и изви глава.

Съседът му от другата страна, с изражение на редовен посетител врял и кипял в съдебната зала, дъвчеше сандвичи, които вадеше от книжна кесия. Беше дребен човек, с тесен гръден кош и оскъдна коса, пригладена към восъчния му череп. Той поверително се наведе към Пол.

— Вие двамата дойдохте малко късно. Пропуснахте най-интересното от представлението. Спрот не беше лош във финалната си реч, ала трябваше да го чуете тази сутрин. Навря я в миша дупка. Утайката на обществото... своднически на отрепките на човечеството... почти я разплака. Най-трудното вече мина. Давам на

журило още десет минути. Ще я обесят като нищо. Като гледам старшия на съдебните заседатели — обзалагам се, че жена му постоянно го тормози! — няма да има снизхождение и милост. Възбуждащо е, нали? Вместо футболен мач, всеки ден бих предпочел да гледам това.

„Всички ли са такива?“ — питаше се Пол. Повдигаше му се от горещия спарен въздух.

След малко журито се върна в залата. И съдията. Всички.

— Виновна!

Разбира се... дребният човечец, експертът по делата, го беше предсказал.

Не беше предсказал само последвалия отчаян писък на горката нещастница, свита под шала си на подсъдимата скамейка, нито пък дългия пристъп на разкъсваща я кашлица, който последва. Негова Светлост, бездушен и отегчен, бе принуден да изчака кашлицата да заглъхне. После — черната шапка. Пол наблюдаваше с немигащи очи как траурният знак бе положен на главата на съдията, докато произнасяше думите „да висиш на врата си, докато умреш“ и изминалите петнайсет години сякаш се претърколиха назад. Почувства всичко, което баща му би трябвало да е почувствал; сърцето му се късаше от страдание, опитваше се да изплаче мъката си, а сълзите не идваха. Бореше се за въздух. Сграбчил парапета на галерията, най-сетне дойде на себе си.

— Всичко свърши — каза Касълс с приятен глас. — Не е лошо за следобедно представление.

Като в мъгла Пол го последва надолу по стълбището и през широкия двор. Излязоха на улицата и Касълс се спря.

— Ще отидем ли да хапнем нещо?

Изглежда, той с хладно любопитство се мъчеше да възбуди рефлексите у Пол, сякаш разглеждаше под лупа забодено насекомо. Но като че ли под повърхността имаше нещо повече от това... Зад тази мъртвешка маска Пол усещаше присъствието на емоции, по-тъмни дори от тези, които изпитваше той самият.

— Не бих могъл да ям нищо.

Касълс сложи ръка на рамото на спътника си.

— А защо да не се върнем у дома и да пийнем по нещо? Мисля, че се нуждаем от това.

— Съгласен.

В кипящия водовъртеж на емоциите си, Пол не мислеше нито какво върши, нито къде отива. Те се отдалечиха заедно.

[1] Архитектурен стил, създаден от италианския архитект Андреа Паладио (1518 — 1580). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА

Когато стигнаха до задната стаичка в Лейнс, Пол се отпусна в едно кресло, докато Касълс внимателно спусна надолу щорите на прозореца, после извади бутилка от шкафа и наля две питиета.

— Заслужили сме го — забеляза той, като подаде чашата на Пол. — Няма да ти навреди. Взел съм го откъдето трябва.

Стимулиращата течност затопли стомаха на Пол и поотпусна нервите му. В изтощението, което го бе обхванало, той чувстваше, че се нуждае от това питие и заради тази нужда не се замисляше какъв ефект би могъл да има алкохолът върху сегашното му настроение. Никога през живота си досега не бе познавал такава мрачна и безнадеждна мъка в душата си. На една глътка той изпразни чашата си и не възрази, когато Касълс взе бутилката и му наля отново.

Като остави чашата си на камината, бившият затворник за момент се загледа с крайчеца на окото си в младия мъж. Дебнешком, той навлажни устните си, като съзнаваше, че решителният момент приближаваше. Да, тази уникална комбинация от шансове, за която толкова често бе мечтал, най-сетне беше пред него. Не биваше да пропусне възможността, която му даваха онези хартийки, пхнати в ръката му с прошепната молба, по време на разходката в двора, няколко дни преди да го освободят. За него Матри — затворникът в Стоунхийт — не значеше нищо; във всеки случай с Матри беше свършено — с доживотна присъда, без ни най-малка надежда за помилване. За Пол той също не се замисляше, освен като за изпратен му от Бога инструмент за отмъщение.

По времето на своето „очерняне“, както той го наричаше, Касълс бил районен представител на голяма Мидландска застрахователна компания. Ерген, с влечение към спорта, той живеел добре. Излизал понякога на лов с местните ловци и редовно посещавал конните състезания. За толкова хитър и решителен човек, хазартът бил втора природа и той обичал да рискува и да залага „на нещо сигурно“. Тъй че, когато до него достигнала поверителна информация за планирано сливане между собствената му организация и една малка

застрахователна компания за пожар и живот в Хедън Хил, той веднага усетил, че това е шансът на целия му живот. Такова обединение би се оказало извънредно изгодно за по-малката компания и той, от поверения му капитал на Мидландската компания, „заел“ пари, с които закупил петдесет хиляди дяла от дяловия капитал на компанията от Хедън Хил.

Покупката била направена много дискретно, но все пак сумата била толкова голяма, че за това плъзнали слухове и след време те достигнали до ушите на Управителния съвет. За ужас на Касълс, работата стигнала до ревизия, изискана от съответния компетентен орган, който тогава се оказал мистър Матю Спрот.

Касълс веднага отишъл при Спрот, с когото често се срещали в обществото и като признал доброволно и искрено вината си, помолил го да спре ревизията за някакви си десет дни.

Свършено правилно Спрот отказал. По негово нареждане, Касълс бил щателно ревизиран, после обвинен, признат за виновен и накрая му дали максималната присъда затвор. Междувременно акциите на компанията в Хедън Хил утроили цената си. Но вместо да спечели седемдесет хиляди лири, Чарлз Касълс получил седем години затвор.

Мъж, с характер като неговия, той не можел да забрави това и завинаги намразил Спрот с една нарастваща, смъртна злоба. Непрестанно търсел начин да си отмъсти, без да напакости на себе си. И сега... след всичките тези години... се бе появил синът на Матри... млад идиот — идеалист, отдаден на мелодраматичната глупост да „очисти името на баща си“. Милостиви боже, самата мисъл за това бе достатъчна, за да разсмее дори една котка. В кръговете, в които Касълс се движеше сега, всичко, което имаше връзка с действията на полицията обикновено се знаеше и не след дълго той бе осведомен за любителските усилия на Пол.

Оттук нататък за човек с неговия изкусен ум беше лесно да се възползва от случая.

Касълс не можеше да устои повече. Разтреперан, почти опиянен, той отстъпи. Като придаде на лицето си една маскоподобна пустота и безизразност, той се приближи до Пол.

— Трябва да призная, че ти добре понесе днешния следобед — каза той и се настани на облегалката на креслото, в което седеше Пол.

— Ти си наложи да го понесеш, нали?

Пол не отговори.

— Може би снощи бях несправедлив към теб. — Нотка на неохотно признание пропълзя в гласа на Касълс. — Все пак нещата се стекоха зле за теб. Всичко тръгна накриво, а и полицията те тормози. Не те упреквам, че губиш кураж.

Той замълча и поклати глава.

— Удряш си главата в каменна стена. Ето защо днес поисках да видиш онази скъпоценна двойка. О, не толкова Омен. Той е стара, запъхтяваща се вече хрътка, макар че още много обича да следва миризмата на кръв. В действителност имах предвид Спрот.

Докато произнасяше името, лицето му потъмня и въпреки усилията да поддържа тона си ироничен, гласът му се втвърди като камък.

— Той е душата на системата, най-омразният реакционер в град Уъртли. Не бих могъл да изредя всичко, което е сторил — винаги косвено, винаги зад прикритие. Той единствен, изпрати баща ти в ада Стоунхийт. *И докато той е тук, ти никога няма да го извадиш от там.*

В мълчанието, което последва, пред очите на Пол изникна едно видение на Спрот — величествено самоуверен; а във вените на Пол започна да пулсира странна непозната треска.

Очевидно възвърнал спокойствието си, Касълс продължи, сякаш мислеше на глас:

— Да, другите са просто глупаци — Дейл например е един тесногръд дръвник, обвързан от професионалните си предразсъдъци. Вероятно е убедил себе си, че е бил прав. Омен, съдията, работи по метод основан на опита, но Спрот, о, Спрот е различен. Умът му е брилянтен. Той сигурно с един замах е разкъсал дрипавата тъкан на доказателствата и с един поглед е разбрал, че те са съвършено неубедителни. Въпреки това Спрот продължи напред, с всички рафинирани думи от речника си, без да се съобразява с нищо, с абсолютно нищо. Осъди баща ти на нещо по-лошо от обесване, на една жива смърт, вече петнайсет години. Той, само той го направи. Единствен той.

Треската в кръвта на Пол се надигна непоносимо под тази безпощадна логика. В ясна перспектива, той отново видя целия

съдебен процес и като неуправляем сноп светлина срещу него отново блесна съзнанието за виновността на Спрот.

Сякаш почти случайно Касълс ласкаво положи ръката си върху рамото на младия мъж.

— Разбирам какво чувстваш. И ми е жал за теб. Как би могъл да се добереш до такъв човек? Той се е окопал здраво.

Пол вдигна глава и обърна горящите си очи към другия.

— Трябва да има някакъв начин да стигна до него.

— Не, Пол. Няма.

Касълс говореше със съчувствен тон. Поколеба се и млъкна, после прикривайки внезапна гримаса, додаде:

— Ех, има един начин... но разбира се, невъзможно е.

Очите на Пол бяха тъмни и блестящи на фона на бялото му лице.

— Защо е невъзможно?

По свой начин Касълс като че ли размисли, после сякаш отхвърли някаква мисъл.

— Не. Ти си твърде млад. Не би могъл да отидеш у Спрот... в къщата му... и да си уредиш сметките с него...

Докато изричаше това, Касълс хвърли бърз поглед към Пол, а дишането му се ускори и стана твърде бързо наистина, за човек толкова равнодушен и спокоен. Но сега Пол не можеше да схване, че това ускорено дишане издава страстта, която разтърсва другия до дъно.

Тръпка премина по лицето на Пол, когато каза:

— Защо не бих могъл да отида и се срещна очи в очи със Спрот? Мога да го направя.

— Можеш ли? — зададе въпроса си Касълс със същата странна напрегнатост.

Пол отвърна на погледа му, вече смътно прозряващ значението на неговите думи. Кръвта пулсираше в ушите му, биеше в главата му като удари на сто чука.

— Можеш ли? — повтори Касълс с по-настойчив тон.

Пол кимна с глава.

— Този е единственият начин, който ти остава, за да получиш справедливост. Да вземеш нещата в собствените си ръце. Никой няма да те упрекне. Всички факти ще излязат наяве. Ако го направиш... те не ще могат да потулват повече случая с баща ти. Всеки трябва да чуе за него. Пълно изнасяне на показ на всичко, което те искат да

прикрият. Какви глупаци ще изглеждат... ако го направиш. Всичко за което са виновни, от началото до края. А Спрот, агентът, съучастникът на несправедливостта ще е вън от играта, свършен, с изпята песен... ако направиш това. Той щедро си го е заслужил... така ще кажат всички... няма да те укорят... ще кажат, че си бил в правото си, ако го направиш... само ако го направиш.

Пол се изправи на крака, настроен до безумие от тези думи, от всичко онова, което бе видял в съдебната зала, от периода на деморализация и упадък, всред които бе живял през последните десет дни. Святкащи пламъци пробягваха през мозъка му.

Наля си друго питие и го глътна наведнъж.

— Ето, взemi — каза Касълс с дрезгав глас. — В случай че се опитат да те спрат... взemi това.

Пол не се изненада от черния автоматичен пистолет марка „Уебли“. Касълс не каза нищо повече. Нито Пол. Касълс му отвори вратата. Пол излезе. Слизайки по стълбището, усещаше как тежкото оръжие се блъскаше в бедрото му. Озова се на тъмната улица.

Останал сам в стаята, с разкривено лице, Касълс се опря с ръка на вратата, сякаш въздухът не му достигаше. После с треперещи пръсти сви и запали цигара; погледна часовника си. След десет минути един влак потегляше на север. Неразумно бе да отлага повече. Облече балтона и припряно дръпна от цигарата си. Мислите му, известни само нему, накараха устните му да се издължат над бледите венци в подобие на усмивка. С рязко движение той хвърли цигарата на пода, стри я с тока си, обърна се и излезе.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И СЕДМА

Същата онази вечер, след като сър Матю Спрот излезе от гардеробиерната на съда, той застана до портала и започна да обмисля как най-добре да използва двата свободни часа до вечерята му в седем часа. В Бъроу Хол се играеше мач на снукър^[1]. Смит играеше срещу Дейвис. Но макар че обичаше играта и като опитен аматьор имаше собствена билиардна маса у дома, той прецени, че по това време най-вероятно мачът би бил към края си. Реши да отиде в клуба си „Шърууд“ на Ленърд Скуеър.

Докато крачеше натам, по небето на запад все още имаше зарево от залеза и един пурпурен облак спуснал се ниско над хоризонта, не по-голям от човешка длан. Този облак, тъмен и мрачен като поличба за нещастие, който стоеше неподвижен на небето, незнайно защо привлече и задържа погледа на сър Матю.

Той разтърси енергично глава. През последните седмици като че ли не беше съвсем на себе си. Може би се преуморяваше, готвейки се твърде усилено за предстоящите избори. Макар и често да се хвалеше, че „няма нито един нерв в тялото си“, в последно време беше склонен да се тревожи за дреболии. Защо например трябваше да взема толкова присърце онези банални сънища, които напоследък тормозеха жена му?

Спрот видимо трепна и премигна, когато мислите му се върнаха отново към тази досадна работа. Тези фантастични късчета безсмислица очевидно бяха без всякакво значение. Какво можеше да извлече човек от тях? И все пак сънищата имаха нещо общо. Всички те се отнасяха до него и във всеки сън той изпадаше в нелепа беда. Беше например в съда, а бе забравил папката си. Беше се изправил да се обърне към съдебните заседатели, а не можеше да довърши речта си. Съдията го беше смъмрил с унищожителни думи. После, като си тръгваше от съда — и този образ се явяваше най-често — всички ставаха от местата си и го осмиваха и хулеха. Всъщност именно този финал на сънищата причиняваше най-голяма болка на скъпата му жена, което я беше накарало да му довери тревогата си.

Мрачният цвят на вечерното небе се беше пренесъл и на лицето му, когато самотен и навъсен се запъти към площада. Колкото и да се преструваше, че презира новата психология, беше принуден да признае, че това подсъзнателно терзание, което гнетеше любимата му Кетрин, беше дошло като ехо от онзи отдавна приключен случай Матри. Гневен пламък опари гърдите му, когато си помисли каква несъразмерна поразия беше причинил този малък жилец комар, изскочил така скандално от блатото на миналото.

Беше излъгал, когато каза на полицейския началник, че е разгледал пак документите по делото. Би било съвсем излишно. Паметта му беше безукорна и той си спомняше всичко напълно подробно. И наистина, как би могъл да забрави, дори след петнайсет години, онова, което му бе дало първия тласък към сегашното завидно положение.

Дори сега можеше да види лицето на Матри като обвиняем, застанал пред него на подсъдимата скамейка. Това бе красивото лице на един дейго^[2] — типът лице харесван от жените, макар често да им носеше скръб и гибел. Да, вярно бе, че той използва в обвинението си и хубавото му лице и някои видими черти или слабости на характера му ако щете, и така доведе обвиняемия до пълно объркване и безпомощност. А защо не? Не беше ли негов дълг да представи случая колкото можеше по-силно, да поизглади и прикрие недостатъците в аргументацията си, да подчертае силата й... с една дума обвинението му да спечели?

По това време сър Матю достигна до Ленърд Скуеър, с тревна площ по средата, украсен със статуите на заслужили в миналото граждани, с накацали по тях гълъби. С усилие, той се опита да пропъди лошото настроение. Премина през величествения портал на клуба, съблече палтото си и го подаде заедно с шапката си на портиера, намери едно кътче в долния салон и поръча чай. Докато чакаше да му го сервират, се огледа наоколо.

Клубът „Шърууд“ беше първокласна институция с ограничен достъп, която набираше своите членове от старите фамилии в графството и мидландската аристокрация. Тук Спрот не беше любимец. Преди да си проправи път до членството в клуба, на три пъти бяха отхвърляли кандидатурата му — постижение, което по особен начин удовлетворяваше суетата му. Тъй като чувстваше, че

хората завиждаха на успеха му тъкмо по тази причина, той беше склонен да тържествува заради непопулярността и силата си, с които съкрушаваше всяка опозиция. Често пъти, застанал пред огледалото, облечен в съдийската си тога, докато чиновникът му Бър, с тютюневия цвят на кожата си, му подаваше раболепно перуката, той самодоволно се усмихваше на отражението си и забелязваше: „Бър! Аз съм най-омразния човек в Уъртли“.

Но тази вечер позата му беше необичайно смирена и докато наблюдаваше няколкото членове, пръснати тук-там из салона, той си пожела някой от тях да дойде и да поговори с него. Освен няколкото съдържани кимвания с глава, влизането му не бе получило друго признание, че е било забелязано.

В противоположния ъгъл четирима мъже играеха бридж, между тях и един, принадлежащ към неговата професия, когото малко познаваше — Найджъл Греъм, кралски прокурор. Веднъж или дважд те погледнаха към Спрот и инстинктивно у него се всели странното подозрение, че те може би говореха за случая Матри. Не, не, това беше невъзможно! — той наистина трябваше да се постегне и съвземе. И все пак защо Греъм не го позна? Докато пиеше чая си, Спрот впери поглед в колегата си.

По негово мнение Греъм беше особняк, изразител на чудновати и безотговорни теории и вярвания. Син на селски енорийски свещеник, като ученик той се беше отличил и спечели стипендия в Уинчестър. От това прочуто училище, което бе сложило отпечатъка си на ерудиция и добри маниери върху него, той продължи в Оксфорд.

После постъпи в адвокатската колегия. След една година баща му почина, като му остави малък доход от двеста лири годишно. След погребението той веднага замина за чужбина и през следващите пет години бе живял неустановено, на различни места. Част от времето прекарал като частен учител на някакво момче — австрийче, болно от туберкулоза — и бил принуден да живее във високите планини на Тирол. През останалото време Греъм пътувал из Европа: главно пеш с раница на гърба, като прекарвал зимите в Юра^[3], а летата в Долomitите^[4]. Обичал да обикаля планините — за един ден изминал разстоянието от петдесет и две мили между Мерано^[5] и Инсбрук.

Естествено, този безцелен живот бе обезпокоил приятелите му, но на следващата година Греъм се завърна в Уъртли явно здрав по дух

и по тяло и напълно невъзмутимо, сякаш вчера бе заминал, се зае с професията си. Постепенно се сдоби с клиента, която, макар и не многобройна, бе в най-висша степен подбрана. Говореше се, че този успех той дължал най-вече на маниерите и външния си вид. Висок, слаб, с бледо лице с правилни черти и тъмни очи на аскет, той винаги беше безупречно облечен, вежлив и сдържан. Все пак под тези повърхностни качества лежеше една утвърдена целеустременост, която невидимо изграждаше репутацията му. Беше фанатично честен. В него имаше нещо недосегаемо и непроницаемо, което винаги объркваше и смущаваше сър Матю.

Той добре си спомняше например онзи случай, когато на една от големите вечери, които устройваше у дома си, беше отвел Греъм настрана от другите гости, за да му покаже своите платна от Констейбъл. Знаеше, че колегата му се интересува от живопис, пък и искаше да се похвали с притежанията си. Греъм се бе държал изключително вежливо, но все пак през цялото време Спрот бе усещал безразличието на този странен човек към съкровищата му. Сякаш бяха фалшификати. Накрая, подтикнат от това чувство, Спрот бе възкликнал:

— Е, момчето ми... като познавач, не ми ли завиждаш?

Греъм се беше усмихнал любезно.

— Защо би трябвало да завиждам... когато мога да видя картини, най-малкото еднакво добри, в Художествената галерия само като прекося парка?

— По дяволите, човече... — бе избухнал Спрот. — Та картините в галерията не са *твои*.

— Не са ли? — Греъм се бе усмихнал по-широко, което някак развълнува сър Матю. — Нима най-великите шедьоври не принадлежат на всички ни?

Споменът от онова неловко положение пак се завърна и тъй като в този момент карето от играчи се разтури, някакъв извратен импулс го накара да повика със знак Греъм.

Колегата му почти незабележимо се поколеба, после прекоси салона.

— Седни при мен — подхвърли Спрот поканата си с фалшива сърдечност. — Сам съм.

— Вече пих чай — усмихна се Греъм вежливо.

— Поседни тогава за минутка. Не се виждаме достатъчно често.

Със същата учтива, но по-скоро неодобрителна усмивка Греъм седна на облегалката на съседното кресло.

— Така е добре — каза сър Матю, като си отхапа с апетит парче от кифлата с масло. — Знаеш, че не хапя. Въпреки всички клюки, които се дрънкат в този клуб.

— Уверявам те — каза Греъм леко смутен, но със съвършен маниер, — доколкото знам аз...

Спрот се изсмя уж неспринудено, но по-високо отколкото го бе предвидил.

— Не обсъждахте ли мен преди минута, там, с онези другите? Не можеш да излъжеш стара лисица като мен. — Спрот знаеше, че преминава границата на приличието, но нещо у него го теглеше неудържимо да продължи. — Ненапразно съм упражнявал толкова години способността си да правя изводи.

Настана пауза, докато той вдигна чашата си и отпи от чая.

— Виждаш ли, Греъм, човек не може да достигне до моето положение, без да се скупчат пред прага му глутница клеветници, очакващи шанса си да извикат: „Вълк! Дръжте!“. Само един безотговорен полуумник като Джордж Бърли е достатъчен, за да ги насъска. Не си ли съгласен?

— Аз просто видях краткото изложение по въпроса във „Куриер“. — Греъм говореше бавно. — Не съм го разглеждал задълбочено.

— Никога не е имало по-откровено домогване до популярност и известност. Никой не знаеше какво предстои, преди Бърли да вземе думата в Камарата. Министърът на вътрешните работи побесня. Същата нощ един от рода Донкастър даваше прием. Жената на Бърли била там и публично заявила: „Винаги съм знаела, че Джордж е идиот. Ала все пак си мислех, че има достатъчно ум, за да не разбърква цялата онази мръсотия“. Чувал ли си някога за подобно малоумие? Казаха ми, че нямало да го допуснат да се кандидатира за изборите.

Спрот замълча.

Греъм държеше погледа си сведен надолу. След малко каза:

— Може би мотивите му са били искрени. Във всеки случай не мислиш ли, че е по-добре да си глупак, отколкото негодник и

мошеник? — Той погледна часовника си. — Сега, ако ме извиниш, ще трябва да си вървя.

Изправи се и с учтиво кимване си тръгна.

С потъмняло лице Спрот си наля още една чаша, но чайт загорча в устата му. Разговорът не му бе донесъл удовлетворение, а бързата раздяла с Греъм добави към чувството му за пренебрегнатост нова обида. Изражението на лицето му се втвърди и го обля вълна на гняв и възмущение. Нима не се беше справял в миналото с далеч по-големи трудности? Нима не бе преживял и по-жестока злонамереност?

Инстинктивно той си припомни своите триумфи. Раменете му се изправиха, долната му устна се издаде напред и у него се въплъти нещо от „съдебния“ му маниер. Съжали за моментната слабост. Губеше ли своя жар? Би ли отстъпил сега, пред прага на Парламента, когато величието бе така близо, че можеше да се докосне с ръка? Не, хиляди пъти не!

В лошо настроение той стана и напусна клуба. Портиерът, който го изпрати на вратата, направи любезна забележка за времето. С разучена неучтивост Спрот не отговори. Влезе в едно такси и грубо нареди на шофьора да го откара до Гроув Куодрънт.

На влизане у дома си, за своя изненада, видя жена си да идва към него в антрето. Тя го целуна и му помогна да свали балтона си.

— Матю, скъпи, един млад мъж те чака в библиотеката. Толкова беше търпелив... не би ли го приел преди вечеря?

Той повдигна вежди. На върха на езика му беше да й напомни, че той никому не разрешаваше да нарушава реда и спокойствието му. Такива бяха и нарежданията му към прислугата. Ала защото я обожаваше, не каза нищо. Наведе глава и се запъти към библиотеката.

[1] Игра подобна на бiliarда, но с повече топки, построени във вид на пирамида и с различен цвят за всеки играч. — Б.пр. ↑

[2] Презрително нарицателно име за южноевропейците: италианци, испанци и португалци. — Б.пр. ↑

[3] Планина в Швейцария. — Б.пр. ↑

[4] Планинска верига в Италия. — Б.пр. ↑

[5] Град в Италианските Алпи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ОСМА

Чудесна стая беше тази библиотека — с дебел, кремав на цвят килим, много книги и няколко фини гравюри по стените. Неподвижен като статуя, Пол бе чакал там около десет минути. Съпругата на сър Матю лично го беше въвела в библиотеката. Хубава жена на около четиридесет, твърде бледа и крехка, облечена в сива рокля. Пол подразбра, че тя го мислеше за чиновник от службата на мъжа ѝ.

— Надявам се, че нямате повече работа за сър Матю — забеляза тя с усмивка.

После го попита не би ли взел чаша шери с бисквита. Когато той отказа, тя пак се усмихна и излезе.

В стаята беше много тихо. После на горния етаж някой започна да се упражнява на пиано. Една от Шопеновите прелюдии — номер седем, изпълнявана бавно и с някои грешки. Свиреше дете и той чуваше говор и смях. Звукът на пианото го нарани жестоко. Помисли си за този човек с хубавия му дом, с привлекателната му жена и безгрижно смеещите се дъщери. Сети се и за другия човек във влажната каменна килия. Не можеше повече да се примирява с това!

Тогава чу шум от кола. Знаеше, че това беше Спрот. Изправи се в стола си, по-стегнато и гордо от когато и да било. Почувства се готов да го посрещне. Входната врата се отвори и затвори. В антрето се чуха гласове. Минута по-късно вратата на библиотеката се отвори.

Пол седеше съвършено неподвижен на стола си, когато сър Матю влезе. Погледна го, но не каза нищо. За момент настана мъртва тишина. После Спрот се съвзе от изненадата си.

— Коя е причината за това нахлуване тук?

Беше много ядосан. Същевременно в очите му имаше и нещо друго. Пол веднага разбра, че онзи го позна.

— Нямате право да идвате тук. Това е частният ми дом.

Тази забележка разкри всичко на Пол — пукнатината скрита зад величествената фасада. Помисли си: „Този човек няма право да съди и осъжда, нито да порицава!“. Разумът му изведнъж стана кристално ясен. Изрече бавно:

— Когато една работа е чакала дълго време, тя става спешна.

Вените по челото на другия се издуха. Той не направи опит да се приближи до Пол, а все още стоеше до вратата. Повика на помощ цялото си величаво достойнство; отново се превърна в актьор, произнасящ репликите си:

— Няма да скрия факта, че от няколко месеца вече съм осведомен за вашето присъствие, за вашите действия в този град. Вие сте син на човек, изтърпяващ доживотна присъда и се опитвате да предизвикате смут по повод на процес, преминал през съда преди петнайсет години.

— Има съмнения относно този процес — каза Пол. — Съществуват пресни свидетелски показания, които трябва да бъдат изслушани.

За момент гневът на сър Матю надделя над разума му, като закри дори онази тайна сянка на съмнение.

— Не ставайте глупак! — тросна се той. — След петнайсет години това е една юридическа невъзможност, един абсурд. Заради вашето проклето ровене там където не ви е работа, пред министъра на вътрешните работи беше представена петиция за преразглеждане, която той отхвърли категорично.

— Вие обаче не би трябвало да откажете това — каза Пол. — Вие бяхте прокурорът. Главното ви задължение е да осигурите въздаването на справедливост. И би трябвало да се почувствате длъжен да предприемете някои стъпки, ако се убедите, че баща ми е невинен.

— Но аз не съм убеден! — почти извика Спрот.

— Ако пожелаете да изслушате доказателствата, те ще ви убедят. Най-малкото, което можете да направите, е да изслушате официално, в качеството си на прокурор, новите свидетелски показания.

Спрот беше тъй разгневен, че едва можеше да говори. Лицето му се наля с кръв, но с усилие на волята той се овладя. Най-сетне гневът му се поохлади и той заговори с леден тон:

— Аз наистина трябва да ви помоля да си отидете. Вие просто не съзнавате какво искате... техническите трудности, целия механизъм на правосъдието, отзвукът и сътресението свързани с това. Вие сте глупаво дете, което иска да събори грамадна сграда, защото му е хрумнало, че в основата ѝ са положили накриво една тухла.

— Ако основите са гнили, сградата сама ще се събори.

Сър Матю не благоволи да отговори на това. Сега лицето му бе сковано от една подигравателна усмивка. Беше изпънал напред главата си, а малките му очи пробягваха косо по лицето на Пол. Ала в тези очи Пол отново съзря онова неопределено опасение или мрачно предчувствие, онази тайна пукнатина по фасадата. И той накрая разбра, че ако Спрот трябваше да скрие тази пукнатина на всяка цена, то никога, при никакви обстоятелства не би пристъпил към преразглеждане на делото. И все пак... Пол трябваше да му даде последен шанс.

— Когато един затворник е излежал петнайсет години от една доживотна присъда... не е ли хуманна практиката той да бъде помилван за остатъка от срока?

Сър Матю все още го гледаше изкосо, с онези изпъкнали, леко налети с кръв очи. Думите му прозвучаха като отсечени с нож:

— Министърът на вътрешните работи вече се произнесе по този въпрос.

— Вие обаче не сте! — настоя Пол с глас, сякаш се задушаваше. — Една дума казана от вас на подходящо място, би имала голямо значение. Една дума... само намек за това ново съмнение, което възникна...

Сър Матю разтърси глава с финален жест, рязко, почти дивашки, с което отхвърли от себе си всякаква отговорност. С движение на ръката зад гърба си, той отвори вратата.

— Сега ще си вървите ли? — каза той със същата подигравателна усмивка, застинала на лицето му. — Или трябва да ви изпратя до вратата?

Веднъж завинаги Пол разбра, че всичко това беше безполезно. Този човек никога нямаше да направи нещо, дори не би помръднал и пръста си, за да издейства помилване. Опакован в гордостта си, за него нищо друго нямаше значение, освен собственото му достойнство, собственото му положение, собственото му бъдеще. Те трябваше да си останат ненакърнени на каквато и да е цена.

При тази мисъл една силна и неконтролируема ярост обзе Пол. Ярост и отчаяние потекоха като наркотик във вените му. Касълс беше прав! Баща му, Суон, той самия, всяко човешко препятствие, всяка пречка, всичко бе повалено пред ненаситната гордост на този човек. Само едно нещо оставаше да се направи. Пол почувства краката си

вдървени. Крайниците му сякаш не бяха неговите. Запъти се вцепенено към едрата фигура застанала при вратата.

— За последен път — издума той нечуто.

Едва дишаше.

— Не!

Ръката на Пол беше в джоба му. През цялото време, докато говореше, бе стискал пистолета. Сега не го чувстваше студен... топлината на ръката му го бе стоплила... сякаш беше част от самия него. Пръстът му беше на спусъка, можеше да почувства силата на пружината. Дори не се налагаше да вади оръжието от джоба си. Беше го насочил към Спрот, актьора, кухия човек, който нищо не подозираше. Стоеше там, без да гледа повече към Пол, с онова озъбено изражение на възмутено достойнство, отпечатано на лицето му.

Сега Пол се изравни гърди в гърди с него, на не повече от два фута. Можеше да види заоблената маса на добре гледания корем на кралския прокурор. Пистолетът му беше насочен натам почти от упор. Не се страхуваше ни най-малко. Затвори очи, напрегнат, с устни леко разделени от някакъв екстаз, сякаш цялото му тяло беше просмукано и възбудено от върховно физическо желание.

Тогава изведнъж една конвулсивна тръпка го разтърси до дъно. В родилната болка на някакво прераждане, той дойде на себе си. „Не! О, боже мой, не!“ — помисли си той в проблясък, който сякаш прониза цялото му същество. Те бяха нарекли баща му убиец. Щяха ли да направят убиец и от него? Ръката му отпусна пистолета. Отвори клепачи и погледна Спрот с невиждащи очи. Беше запъхтян, сякаш бе пробягал дълго разстояние. Не можеше да говори. Ала срещайки онези враждебни очи, лека усмивка грейна по устните му и озари лицето му със странна светлина. Докато Спрот го гледаше почервенял от гняв, той мина покрай него и излезе от къщата.

Там, в хладния мрак под звездите, поток сълзи рукохна от очите му. С тих тържествуващ глас, той прошепна уморено на себе си:

— Не го извърших. О, благодаря ти, Господи! Не го извърших.

ЧАСТ ВТОРА

ГЛАВА ПЪРВА

Преди три седмици, когато Пол беше уволнен от управителя на „Бонанза“, Лена бе наблюдавала сцената смутена и изплашена. Успокои се малко, след като го посети в квартирата му. Същата вечер бе поговорила с него и му предаде съобщението от Прюсти, което, изглежда, беше подобрило настроението му. Тя вярваше, че по някакъв начин му беше помогнала. Ала докато дните минаваха и не го виждаше повече, животът ѝ стана някак безцветен и празен.

Когато сподели с Пол, че е била доволна от службата си в хотел „Каунти Армс“ преди две години, беше казала самата истина. Астбъри беше чаровен стар град, известен с руините на старинния манастир, многото черно-бели къщи от епохата на Елизабет и няколко интересни надгробни могили от римско време, разположени между два завоя на река Трент. Градчето се посещаваше от курортисти и туристи през пролетните и летните месеци. Хотелът беше първокласен. Държеше го, заедно с жена си, един запасен офицер от армията — майор Прентис. Посещаваше се главно от въдичари и туристи от Юга, повечето от тях бяха постоянни гости. Мястото и работата удовлетворяваха Лена — имаше добри перспективи, обичаха я и другите служители.

Всяка събота през една тя имаше свободен полуден. Беше ѝ приятно да си прави екскурзии с влака до Уъртли и да прекарва следобеда в разглеждане на големите универсални магазини, изпълнени с толкова много неща, нови и вълнуващи за едно израснало на село момиче. В пет часа обикновено пиеше чая си сама в „Зеления фенер“ — приветливо малко кафене, което бе открила близо до Ленърд Скуеър. След това поруменяла и в добро настроение, тя вземаше влака за Астбъри в шест часа.

Разстоянието от гарата в Астбъри до „Каунти Армс“ бе значително — над две мили. Пътят криволичеше заедно с реката и беше засенчен от двете страни с огромни дървета. Отдалечеността не притесняваше Лена — тя бе отлична пешеходка и още като дете, у дома, беше свикнала да се скита с мили през пустошта около селото.

Една съботна вечер към края на лятото, в обичайното си добро настроение и след едно весело „приятна вечер“ от билетопрверителя, Лена тръгна от гарата към хотела. Луната се беше потулила зад стена от облаци и пътят тънеше в мрак. Беше гореща и потискаща тъмнина, с тайнствено раздвижване из невидимите дървета и страстното жужене на нощните насекоми. Застояла като в джунгла мрачина. Дори Лена усети странното ѝ въздействие. Споходи я страх и едно тревожно чувство, че е следена. Спомни си, че във влака пътуваше шумна банда хулигани. Противно на обичайното си поведение, започна често да обръща през рамо главата си назад. Внезапно суха пръчка изпраця на пътя зад нея и тя ускори крачките си, почти затича. Когато наближи най-тъмния завой на пътя, изведнъж една ръка се протегна от тъмнината и обгърна шията ѝ. Тя нададе вик, но друга ръка грубо ѝ запуши устата. Лена се бори ожесточено, с цялата сила на младото си тяло, но безполезно: бяха петима в бандата, която я нападна, петима силни млади грубияни. Тръшнаха я на земята и при падането тя удари главата си в камък. Загуби съзнание и това беше божията милост към нея.

За някои действия не се пише. Те се отнасят до деградацията на една човешка порода скотове и най-добре е да ги оставим да лежат в първобитната си тиня. Има обаче известна съдбовна приемственост в престъплението: една взаимозависимост между случайност и обстоятелства, свързваща помежду им събития, които може да са отделени с години едно от друго. Ужасът, който сполетя Лена Андерсън, трябва да бъде отбелязан поради факта, че е свързан със случая Матри; защото, ако това не бе станало, загадката Матри можеше никога да не бъде разрешена.

Когато дойде на себе си, Лена започна да стене; опитваше се да проумее случилото се; помъчи се да се изправи на крака, падна, пак се изправи и с подути очи и разкъсана блуза се дотътри до убежището, което предлагаше хотелът.

Непосредственият шок от престъплението разтърси цялото общество. Бяха организирани хайки, но никога не откриха злодеите. Бяха чужденци, вероятно част от криминалните елементи на Нотингам, които нахлуваха в окръга по време на панаира в Мозли.

Майор Прентис и съпругата му се отнесоха към Лена с безпримерно съчувствие и топлота. Когато първоначалният шок

отмина и тя бе в състояние да се движи без усилие, настояха да вземе дълга отпуска на техни разноски, преди да започне отново работа в хотела. Ала никоя от алтернативите не беше приемлива за Лена. Не би могла да понесе показната загриженост, погледите крадешком, всеки израз на внимание, с които би била отрупвана и то с най-добри намерения. Освен това искаше да се махне и по друга причина: макар и да не го беше споделила с никого — пазеше тайната в себе си — тя с ужас бе открила, че е бременна.

По това време в хотела гостуваше един мъж, казваше се Дън — мълчалив и грозноват. Той редовно идваше в Астбъри да лови с въдица сребриста съомга, която през есента се преселваше нагоре по реката. Покрай многото си интереси Дън беше изследовател на човешката природа и между забележително неуспешните си набези срещу съомгата, той изучаваше Лена.

Макар и да се ласкаеше от мисълта, че като безпристрастен наблюдател нищо не може да го впечатли, Дън с безмълвно възхищение наблюдаваше нейната мълчалива, упорита смелост. Удивяваше се на решимостта ѝ да надмогне едно ужасно положение и, над всичко, спокойното търпение, с което наранената ѝ душа понасяше съчувствените словоизлияния на околните.

Докато дремеше край реката, изложил плешивото си теме на слънцето, той си мислеше, че би искал да напише книга за нея, но не беше писател и се боеше, че от труда му нищо не би излязло. Все пак проумяваше какво търси нейният претърпял крушение, но жизнен дух — да избяга изцяло, да загуби самоличността си, да се махне далеч от всеки, който я беше познавал някога. Безшумно, той уреди тя да замине за Уъртли при една жена — мисис Хенли, стара негова приятелка, на която, знаеше, винаги можеше да разчита.

Дън не беше богат човек, а издържаше жена и семейство. При все това, особените качества на характера му го накараха да застане до Лена в нещастieto ѝ, в онзи решителен за нея момент, когато я забравиха милите хора, от които бликаше човешка доброта и се бяха надпреварвали да слагат възглавници зад гърба ѝ, когато тя се отпускаше да почине на верандата на хотела.

Той уреди нещата около раждането, което се оказа трудно и рисковано. Детето, родено глухонямо, не беше нормално; живя само няколко седмици и после, по божията милост, умря. Ала минаха

месеци преди Лена, смазана и изтощена физически и психически до крайност, да успее да допълзи обратно в квартирата си при мисис Хенли.

Дън не предложи на Лена помощта си, за да ѝ намери работа. Сега, когато най-лошото бе отминало, искаше тя сама да опита отново да стъпи на краката си. Когато накрая я назначиха в „Бонанза“, той не ѝ каза, че работата е неподходяща. Само кимна одобрително. И често на път за работа се отбиваше да пие чаша кафе и да види напредъка на своето протеже. Изпод обичайното си безпристрастие, той я наблюдаваше с интерес. Следеше борбата за възраждане, която се водеше в тази изтерзана, стоическа душа. И Дън удовлетворен откри, че против тъжните настроения, в които тя често изпадаше, безотказното ѝ лекарство беше упоритата работа.

Същата беше противоотровата и срещу меланхолията, която сега често я спохождаше. След магазина, когато се върнеше в къщи, Лена обличаше работната си манта и с безшумна решимост се залавяше да търка и лъска пода, да пере завесите на прозорците, да маже с графитна боя решетката на камината, да лъска месинговите части. С една дума, шеташе из двете си стаи, докато те не светнеха.

Една вечер тя отчаяно се огледа. Нямаше нищо повече за шетане, нито дори пращинка, на която да се нахвърли. Неспокойна, тя слезе при мисис Хенли и се залови да приготвя кейк. След това, седнала в гостната на хазайката си, се заслуша в писмото, което мисис Хенли четеше на глас. Бе последното писмо от мъжа ѝ Джо, който беше потеглил с кораба си от Тампико^[1] и щеше да пристигне в Тилбъри^[2] идния понеделник. Но мислите ѝ бродеха другаде, далеч от новините на корабния механик...

— Какво има, Лена? — попита мисис Хенли. — Сякаш не си на себе си. Преуморяваш се!

— Нищо ми няма. — Тя се насили да се усмихне.

— Я виж колко си бледа. Никак не ми се ще да те оставя сама. Срамota е, че Джо ще трябва да остане на кораба, докато трае ремонта... през цялата си едномесечна отпуската.

— Нищо. Не се страхувам да остана сама... а и ти ще си прекараш добре в Лондон.

— Е, вярно... винаги ми се е искало да отида. Пък и компанията ще плаща хотелската ни сметка за всичките четири седмици. Все пак...

обещай ми, че ще се грижиш добре за себе си.

— Обещавам... Утре ще безделнича. Съботата ми е свободен ден.

Но съботата не подобри видимо състоянието ѝ. На другата сутрин, след като бе изпратила мисис Хенли на гарата, отново я обгърна мъчителната самота и стъпките ѝ чудновато се отклониха от привичния си път, който обикновено изминаваха всеки ден. Сепна се, когато объркана и изпълнена със самообвинение се озова пред входа на Ботаническата градина.

„Е, добре — помисли си тя, като се мръщеше на слабостта си, — щом като вече съм дошла, мога и да вляза. Днес е моят почивен ден.“

Влезе през широкия портал и тръгна по подредените алеи в посока противоположна на онази, в която бе вървяла с Пол. Дълго се бори с вътрешното си влечение, но накрая, преди да си тръгне, се озова в оранжерията. Влезе във високото, украсено с орнаменти помещение и се приближи към грациозното портокалово дръвче, което бяха съзерцавали заедно. Припряно тя приближи лицето си към клончето, натежало от благоуханни кремавобели цветове. Една-едничка сълза, солена и горчива, се отърколи и капна на ръката ѝ, докато се обърна и тръгна.

Същата нощ, когато се събличаше, тя неочаквано зърна голото си тяло в малкото огледало над тоалетната масичка. Ясно личаха белезите от прекараната бременност — синкави цикатрикси върху бялата ѝ кожа. Лицето ѝ придоби сурово изражение. Испита отвращение от себе си и като безумна нанесе силен удар по белега на бузата си.

— Не бъди глупачка! — прошепна на себе си, — няма смисъл... и никога няма да има.

После изгаси осветлението и стисна очи в тъмнината.

И все пак цялата ѝ твърдост бе недостатъчна, за да надвие чувството, което растеше у нея. То беше по-силно! Владееше я и тя му се подчини; макар и малко престорено, капитулира. На другия ден отиде в квартирата на Пол, на Пуул стрийт и поиска да го види.

Мисис Копин я разгледа с присвити очи.

— Той напусна — рече кратко тя.

Сърцето на Лена прескочи един удар, но тя не се предаде.

— А къде отиде?

— Нямам представа. Може би ще ви бъде интересно да узнаете, че от полицията идваха да разпитват за него. Бях принудена да задържа куфара му заради наема — добави тя.

Замълчаха. На Лена ѝ дойде нещо на ум.

— А ако ви платя наема, ще мога ли да прибера нещата му?

Мисис Копин размисли. Стойността на вещите, които тя бе задържала беше малка. И без друго не бе очаквала да върне парите си чрез тях. В случай като този, човек не биваше да задава въпроси. Възможността бе твърде благоприятна, за да я пропусне. Тя измърмори нещо в знак на съгласие и като остави вратата отворена, влезе в къщата.

Зачервена и с тайнствено изражение на лицето, Лена отнесе в къщи очукания кафяв куфар, който бе избавила от плен. Той съдържаше само няколко стари ризи и друго износено облекло. Изпра и изглади ризите, изкърпи чорапите, изтри с гъба обезформените фланелени панталони и дълго ги глади с гореща ютия, докато оформи ръбовете. Дори мушна няколко шилинга в джобовете им. Докато вършеше всичко това, изпитваше някакво облекчение от измъчващото я чувство, но когато всичко беше прилежно сгънато и подредено в куфара, не се почувства по-добре. Все повече и повече се убеждаваше, че някаква беда беше сполетяла Пол.

Изведнъж в „Бонанза“ се разчу за него. На другата сутрин, когато Лена влезе в магазина, Нанси Уилсън с голямо увлечение и жар разказваше нещо на другите продавачки. Всички я бяха наобиколили, дори и Харис стоеше наблизо и слушаше внимателно — новината бе апетитна и пикантна.

— Казвам ви! — говореше драматично Нанси. — Едва не паднах от изненада. Вървахме по улицата с моя, отивахме на кино, когато го видях да носи плакат сандвич. Отпърво едва го познах, така се беше променил: отслабнал, одърпан, кажи-речи дрипав, без горно палто. „Почакай Джордж, за минута само — казах аз на приятеля си. — Виждам там един тип, когото познавах.“ Спрях се и го разгледах, докато маршируваше в редица с другите безделници. Пол беше, не греша! Случайно и той ме зърна през улицата, но веднага си обърна главата и крадешком се измъкна нататък.

Малобройната публика в магазина ахна хорово от изненада, а Лена почувства, че ѝ прилошава.

— Трябваше да го видите! — въртеше очи Нанси. — Уличник — чиста проба!

— Знаех си аз, че от него нищо не става — мъдро приключи разговора Харис, с изражение на превъзходство. — Подразбрах го от полицията. Хайде сега... връщайте се по щандовете си!

В онзи момент и последната ѝ защита отстъпи сломена. Знаеше собственото си положение; знаеше също, че сама си трупa запас от бъдещи несгоди и страдания, ала не можеше да спре. Започна открито да търси Пол. Всяка сутрин, когато отиваше на работа, и всяка вечер на връщане тя обикаляше по страничните бедни улици; претърсваше всички бедняшки квартали на града, с очи нащрек — да зърнат унилата му фигура. През свободното си време се въртеше с часове из гарата на Ленърд стрийт и наоколо. Опита и на другите гари. Ала той все не беше там. Всичките ѝ усърдни усилия и опити да го открие ѝ носеха само неуспехи, дни и нощи на горчиво разочарование.

[1] Пристанищен град в Мексико. — Б.пр. ↑

[2] Пристанище на Темза източно от Лондон. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Докато Пол се отдалечаваше от къщата на Спрот и крачеше слепешката по тихите улици, нощта беше ясна и студена, с хапещ вятър и дихание на мраз във въздуха. Сломен от преживяното, една мисъл господстваше в ума му; когато стигна до канала, извади пистолета от джоба си и с въздишка на облекчение го запрати далеч във водата. Глухо плискане достигна до ушите му.

Вцепенен, той наблюдаваше тъмните концентрични кръгове по мазната повърхност на водата. Чак когато и последното кръгче замря, Пол се обърна и продължи пътя си.

В този момент часовникът на кулата Уеър удари единайсет.

Тежките удари на часовниковата камбана го накараха да дойде на себе си и изведнъж, през кипежа на мислите в изтощения си мозък, той проумя, че е без пукнато пени^[1]. Спря, като се питаше къде би могъл да прекара нощта. Постепенно му стана ясно, че има само една възможност: да направи онова, от което Джери и другите в приюта се страхуваха най-много — да спи отвън, на открито.

Имаше едно място, „Арките“, единственото кътче в града — ако не се смятат гробищата — където по някакъв неписан закон бездомните можеха да спят на открито, необезпокоявани от никого. Докато Пол бавно отново пое пътя си към този мизерен заслон, той почувства, че и последната крехка опора на неговата порядъчност се беше сгромолясала. Сега вече положително беше прекрачил всяка граница на приличието.

„Арките“ бяха недалеч от канала — две тъмни хралупи под един от сводовете на железопътния мост. А когато пристигна, забеляза и други нещастници, вече разположили се да прекарат там нощта.

Вдигнал яката на палтото си, той потъна в мразовитата сянка с ръце в джобовете, опрял гърба си на заоблен железен стълб. Беше лют студ. Като се опитваше да потисне треперенето, Пол се унесе в полудрямка и спа така на пристъпи и пресекулки.

Утрото дойде мъгливо и сиво, с тежкия грохот на ранен влак отгоре по моста. Измръзнал и вкочанен, Пол едва можа да се изправи

на краката си и да закрета с тях. Стомахът го болеше от глад, но нямаше пари дори за най-евтината кифла. Инстинктивно се запъти по посока на рекламната агенция в Лейнс, после, като намери портата затворена, насочи крачките си към гарата на Ленърд стрийт. Тук, непрекъснато руган от професионалните носачи, се въртя покрай изходите през целия ден, но накрая успя да спечели цели девет пенса. Не беше достатъчно за вечеря и легло. В едно долнопробно работническо кафене наблизо, той си поръча наденица с картофено пюре — лошо сготвено, мазно ядене, което легна тежко като олово в стомаха му и предизвика свиваща болка. После отново се повлече към „Арките“.

На другата сутрин валеше силно. Нямаше сили още веднъж да се изправи срещу носачите от гарата и заскита по улиците, за да си потърси заслон. Вече чувстваше умора, а в този голям град, изглежда, нямаше местенце, където би могъл да поседне, без да плаща.

Най-сетне се добра до един салон за бiliarд и на горния етаж, в задимения въздух под зелените абажури на лампите, той намери убежище. Беше само временно. След като бе наблюдавал апатично няколко игри и не даде никакъв признак, че мисли да участва, един от обслужващите се приближи до него и го помоли да напусне.

Отново бе отвън, на улицата; единственото, което проумя, беше, че трябва да продължи да се движи, без да го е грижа накъде.

През късния следобед Пол се озова на пътеката, по която от сушата теглеха баржите по разклонението на канала — мрачна водна ивица с мастиленочерна вода, оградена от фабрики и гърнчарски пещи.

Един лодкар му подвикна и го накара да вземе въжето, докато лодката му премине през задействащия се ръчно шлюз. На лодката, върху печката в отворената кабина, жена с майчински вид пържеше яйца със сланина. Изглежда, с проникателния си поглед тя беше схванала положението му. Когато ги издърпа през шлюза, преди да потеглят, жената му подаде дебел сандвич със сланина, още гореща от тигана.

Този жест на доброта и съчувствие, състрадателния поглед, който тя му отправи, болезнено го разтърсиха. Изведнъж го обзе силно, непреодолимо желание да зареже всичко, да се завърне у дома и да почувства отново удобствата и топлотата на нормалния човешки живот. Ала с усилие на волята той успя да се пребори с този импулс.

Не, никога нямаше да се откаже, никога! С дрехи прогизнали от дъжда, закрета обратно към града и „Арките“.

От този момент за Пол започна период на такова безпаметно страдание, че когато от време на време осъзнаваше като през мъгла своето положение, той се стресваше от изненада и неверие. Всецяло зависеше от шанса да се сдобие случайно с някоя монета; имаше и дни, в които прекарваше без всякаква храна. Понякога за кратки периоди паметта му изневеряваше и той скиташе вцепенен като в ступор^[2]. В това кошмарно състояние, в което се намираше, той забравяше кой е, а когато си го спомняше, обземаше го налудничавото желание да спира непознати по улицата и да им обяснява самоличността си. В други случаи пък, виждаше хората като замъглени форми и блъскайки се в някого, измърморваше извинение, преди да отмине.

През цялото това време имаше чувството — повече убеждение, отколкото илюзия — че го следят и винаги лицето на сержант Джап, безизразно, но враждебно, го наблюдаваше от сенките, наблюдаваше и чакаше да дойде неизбежният край. Смътно в съзнанието му възникваше въпросът: защо не са го арестували още? Дрехите му бяха мръсни, обувките пробити, не се беше бръснал с дни. Косата му, неподстригана от седмици, се спускаше зад яката му, а в очите му нямаше живот. Със замаяна глава, той се питаше: беше ли възможно да умре от глад в този голям и процъфтяващ град?

Разбира се, съществуваше благотворителност и накрая, твърде покрусен и отчаян, за да бъде горд, той стигна до последното си средство.

Една вечер по здрач се замъкна на източния ъгъл на пазара Корн Маркет. Тук, в малкото триъгълно пространство между трамвайните линии, имаше фургон, подобен на каравана, с тенекиен комин и спускаща се маса, вече заобиколен от чакаща гладна тълпа несретници.

Точно в пет часа спуснаха част от стената на фургона и се получи нещо като тезгях, а вътрешността на фургона се оказа модерно обзаведена кухня. Готвач в бяла престилка застана зад тезгяха и започна да раздава на всеки от редицата канче супа и голямо парче хляб с мазнина от пържено месо. Когато Пол на свой ред получи порцията си, горещата супа сякаш вля във вените му животелна сила. Той изяде хляба и мазнината със стръвен апетит и мълчаливо се

отдалечи. Всред пълния с неизвестности неуседнал живот, който водеше, в тази борба за оцеляване — безполезна и дива — кухнята стана нещо постоянно, някакъв фокус в съществуването му. Всяка вечер, и в хубаво и в лошо време, той се присъединяваше към чакащите фигури. Мъжете никога не говореха, само чакаха. Когато насищаха stomасите си, пак така тихомълком се измъкваха обратно в сенките.

След около седмица, в една сряда вечер, към готвача с престилка се присъедини един мъж на около четиридесет — висок, с изправен стоеж, облечен в черно, почти като свещеник, с тъмни очи и слаба, но любезна усмивка. Пол веднага позна в него Инок Осуалд; осъзна, че е посещавал благотворителната кухня на Сребърния крал. Наистина, когато мистър Осуалд свали широкополата си шапка, косата му блесна под светлините сребристойа. Тази негова черта бе толкова впечатляваща, че му беше спечелила името, с което бе фамилиарно известен всред париите, които ползваха щедростта му.

Гологлав, с онази далечна приятелска усмивка, той мина бавно покрай редицата, спираше за момент при всеки и без да го погледне и без да проговори, пъхваше в шепата му нов-новеничък шилинг^[3]. Когато Осуалд застана до него, Пол, макар и с наведена глава, усети някакво вълнение от присъствието му, а сърцето му заби по-силно.

Отначало тази емоция бе чисто благодарствена. Ала постепенно друго чувство го завладя — съкровено, отчаяно желание, породено от собствената му безнадеждност. Желание да потърси помощта на този истински добър човек, който страстно се бе отдал на вътрешната си потребност да протегне ръка на най-нуждаещите се. Този човек положително нямаше да му откаже помощта си. Предаден от Касълс, затънал в подвижните пясъци на човешкото вероломство, изгубен и преследван — Бог бе свидетел! — Пол се нуждаеше от такава подкрепа и помощ.

Желанието да говори, да разкрие себе си и затрудненото положение, в което се намираше, го подчини изцяло. „Какъв шанс!“ — помисли си той със затаен дъх. След мъчителни часове на размисъл, все повече и повече се убеждаваше, че само чрез Луиза Бърт би могъл да проникне в мистерията на убийството. Бърт знаеше — в това той беше сигурен. Тя бе налице, жива и действителна. Останалото бяха сенки, слели се с мрака на годините. А тук, досами него, стоеше

единственият човек, който повече от всеки друг, от висотата и влиянието на положението си, би могъл да накара онази нещастница да проговори. Положително имаше нещо предопределено, пръст на Провидението, в неговата нищета, която го беше довела тук лице в лице с Осуалд.

Зави му се свят. При неговата слабост и изнервеност, внезапната поява на такава възможност му дойде твърде много. Спазъм присви ларинкса му, думите замряха в гърлото му, не можеше дори да отвори устата си. Когато главата му престана да се върти и дойде на себе си, благодетелят му бе отминал. Той диво се прокле за слабостта си: не смееше да отиде открито у дома на Осуалд. От готвача научи, че „шефът“ посещава кухнята всяка сряда вечер и през разочарованието си той схвана, че идната седмица пак щеше да има своя шанс. Сребърната монета в шепата му беше талисман.

Следващите няколко дни бяха много трудни за понасяне. Към края на седмицата времето застудя. Често студени мъгли идваха откъм мочурищата и се стелеха над града като отровен облак. В този полумрак задименият въздух се смесваше със серни изпарения. Пол разви една раздираща дробовите му кашлица. В моменти на просветление той признаваше в себе си, че не може да продължава повече така.

Тогава отново дойде срядата и у него се съживи надеждата. Отиде рано на Корн Маркет и зае мястото си измежду първите пристигнали пред кухнята. Нощта се спусна бързо. Газените лампи бяха запалени, подвижната маса спусната.

Изведнъж, както чакаше на опашката, усети присъствието на някой, който бе застанал до него. Не беше вдъхновяващото присъствие на Сребърния крал. След малко той повдигна глава и видя до себе си Лена Андерсън.

[1] Най-дребна монета, по тогавашната монетна система равна на 1/12 от шилинга, днес 1/100 от британската лира. — Б.пр. ↑

[2] Състояние на унесеност, вцепененост и силно понижени реакции. — Б.пр. ↑

[3] Монета от тогавашната монетна система, днес извън обръщение. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Да, Лена беше там, до него, но промяната, която видя у Пол, бе толкова голяма, че дълбоко я разтърси.

— О, Пол... това си ти.

Тя се престори, че срещата е случайна. Мъртво блед, той извърна погледа си и не отговори.

— Това се казва изненада — продължи тя обърквана. — Защо да не се поразходим заедно?

След пауза той каза:

— Трябва да чакам тук.

— Но защо?

Знаеше, че тя не би разбрала, ако ѝ кажеше. Вместо това отговори с категоричен тон:

— В действителност тук вечерям. Ако си загубя мястото в редицата, може и да нямам късмет.

Безцеремонният маниер, с който направи това признание, отново я прониза дълбоко, сякаш с нож. Тя предложи:

— Тъкмо съм се запътила към къщи. Ела да вечеряме заедно.

Той обърна напрегнат поглед към нея. В очите ѝ прочете загриженост, която усили неспирната болка легнала на сърцето му.

— Не бива да се замесваш с мен — промълви той.

Погледът ѝ остана непоколебимо фиксиран в лицето му.

— Ела, Пол. Моля те, ела!

Той се поколеба, разкъсван между слабостта си и решимостта да изчака Сребърния крал. Пак му се зави свят. Накрая, като хвърли поглед надолу към скъсаните обуца и оръфаните си панталони, издума:

— Не мога да се движа по улиците с теб в този вид. Остави ме сега... искам да постоя тук половин час. По-късно ще дойда у вас.

— Обещавах ли?

Тя дишаше ускорено.

Той кимна. За момент тя като че ли обмисли нещо, после му хвърли последен поглед и бавно си тръгна.

С наведена глава той не я проследи с поглед. Все пак всред огромното море от безимени, непознати лица, неочакваната среща с нея поднови надеждата му, че най-сетне може би нещата щяха да се променят към по-добро.

Започна да вали безмилостния, падащ косо дъжд на английската зима. Пол инстинктивно вдигна яката на палтото си и тъй като разпределението на хляба и супата бе започнало, пристъпи бавно напред в редицата, цял нащрек за появата на Инок Осуалд.

Тази вечер обаче Сребърният крал закъсня и все още не беше дошъл, когато Пол стигна до отворения страничен капак на фургона, откъдето раздаваха храната. Пол се озърна, огледа подстъпите към пазара и като се обърна към готвача, подхвърли колкото можеше по-небрежно:

— Шефът закъснява тази нощ.

— Няма да дойде до утре — отговори другият, като тръшна на масата нов поднос с канчета супа. — Следващия!

Жестоко разочарование жегна Пол. Той тъй много беше разчитал на тази среща, че сега отлагането ѝ, дори за толкова кратък срок, беше достатъчно да го разстрои напълно. Не взе нито хляба, нито супата си. Натискът на хората зад гърба му го накара да се придвижи напред. За момент остана неподвижен, после с неопределен поглед към часовника на пазара си тръгна безцелно, като влачеше краката си по хлъзгавия паваж.

Лена не си беше отишла, бе останала под стряхата на отсрещния тротоар и на ъгъла на площада се присъедини към него.

— Хайде, Пол.

— По принцип — започна той объркано, — с други думи, в царството на чистата логика... е, наистина не знам...

Сега тя наистина се разтревожи. Колебанието ѝ се изпари.

Протегна ръка и хвана неговата. Той ѝ се подчини, когато тя го отведе. Не продума ни дума през целия път до Уеър Плейс, но Лена виждаше, че от време на време устните му помръдваха, сякаш си приказваше сам. Един или два пъти, той погледна през рамото си назад.

Когато влезе в къщата и се изкачи по стълбището, тя беше побледа от преди, но действията ѝ бяха решителни и твърди. На площадката пред всекидневната ѝ тя се обърна с лице към него.

— След минута ще вечеряш — каза тя със спокойно изражение, макар че вътрешно трепереше. — Но първо трябва да се преоблечеш.

Тя го въведе в банята и пусна крана на горещата вода, донесе му сапун и кърпи, собствените му принадлежности за бръснене и чисто бельо. Той се вгледа в купчината чисти дрехи с особен, втренчен поглед.

— Чии са тези?

— Твоите са — рече бързо тя. — Сега не задавай въпроси. Само се приготи.

Докато той беше в банята, тя запали огъня във всекидневната, влезе в малката кухничка, сложи две тенджери на огъня и бързо нареди масата. Когато Пол се появи избръснат, облечен във фланелените си панталони и чиста риза, тя почти беше привършила с приготовленията.

Мълчаливо придвижи един стол към масата и го покани с жест на ръката си да седне; сложи пред него голяма чиния супа.

Той взе чинията с две ръце, преди да разпознае лъжицата на покривката пред себе си. Гребна с лъжицата от гъстия бульон и с трепереща ръка я поднесе към устните си. Когато чинията се опразни, Лена му поднесе яхния с месо. Той ядеше мълчаливо и толкова разсеяно, че не забеляза как тя крадешком го наблюдаваше. Беше болезнено отслабнал, но по-лошо от това беше втренчения поглед и мъртвата вцепененост изписана на лицето му в покой. Когато накрая свърши вечерята си, той въздъхна и повдигна глава. Гласът му беше тих:

— Не съм ял тъй от седмици.

— По-добре ли се чувстваш сега? — попита го тя, като се изправи на крака, за да скрие сълзите, които неканени бликнаха в очите ѝ.

— Много по-добре — потвърди той и се изправи, сякаш се канеше да си върви. Изглежда беше обладан от идеята, че трябва да продължи да се движи, отново и отново да се движи.

С рязко движение тя обърна стола му към огъня в камината. Когато разбра, че е за него, седна със скръстени ръце и очи, втренчени в играещите пламъци. От време на време с някакво неспокойно удивление той отместваше погледа си и се оглеждаше наоколо, като поглъщаше новия комфорт между четирите стени на стаята.

Наблюдавайки го, докато разчистваше масата, устните на Лена се свиха решително. Положението, в отсъствието на хазайката, беше деликатно и трудно, но тя не се предаваше. Когато завърши с миенето на съдовете, тя спусна надолу навитите си ръкави и тихо излезе. След десет минути се върна и се приближи към стола, на който седеше Пол, загледал в пламъците.

Осъзнал присъствието ѝ, той се стресна и се изправи на крака.

— Е... време е да тръгвам.

— Къде?

— В хотела си.

— А къде е този хотел?

Той се насили да се усмихне, но мускулите на лицето му някак отказаха да се подчинят. Главата му клюмна между отпуснатите рамене.

— Под „Аркиите“, ако това те интересува. Ако не съм там навреме, мога да остана без покрив над главата си. — Кратък смях го разтърси. — А като ти протече вода във врата, става мокро.

— Не — каза Лена. — Никъде няма да ходиш.

— Но трябва. — Той заговори с внезапно вълнение. — Не разбираш ли? Не мога да скитам цяла нощ по улиците. Дай ми палтото. Ако не си заема мястото навреме, къде ще спя?

— Тук — отговори Лена. — Тук е мястото, където ще спиш. Можеш да влезеш в свободната стая на мисис Хенли. И колкото по-бързо легнеш в леглото, толкова по-добре.

Тя се обърна и го поведе към по-долната площадка, където отвори вратата на стаята, която вече бе приготвила за него. Червените завеси на прозорците бяха спуснати, лампата светеше, газовият огън беше запален, завивките на удобното чисто легло отметнати.

Той бавно отри очи с опакото на ръката си, сякаш неспособен напълно да възприеме тази приветлива картина на уют и топлина.

— Наистина — изрече той като замаян, — вечеря... и легло. Как може човек да изрази по подходящ начин...

— О, Пол — измърмори Лена с приглушен глас. — Не се опитвай да кажеш нещо повече... просто си легни и почивай.

— Да — съгласи се той. — Това е то... да си почина.

Както стояха, внезапен порив на вятъра блисна дъжд в стъклата на прозорците. Пол инстинктивно потрепери. Като държеше лицето си

извито встрани, за да не види тя нервното потрепване на бузата му, той влезе в стаята и затвори вратата зад себе си.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Дневната светлина бе вече нахлула в стаята, когато Пол се събуди. Полежа неподвижно няколко минути, докато проумее къде се намира. После дочу звуци, идващи от съседната стая, бързо се облече и отиде в кухнята. Лена беше там и подреждаше масата за закуска. Вълна от руменина обля лицето и шията ѝ, когато той влезе. Почти не беше спала през нощта, мислейки за Пол, най-последно толкова близо до нея; същевременно тя кореше себе си за свободата, която си беше позволила в отсъствието на хазайката ѝ. При все това, въпреки трудността на положението ѝ, инстинктът ѝ я караше на всяка цена да задържи тук Пол, далеч от улиците, поне докато мисис Хенли се завърнеше.

Тя наля кафе, поднесе му сварено яйце и препечен хляб, като наблюдаваше как той започна да се храни. Пол не говореше много и тя реши, че най-разумно бе да бъде сдържана в забележките си. Накрая, като привърши закуската си, без да каже нещо повече, сякаш приемаше, че присъствието му в къщата се разбира от само себе си, тя се запъти към „Бонанза“.

Когато Лена излезе, Пол се върна в стаята си, победен от изтощението и остана там почти през целия предобед. След всичко, което бе претърпял, това чувство за убежище и поне временна безопасност му даде възможност да мисли. Освободен от нищетата на „Арките“, прилично облечен и нахранен, той почувства, че куражът му се възвръща, че мозъкът му започва да функционира по-ясно и по-добре. Реши, че в края на краищата трябва да опита и да се срещне с мистър Осуалд в дома му.

Точно в четири часа той излезе от къщата. Пътят до Бримлок Хил беше дълъг и на няколко пъти се принуди да поседне на пейките, докато прекосяваше парка. Все пак за около час, той стигна до района, който толкова дълго бе отбягвал.

Като се готвеше да пресече и да излезе на Бримлок Драйв, на ъгъла той неочаквано се натъкна на един мъж, който любопитно се

взря в него в чезнещата дневна светлина. Мъжът се спря, обърна се и се върна назад. Беше Джек, келнерът от „Кралския дъб“.

— О, това си ти — възкликна малко изненадан Джек, после добави: — Имам нещо за теб.

През апатията, думите проникнаха в съзнанието на Пол. Той остана неподвижен и мълчалив, докато другият извади един протрит и измачкан портфейл и започна да търси нещо в него.

— А, ето — каза Джек. — От две седмици е у мен. Луиза Бърт ме помоли да ти го предам.

Блуждаещият поглед на Пол спря върху мръсния плик, който келнерът му подаваше и неусетно кръвта във вените му се задвижи побързо. Протегна ръка и взе писмото.

Джек го гледаше с изострено любопитство.

— Не сме те виждали в заведението напоследък.

— Не — съгласи се Пол. — Не така често.

— Нещо не ти е провървяло, а?

— Добре съм — отговори като автомат Пол, без да отмести погледа си от плика, докато в него се раздвижваше странно, неоформено предчувствие.

Замълчаха. Келнерът се размърда пръв.

— Е — каза най-сетне той. — Трябва да вървя. Всичко най-хубаво.

Докато Джек се отдалечаваше и после изчезна от погледа му, Пол остана неподвижен в припадащия мрак. Облиза с език бледите си напукани устни. Стиснал здраво в ръка омазнената хартия, той се завтече към най-близкия уличен стълб и разкъса плика. Извади писмото и зачете под слабата светлина:

Драги господин Хитрецо,

Разбирам как си мислил да ме правиш на маймуна, както ми беше подшушнато, та затова искам да знаиш за твоє сведение, че ще се омъжвам, както му е редът, в църква и нямам нужда повичи от твойто внимание, нито общание, хубавецо. Мистър Осуалд ореди да замина с мъжа си с кораб за Нова Зеландия идния месец, както и направи за моя приятел Ед Колинс да замине преди мен

там. Надявам се да възобнувя приятелството си с него като
престигна там. Така че знай, че ще живея в комфорт и лукс
в нова земя и се пукай от яд.

Твоя

Луиза Бърт

П. П. Не можа да ме подлъжиш. Съжалявам те.

Разочарован, Пол бавно вдигна очите си от писмото. В края на
краищата, това беше нищо. И все пак странни мисли се надигаха в ума
му — като мъгла над застояло блато. Със загадката, която го мъчеше,
той сякаш плаваше в здрача между действителността и илюзията.
Нови мисли жужаха в главата му. И тогава умът му, сякаш дремал през
последните седмици и набирал сили, изведнъж се просветли и
заработи ясно. Тъмният воал бавно се повдигна.

Застанал срещу вятъра и протегнал ръка с писмото под уличната
лампа, той го препрочете. Глупаво, пропито със злост и оскърбена
евтина суетност, писмото съдържаше една съществена, изключително
важна фраза: *Моя приятел Ед Колинс... преди мен там...* Лицето на
Пол бе застинало под слабата светлина, но очите му блестяха, а пулсът
в слепоочията му биеше ускорено.

Все още с писмото в ръка, той се облегна на стълба, сякаш
смазан от непосилна тежест. Защо досега не се беше сетил за това?!
Докато мозъкът му все още блуждаеше, той се бореше със себе си;
искаше да се успокои и събере обърканите си мисли.

Луиза Бърт беше служила у Осуалдови дванайсет години — това
само по себе си, макар и забележително, не беше съществен факт. Но
този факт изведнъж ставаше изключително важен, уникален, ако се
съчетаеше с факта, че заедно с Луиза Бърт в домакинството бе работил
и Ед Колинс.

Ах, да! А как бе станало тъй, че тези млади хора — най-важните
свидетели по делото Матри — и двамата са били взети на работа в
семейството Осуалд? Филантропията би могла да го обясни. Все пак
това беше една много особена филантропия и добросърдечие; те се
бяха проявили като стремеж всеки от двамата прислужници да бъде
задомен и след това отпратен в най-отдалечения кът на земното кълбо.

Пол усещаше как нервите му вибрираха. Пред мисления му взор внезапно изникна видението на Инок Осуалд — висока, мощна като канара фигура; масивна глава, легнала на онези прави, квадратни рамене; тъмните горящи очи, излъчващи щедра благосклонност изпод сребристите вежди. Би ли могъл този добър човек по някакъв начин да е замесен в случая?

Пипалата на мисълта се протягаха и трептяха, опипваха и търсеха необичайно бдително и внимателно. Пол не можеше да каже защо, но точно в този момент цялото му съзнание бе насочено и привлечено от един необикновен спомен — гласът на човека, който бе разговарял с Албърт Прюсти на тъмното стълбище през онзи следобед, в снежната буря. Гласът на собственика на Ашоу Теръс.

Като лъч блеснал изведнъж от мрака, ново подозрение поразил Пол. Тялото му се изопна в нарастваща възбуда. Беше четвъртък, денят, в който тютюнопродавецът затваряше по-рано магазина си. Прюсти почти сигурно щеше да е у дома си. Още нямаше пет часа.

Импулсивно той изправи рамене и закрачи през дъжда.

ГЛАВА ПЕТА

Двайсет минути по-късно Пол вече чукаше на вратата на втория етаж на номер 52, Ашоу Теръс. Отначало не отвори никой, но след няколко почуквания цепнатината на пощенската кутия се откряна и се чу гласът на Прюсти.

— Кой е? Не приемам никого.

Пол бързо се наведе напред и се представи.

— Имам астматичен пристъп — оплака се Прюсти. — Току-що влизам. Ела утре.

— Не, не... трябва да ви видя сега... Трябва!

На Пол не можеше да се откаже и накрая, след много оплаквания и роптане, тютюнотърговецът отвори вратата и го пусна в антрето, което беше силно отоплено и изпълнено с острия аромат на горящ сушен татул^[1]. Облечен само по риза и панталон, Прюсти спазмодично и с мъка си поемаше дъх. Той впери поглед в Пол с нетърпеливо изражение, оправдано в случая.

— Какво, по дяволите, искаш?

— Няма да ви задържа и минута — заговори бързо Пол. — Само исках да ви попитам... — устата му изведнъж пресъхна; той преглътна без слюнка, — исках да ви попитам, кой е собственикът на тази къща?

В тясното и преотоплено антре, дразнещия пристъп на затруднено дишане у Прюсти почти секна от изненада. Той се взря в посетителя си.

— Че нали ме чу да говоря с него онзи следобед. Мистър Осуалд, разбира се.

Пол отново изпита слабост, като ударен с леден чук. Подпря се на стената.

— Не разбрах, че беше мистър Осуалд.

— Е, той беше... и пак си е. Притежава всички къщи наоколо... наследи ги от баща си. Той е един от най-големите собственици на недвижими имоти, а като човек — един от най-добрите в Уъртли. От десет години не ми е повишавал наема. И редовно ремонтира и поддържа апартамента.

— А апартамента горе — изрече Пол с особен, приглушен глас — и него ли така поддържа?

— Разбира се — отвърна Прюсти оживено. — Човекът има чувство за порядъчност и зачитане на другите. Какво, по дяволите, ти е хрумнало?

— Не знам. Имате ли още ключа?

— Да, имам го. Ала имам и астма. Сега трябва да си вървиш. Не мога да остана повече тук по риза.

Той започна да избутва Пол към вратата.

— Само за минута. Спомнете си, че ми обещахте да ме пуснете горе да хвърля един поглед на апартамента. Е, хайде, дайте ми ключа.

Лицето на Прюсти беше портрет на досадата. Изглеждаше готов да му откаже. Все пак не му се щеше да пристъпи думата си; пък искаше и да се отърве от Пол. Рязко се обърна, влезе в кухнята и след малко се върна с ключа.

— Ето! — възкликна той отегчено. — Сега ме остави на мира.

Вратата зад Пол се затръшна.

Той остана в полумрака на площадката. Чу как Прюсти спусна резето зад дъбовата врата. Очите му напрегнато се взираха в стъпалата, които водеха към горния апартамент. Стъпи на първото; изведнъж в ума му проблесна идеята за един по-добър и бърз ход на действие. Спря се, поразмисли още, после пусна ключа в джоба си. Още не, разсъди той. Рязко се обърна и заслиза надолу.

Извън сградата вдигна яката на палтото си; поне малко успя да се предпази от хапещия вятър и забърза нататък. В пулсиращия му мозък упорито зрееше едно ужасяващо подозрение. В по-спокойни моменти той би го отхвърлил като чиста лудост. Ала сега беше изкаран от релси и тази мисъл растеше у него неумолимо, докато го изпълни и завладя изцяло, без да му даде да си поеме дъх.

Инок Осуалд... беше човекът, който притежаваше апартамента, заеман от Мона Спърлинг. Той лично си вършеше работата; трябва да се е срещал с нея поне веднъж всеки месец, когато си е прибирал наема. А дори да е идвал и по-често, кой би се запитал за неговите посещения? Той беше собственикът — свободен да влиза и излиза когато си поиска; човек, забележим не повече от раздавача или бакалина, който доставя поръчките за деня. Ако Мона Спърлинг е била любовница на този мъж, кой би го подозирал? А ако убиецът е той?...

Конвулсивен трепет премина по тялото му. Това може би беше лудост, но сега изтерзаният му ум не искаше и не можеше да отхвърли тази възможност; продължаваше да съчленява брънките на една абсурдна верига, съставена от чудатите действия на този собственик. Дори обществената му благотворителност изглеждаше престорена или в най-добрия случай форма на компенсация, породена от едно непреодолимо чувство за вина.

Почти тичешком Пол стигна до центъра на града и останал без дъх, влезе в отдела за справки на библиотеката Ленърд, в същата мрачна, с дъх на плесен зала, където слепешком бе започнал първите си несигурни проучвания.

Марк вече не беше зад бюрото. Една млада жена, в отговор на настоятелната му молба, го обслужи вежливо и компетентно. Пол отнесе товара от книги, които му даде тя, до една отдалечена маса в ъгъла и трескаво се зае да преглежда страниците.

Първият том на текущия „Кой, кой е“ не съдържаха нищо повече от няколко реда сгъстена информация, отнасяща се до потеклото, официалните титли и настоящия адрес на Инок Осуалд. Останалите два тома също не съдържаха нещо по-подробно и бяха безполезни за целта му. Справката в четвъртия том не разкри нищо повече от един списък, макар и дълъг, на благотворителните фондации на семейство Осуалд. Но накрая Пол попадна на една местна публикация с мека подвързия, издадена от една печатарска фирма в Уъртли и озаглавена: „Уъртли и неговите видни личности“. С въздишка на удовлетворение Пол намери там пълните биографии на най-изтъкнатите филантропи в града. Жадно, с бързина на мълния, очите му зашариха по традиционните ласкателни епитети в началото; прескочи ги и зачете по-нататък:

Инок Осуалд, роден на 13 ноември 1885 година, единствено дете на Сол Осуалд и Марта Клегърн... Учил в основното училище в Уъртли и в Нотингамския университет... Отначало имал намерение да се посвети на свободна професия, но поради недобро здраве, след две години като студент медик в болницата „Сейнт Мери“, прекъснал образованието си.

Тръпка пробяга по гърба на Пол, разбрал значението на думите „студент медик“. Със затаен дъх той продължи да чете:

След това навлязъл в бащиния си бизнес... процъфтяващ, с традиции и име... обширна собственост на недвижими имоти в Елдън, като за пример започнал от най-ниското стъпало на стълбата, събирал седмични и месечни наеми...

Въпреки повтарящи се периоди на разклатено здраве, младият Осуалд не бил мамино синче... интерес в спорта, по-специално в колоезденето... няколко месеца... активен член на просъществувалия не за дълго клуб на „Скакалците“...

Дългата тирада продължаваше, но редовете по-надолу станаха зацапани и неясни и Пол не можеше повече да ги разчита. Сломен, той се облегна назад в стола си.

Потопен в мрачните мисли, които се изливаха като порой през ума му, Пол осъзна какъв трябваше да бъде следващият му ход. Този върховен мотив, възправящ се пред него, не оставяше време за колебания или угризения. Зареден отново със свръхестествена енергия, той шумно тикна назад стола си и оставяйки книгите разхвърляни на масата, хукна навън.

След десет минути беше на Уеър Плейс, пред къщата на мисис Хенли. Изтича по предните стъпала и почука на вратата. Отвори му Лена. Преди да е изслушал нейното „добре дошъл“, с тон, който я изненада, каза:

— Лена, нуждая се от помощта ти... сега, веднага.

[1] Лечебно средство при астматичен пристъп. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Застанал в коридора, без да обръща внимание на въпросите и загрижените погледи, които тя му отправяше, той очерта в подробности какво искаше от нея. Думите му излизаха така тежко и изражението на лицето му беше тъй неестествено, че тя се запита дали не е загубил временно душевното си равновесие. Въпреки тревогата си и очевидната абсурдност на молбата му, в неговото държане имаше нещо тайнствено и страшно, което я накара да се подчини. Тя влезе в кухнята и намери една картонена кутия, лист кафява хартия, канап и парче червен восък. От спалнята си донесе стар бележник с няколко празни листа.

Тя го наблюдаваше, застанал в мрачния хол, как методично обви кутията с листа кафява хартия, обвърза я с канапа и запечата с червения восък.

След това насочи вниманието си към бележника, като избра чиста страница и запълни първите шест реда с имена и адреси.

— О, Пол — възкликна тя. — Какво, за бога, правиш?

Той се поколеба. Може би за момент му мина през ум подозрението, че действията му граничеха с фантастичното. Ала шокът беше притъпил умствените му процеси и веднъж спрял се на този план, той упорито се беше заел с изпълнението му. Трябваше да открие нещо... само още едно нещо.

— По-късно ще ти обясня. Сега трябва да излезем.

Тя стоеше до него, разкъсвана от противоречиви чувства, без да знае дали да му се подчини. Все пак в тези незначителни, почти безсмислени приготовления може би имаше и нещо важно.

— Не се безпокой. Твърде просто е.

— Просто или трудно, ще го направя.

Той я погледна и с приглушен глас ѝ обясни какво трябваше да свърши.

— Разбираш, нали?

— Мисля, че да. Но, Пол... — гласът ѝ потрепери, — в пакета няма нищо.

Особен поглед се появи в очите му.

— Нищо... и все пак всичко. — Той погледна часовника в коридора, който показваше няколко минути преди девет. Можем да тръгваме. Готова ли си? Цялата работа няма да отнеме и половин час.

Излязоха заедно. Тръгнаха мълчаливо към Лейнс. Отначало вървяха по Уеър стрийт, след това свиха на дясно по Нордърн Роуд и после вляво, през тесния пасаж известен като Уивърс Али. В края на пасажа Пол спря и погледна към открития триъгълник всред Корн Маркет. Кухнята беше отворена. Дългата редица мъже вече се движеше. С тръпка, която премина през цялата му плът, Пол видя, че Осуалд бе дошъл. Той беше застанал под лампата; фигурата му, с блестящата в здрача, сякаш ореол около главата му, сребриста коса, бе ясно очертана.

Инстинктивно Пол се отдръпна крачка назад в тъмнината на пасажа. Дълбоко в себе си вярваше, че Осуалд знае кой е той. По тази причина бе решил да не се показва, за да не попречи на предстоящия съдбоносен експеримент. Дълго време остана неподвижен. След това с незабележимо движение на ръката си насочи Лена към кухнята.

Със спокойна крачка тя пресече улицата и се приближи до Сребърния крал. Почти можеше да проследи движението на устните ѝ, когато тя изрече:

— Мистър Осуалд?

Високата фигура отдаде нужното внимание на Лена, после величествено кимна с глава в знак на потвърждение.

— Изпратена съм да ви доставя това, господине.

Колко спокойни и естествени бяха действията на Лена! Пол спря да диша, когато тя подаде пакета, отгърна отчетната тетрадка, в каквато се беше превърнал бележника ѝ, и даде молива на Осуалд да потвърди с подписа си получаването.

— Моля, подпишете тук, господине.

Сега моливът беше в ръцете на Осуалд. За Пол този момент се проточи непоносимо дълго, тишината стана тъй неестествена и строга, че сякаш щеше да пробие тъпанчетата на ушите му. В този момент Осуалд сложи подписа си в тетрадката. Пол изпусна продължителна, бавна въздишка. Все така спокойна, без да бърза и с пълно самообладание Лена тръгна обратно. Когато стигна до него, Пол без да

продума, се обърна и я последва. Стъпките им заглъхнаха в плътната тъмнина на пустия пасаж.

ГЛАВА СЕДМА

Пол никога не разбра как беше стигнал обратно до Уеър Плейс. Не проговори по обратния път. Вървеше слепешката, с наведена глава, на ръба на физическото рухване. Когато стигнаха номер 61, той седна, обладан и покорен от една-единствена мисъл. Зад челото му пулсираше болка; студени вълни го обливаха. *Осуалд беше левак!* Инок Осуалд — бившият студент по медицина, член на клуба на „Скакалците“, собственикът на дом 52, Ашоу Теръс — беше човекът. Разкритието го задушаваше, зашеметяваше го с ослепителната си светлина. Сам не можеше, нямаше силата да го понесе. Подпрял глава на лактите си, облегнати на масата, Пол промълви:

— Лена, има нещо, което трябва да ти кажа.

— Още не, Пол.

Беше много бледа, но изражението на лицето ѝ показваше твърдост. От къкрещата на печката тенджера тя му наля чаша бульон и с настойчивост, на която не можеше да се откаже, го накара да я изпие.

Когато свърши, тя седна срещу него.

— Сега, Пол — подкани го тихо тя.

Той помълча малко. После вдигна глава и заговори. Докато тя слушаше съсредоточено, той ѝ разказа всичко. Макар че гласът му беше тих и треперещ, когато завършваше разказа си, в тона му закипя непримирима решителност.

— И така, сега аз зная! Зная всичко! Но какво мога да направя? Нищо! При кого да отида? При никого! Щом не пожелаха да ме изслушат преди, как мислиш ще постъпят сега? Спрот или Дейл, или дори Бърли, ако отида при тях с тези доказателства? Няма справедливост! Докато хората се чувстват комфортно, имат изобилие от ядене и пиене, пари в джоба и покрив над главите си, те не дават и пукнато пени за право или криво. Целият свят е прогнил до мозъка на костите!

Пол замълча. Дълбоко развълнувана, Лена бавно поклати глава.

— Не. Ако хората узнаеха за това... те не биха го позволили! Обикновените хора са честни... и отзивчиви.

Той поклати недоверчиво глава.

— Твоят опит доказва ли това?

Тя леко порумения, сякаш искаше да отговори, но без да е сигурна какво искаше да каже той, запази мълчание. След малко пое дълбоко дъх.

— Пол! Не съм от най-умните, но мисля, че зная какво трябва да направиш.

Той впери поглед в нея.

— Да — каза тя сериозно. — Има един човек, при когото трябва да отидеш!

Невярващ, той повтори думите ѝ. После добави:

— При кого?

— Е — тя се поколеба и лицето ѝ порумения, — при един мой приятел.

— Твой приятел? Твой...

Думите ѝ му прозвучаха неуместно, дори абсурдно пред лицето на ужасната му дилема. Болезнена усмивка разкриви лицето му. Приятел на Лена! След всичките му усилия, след всичко, което се беше опитвал да направи, това наивно разрешение на проблема му се стори толкова смешно, че изведнъж, в пристъп на истерия, той започна да се смее. Не можеше да спре смеха си, продължаваше да се смее и преди да разбере какво става, цялата раздираща гърдите му болка се изля в изблик на задушавачи го хлипове и ридания.

Лена бе скочила на крака и тревожно го наблюдаваше. Боеше се дори да сложи ръка на рамото му. Когато най-сетне спазъмът премина, тя каза:

— Сега трябва да поспиш. Ще го обсъдим утре.

— Утре! — повтори той като ехо, с особен, сякаш чужд глас. — Да, много неща ще се случат утре...

Останал сам в стаята, в която беше спал предишната нощ, Пол приседна на ръба на леглото. Главата си усещаше гореща, а краката студени. Смътно му мина през ум, че може би се е простудил, но сега това беше без всякакво значение. И наистина колкото по-зле се чувстваше физически, толкова по-остър ставаше умът му. Виждаше ясна и жива картината на напразните си домогвания, виждаше, че може да продължи така до безкрайност без полза, освен ако успееше да предизвика обществен скандал, криза. Нуждата от открито, решително

действие се надигна в него като пълноводна река, заплашваща да залее бреговете си. Обсебен от този неотложен порив, природните му уравновесеност и здрав разум отстъпиха, заменени от неистова безразсъдност. Искаше да застане на пазарния площад, да протегне ръце и да вика и заклеймява по четирите посоки на света това грубо беззаконие, тази крещяща несправедливост.

При тази мисъл в очите му блесна един безумен лъч. Стана и като се увери, че вратата е заключена, отиде при писалищната маса в ъгъла. Намери няколко листа бяла хартия за обличане на полиците и постилане на чекмеджетата. Разстла хартията на пода, взе перо и мастило и започна да чертае големи главни букви. Винаги беше имал дарбата да рисува букви. След час, макар че ръката му леко трепереше и зрението му не беше съвсем ясно, привърши работата си. Остави листовите хартия да изсъхнат на пода и както си беше напълно облечен, легна в леглото.

Въпреки парещия проект, който изпълваше ума му, спазвнително добре, но със същото онова трескаво усещане, което се трупаше в подсъзнанието му.

Около седем часа се събуди сепнат. Главоболието му се беше усилило, усещаше разцепваща челото болка, но това само усиливаше решимостта му да изпълни намерението си. Взв листовите хартия от пода, навиги на руло и като пристъпваше внимателно покрай вратата на Лена, излезе от къщата.

Дъждът бе почти престанал, когато забърза по Уеър стрийт. Утрото беше ясно и свежо. Спря се при заслона за файтонджии срещу Дюкс Корт и като намери няколко монети в джоба си, си поръча чаша кафе и дебел резен хляб с маргарин. Храната го накара да се почувства по-добре, но дори не беше преполовил Дюкс Роуд, когато му прилоша и се наведе над канавката в пристъп на гадене.

В този ранен час, владенията на Лейнската рекламна компания на края на улицата, бяха още пусти. Пол се промъкна през един процеп в прогнилата дървена ограда, на която често се беше облягал в очакване на реда си заедно с редицата носачи на плакати. Вътре в двора безброй двойки дъски бяха струпани под дългия ламаринен навес.

Пол избра най-новите от тях, които можа да намери, и като откри гърне с четка и лепило, залепи плакатите, които беше нарисувал.

Тъкмо се канеше да метне дъските на раменете си, когато погледът му се спря на железните вериги, които бяха използвали за реклама на илюзиониста Худини, гастролирал в театър „Палас“. Без да се поколебае, вече напълно обладан от идеята си, той потърси и намери парче тънък здрав синджир и годен катинар. След пет минути, увит със синджира около тялото и понесъл дъските сандвич, той напусна двора.

Часовникът на катедралата биеше осем, когато се върна на Уеърстрийт и започна марша си към центъра на града. Дневната шумотевица вече беше започнала. Потоци хора извираха от автобусите и изходите на метрото. Ала забързани към работата си, малцина от тях отправяха любопитни погледи към младия човек, понесъл на гърба си плаката:

УБИЙСТВО: НЕВИННИЯТ — ОСЪДЕН.

а на гърдите си:

УБИЙСТВО: ВИНОВНИЯТ — НА СВОБОДА.

Ако някой от минувачите все пак би обърнал някакво внимание, то в най-добрия случай би отнесъл тези надписи към някакъв род хитро замислена реклама с тайнствени недомлъвки — един от онези лозунги, които ловяха око и интригуваха публиката седмици наред, преди да се разбере какво всъщност рекламираха.

Стана девет часа, а Пол продължаваше пътя си успоредно на бордюрите, с безизразно лице, загледан право пред себе си, стиснал с вдървените си пръсти тежките дъски. Тъй като искаше да отбегне, доколкото беше възможно, вниманието на полицията, той се държеше настрана от главните кръстовища, на всяко от които имаше полицейски пост. Веднъж-дваж усети изпитателни погледи, но за късмет никой не го спря.

Предобедът напредваше и Пол започна да чувства слабост, но не искаше да се предава, защото все още не беше постигнал главната си цел — този парад с плакатите беше само прелюдия. Оглушен от шума на уличното движение, пръскан с кал от минаващите коли, той упорито продължаваше да върви. Все пак не можеше напълно да овладее нарастващата слабост, която изпитваше. На няколко пъти се олюля несигурно.

Около обед започна да го следва една любопитна тълпа. В по-голямата си част тя се състоеше от празноскитащи и безработни — мързеливата сбирщина на града, няколко момчета за всичко, изпълняващи поръчки, и като добавка, едно мръсно лаещо куче.

В началото Пол беше прицел на няколко вулгарни подигравателни подвиквания, но тъй като не им отговори, тълпата продължи мълчаливо да го следва, може би озадачена, но все пак инстинктивно очакваща да бъде възнаградена за търпението си.

Малко след един часа процесията стигна до Ленърд Скуеър и тук, най-сетне озовал се под статуята на Робърт Грийнууд, първия кмет на Уъртли, Пол се спря. Свали дъските от себе си и ги остави изправени на паважа. После, здраво увил синджира около китката си и около един от железните пръти в основата на статуята, се завърза и заключи сам с катинара. Зяпачите ахнаха. Надеждите им, че ще наблюдават нещо по-интересно бяха измамани, а тъй като беше време за обедната почивка, около Пол бързо се натрупаха нови хора. Когато се обърна с лице към тях, видя, че публиката му вече наброяваше над сто души.

Със свободната си ръка той разхлаби възела на вратовръзката си, защото се задушаваше. Не изпитваше страх, нито възбуда, а само една отчаяна неотложност да изложи своя случай пред тези граждани на Уъртли. Сега беше неговия шанс, те го чакаха да заговори! Лена беше казала, че обикновените хора са добросърдечни и отзивчиви. Никога не би имал по-добра и благоприятна възможност да ги убеди. Ако само главата не го болеше така ужасно. По-лоша беше слабостта и чувството за нереалност, което го изпълваше, сякаш беше стъпил на балони, които се рееха из въздуха.

Пол навлажни попуканите си устни.

— Приятели — започна той. — Дойдох тук, защото имам да ви кажа нещо... нещо, което би трябвало да знаете. Името ми е Матри и

баща ми е в затвора...

— Ти самия ще идеш там, приятелче, ако не внимаваш!

Това прекъсване изотзад произведе смях.

Пол изчака, докато смехът заглъхна.

— Той е вече петнайсет години в затвора за престъпление, което не е извършил.

— Аха! Разказвай ги тези на старата ми шапка! — извика друг от задните редици.

Отново избухна всеобщ смях, този път последван от възгласи: „Млъкнете!“, „Да играем честно!“, „Дайте възможност на копелето да се изкаже!“.

— Имам доказателства, че баща ми е невинен, но никой не иска да ме изслуша...

— И ние няма да можем да те изслушаме, приятелче, освен ако говориш по-ясно и кажеш всичко.

— Правилно. Говори! Говори! — извикаха от тълпата.

Пол преглътна без слюнка. Смътно схвана, че макар да напрягаше гърлото си до крайност, гласът му излизаше слаб и накъсан. Направи нечовешко усилие.

— Преди петнайсет години баща ми беше осъден за убийство само по косвени доказателства. Но той не е извършил престъплението...

Помиарът, който неотстъпно беше следвал Пол, изведнъж залая.

— Повтарям... той не е извършил престъплението... за доказателство, на което...

Ала кучето залая толкова силно, като се зъбеше и налиташе към краката на Пол, че от думите му почти нищо не се чуваше. Той замълча и тогава мелезът, несъмнено окуражен и насъскан от зяпачите, скочи върху Пол. Той залитна и почти падна. Като замаян се вкопчи за плакатните дъски и из тълпата се понесе ропот:

— Пиян е.

— Да не си мисли, че може да ни прави на балами.

— Я му хвърлете един бой на този пияница.

Кора от банан прелетя от тълпата и се лепна върху бузата на Пол. Като по сигнал онези от тълпата, които дояждаха обедните си сандвичи, започнаха да го замерят с кори от хляб и остатъци от храна. За разнообразие полетяха и няколко огризки от ябълки. В този момент

двама пазители на реда си пробиха път през гъстата навалица. Единият беше млад полицаи, а другият — сержант Джап.

— Какво става тук? Не знаете ли, че създавате безредици?

Пол със замъглени очи се взря в двете фигури в синьо, като едва разпозна Джап. Беше стигнал до края на силите си. Отвори уста да каже нещо, но думи не излязоха.

Навалицата около него растеше.

— Вързал е кънките, сержант — обади се угоднически глас от предните редици. — Наговори ни куп глупости.

— Този път наистина го направи! Очаквах този момент. Ела с нас.

Сержантът хвана Пол за ръката и се опита да го извлече през тълпата. Срещнал съпротивление, той го задърпа яростно, като едва не му откъсна ръката, преди да забележи синджира. Мускулестият му врат стана тъмноревен. Измърмори на придружителя си:

— Заклучил се е сам. Май ще ни потрѣбва кола.

Двамата полицаи с всички сили се мъчеха да освободят Пол от веригата, като го дърпаха насам-натам. Пристигна и друг полицаи, който се мъчеше да въдвори ред, като надуваше свирката си.

Всички викаха и се блъскаха едновременно. Уличното движение се задръсти, настана всеобща бъркотия.

Този момент беше предвидил Пол като кулминация на протеста си, като критичния момент, в който трябваше да отпрати своя най-пламенен призив към тълпата.

— Приятели — опита се да извика той. — Аз искам само справедливост. Един невинен човек...

Ала младият полицаи беше разбил катинара с един удар на палката си. Пол набързо бе набутан в очакващата го полицейска кола и тя с вой се понесе към участъка. Почти безчувствен, той едва съзнаваше какво става с него, когато грубо го блъснаха в една килия. Удари челото си в циментения под, но това не промени цепещата болка, трайно настанила се в главата му. По-скоро го стресна и извади от вцепенението, в което бе изпаднал. Най-сетне простена. Стонът му се отрази зле на полицаите, които вече му имаха зъб, заради неприятностите, които им бе причинил.

— Младата свиня — забеляза първият — идва на себе си след пиенето.

— Не — възрази сержант Джап. — Не е от пиене.

Третият полицаи — една яка фигура — все още бе зачервен и под пара; в блъсканицата някой го беше ритнал в корема.

— Каквото и да е, няма да го оставя да ме разиграва и да му се размине без нищо.

Той се наведе, хвана Пол за косата и го изправи на крака като чувал брашно. После със свит юмрук го удари между очите. От носа на Пол шурна кръв и той се свлече на пода неподвижен.

— Не трябваше да правиш това — каза Джап студено. — Той ще си получи достатъчно... и то скоро.

Със звук на метал, вратата на килията се затръшна след полицаите. Най-младият се изсмя пресилено.

— Както и да е — рече той, сякаш искаше да успокои съвестта си. — Той си го изпроси.

ГЛАВА ОСМА

Беше късен следобед, когато Пол смътно осъзна къде се намираше. Дълго лежа на пода, впил поглед в единствената светлина, идваща от тавана на килията. После се приповдигна и на ръце и колене допълзя до каната, оставена до крака на нара. Наклони я към устата си и отпи; плисна малко вода на подутото си лице. Водата беше студена и освежаваща, но почти веднага лицето му започна да пари.

Внимателно се изправи на крака и седна на нара. Главата вече не го болеше толкова, ала за негова изненада, му беше трудно да диша — при всяко поемане на въздух, усещаше режеща болка в лявата страна на гръдния си кош. Откри, че за да избегне болката, или поне за да я намали, трябваше да вдишва само наполовина. Налагаше се, естествено, да учести ритъма на дишане, но това не му причиняваше голямо неудобство.

Внезапно, докато седеше сам, нагаждайки дишането си към този нов симптом, вратата на килията се отвори и един мъж в униформа влезе. Пол се взря в него през подутите си клепачи и позна началника на полицията в Уъртли.

Дейл продължително го загледа от горе надолу, сякаш изучаваше всеки детайл на състоянието му. В контраст с предишната им среща, държането му беше резервирано, а изражението на лицето — необичайно меланхолично. Когато заговори, гласът му беше тих и сдържан:

— Така, в края на краищата ти не се вслуша в съвета ми. Ако си спомням вярно, казах ти да се прибереш у дома. Но не, това не ти се стори достатъчно. Предпочете да останеш и да причиняваш неприятности. Ето до къде стигна, точно както ти казвах, само че по-зле, далеч по-зле.

Изведнъж Дейл замълча, после продължи:

— Без съмнение мислиш, че си много умен. Предизвикваше моя сержант, за което се отърва без нищо. Скитал си наоколо през тези седмици, без да те приберат. Не се заблуждавай, приятелю. През цялото това време ти живея тук по мое благоволение и снизхождение.

Можех да те прибера за минути и имах основания. Ала някак, противно на разумното решение, исках да ти дам още една възможност. Но ти не се възползва от нея.

Устните на Дейл се дръпнаха назад над здравите му зъби.

— И така, сега си в окаяно състояние, ако съдя по вида ти. Може пък и моите момчета да са били малко грубички, ала не бива да държиш чак толкова на това. Случва се, когато се съпротивляваш на един полицаи при изпълнение на служебния му дълг. Няма на кого да се сърдиш, освен на себе си.

Пол не каза нищо. Полицейският началник, изглежда, го подканяше да заговори, дори се надяваше, че той ще го стори и може да се zlepостави още повече с някоя непредпазливо изпусната дума. Ала от момента, в който Дейл влезе в килията. Пол беше решил да не продумва нищо.

Шансът му щеше да дойде по-късно. В съдебната зала. Пол само слушаше с чудновато чувство за отдалеченост и незаинтересованост, когато Дейл продължи:

— А какво мислиш ще ти се случи сега? Може би си представяш, че ще те пуснат с едно предупреждение и малко добри съвети в добавка. Аз кой знае защо не мисля така. Мисля, че времето за съвети е отминало. Ти имаше своя шанс и не се възползва от него. А сега човъркаш неща, които не те засягат, действаш против обществото, досаждаш на порядъчните граждани, безпокоиш служителите на закона, да, безпокоиш дори членове на Парламента. Освен това — гласът му се снижи, — досаждаш и на мен. Не че по какъвто и да е начин това променя нещата. Аз съм сигурен в позицията си — непоклатима е като скала. При все това съжалявам. Съжалявам за твоето упорство да ми приписваш вина, за твоите намеци, че съм постъпил погрешно. А сега имам и интересното чувство, че ще пострадаш за това. Сега ти си този, който е направил погрешна стъпка. Утре, още сутринта, ще те изправят пред съдията. Няма да се изненадам, ако той погледне сериозно на случая и определи твърде висока гаранция — да речем шейсет лири. Да, ама ти няма как да събереш шейсет лири, нали? Боя се, че няма — той подигравателно поклати глава, — което означава, че ще те върнат тук, при нас. Е, имаш си малка уютна килия... вярно, няма хубав изглед... но пък има всички

други удобства. Надявам се да ти хареса, защото, както изглежда, може да останеш в нея за доста време.

Изпитателният му поглед обиколи отново килията, спря се на Пол за малко, после Дейл се обърна и излезе навън.

Ала щом се озова в коридора, изражението на лицето му се промени. Навъси се. Вътре в килията сякаш беше друг човек. Сега се чувстваше като актьор, който е играл лошо и беше недоволен от себе си. Но какво, по дяволите, би могъл да направи? Беше получил спешно поръчение да телефонира на сър Матю в съда. Преди да го стори, трябваше да бъде в състояние да докладва, че е видял арестувания.

Когато влезе в кабинета си и седна зад бюрото, облаците над челото му се сгъстиха. Макар и закоравял от сблъсъка си с всякакви „забъркани каши“, от разплитането на най-долни човешки дела резултат от престъпен живот, не му се нравеше тази работа, която се бе завърнала от миналото и беше легнала отново на плещите му. Усещаше я свита на кълбо в стомаха си. От все сърце бе желал онзи побъркан млад глупак да се беше възползвал от снизходителността му и да се беше измел от тук през последните седмици. И отново терзаещият го въпрос изпълзя от скритото кътче на съзнанието му — по-малко въпрос, отколкото шепот. Нашепване изпълнено с несигурност: „Имаше ли все пак... нещо в това?“.

Той гневно отметна глава назад като раздразнен бик. Не, за бога, що се отнасяше до него самия нямаше нищо. Твърде добре се познаваше. Можеше да извади досие изпълнено с прямота и честност, с неопетнена репутация, което би издържало и най-педантичната проверка. Не беше като други някои — би могъл да спомене достатъчно много — които правеха компромиси със съвестта си. Мотото му винаги беше: „Не можеш да бъркаш в катрана и да не се изцапаш“. Е, добре, но неговите ръце бяха чисти.

Но въпреки това той дълго се взира в телефона, преди да си наложи да вдигне слушалката. Набра номера бавно и неуверено, сякаш се съмняваше в нещо.

Обади се чиновникът Бър, но почти веднага Спрот взе слушалката.

— Ало, ало! Вие ли сте, сър Матю?

Дейл чу щракването, което означаваше, че Спрот беше изключил всички външни връзки. Едва тогава Спрот заговори, но този път гласът

му не беше любезен и приятелски, а изпълнен с гняв.

— Коя е причината за този нов гаф?

— Гаф ли, сър Матю?

— Прекрасно знаеш какво имам предвид. Тази работа на площада днес. Не ти ли дадох точни указания относно този индивид?

— Вашите указания бяха изпълнени.

— Тогава защо се случи това... тази публична пантомима... тъкмо онова, което се стараех да избегна? Все пак трябва от време на време да проявяваш и малко интелигентност.

Полицейският началник опита да се овладее. Не можеше да си позволи да избухне. Затова отговори:

— Не ни беше лесно, сър Матю. Кой можеше да знае какво е намислил да прави този млад идиот? Наблюдавахме го съвсем отблизо. С него се занимаваше един от най-добрите ми хора. Не го задържахме, тъй като вие заповядахте да не бъдем груби. Но този път той премина границата. Лесно могат да му дадат шест месеца за това.

— Не ставай глупак!

По жицата настана тягостна тишина. Когато сър Матю заговори отново, тонът му беше по-мек, по-разумен и овладян.

— Виж какво, Дейл. Ти беше близо до истината, като употреби думата „идиот“. Сега вече, изглежда, няма съмнение, че този млад човек е психопатичен случай.

За да се владее, Дейл си чертаеше на лист хартия разни драскулки. Ала сега изведнъж престана да драска и впери поглед в голата стена пред очите си.

— Ако това е така — продължаваше с благ глас разсъждението си Спрот, — то той веднага става обект не на съдебно преследване и наказание, а на терапия в някое от нашите заведения за лечение на отклоненията в разума.

— В лудницата ли? — възкликна Дейл.

С болка в гласа, Спрот отговори:

— Драги ми Дейл, нима не разбираш, че такива отречени термини като „лудница“ и „луд“, вече са изхвърлени от цивилизованата реч? Да се лепне такъв епитет на нашата уважавана институция в Дрийм, по мое мнение, е едно недопустимо опетняване.

— Аха!... Дрийм... — измърмори полицейският началник с неописуем тон.

— Естествено, за да бъде освидетелстван, ще са нужни известни данни — върна топката сър Матю. — Разкажи ми нещо за него, Адам. Буен характер ли е?

— Да — призна Дейл. — Може да се нарече буен.

— А приятелите му? Никой ли не се грижи за него?

— Има майка... и едно момиче в Белфаст, но изглежда, че вече са вдигнали ръце от него. Доскоро живееше на улицата, съвсем сам.

— Бедният младеж — каза Спрот съжалително. — Всичко сочи необходимост от болнично лечение. Предполагам, че утре ще се яви в съда, нали?

— Да — отговори с твърд глас Дейл. — Няма друг изход.

Този път тонът на Спрот не беше нажален. Мазното добродушие бе отзвучало и отговорът му прониза полицейския началник като с нож.

— Аз не търся изход! Освен ако е за двама ни!

Сега не остана никакво съмнение кой беше по-силната личност.

Спрот продължи с по-спокоен тон:

— Мисля, че съдията мистър Батърсби е много солиден човек.

— Такъв е — потвърди Дейл със същия малко необичаен тон. — Ако постанови достатъчно висока парична гаранция, можем да сме сигурни, че ще го върнат в ареста.

— Не искам да се намесвам по начин, будещ съмнение за пристрастие и заинтересованост — каза направо Спрот, — но добре ще е да поговориш с него, да му обясниш психопатичните аспекти на случая и да му посочиш, че едно задържане би ни дало време да му уредим компетентно медицинско изследване, което в края на краищата ще е в интерес само на младия човек.

— Да — съгласи се Дейл.

— Добре тогава — каза Спрот. После бавно и отчетливо добави: — Този път не прави грешки!

И затвори телефона.

Цяла минута по-късно полицейският началник Дейл бавно окачи слушалката.

ГЛАВА ДЕВЕТА

На другата сутрин в десет часа полицейският съд откри заседанието си. Съдебната зала беше претенциозно подредена, но твърде малка и делнична — с махагонов подиум за съдията и ред пейки за публиката отсреща. Вдясно от съдията беше подсъдимата скамейка, а вляво ложата за свидетелите. Залата беше изложена на течение и сгъваемия кожен параван, поставен между подиума и прозореца спираше по-голямата част от дневната светлина. На тавана имаше фреска, изобразяваща градския герб — двама стрелци с изопнати лъкове на фона на раззелено дъбово дърво, — украшение, което никой не забелязваше.

Полицаят с червения врат поведе Пол по стъпалата. Тази сутрин не личеше да е в лошо настроение. Дъхът му подсказваше, че бе изпуснал с наслада лула силен тютюн след закуска. На излизане от килията той многозначително погледна контузените и подути очни орбити на Пол.

— Лошо си паднал вчера, приятелче. Внимавай да не се подхлъзнеш пак тази сутрин. Разбираш ли ме?

Пол не отговори. Бе успял да поспи няколко часа на разсъмване в една неспокойна, измъчена забрава, в която, сякаш като в тъмна яма, бе паднал от изтощение. Ала и тази почивка не го беше съживила. Не можеше да проумее защо се чувстваше толкова слаб. Дори дишането му струваше усилия, а лявата половина на гръдния кош го болеше тъй, че го караше да я притиска с ръка, опитвайки се да намали болката.

В противовес на физическото му състояние, умът му отново беше настроен на такава трескава острота, каквато бе характерна за умствените му процеси, след като беше дошъл на себе си. Всичко виждаше в ярка, неестествена светлина. Беше твърдо решен да говори, да разкрие изцяло фактите. Да, този път нищо нямаше да го спре.

Въведоха го под стража през страничната врата и го поставиха на подсъдимата скамейка. Съдията, мистър Батърсби — слаб мъж на средна възраст, с добродушно, но угрижено изражение — вече бе започнал работа. Професионално беше решил случаите с трима

позастарели пиячи; младеж, заловен да събира облози; амбулантен търговец, търгуващ без разрешително; стар музикант, обвинен в просия и скитник, задържан за това, че е бил „без видими средства за издръжка“.

Устните на съдията бяха тънки и придаваха на изражението му суровост и неумолимост. Такива, сякаш с калъп, явно ги бе моделирала самата му служба. Ала очите му изглеждаха умни и човечни. Той никога не се усмихваше на умилкванията и ласкателните молби на подсъдимите, застанали пред него. Все пак никоя от присъдите му не беше тежка. Пол го изучаваше с поглед, а после си каза: „Този е човекът, който ще ме изслуша“.

Внезапно осъзна, че самият той също беше обект на изучаване и наблюдение. Хвърли поглед към местата за публиката и видя Лена. Не беше сама. До нея седеше мъж на около четиридесет години, напълно непознат на Пол, много едър, тромав, облечен с фланелен костюм, небрежно завързана вратовръзка и омачкан балтон от туид, който бе видял и по-добри дни. Беше свалил овехтялата си мека шапка. Голямата му глава бе плешива около челото. Лицето му бе кръгло, а бузите пълни и небръснати. В изражението му имаше някаква особена неприкритост, дори голота, която очите му с усилие маскираха, имитирайки досада.

Очевидно непознатият бе наблюдавал известно време Пол с този израз на отегчено равнодушие, но сега, макар че изражението на лицето му не се промени, той вдигна показалеца си и го сложи пред устните си. Жестът беше кратък и незначителен, но изискваше подчинение. Пол хвърли бърз поглед към Лена и прочете молба в очите ѝ; после върна погледа си към масивната фигура на непознатия, който отново му кимна леко, но пак със същото покоряващо значение. След това се облегна назад и започна да разглежда ноктите си като човек, загубил вече интерес към онова, което ставаше наоколо. Пол стоеше прав, леко замаян, заслушан в обвинението, което му предявяваше съдията. Забеляза, че и Дейл беше влязъл в съдебната зала.

— Признавате ли се за виновен?

Смутен, Пол не отговори. За момент настана тишина.

— Е, добре, какво имате да кажете в своя защита? — попита съдията.

Той гледаше Пол с внимание, далеч не така формално и повърхностно, с каквото бе удостоил предишните случаи. Отново настана пауза. Потокът от думи бе готов. Готов да бликне, но по някаква причина, противопоставяща се на собствената му воля, думите не излизаха. Той дори не смееше да погледне към Лена или непознатия, който му беше дал този особен, властен знак да мълчи, на който не можеше да се устои. Изведнъж, противно на волята си, противно на първоначалното си намерение, той сведе глава в престорено разкажание и издума:

— Съжалявам, Ваше Благородие. Може би малко съм прекалил с пиенето.

Настана мъртва тишина. Пол видя как полицейският началник се изправи в стола си.

Мистър Батърсби прочисти гърлото си.

— Бяхте пиан? На вашата възраст това положително е срамно!

— Да, Ваше Благородие.

— Не се ли срамувате да го признаете?

— Да, Ваше Благородие.

В гласа на Пол имаше нотка на покорност, която накара съдията да се намръщи озадачено. Той разгледа книжата пред себе си, после се наведе напред.

— Защо направихте тази демонстрация... да се връзвате със синджири на най-оживеното място в града?

— Казах ви, Ваше Благородие. Пиенето ми дойде много. Може би съм искал да се покажа.

— Можете ли да обясните... значението на чудовищния плакат, който разнасяхте?

— Не, Ваше Благородие. Не съм искал да навредя никому. Когато хората си пийнат повечко... знаете... вършат глупости.

Макар че Пол не можеше да го види, леко потрепване, което би могло да се вземе и за усмивка, раздвижи устните на мъжа, който сега бе зарязал разглеждането на ноктите си и изучаваше мрачния герб върху тавана на залата. Дейл, седнал вдървено на мястото си, беше извил строгия си профил към съда. Съдията хвърли едва забележим поглед към него, преди да зададе следващия си въпрос към Пол.

— Преди никога ли не сте правили такъв вид демонстрация?

— Не, Ваше Благородие.

— Но от време на време сте имали нервни кризи?

— Не мисля така, Ваше Благородие.

Пауза.

— Какви са политическите ви убеждения?

— Нямам такива.

Съдията отново се поколеба и отново насочи нерешително погледа си към невъзмутимата фигура на полицейския началник. Най-сетне се видя, че е взел решението си.

— Млади човече, при обичайни обстоятелства би трябвало да ви глобя две гвинеи и да ви освободя с предупреждение. Но въз основа на твърдения, представени ми от отговорни лица, на мнение съм, че вашият случай може да се окаже по-сериозен, отколкото ми е изложен сега. Следователно определям ви парична гаранция в размер на петдесет лири. Ако не ги внесете, ще бъдете върнат в ареста, за да може полицията да събере евентуално нови доказателства.

Докато съдията оповестяваше тази присъда, непознатият в публиката сякаш забрави да проявява незаинтересованост и равнодушие. Не изглеждаше нито възмутен, нито изненадан, но в меланхоличните му очи се раздвижи особен интерес. Лицето на Лена изразяваше изненада и загриженост.

— Можете ли да представите гаранция в размер на петдесет лири? — Съдебният чиновник питаше Пол с напевен глас.

— Не.

— Можете ли да назовете някое лице, което ще гарантира за вас с тази сума?

Тъкмо Пол бе започнал да клати глава отрицателно, когато непознатият се изправи.

— Готов съм да внесе гаранцията.

Пол остана неподвижен, със сплетени пръсти и запотени длани на ръцете си.

До този момент полицейският началник го гледаше с назидателен поглед. Но изведнъж изражението му на изненада и разочарование се смени с внезапен гняв.

— Протестирам! Искам да знам откъде идват тези пари.

— Идват от мен — Л. А. Дън, живущ на номер 15, Грант стрийт в този благороден и исторически град. Имам ги тук в джоба си.

— Протестирам!

— Тишина в залата — обади се съдията.

— Ваше Благородие — упорстваше Дейл. Беше се изправил на крака с мрачно стиснати челюсти. — Протестирам! Гаранцията е недостатъчна. Предявявам искане да бъде завишена до по-съществена сума.

— Тишина в залата! — повтори съдията.

Той упорито изчака, докато полицейският началник отново седна на мястото си. Тогава с тон, от който личеше, че е сериозно предизвикан, обяви:

— Съдът желае да изясни категорично, че не може да бъде обект на влияние или внушения от страна на полицията или от когото и да било. Не съществуват видими причини, които да променят взетото вече решение. Следователно гаранцията остава в размер на петдесет лири. Следващият случай!

Докато Пол напускаше залата, се вдигна малко шум; Дейл поспори със съдията, но после рязко се обърна и излезе през служебния изход.

Тъй или иначе след петнайсет минути, преминал през формалностите на един от съдебните чиновници, Пол излезе навън свободен.

Озова се на откритата улица, където дневната светлина го прониза като с блестящо копие и го накара да се олюлее. Тогава на по-малко от десет ярда видя Лена и придружителя ѝ, застанали заедно на паважа. Видът на Лена донесе странно облекчение за изстрадалото му сърце. Тя не се помръдна. Големият тромав мъж се приближи с разкопчано палто, с ръце в джобовете и шапка килната към тила.

— Извинете ме — каза той. — Името ми е Дън и съм приятел на мис Андерсън. Чакаме ви, за да ви отведем на Уеър Плейс.

— Защо направихте това за мен?

— А защо да не го направим? — усмихна се разсеяно Дън. — Когато човек е болен като вас, нуждае се от малко помощ.

Замълчаха. Погледът на Пол се плъзна към Лена, чиито тревожни очи не се бяха отместили от лицето му.

— Чувствам се виновен — измърмори Пол. — Да ви замесвам в тази история.

— Не се тревожи, синко. Ще го преживеем.

Дън пхна два пръста в устата си и изсвири пронизително. Минаващият файтон спря до бордюра. Дън помогна на Пол, после на Лена, накрая се качи и той, и файтонът ги откара на Уеър Плейс.

След половин час Пол, облечен, измит и облеган на две възглавници, лежеше в леглото със студен оцетен компрес на горящото си чело и бутилка гореща вода под ледените крака. Успя да погълне и задържи чашата мляко, което Лена му донесе. Адската болка все още пронизваше лявата му половина, но сега бе далеч по-поносима, превъзможната от облекчението, което изпита, когато напусна килията и се озова в тази тиха стая. Вклинен в тесния плетен стол, все още с вечната си шапка и с палто — дали не спеше с тях? — Дън нито веднъж не бе отместил погледа си от Пол.

— По-добре ли се чувстваш, синко?

— Много по-добре — прошепна Пол.

Дън не направи никакъв коментар — може би си имаше свои възгледи върху нещата. Пак заразглежда изгризаните нокти на ръцете си, които, види се, бяха на особено уважение при него. После каза:

— Виж какво, синко. Не бих искал да те безпокоя, когато си болен, ала виждам, че имаш нещо на душата си. Чух за това от Лена, с която, така се случи, се познаваме от дълго време. Но ако решиш да изкажеш болката си ти самият...

Дън направи изразителен жест с раменете си.

— Вие адвокат ли сте?

— Опазил ме бог.

Лена бе слязла долу, но сега се върна в стаята и седна на табуретката до Дън.

Така Пол виждаше и двамата, без да е принуден да върти главата си. Заговори с поглед насочен към тях. От време на време спираше, за да си поеме дъх. В мълчаливото внимание на Дън и в абсолютната неподвижност на Лена, той почувства облекчение да се разтовари от всичко, което тежеше на душата му.

Когато свърши, настана дълго мълчание. Дън, който по време на разказа му се беше смъквал все по-надолу в стола си, бавно се изправи на крака. Прозина се, разкърши рамене, отиде до прозореца, дръпна завесата и погледна навън.

— Пак вали... какъв скапан климат. — Той отново се прозина. После се обърна към Лена. — Грижи се за него! Имаме на

разположение пет седмици, преди да се яви в полицията след изтичането на срока на гаранцията.

Дън се облегна за малко на вратата, извади от палтото си цигара и незапалена я пъхна между устните си. Имаше сънлив вид. Изведнъж завъртя масивната си фигура и без да каже дума, излезе от стаята.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Този мъж, Дън, с отегчените очи и ниско изгризаните нокти беше продукт на града Уъртли и известни случайни обстоятелства, засягащи потеклото му. Той криеше пълното си име Лутър^[1] Алоисиус^[2] Дън и смъртно намразваше онези, които се осмеляваха да го употребят. Името му беше това, което първо насочваше към потеклото му, защото произхождаше от смесен брак. Противно на много такива бракове, където се постигат взаимно разбирателство и търпимост, този съюз бе напълно нещастен. Майка му — калвинистка^[3] и баща му — яростен католик, бяха воювали непрекъснато и ожесточено помежду си. Разкъсван между двете религиозни течения, животът на детето бе истинско нещастие. По-късно беше доверил на приятелите си, че е кръщаван и в двете църкви. От дете разви изразена антипатия към организираната религия.

Когато момчето навърши четиринайсет години, баща му загина при пътна злополука. След обилна закуска и хубаво обругаване на протестантството, той бе излязъл от къщи здрав и бодър, а на обяд го бяха донесли върху носилка, мъртъв. Справедливо възмездие!

Ала вдовицата, след един период на обърканост, заскърби безутешно за мъжа си. Твърде късно бе открила колко е била зависима от този твърдоглав проповедник на папската непогрешимост и колкото и невероятно да звучи, това промени изцяло руслото на живота ѝ. Личното ѝ преобразяване не беше толкова важно, но то имаше поне една важна последица за сина ѝ. Тя го отписа от местното училище и го изпрати в йезуитския колеж на Хесък Хил.

Отците се отнасяха към него с голямо внимание и деликатност. Още при приемането му, мъдрият стар директор го беше огледал от глава до пети и бе забелязал на колегите си: „В името на Бога, оставете това момче на мира!“. Нищо не би могло да надмине насърчението, което получи от учителите си, но той вече беше петнайсетгодишен и злото бе сторено. Никога не успя да се почувства част от задружния живот в колежа. Обикновено странеше от другите и посещаваше сам футболните мачове в най-отдалечените части на града. Често се

промъкваше в билиардната зала в подножието на Хесък Хил, където се заседаваше с часове. Кръглото му лице, сериозно и с интерес — като бледа луна в задимения въздух — следеше играта върху зеленото сукно. Обичаше игрите, макар че никога не ги играеше, но познанията му за спортните постижения и рекорди в различните дисциплини бяха енциклопедични.

Тъй като имаше известна съчинителска дарба, учителят му по английски отец Маршан, го насърчаваше да пише малки статийки на спортна тематика в списанието на колежа, а когато завърши образованието си — мълчалив и малко унил младеж — чрез ходатайството на директора беше назначен в редакцията на вестник „Кроникъл“ в Уъртли — ежедневник с ограничен тираж, но напълно независим и с висока репутация.

През следващите няколко години животът му продължи спокойно, без особени събития. Изпращаха го насам-натам с разни поръчки, изрязваше и лепеше изрезки от вестници, в редки случаи го изпращаха като репортьор на най-незначителните местни спортни състезания. Първата му дописка в „Кроникъл“, която той изрязва и запази, едва запълваше края на една колона във вестника.

По-късно започнаха да го изпращат на по-отговорни мисии: състезания по водна топка и боксови мачове върху арената Блейкли. Главният редактор видя и по-късно призна, макар да не го каза гласно, че стилът му беше добър и Дън беше ярък и точен в оценките си, а писанията му бяха картинни и изразителни.

В деня на Нова година, когато беше на дваисет и пет години, без да го предупредят му възложиха най-съблазнителния спортен репортаж — местния футболен мач от Първа лига, който ежегодно привличаше огромно възбудено множество и подлудяваше две трети от населението на Уъртли. От кабината си на стадиона, Дън продиктува две колони направо по телефона. На другата сутрин представи и подробна тематична статия. Тази статия въобще не описваше играта, а се занимаваше само с един инцидент по време на мача.

Същия следобед Джеймс Мак-Ивой, редактор на „Кроникъл“, който беше и собственик на вестника, излезе от стаята си със статията в ръка. Характерно за Мак-Ивой беше, че никога не изпращаше да му доведат някого. Седна до малката писалищна маса на Дън.

— Какво означава това? — попита той, потупвайки статията с пенснето си. — Искam от теб репортаж за футболен мач, а ти ми носиш разказ за това, как един полузащитник случайно бил ритнат по главата. Докато бил в безсъзнание, показваш ми трийсет хиляди души да реват и да искат кръвта му. После ми показваш другите трийсет хиляди готови да разкъсат противниковия център-нападател. Описваш виковете, ругатните и схватките между зрителите, бутилките летящи към играчите, разцепената буза на съдията... с една дума, рисуваш ми картината на спортсменството в джунглата, картина на расова и религиозна нетърпимост, която би накарала дори ескимос... както седи в иглото си... да се изчерви от срам.

— Съжалявам — измърмори Дън. — Пуснах машината в ход и ето какво се получи.

Мак-Ивой мълчаливо разсъждаваше върху странното противоречие: този тромав и смутен млад мъж, който и дума не обелваше в компания, а вероятно не би могъл да разкаже и виц, дори ако от това зависеше живота му; същият този човек, когато пишеше, бе съвършено различен. Беше лъв на многословието, бликащ гейзер, изригващ с поток от жива изразителност вулкан, който повличаше обикновения читател, докосваше струните на сърцето му, караше го да се смее и плаче.

Мак-Ивой се изправи.

— Това е най-лошият репортаж, който съм получавал през последните дванайсет месеца, но утре ще излезе на първа страница. — И докато Дън го загледа втрещен, той се усмихна: — Искam да дойдеш у дома на вечеря.

Това беше краят на връзката със света на спорта за Лутър Алоисиус Дън и същинското начало на кариерата му.

За начало Мак-Ивой го изпрати в полицейските съдилища, които предлагаха богат материал от човешки съдби, толкова подходящ за перото му. После започна да пътува из графството и да пише тематични статии на половин страница. Комедията, криеща се в двете му имена, не остана незабелязана за Мак-Ивой и редакторът улучи превъзходен псевдоним за водещия си репортьор. Отсега Дън започна да подписва статиите си с „Еретикът“.

Серията репортажи под рубриката „Парещи въпроси“, последвана от „Още изгорени на кладата!“, привлякоха вниманието на

широката публика; освен това предизвикаха и две съдебни дела за клевета, в които вестникът успешно се защити.

Тиражът рязко нарасна; както и приятелството между Еретика и неговия редактор. През 1929 година това приятелство беше укрепено още повече; високата и симпатична сестра на Мак-Ивой — Ева, която от дълго време скромно бе свеждала ясните си очи в присъствието на Дън, накрая го завладя.

Бракът, макар че не излекува Дън от влечението му към бирата и вехтите дрехи, се увенча с пълен успех и донесе на света две малки момиченца, които тайно обожаваха баща си. Ева беше хубава жена с осанка на лебед и със слабост към слоновата кост, лавандуловия парфюм и дългите капковидни обеци. Дън оставяше на жена си грижата за всичко и тъй като тя беше искрено религиозна, я придружаваше на църква заедно с децата по обикновения християнски маниер. Всъщност често ги сочеха за пример в енорията Сейнт Джоузеф. Ала сърцето на Дън не участваше в това: нещо бе станало с него, още докато беше дете. Той отдаваше малко значение на външната форма. Далеч по-важно за него беше онова, което се таеше в сърцето на човека. Ако имаше мото, то беше: „Живей и остави другите да живеят!“. В собствения си живот винаги се бе стремил да поправи злината и да защити онеправданите. Тази свойствена му сантименталност го правеше силно уязвим, защото дори и на четиридесетгодишна възраст, природата му беше все така съдържана и чувствителна като на юноша. Не понасяше да го считат за духовен обновител и реформатор с мисия. Беше просто вестникар, който си вършеше работата. Покри се с една външна черупка от песимистичен цинизъм и видът досада, който, както обикновено се предполага, развиваха членовете на неговата професия. Но това не беше нещо повече от поза, постоянна игра като на сцена, която вероятно не можеше да измами никого, освен самия Дън. Изпод грубите присадки кожа, прозираха и ивици от нежни чувства, но този добряк не ги виждаше и подобно на щрауса, се чувстваше в безопасност.

Вече отбелязахме за контакта му с Лена. През изминалата година беше поддържал връзка с нея и често се отбиваше на тезгяха ѝ за чаша кафе и кифла на път за редакцията на „Кроникъл“ на Ардън стрийт. Ето защо, когато късно през нощта тя дойде в къщата му на Хесък Хил

след задържането на Пол, той се досети, че тя е в беда и я изслуша с внимание.

Въпреки това, когато на следващата сутрин я придружи до полицейския съд, хрумна му, че се залавя с безнадеждна работа. Ала онова, което видя там, разколеба убеждението му. После дойде и историята на Пол; разказът за голямата беда, в която беше изпаднал, бе непогрешимо автентичен, без ни една фалшива нотка, завършен от началото до край.

Опитът беше научил Дън никога да не прави прибързани заключения, но сега инстинктът му на вестникар говореше, че се е сблъскал с най-великия случай в живота си. Беше спокоен човек и поради пълната фигура, считан за флегматичен, но когато се прибираще у дома през тази нощ, внезапната възбуда го караше да подтичва като момче.

Измина една седмица, преди да осведоми за случая Джеймс Мак-Ивой. През това време, макар че нито веднъж не се появи в редакцията, той беше много зает; предприе и няколко дълги пътешествия. На следващия четвъртък след единайсет през нощта, забелязан само от нощния портиер, Дън дойде в редакцията и се заключи в стаята си. Беше изморен и мръсен, но докато сваляше балтона, самото и жилетката си, очите му сияеха, нямаше и следа от обичайния израз на неприкрита досада. Разкопча копчето на яката си и по тиранти седна зад писалищната маса.

Известно време остана замислен; после бързо, доведен до трескава възбуда от мислите си, си плю на ръцете, разтърка ги и като придърпа към себе си пишещата машина, зачука по клавишите с неподражаемата си смесица от емоции и точност на изложението:

Във влажния мрак на килията на осъдените на смърт във великия град Уъртли, един невинен човек очакваше да бъде обесен. Чуваше ударите на чука отвън, докато в двора на тъмницата издигаха ешафода. Само след няколко часа щяха да дойдат и с вързани зад гърба ръце да го поведат навън в студеното утро. После под бесилката щяха да метнат примката около врата му, а върху главата му да нахлузят бялата торба...

На другата сутрин в девет той се надигна сънен от кушетката в кабинета си. Със замъглени очи, небръснат и още по риза, отнесе машинописния текст на Мак-Ивой.

— Ето — рече той, — първата от новата серия статии на Еретика. А също и резюме на останалите девет. Прочети ги. Излизам да закуся.

След половин час Дън се завърна. Погълнат от мислите си, редакторът бе все още зад бюрото си. Не се размърда веднага. После бавно изви глава. Беше спретнат, сух човек в син костюм, с тясно лице и сивееща по слепоочията черна коса, сресана точно по средата. Носеше пенсне без рамки и жилетка с кант от бяло пике. Гордееше се с невъзмутимото си спокойствие. Но сега явно беше под напрежение. Мъчеше се да го прикрие, но всъщност беше зашеметен.

— Как, в името на Всемогъщия Бог, се добра до това?

— Не съм се добирал до нищо.

— Тогава кой?

— Синът на Матри. Той е събрал всичко.

— Къде е той сега?

— Пуснат е под гаранция, на легло и много болен.

— Сигурен ли си, че е вярно?

— Положително. Проверих всичко, което съм писал.

Мак-Ивой потри с ръка нежната си челюст. Колебаеше се, беше обезпокоен и дълбоко възбуден.

— Можем ли да го отпечатаме?

— С твое разрешение — повдигна рамене Дън.

— Но, Всемогъщи Боже, това засяга най-горните етажи на правосъдието, та чак до министъра на вътрешните работи. Ами какво ще кажеш... какво ще кажеш за мистър О.? Не можем да изнесем това. Ами делото за клевета? Съвсем сигурно ще заведат дело.

— Никакъв шанс. Не виждаш ли как съм го планирал? Ще го щадим до края. Не споменавам никакво конкретно име. Казвам просто мистър О, или още по-добре — мистър Х. После си седим мирно и гледаме какво ще стане. О, господи, страхотно е. Това е най-голямата сензация, с която сме се срещали. Помисли си само... ето ти човек, който е в Стоунхийт от петнайсет години и то за нищо.

— Може пък да го е направил? — изпелтечи във възбудата си винаги коректния Мак-Ивой.

— Не, аз ще се закълна, че той е невинен.

— Те никога няма да признаят това, никога!

— Ще ги накараме!

Дън започна да се разхожда напред-назад из стаята.

— Ще им покажем силата на свободната преса. И мощта на общественото мнение. Ще предприемем такава атака, че виновните страни и лица ще бъдат опозорени от собствената си официална защита. Ще ги накараме да преразгледат делото. Ще ги принудим да направят разследване. Месеци наред младият Матри е блъскал по вратите им и те не са се отворили нито на инч. Защо? Защото знаят, че са направили грешка. И се мъчат да я държат погребана долу в избата. Каква, по дяволите, е ползата да се наричаме демокрация, щом оставяме да ни се налагат шепа бюрократи? От това до комунизма има само една крачка! Ако искаме да запазим нашата демокрация, длъжни сме да сложим ред в дома си. Трябва да следваме прогреса и реда. Ако спуснем капака дори и на един случай на неправда, ако потиснем свободното слово дори за една секунда, тогава с нас е свършено! Тези паразити ще се вкопаят в плътта ни и ще ни погубят. Погледни какво едва не стана с младия Матри. Малко му трябваше да се сгромоляса в пропастта и все още не е в безопасност. И защо? Защото всичко, което му сториха, потискаше правото му да бъде чуто! Ако ние сме една свободна страна и искаме да останем свободни, всеки човек трябва да може да издигне гласа си...

— Добре, добре — каза Мак-Ивой малко кисело. — Недей цитира цялата статия. Ще я отпечатаме, дори и да ни разори. И тя ще ни разори, да знаеш!

С внезапна решителност, той натисна звънеца на бюрото си.

Дън се върна в кабинета си; облече жилетката, самото и балтона си. Сложи си шапката. Долу, под него, печатарските преси започваха работа с тежък барабанен тътен, който разтърсваше цялото здание. Той замислено потърка с ръка наболата си четина — Еви винаги му натякваше за външния му вид — по-добре да се избърсне: това щеше да го освежи. Беше и жаден. Очите му засияха — беше около дванайсет и щеше да се отбие при Хенигън да изпие една бира.

[1] По името на Мартин Лутер (1483 — 1546) — един от основателите на протестантската църква. — Б.пр. ↑

- [2] Алоисиус Гонзага (1568 — 1591) — йезуит, канонизиран светец на католическата църква, патрон на младежта. — Б.пр. ↑
- [3] Калвинизъм — течение в протестантската църква. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Още предишната сряда следобед, след като Дън си отиде, Лена видя, че Пол се беше отпуснал на възглавницата и тежко спеше. Със загрижено лице, впила поглед в него, тя с тревога трябваше да признае, че той наистина изглеждаше много, много болен. Но едно странно чувство, което не можеше да надвие, я караше да го задържа тук, в това убежище, на спокойствие и в безопасност край нея. Поне би искала да опита. Съществува й, съкрушено от преживяната бруталност, която я караше да се свива в себе си само при мисълта за любов, сега бе напълно пробудено, разтърсено до дълбините си от едно силно чувство, което тя не вярваше, че е способна да изпита. Колко малко бе мислила, че е възможно да срещне любовта, докато бе крачила през живота като тъжна, млада Юнона — наранена, самотна, отбягваща всички мъже с боязън на монахиня. Да, любовта бе дошла, беше я преобразила, бе изпълнила сърцето й със сладост и нова болка. Но тази болка й даваше сила.

Тя седна на един стол до леглото, без да отмества поглед от лицето му. От време на време се надигаше и отриваше обилната пот, която избиваше по челото му. Приемаше това като признак, че треската затихва, което отчасти я успокояваше. Вечерта му даде чаша мляко и едно разбито яйце. Като го остави да спи през нощта, помисли с надежда, че на следващия ден би могла да отиде на работа. Не искаше да загуби мястото си в „Бонанза“.

На другата сутрин, когато се събуди, Пол й каза, че се чувства по-добре и би могъл да се грижи за себе си. Тя се облече за излизане, остави му малко супа на печката и попипа ръката му. Гореше. Изражението на лицето й не се промени, но усети в гърдите си отмала и страх. Застанала облечена с мушамата си, с баретка на главата и с ръка върху дръжката на вратата, тя се поколеба:

— Може би трябва да остана в къщи?

Той поклати глава.

— Нищо ми няма.

— Сигурен ли си?

— Да.

Излезе с неохота и през целия ден, докато шеташе зад тезгяха, мислите ѝ неотклонно бяха при него. В четири след обед се престраши и помоли Харис да я пусне по-рано. Веждите му се повдигнаха и той ѝ се усмихна по своя нахален начин, но не възрази. Тя изтича навън и спря в един зеленчуков магазин, да му купи пресни плодове. Докато изкачваше стълбището, почувства как нещо я стисна за гърлото — сърцето ѝ напираше да излезе.

Облегнат на възглавницата, Пол седеше в леглото, загледан през прозореца в покривите на къщите. Щом тя влезе, лицето му изгуби своето зареяно надалеч, тревожно изражение и леко се проясни. Въпреки това още първият ѝ поглед ѝ подсказа, че симптомите, които я бяха разтревожили, сега, изглежда, се бяха влошили. Той я поздрави вяло, като едва си поемаше дъх.

— Идваш си рано, нали?

— Работата днес беше малко. — Тя бавно съблече мушамата си.
— Не би ли трябвало да лежиш?

— Чувствам се по-добре, облегнат на възглавницата.

— Хареса ли ти бульонът?

— Изпих цяла чаша.

Тя оправи завивката му, като се опитваше да прикрие безпокойството си.

— Донесох ти сладкиш... и плодове. Искаш ли малко лимонада?

— Много. Жаден съм, но нищо не ми се яде.

Гърдите ѝ се повдигаха от възбуждане.

— Пол — рече тя, — мисля, че трябва да повикам лекар.

— Не — запротестира той. — Предпочитам да бъда оставен сам. Ако знаеше само... след всичко това... просто ми се ще да бъда оставен сам...

Тя го погледна нерешително и тревожно, разкъсвана между здравия разум и собственото ѝ желание да бъде с него, необезпокоявана от никого. Заради Пол не можеше да посрещне благосклонно мисълта за външна намеса, която би могла да му донесе нови затруднения, дори да го тласне отново в ръцете на полицията. Господи, как трябваше да постъпи?

Все още в колебание, тя запали газта и спусна завесите на прозореца. Той я наблюдаваше с разсеяна отдалеченост, която правеше

движенията ѝ странно нереални. Бе дремал с прекъсвания през целия ден и в промеждутъците непрестанно мислеше за Дън. Малка беше надеждата му, че този пришълец можеше да му помогне. Наистина, като си спомняше за собствените си усилия през последните месеци, у него все повече се утвърждаваше убеждението, че всичко е било съвсем безполезно. Беше достигнал края. Не можеше да направи нищо повече.

В неописуемото си отчаяние, той беше помислил с неочаквана болка за Лена. Близкото ѝ приятелство с Дън и очевидното разбирателство помежду им, не оставяха място за съмнение относно характера на отношенията им. В себе си той съзнаваше, че явно този скромен семеен мъж на средна възраст е бил бащата на детето ѝ и все още, без съмнение, неин покровител. Това беше заключението, което го накара да потръпне, причини му истинска физическа болка, която някак усили и остро пробождане, което усещаше при всяко вдишване. Непреодолимо и неестествено желание да изпита още болка, го накара да заговори:

— Лена...

— Да?

— Ти направи много за мен. Все се питам защо?

Тя рязко се обърна с гръб.

— Защо човек прави нещо? Аз просто го сторих.

— Бих искал да знаеш, че съм ти много благодарен.

— То беше нищо.

Замълчаха.

— Предполагам, че си познавала мистър Дън от известно време.

— От около три години.

— Бил ли е добър към теб?

— Да. Нему дължа всичко.

— Разбирам.

Стори му се, че прочете предизвикателство в гордите ѝ тъжни очи. При все това измъченото ѝ лице изразяваше същевременно такава примиреност със съдбата, че го побиха тръпки на ужас. Той обърна лице към стената.

— Както и да е — каза Пол. — Няма значение. Вече знаех.

Тя трепна и побледня. Сякаш искаше да каже нещо, докато очите ѝ го гледаха въпросително с отчаяна усмивка, в която имаше

подсъзнателна молба. У нея това беше единственият момент на слабост. Тя твърдо присви устни.

Замълчаха за дълго. Той затвори очи и потисна кратък пристъп на кашлица.

— Боя се, че наистина се чувствам твърде отпаднал.

Тя не се колеба повече. Без да каже дума, се завтече в антрето, облече мушамата си и излезе.

Кабинетът на доктор Кер беше най-близо, само на двеста ярда по Уеър стрийт. Беше млад човек, завършил неотдавна, който наскоро бе сложил табелка на вратата си и се опитваше да създаде своя практика в района. Беше чувала добри думи за него — бил приятен като човек и способен лекар.

Кабинетът беше затворен, но на вратата имаше бележка с телефонния номер, на който доктор Кер можеше да бъде повикан. Тя влезе в телефонната кабина на ъгъла и набра номера. Обади се жена. Каза й, че докторът е на посещение при спешен случай, но обеща да му предаде повикването, когато и да се върнеше.

Лена излезе от будката с бледо и измъчено лице. Правилно ли бе постъпила, като остави повикването така неопределено и несигурно? Не би ли трябвало да потърси друг лекар наоколо? След такова забавяне, за което тя горчиво се упрекуваше, сега бе наложително да се потърси медицинска помощ, без да се отлага и за секунда.

Когато се върна в стаята, завари Пол заспал. В непоносимо напрежение тя зачака с наострен слух за идването на лекаря. Малко след единайсет, когато търпението й бе стигнало почти до критичната точка, той пристигна. Видя, че беше изморен — острите черти на лицето му бяха помръкнали, а въпросите към нея резки и лаконични. Въпреки умората си той внимателно прегледа Пол. Когато свърши, отдръпна се от леглото и погледна часовника си.

— Какво му е, докторе? — Тя едва произнасяше думите. — Сериозно ли е?

Денят на лекаря бе тежък, не беше обядвал, но той отговори с образцово търпение:

— Прекарал е сух плеврит — от това е била първоначалната болка. После е дошъл изливът в плевралната кухина — голямо количество течност, което притиска белия дроб.

— Плеврит? — Не й звучеше толкова страшно.

Той бързо я стрелна с очи, а после отмести погледа си.

— Боя се, че може да има гной. Емпиема^[1]. Това означава постъпване в болница!

Цветът на лицето ѝ се промени. Тя притисна ръка към бузата си.

— Не можете ли да го лекувате тук?

— За бога, не. Това изисква рязане на ребро. Цялата кухня трябва да се дренира. Работа за шест седмици. Имате ли телефон?

— Да, в антрето.

Трополейки по стълбите, той слезе надолу. Чу го да говори по телефона за тежестта и спешността на случая. Слезе при него смъртно бледа.

Лекарят изпита голямо затруднение да намери свободно легло. Много от безплатните болници бяха пълни, а като все още нов и неустановен стабилно в района, не му обръщаха достатъчно внимание по рецепциите. Най-сетне успя и след като уточни подробностите, остави слушалката; обърна се към нея с въздишка на облекчение:

— Ще го приемат в Сейнт Елизабет. На три мили извън града по Оукдън Роуд... малка болница, но с много добро име. Сега ще дойдат да го вземат.

След половин час линейката пристигна. Десет минути по-късно вече бе заминала обратно.

Все още действайки под неотслабващото чувство на напрежение, смутена и изтощена, смазана от собствените си емоции, Лена изкачи стълбището обратно. В малкия апартамент беше горещо и задушно. Изключи газовия огън в камината. Отиде до прозореца, отвори го, пое дълбоко от влажния нощен въздух, след това по навик започна да разтребва из стаята.

Износеният костюм, който той беше носил през цялото време, докато бе спал под „Арките“, стоеше сгънат на един стол до леглото. Тя го взе да го окачи на закачалката в гардероба. От самото изпадна старият, протрит портфейл на Пол, отвори се и разсипа съдържанието си — най-вече късове хартия — на пода.

Лена се наведе да събере хартийките — бележки, които Пол си бе писал във връзка с издирванията си и които парче по парче подреди отново в портфейла. Изведнъж измежду листчетата пръстите ѝ попаднаха на една малка снимка и тя инстинктивно я погледна. Беше портретът на Ела Флеминг, на него тя изглеждаше много по-хубава,

отколкото в действителност — Ела се беше погрижила за това — а под образа ѝ, нежно посвещение. Всъщност това беше сувенир, който Ела беше подарила на Пол по случай деветнадесетия му рожден ден и с многозначителен гальовен поглед лично бе вмъкнала снимката в портфейла му, с надеждата, че ще я носи до сърцето си.

Пол отдавна беше забравил, че притежаваше тази снимка. Ала хубавичкото лице, зовящите очи, къдравите коси и най-вече посвещението, изразяващо собственическа привързаност, веднага се сториха на Лена неговото най-скъпо съкровище.

Дори въздишка не се отрони от гърдите ѝ, но в неподвижната фигура и застиналото изражение на лицето ѝ, в което само угълчетата на устните ѝ леко потрепваха, се таеше неизмерима болка. Най-сетне се изправи на крака, сложи снимката в портфейла и го върна във вътрешния джоб на самото му. Окачи костюма на закачалка в гардероба и отиде в кухнята. Облегната на рамката на камината, с полузатворени очи и извърната встрани глава, тя се бореше с ужасното чувство на отвращение към самата себе си, което не можеше да заглуши и потисне.

През цялото време тя се противеше на страха, че сама си създава една невъзможна ситуация, ала никога не си бе представяла, че ще се сблъска с тази снимка — случайност, толкова обикновена и толкова неочаквана — която разкри цялата чудовищност на дръзките ѝ мечти. Потрепери при мисълта за ненужната борба със самата себе си и за жалката си и унижителна капитулация сега. В глупостта си да бърка благодарността с обичта, тя почти бе стигнала до това, да му разкрие трагедията на живота си и почти се бе превърнала в инструмент, който щеше да го лиши от илюзии и разочарова още повече. Вече никога не би могла да му го каже. Никога!

Унижена докрай, тя затвори очи, обладана отново от онези познати демони на самоомразата и срама. Сравнявайки себе си, окаляната и омърсената, с онова ангелско създание, което бе дало обет, че ще му принадлежи, тя си пожела да умре още сега, начаса. Копнееше тази болка, която громеше гърдите ѝ, да бъде последната ѝ агония.

Не знаеше колко дълго бе стояла там с мъката си, когато с рязко движение отметна косите от челото си и седна на една табуретка. Със сухи очи и устни, присвити в твърда линия, която предварително

отхвърляше всякакво снизхождение към нея самата, тя се насили да събере мислите си.

Минутите минаваха. После в обърканото ѝ съзнание постепенно се оформи средството, което търсеше — то наистина изглеждаше едничкото ѝ убежище. Колкото и трудно, тя трябваше да го стори. Всичко, което искаше бе да избяга, да загуби себе си, да заличи спомена за този върховен акт на глупост. Свита на табуретката, тя започна да крои плановете си.

[1] Гноен плеврит. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

На сутринта в понеделник, дваисет и първи февруари, излизащият в Уъртли вестник „Кроникъл“ отпечати на титулната си страница първата от статиите на Дън по случая Матри.

Противно на навика си, защото обичаше да става късно и да се излежава в леглото, Дън отиде рано в сградата на „Кроникъл“.

Вестникарчетата по улиците крещяха заглавията, носейки специалните плакати, които Мак-Ивой бе напечатал. Като чу виковете им и видя, че написаното с огромни букви име „Матри“ се развява на вятъра, бавна тръпка на ликуване и тържество премина през тялото на Дън. Не беше суетен човек и не хранеше големи илюзии относно професията си. Ала вярваше страстно в свободата на печата и в силата на един добре списван вестник да прави добро.

„Е, сега всичко излезе наяве — помисли той развълнуван. — Това ще ги разтърси до дъно.“

Когато стигна до редакцията, Мак-Ивой беше вече там — бяха се спогодили заедно да наблюдават от кабинета му развоя на събитията и той не можеше да устои да не сподели мислите си с редактора:

— Бих искал да видя лицата на Спрот и Дейл, когато открият какво им се сервира на закуска.

Мак-Ивой бе по-малко склонен към ентусиазъм. Той повдигна рамене с донякъде мрачно изражение.

— Вече сме вътре до веждите. Да се помолим на Бога нещо да не тръгне накриво.

През този ден нищо по-значително не се случи. Няколко от разпространителите телефонираха за стотици допълнителни бройки. Дън излезе да обядва и видя, че хората по улицата, в трамваите и ресторанта, който посещаваше, четяха вестника. Всичко беше спокойно — затишието, каза си той, пред бурята.

На другия ден, около единайсет часа преди обед, телефонът иззвъня. Втората статия, много по-силна от първата — която само очертаваше главните контури на случая — сега определено обвиняваше полицията в грешка. Мак-Ивой долепи слушалката до

ухото си, погледна към Дън и кимна многозначително, а устните му беззвучно оформиха името „Дейл“.

— Да — каза той гласно. — Тук е редакторът на „Кроникъл“. О, добро утро, господин началник. Надявам се, че сте добре.

Настана пауза. Тъй като нямаха разклонение в редакцията, Дън нямаше телефон. Чуваше само едната страна на разговора и наблюдаваше Мак-Ивой за останалата.

— Съжалявам, шефе. Коя статия имате предвид? О, случая Матри. Боже, боже. Надявам се, че не ви е причинила голямо безпокойство.

Изражението на редактора остана любезно.

— Е, действително не разбирам за какво можете да възразите. Нашата работа е да *изнасяме* фактите. И това е всичко, което правим. Какво? Не, нямаме никакви съмнения. Имаме някои много интересни доказателства.

Последва дълъг интервал. Този път отговорът на Мак-Ивой не прозвуча толкова приятелски.

— Не се страхуваме от дело за клевета или за каквото и да било друго, което може да бъде възбудено срещу нас. Ние вярваме, че обществото трябва да научи за този случай. И бог ми е свидетел, че ще се погрижим, то да узнае всичко.

Финална пауза. Очите на редактора блеснаха зад пенснето.

— Не бих направил това, ако бях на ваше място, Дейл. Виждате, че можем да предоставим останалите статии на веригата „Хауард Томсън“. Това са пет провинциални вестника и един ежедневник в Лондон. Имаме предложение, все още в сила, за материалите на Дън. Не, не бих правил това на ваше място. И постарайте се да се овладеете. Ще ви е необходимо много самообладание, преди да приключим с вас. Между другото, ако искате да прочетете изложението на инспектор Суон, това ще е следващата ни статия. Ще я намерите в утрешния брой на вестника.

Мак-Ивой беше леко зачервен, когато окачи слушалката. Запали цигара, за да се успокои.

— Разгневен е. И много разтревожен. Реших, че е най-добре да следвам твърда линия с него.

— Дейл не е лош човек — каза Дън. — В душата си е честен. Човекът над него е този, който го подтиква. Но той нищо не може да

ни направи.

— Би могъл — възрази Мак-Ивой, — но не би пожелал. Ако се нахвърлят върху нас, това на практика би било едно признание за вина. А те въстават именно против това. Обзалагам се на едно пиене, че утре или вдругиден ще имаме посещение от главния човек. — Той взе едно листче, което току-що бяха оставили на бюрото му и добави с прозаичен тон: — Всичко това е добре дошло за работата ни. Днес отпечатахме извънредни двадесет хиляди екземпляра. Всеки от тях е бил продаден.

На следващата сутрин стана очевидно, че хората започнаха да говорят за случая Матри. Пощата донесе цял куп писма от читатели на „Кроникъл“, а няколко други вестници отделиха място за коментар върху статиите на Еретика. Повечето от забележките бяха предпазливи, а излизащият в Блейкшайър „Гардиън“ използва случая, за да смъмри Дън: „Страхуваме се, че нашият уважаем колега отива твърде далеч“. Ала лондонският „Рикорд“, либерален вестник от най-високо качество, помести фактически уводна статия по въпроса, която започваше: „Твърдения от най-сериозно естество бяха изказани във вестник «Кроникъл» от Уъртли, които, ако са верни, ще шокират цялата страна“.

Статията завършваше така:

Както и във всички по-предишни дописки от остроото перо на Еретика, във всяка негова дума ехти неподправено убеждение. С най-голям интерес ще очакваме останалите статии от тази забележителна серия.

— Започна се. — Мак-Ивой подаде изрезката на Дън. — Почакай само да прочетат какво си написал за Суон. Да, между другото... ако бях на твое място, не бих оставал вечер до късно на улицата, преди да се прибера у дома.

— За бога! Те не биха опитали такова нещо.

— Не — каза редакторът с будещ подозрение глас. — Но можеш да се простудиш на открито...

На вратата се почука. Влезе млад мъж — секретарят на Мак-Ивой.

— Извинете ме, сър. Секретарят на сър Матю Спрот е на телефона. Сър Матю щял да ви бъде много задължен, ако днес следобед го посетите по някое време.

Дън и Мак-Ивой си размениха погледи. Редакторът протегна краката си под писалищната маса.

— Предай на секретаря на сър Матю, че съжаляваме, но не можем да напуснем редакцията. Кажи му, че сме извънредно много заети. От друга страна, ако сър Матю би пожелал да дойде тук, ще бъдем доволни да се срещнем.

— Много добре, сър — кимна секретарят и излезе.

— Той никога няма да дойде — забеляза Дън.

— Може би не — вдигна рамене Мак-Ивой. — Ала през последните петнайсет години той е всявал страх у хората. Крайно време беше някой да започне да плаши и него.

Следващите две статии разглеждаха по достоверен и убедителен начин премълчаването на срока на бременността на убитата и особения начин, по който полицията се беше отнесла със свидетелите. Сега вече лавината наистина тръгна. Купища писма продължиха да пристигнат в сградата на „Кроникъл“, а телеграмите бяха толкова много, че Мак-Ивой назначи специална група сортировачи да работят в съседната стая, докато той самия и Дън работеха по ризи в кабинета му.

Някои от телеграмите бяха изпратени от чудаци — дружества за забрана на това или онова, други ги порицаваха, а трети протестираха, че статиите подронвали устоите на закона и реда. В огромната си част обаче телеграмите съдържаха горещи и насърчителни поздравления. Те идваха от всяко кътче на страната! А измежду плявата имаше и няколко обещаващи зърна.

Телеграмата от преподобния Фостър Боулс, прочутия хроникьор и проповедник от Лондонския Молитвен дом гласеше:

Най-топли поздравления за великолепната ви кампания. Стоп. Ще изнеса проповед за случая Матри идната неделя вечер. Стоп. Бог да ви благослови, братя.
Боулс

— Защо ли и той иска да се намеси? — попита малко ревниво Дън. — Не е нищо повече от хитър бърборко.

Мак-Ивой поклати глава с престорен упрек.

— А къде остава твоята християнска любов, братко? Боулс е тъкмо човекът, който ни трябва. Той така изпълва с богомолци Молитвения дом, та чак преливат навън. Ще ги сащиса и повали на земята с хиляди по старата Кент Роуд.

Той взе следващата телеграма.

— Я чуй това:

Горещо одобрявам вашето продължение по въпроса, повдигнат от мен в Камарата на 19 ноември. Стоп. Предвид приближаващите избори бих оценил високо вашето признание на усилията ми. Стоп. Нали аз бях пръв. Стоп. Ще продължа да търся справедливостта. Стоп. Искрено ваш. Джордж Бърли.

— Милия стар Джордж — каза Дън, без да се усмихне. — И той иска да се качи в колата.

— И да си го върне на Донкастъровци. Те така го плеснаха през пръстите, че той почти заряза играта на голф. „Ще продължа да търся справедливостта“ — не звучи зле.

Редакторът взе друга телеграма, прочете я, после я подаде на Дън:

— А какво мислиш за това?

Дън прочете намръщен телеграмата. Беше лична, от редактора на „Рикорд“:

Драги Мак-Ивой, предвид големия интерес тук към случая Матри, предлагам да поместя веднага статиите на Еретика. Стоп. Цената определяш ти. Сърдечно. Лойд Бенет

За момент в стаята настана тишина. Като вестникари и двамата мислеха едно и също... Мак-Ивой драскаше нещо на попивателната си преса, после вдигна очи нагоре.

— Знам какво изпитваш. Все едно че ловиш риба, открил си чудесен вир само за себе си и изведнъж някой се показва от отсрещния бряг и ти казва: „Нека хвърля и аз!“. Разбира се това е голяма чест... „Рикорд“... Лойд Бенет е много добър въдичар... ако разбираш какво искам да ти кажа...

Дън се изправи, отиде до прозореца и застана с гръб към редактора.

— Това е нещо по-голямо от личната суетност — каза той накрая. — По-добре е да приемем.

— Чудесно! — издума бързо Мак-Ивой. — Знаех, че ще се съгласиш! Ще му поискаме тлъстичка сума.

— О, я млъкни, Джими! — Дън все още стоеше до прозореца. — Това нещо не принадлежи на никой от нас... Ето какво сме ние: двойка проклети комарджии, които залагат на голямо конно състезание и изживяват всички вълнения... а момъкът, който в действителност свърши цялата работа, бедният решителен и смел младеж, който се бори като лъв, за да събере и навърже всички факти е прикован на легло. В болницата е с две изрязани ребра и дупка в дроба си. Неправедливо е.

— Той още ли е зле?

— Много зле — кимна с глава Дън, — но лекарите дават известни надежди. Ако можеше да прочете статиите ми! Те биха му помогнали повече от всякакви лекарства.

— Хм! Каква нечувана сензация... бихме отпечатали — Редакторът не можеше да се въздържи да не размишлява на глас. — Искам да кажа... в психологически аспект... ако той *наистина* умре.

Дън рязко се обърна и го заля с лавина хамалски ругатни.

Мак-Ивой бързо се съвзе, натисна звънеца на бюрото си и с примирителен и молец за прошка тон, каза:

— Човек просто не може да си наложи да не мисли за тези неща... То е в кръвта. Веднага ще телеграфирам на Лойд Бенет.

На другия ден лондонският „Рикорд“ отпечати в приложение от една страница първите три статии от серията. На последващия ден се изравни с „Кроникъл“, като отпечати още три статии. Седмата статия

се появи едновременно и в двата вестника. Късно нея вечер, когато Мак-Ивой и Дън се канеха да си тръгват за дома, едно момче донесе светкавична телеграма:

Мистър Дъглас Гибсън, либерал от Нютаун, отправи запитване в Камарата на общините предвид последните публикации в пресата. Министърът на вътрешните работи не беше подготвен да преразгледа предишното си решение по отношение на случая Матри.

В отговор министърът на вътрешните работи сър Уолтър Хамилтън заяви, че би искал запитването да бъде представено в писмена форма.

Двамата мъже се спогледаха в наелектризираното мълчание. Денят беше дълъг и уморителен, без особени резултати. Умората и напрежението бяха започнали да личат и на двамата.

— Писмено запитване — каза най-сетне Мак-Ивой със странно висок, сякаш мутиращ глас. — Няма категоричен отказ този път. Трябва им време, за да си помислят. Тази нощ телефонните жици до Уъртли ще се нагряят до червено. А утре може да имаме и посетител.

Те се поздравиха, като раздрусаха ръце. Мълчаливо, но спонтанно. Взеха си шапките и излязоха.

Следващият ден беше вторник. Към четири часа на вратата се почука. Тъкмо бе времето, по което в редакцията на „Кроникъл“ обикновено се освежаваха със силен чай, приготвен от момчето и поднесен в дебели порцеланови чаши.

— Влез.

Не беше подносът с чай, а секретарят на Мак-Ивой, Тед Смит. Видът му бе доста угрижен. Веднага след него в стаята влезе сър Матю Спрот. От своя стана пък сър Матю, който беше изключително добре облечен и издокаран, не показва никакво вълнение и се държеше съвсем непринудено. Лицето му, изразяващо обичайното надменно достойнство, бе съвършено спокойно.

В началото никой не продума.

— Не бихте ли поседнал? — покани го редакторът.

— Благодаря. — Сър Матю седна на един стол. — В последно време е трудно човек да влезе във връзка с вас, мистър Мак-Ивой. Минавах случайно, та си помислих да си опитам късмета като се отбия. Съвсем неофициално, естествено.

— Да, наистина — съгласи се Мак-Ивой с безизразни очи, фиксирани в лицето на другия. — Мога ли да ви предложа цигара?

— Не, благодаря. — Спрот отстрани с жест сребърната табакера. — Имам късмет, че намирам и вас, мистър Дън. До известна степен забележките ми ви засягат.

Паузата този път беше по-дълга. Спрот изглеждаше много самоуверен, решителен, без да издава каквото и да било вълнение. Дори леко се усмихваше, за да покаже, че се чувства напълно удобно.

— Господа — каза той. — Не съм дошъл тук да се ангажирам в диалектика. Работата е твърде проста. При това признавам, че е ваше право да списвате собствения си вестник по начин, какъвто си изберете. При все това трябва да ви кажа, че текущата серия статии смущава в известен смисъл правителството на Негово Величество.

Мълчание. И Мак-Ивой и Дън бяха вперили погледи в Спрот. Зад надутата му арогантност вече прозираше лека тревога, която той не успяваше да прикрие напълно.

Когато заговори, в гласа му прозвуча неестествена сърдечност:

— Ние сме светски мъже, господа. Положително и тримата оценяваме трудностите, пред които е изправено управлението на страната в тези несигурни времена. Задават се избори. Само след някакви си три месеца. От тези обстоятелства аз не си правя никакви изводи, просто искам да ги имате предвид. Няма никакво съмнение, че правителството на Негово Величество се отнася напълно съчувствено към въпроса, който повдигнахте.

— Наистина ли? — попита редакторът.

— Мога да ви уверя в този факт — кимна внушително сър Матю. — Снощи цял час разговарях по телефона с министъра на вътрешните работи.

Незабелязано от Спрот, Мак-Ивой стрелна с бърз поглед Дън.

— И аз повтарям и потвърждавам, че сър Уолтър, който е един високо просветен човек, желае да подходи съвършено хуманно към тази чудновата и объркана история.

— О-о-о! Нима?

Сър Матю ги изглежда вече с по-широка, добродушна усмивка.

— Както ви информирах, господа, аз съм тук неофициално. И как би могло да бъде другояче при моето положение? Ала нека го кажем честно, макар и абсолютно поверително, тук съм, за да ви направя едно предложение, едно щедро, не, великодушно предложение, което, мисля аз, веднъж и завинаги ще разреши този въпрос и ще доведе до справедливото му приключване.

Спрот навлажни устните си и се наведе напред.

— Упълномощен съм да заявя, че ако преустановите публикуването на тези статии — което всъщност при новите обстоятелства не би било повече необходимо — сър Уолтър ще се съгласи да помилва затворника Матри и той веднага ще бъде освободен от затвора Стоунхийт.

Алтруистичната усмивка на сър Матю изглеждаше като залепена на лицето му.

Дън и Мак-Ивой не се поглеждаха.

— Е, господа, приемате ли?

— Не! Отказваме!

Спрот бавно извади кърпичката си и отри китките на ръцете си. Усмивката му беше изчезнала. Трудно му беше да я задържи.

— Отказвате? Изненадан съм извънредно много! Мога ли да запитам за причините?

Редакторът продължаваше да го фиксира с поглед.

— На първо място, би било предателство към независимостта и почтеността на „Кроникъл“, ако направим компромис по този въпрос на този етап. И второ, невинен човек не може да бъде помилван!

Пак замълчаха. Спрот внимателно сгъна и пхна кърпичката в джобчето на самото си.

— Вие казвате „на този етап“. Каква е, мога ли да знам, крайната ви цел?

Мак-Ивой му отговори с равен глас:

— Да постигнем безусловно освобождаване на затворника Матри. Да осигурим пълно, открито и безпристрастно разследване на обстоятелствата, при които е бил осъден... и ако е имало съдебна грешка... да постигнем пълно и задоволително обезщетение за ужасните вреди, нанесени на един невинен човек.

Повдигайки вежди, сър Матю се усмихна. Поне се опита да се усмихне безгрижно, но лицевите му мускули отказаха да изпълнят задачата. Те засякоха по средата и останаха фиксирани в разкривена гримаса. Той бързо вдигна ръка към долната част на лицето си и я задържа неподвижна, като човек изпитващ тежък невралгичен спазъм. После с усилие се изправи на краката си. Със студен глас каза:

— Само мога да се надявам, господа, че няма да съжалявате за линията на поведение, която сте избрали да следвате. Излишно е да ви казвам, че ще ви се противопоставя с всичката власт, с която разполагам. И нека ви напомня, че да се бориш с Короната струва скъпо.

Спрот беше твърде опитен, твърде ловък в представленията си пред публика, за да не запази самообладание. Кимна с глава към всеки от двамата и спокойно напусна стаята. Ала лицето му беше унило и мрачно, а походката несигурна като на отпаднал старец.

В края на същата седмица Мак-Ивой предвидливо откри подписка за набиране на средства във фонд „Борба за законна защита на Матри“ на страниците на „Кроникъл“. Заваляха дарения от цялото кралство. Потривайки ръце, редакторът забеляза малко нервно:

— Въпросът стана национален! И наближава кулминацията си.

В една свободна страна, където общественото мнение не е командвано, нито е потискано, в известни случаи, когато чувствата на хората са издълбоко раздвижени, силен и ревящ се надига вятърът на протеста. Той може да започне като лек полъх и слабо нашепване, като индивидуално мърморене, но после се усилва, напредва и се разширява с невероятна скорост и сила, докато достигне мощта на ураган. Когато такъв тайфун се завихри, безполезно е за властниците да се опитват да застанат насреща му. Те трябва или да се превият, или да бъдат пречупени. И именно тогава властта на народа и за народа постига истинския си ефект и смисъл.

Така стана и сега, в настоящия случай, с делото на Рийс Матри. По време на процеса случаят беше придобил само местно значение и скоро забравен, беше потънал в миналото за цели петнайсет години. Сега по думите на Мак-Ивой бе станал национален въпрос. Един след друг вестниците в големите градове започнаха единодушно да искат безпристрастно разследване на фактите.

Милиони думи преминаха през задъхващите се печатарски преси в защита на Матри. Писатели и политици, проповедници от всички религии и секти, публицисти, лектори, университетски професори, профсъюзни водачи, изтъкнати учени, водещи актьори, видни лекари — всички те присъединиха гласа си към неудържимия обществен протест.

В различни центрове на страната се образуваха дружества „Рийс Матри“. Копчета и значки с надпис „Матри“ бяха произведени и се продаваха из цялата страна. Ученици, които не са били родени, когато затворникът е бил осъден, маршируваха с плакати: „Освободете Матри!“. Никой от плът и кръв не можеше да устои на този гръмовен протест, а още по-малко едно объркано и залитащо правителство.

Един влажен и мрачен следобед към края на месеца, Мак-Ивой и Дън неспокойни и мълчаливи, изтощени до крайност от продължителното напрежение на изминалите дни, седяха в кабинета си. Изведнъж чуха шум и викове в коридора. Момент по-късно в стаята нахлу Смит, секретарят, последван от другите служители на редакцията.

Възбуден, той им подаде съобщение от телетайпа.

— Току-що дойде, сър.

От по-долния етаж, при словослагателите и от приземния етаж при печатарските преси, долитаха възбудени възгласи.

— Прочети това, за бога! — каза Мак-Ивой.

С висок глас Смит прочете:

В пет часа в Камарата на общините министърът на вътрешните работи взе думата, за да обяви, че Рийс Матри ще бъде освободен безусловно от затвора Стоунхийт в последния ден от този месец и че специален съд ще заседава в местното съдилище на графството след не по-късно от четири седмици. Съобщението бе посрещнато с продължителни ръкопляскания.

Сякаш за да подчертае последните думи, друг гръм от възторжени възгласи отекна в цялата сграда. Редакторът се вгледа в малката група, струпана пред вратата. В състоянието на преумора, в

което се намираше, той се изненада от възторга и възбудата по лицата пред него. Почувства се задължен да каже няколко думи по случая.

— Всички вие извършихте едно велико дело — изрече той общоприетите в такива случаи думи, като се опитваше да изглежда доволен. — И сега, след като добрата новина дойде, искам да ви благодаря за поддръжката. За всеки служител ще има хубава премия в деня, в който Матри ще бъде свободен.

И на Дън и на Мак-Ивой беше ясно, че решението на министъра на вътрешните работи беше чиста проба лавиране. Не можеше да се противостои на общественото мнение, на вдигнатия шум за освобождаването на Матри. Но същественото беше, че освобождаването на затворника неизбежно повличаше след себе си съдебно преследване на лицата свързани с осъждането му, а и самият министър не беше сигурен в невинността си. Очевидно беше решил да упражни законната си власт, като изиска от Апелативния съд да прецени в открит процес дали съществуват нови доказателства, които биха дали основание за помилване. Вероятно бе предложил съдебния състав да заседава в Уъртли, като начин да залъже и успокои духовете на местна почва.

Малко по-късно Мак-Ивой отпрати служителите си и се обърна към Дън, който се беше облегнал на стола и разглеждаше ноктите си. Облян от обратната вълна на реакцията, редакторът се чувстваше потиснат и похабен.

— Е, направихме го — каза той. — И съм дяволски уморен. Отивам си у дома.

Мак-Ивой бавно започна да облича самото си.

— Бих искал кратка редакционна статия за утрешния брой. Знаеш как да я направиш. Възхвала на парламентарната институция, силата на vox populi^[1] и така нататък. Ще я напишеш ли?

— Няма проблем.

— Благодаря ти. Доведи Ева на вечеря. Все нещо трябва да ни развесели малко. — Той замълча докато обличаше балтона си. — Спечелихме, нали? Трябва да раздрусаме ръце и да танцуваме фанданго^[2]. Че какво по дяволите не ни е на ред?

— Реакцията предполагам. Здравата се бяхме натоварили с тази работа. Но Матри е свободен... ние го върнахме към живота.

— Питам се... питам се, как ли се е чувствал Лазар, след като е излязъл от гроба си.

След тези потайни думи Мак-Ивой поклати глава и си тръгна.

Дън завърши редакционната статия за петнайсет минути. Натисна звънеца, предаде ръкописа на Смит, след това се върна в стаята си. Искаше да посети болницата и да предаде на Пол добрата вест — беше удоволствие, което отдавна бе предвкушал. Но го спря друга мисъл. Усмихна се вътрешно с онази сантименталност, която никога не можеше да заглуши, метна шапката на тила си и напусна редакцията.

На номер 61 на Уеър Плейс завари мисис Хенли, завърнала се от пътуването си до Лондон, да глади купчина изпрани дрехи до кухненския огън.

— Мисис Хенли — каза Дън. — Бащата на Пол ще бъде освободен. Официално и окончателно е решено. Искам Лена да отиде в болницата и му съобщи радостната новина. Имам чувството, че ще свърши тази работа по-добре от мен. Хайде, повикай я бързо да слезе.

Мисис Хенли не се помръдна. Тя го погледна със свити устни.

— Лена вече не е тук. Миналата седмица, когато се върнах, намерих стаите ѝ празни. Оставила ми е бележка, за да ми съобщи, че си е отишла завинаги.

[1] Глас народен (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Испански танц за двойки с кастанети. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Утрото на втори март беше ясно и меко. Врабци цвъртяха измежду минзухарите, които обсипваха с жълти точки поляната пред болницата Сейнт Елизабет. Времето беше истински пролетно. Слънцето грееше с първите си топли лъчи, жизнените сокове се бяха раздвижили в брястовете, засадени от двете страни на късата алея пред входа, а по върховете им вече зеленееха първите нежни листенца. Влажната земя, бълбейки с невидими ручейчета, се беше събудила за нов живот.

Такъв беше денят на изписването на Пол от болницата.

Много преди пладне, часът в който Дън бе обещал да го вземе, Пол беше готов. Седнал в салона на Сейнт Елизабет, той се бе сбогувал с всички, а със специални думи на благодарност и сърдечно стискане на ръката със закръгленичката, червенобузеста и винаги засмяна сестра Маргарет, която се бе грижила за него. Беше прекарал тежко заболяване, но реброто му вече бе заздравяло, белият му дроб отново се беше разгърнал, а кашлицата — отзвучала. Сега, макар че силите му не бяха възстановени изцяло и все още изпитваше слабост, беше изписан като клинично здрав.

Точно на часа Дън пристигна с такси. След дълга сцена в салона — той, види се, беше на голяма почит всред добрите сестри — и след оказаното им гостоприемство и от страна на преподобната игуменка, която ги почерпи с бисквити и шери, Пол и Дън най-сетне потеглиха.

Докато пътуваха към града и свежият въздух струеше през отворения прозорец, Пол изведнъж усети изблик на вълнуващо нетърпение, породено от бъдещето, което непосредствено го очакваше. Нали за това бе работил и страдал през изминалите мъчителни месеци.

— Наех ви стаи в „Уиндзор“ — наруши мълчанието Дън. — Не е от най-скъпите хотели, но е тих. Нелошо място, в което да береш плодовете на своя труд.

С благодарен поглед Пол показва готовността си да приеме всичко, което Дън бе уредил за него.

— Всъщност — продължи другия, — когато майка ти пристигне утре, можете да останете тук, докато процесът свърши. Вестник „Кроникъл“ поема разноските. Не, недей да ми благодариш! Представлението е наше. Ето ти и трийсет лири по същата причина. Имай грижата за тях. Ще трябва да купиш дрехи и други неща на баща си. Ако много настояваш, можеш да се разплатиш, когато изплатят обезщетението.

— Какво обезщетение?

Дън го изглежда косо.

— Изглежда, че баща ти ще предяви иск към правителството. По мнението на адвоката може би за пет хиляди лири.

Пол посрещна с мълчание тази неочаквана новина. Макар че в сегашното му настроение перспективата за такава компенсация изглеждаше относително маловажна, тя помогна на Пол да приеме с по-малко угризения снопчето банкноти, които Дън му подаде. Пол размишляваше върху очакваното радостно събитие и някак си особено се радваше на това, че щеше да има един цял ден на разположение да бъде насаме с баща си, преди майка му да пристигне от Белфаст на другата сутрин.

— Видя ли го? — попита той след кратко мълчание.

Дън кимна.

— В хотела е. Смит от нашата редакция е при него.

— За всичко си се сетил.

— Бих желал да е така — отвърна кратко Дън.

В маниера му, макар и много внимателен и деликатен, личеше известна рязкост и след пауза той промени темата.

— Виждал ли си Лена в последно време?

— Не. — Лицето на Пол се промени. — Не, откакто ме настани в болницата онази нощ.

— Тогава явно не знаеш нищо за нея — каза рязко Дън. — Време е да научиш!

И загледан право пред себе си, с няколко лаконични изречения той разказа историята ѝ на Пол, без да спести нищо от фактите.

Замаян и потресен, Пол усети как гърлото му се свива. Колко погрешно я беше оценил! Какъв глупак... какъв сляп, самодоволен „светец“ се беше показал! Споменът за лицето ѝ, искрено и тъжно, го разтърси из дъно. Когато успя да овладее гласа си, каза:

— Аз трябва да я видя!

— Заминала е.

— Заминала?

— Напуснала е работа — Дън сякаш извличаше някакво парливо удоволствие от отговора си — и изчезнала.

— Но защо?

— Как бих могъл да знам?

— Знаеш ли поне къде е отишла?

— Не знаехме... но сега знаем. — Дън погледна крадешком събеседника си. — Работи като келнерка в един евтин ресторант в Шефилд.

— Имаш ли ѝ адреса?

— И да го имам, не е за публикуване в печата — отвърна Дън с потайна сдържаност, която приключи разговора на тази тема.

Таксито беше заобиколило търговския център на Уъртли и след като прекоси моста на Нотингам Роуд, сега се промъкваше през южните предградия. По много от улиците, които преминаха, Пол беше скитал през времето на нищетата си, когато за него животът не обещавахе нищо, освен безнадеждност. Най-сетне стигнаха района Феърхол и спряха пред „Уиндзор“ — една строена сякаш без план, грубо измазана сграда, с дървени балкони, няколко кулички и червен керемиден покрив. Беше хотел пансион, построен преди десетина години. Започнат в началото с грандиозен замах, който се беше оказал финансово неизгоден, постепенно се беше смалил до заведение предимно за търговски пътници, достатъчно почтено, но винаги полупразно и не особено привлекателно.

Докато минаваха през въртящата се врата, заизкачваха застланото със зелена пътека стълбище и спряха пред вратата на един апартамент от първия етаж, Пол почувства, че Дън го гледаше, сякаш се канеше да му каже нещо. Но сега той не можеше да чака. Развълнуван и в трескаво нетърпение, Пол се втурна напред през вратата.

Във всекидневната, на масата до прозореца, в компанията на секретаря Смит, седеше възрастен човек и ядеше шунка с яйца. Беше около шейсетгодишен, с тромаво телосложение, набито туловище и мускулести ръце. Главата му, частично оплешивяла и покрита зад стърчащите уши с остригана мръсносива коса, бе кръгла като гюле, циментирано върху масивните му, леко превити плещи. Кожата на

врата му бе жълта като пергамент, торбеста и удебелена, нарязана с дълбоки като цикатрикси бръчки и обсипана с малки синкави петънца. Облечен в износен кафяв костюм, изпънат до пръсване по шевовите, със старомодна кройка и гротескно малък за размерите му, той имаше вид на черноработник в почивния си ден.

Тогава, докато Пол остана неподвижен на мястото си, с разтуптяно сърце, този напълно чужд човек повдигна остриганата си глава и като сбръчка чело, все още дъвчещ със силните си пожълтели зъби, впери в него студените си враждебни очи. В един мъчителен момент Пол не можа да каже нищо. Хиляди пъти и по хиляда различни начина той си беше представял тази среща, бързото разпознаване, топлата прегръдка, позволените сълзи. О, в какви нежни тонове той мислено беше украсявал срещата с обичния баща от детството си. Макар и подготвен за промяната, настъпила с годините, в никоя от картините, които въображението му бе рисувало, не беше присъствало дори далечно подобие на това опустошително преобразяване.

С усилие той се овладя, пристъпи напред и протегна ръката си. Пръстите, които след моментно колебание посрещнаха неговите, бяха дебели и мазолести, твърди като рог, с разцепени жълтеникави нокти.

— Е, господине — възкликна Дън със сърдечна нотка, така пресилена и неестествена, и в разрез със сдържаната му необщителност до момента, че неприятно подразни слуха на Пол. — Надявам се, че добре се грижат за вас!

Мъжът до масата изви поглед към Дън. Не отговори, а продължи да дъвче, зает сякаш с мрачна съсредоточеност да извлече изцяло насладата от вкусната храна.

Дън спаси положението като се обърна към Смит.

— Погрижи ли се за всичко, Тед?

— Да, мистър Дън — отвърна Смит.

— Не си позволил на репортьорите да безпокоят много мистър Матри, нали?

— Не, господине, не съм... Връчих им копия от нашето предварително подготвено изявление.

— Добре.

Замълчаха. Секретарят взе шапката си от пода до краката си и се изправи.

— Е, добре! — каза Дън, като премести тежестта си върху другия си крак. — Вие двамата не сте се виждали от много време. Смити и аз не искаме да ви пречим. Утре ще надзърнем пак. Обадете се, ако се нуждаете от нещо.

Вълна от неподправен страх обля Пол. Би дал всичко, за да задържи другите двама, но не можеше. Виждаше, че и те нямаха търпение да си тръгнат.

Когато вратата се затвори зад тях, той остана замълчан за малко, после взе един стол и седна до масата. Чужденецът, този Рийс Матри, който му беше баща, все още ядеше, наведен над чинията си. С бързи движения на пръстите си помагаше да натика храната в устата си, като от време на време, сякаш през маска, му хвърляше погледи, изпълнени с някакво угодническо любопитство.

Мълчанието стана непоносимо за Пол. Отчаян, почти несвързано, бавно и с накъсани фрази, той започна:

— Не мога да кажа колко се радвам... да те видя отново... татко. За мен това означава толкова много. Разбира се, след всичките тези години... и за двама ни е много трудно. Смея да кажа, че и ти се чувстваш неловко като мен. А има толкова много да се каже, че не знам откъде да започна. Има също и хиляди неща да се направят. Първото е да си вземеш прилични дрехи. Когато привършиш обедата си... трябва да вземем такси и да обиколим магазините.

Забележките, които звучаха така неадекватно в ушите му, постепенно заглъхнаха в мълчание. Пол едновременно се сепна и изпита облекчение, когато баща му заговори:

— Имаш ли мангизи?

Макар и малко смразен от грубостта на въпроса, Пол охотно отвърна:

— Достатъчно, за да преживеем.

— Не можах и петаче да измъкна от този Дън — каза баща му и продължи сякаш мислеше гласно: — Ще получа пари. Ще ги накарам да ми платят за онова, което ми сториха!

Гласът му сам по себе си беше груб и дрезгав като рядко употребяван инструмент, но по-грозни от гласа му прозвучаха страшната непримиримост и тъмната ненавист, с които бе просмукан.

Пол усети как сърцето му сякаш замря.

— Имаш ли цигара?

— Съжалявам — поклати глава Пол. — Не пуша. Наскоро ги оставих.

Матри го разучи с поглед изпод масковидните си вежди, като че ли искаше да разбере дали говори истината. После неохотно измъкна пакетче цигари от същата марка, която употребяваше Дън. Избра си една, изведнъж се сниши, сякаш се криеше и запали. С цигара потулена в шепата си, пушеше бързо и скришно, като поглъщаше жадно дима. Наблюдавайки напрегнатото мрачно лице, Пол почти с ужас видя коравосърдечната му вкамененост. Устата му изпод дългата, сурова, зле обръсната горна устна беше твърда като кремък и затворена като капан. Изведнъж, без да продума, Матри угаси с два пръста цигарата си и напъха угарката в джоба на жилетката си.

— Колко е часът?

Пол погледна сребърния си часовник и почувства завистливия поглед на баща си. Почти едновременно Матри каза:

— Нямам часовник.

Пол бавно разхлаби закопчалката на часовника от жилетката си, и му го подаде заедно с верижката.

— Можеш да си послужиш с моя. Докато си купиш по-хубав.

Без дума на благодарност, Матри претегли на ръка часовника и верижката; после, с онова бързо крадливо движение, характерно за повечето му действия, ги пусна във вътрешния си джоб.

В този момент на вратата се почука и една камериерка влезе, за да разчисти масата.

Пол се изправи. Знаеше, че за това държане на баща му имаше извинение, но все пак усети как сърцето му мъчително се сви. Едва чуто каза:

— По-добре е да излезем сега... и да направим покупки.

— Добре — съгласи се Матри. — Искam хубави дрехи.

Излязоха навън под ласкавото пролетно слънце и взеха такси до Ленърд стрийт, където влязоха в магазина за конфекция на Дрон — един от най-големите в града. Ако Пол се беше надявал да му олекне някак от това разсейване, то той бе грубо разочарован. Следобедът напредваше и се превърна в мъчителен кошмар за него. Чудатия, немарлив вид на баща му караше хората да се вглеждат в тях. Грубото му държане на един от щандовете почти доведе до сълзи младата жена, която ги обслужваше. Ала по-лошо от всичко беше опърничавата

непреклонност, с която избираше най-неподходящи за него дрехи... Костюмът, който настояваше да вземе, беше от кариран плат, подходящ за много по-млад мъж; ризата беше от светла изкуствена коприна, връзката крещящо жълта, а обувката островърхи и кафяви. Баща му се въртя почти цял час в бижутерияния отдел, омагьосан от блясъка на витрините и Пол можа да го откъсне от там едва след като му купи голям пръстен.

Когато се върнаха в „Уиндзор“ в шест часа, Пол уморен и потиснат се отпусна на един стол във всекидневната. Матри отнесе пакетите, които ревниво бе носил, в спалнята си. Бави се там двайсетина минути. После се върна облечен от глава до пети с новите си дрехи, с часовника и верижката, с пръстена и с израз на навъсена суетност.

— Виждаш, нали! — възкликна той. — С мен все още не е свършено, въпреки онези там. Бих искал някоя от тези свини да ме види сега — по-специално Хикс. Трябва да излезем, да си направим едно угощение и след това да идем на театър.

— Току-що влязохме — каза бързо Пол. — Ще ни сервират вечерята тук.

Матри го изгледа, смръщвайки пергаментното си чело.

— Ще трябва да пийнем нещо.

— Да, разбира се — съгласи се Пол. — Какво предпочиташ?

— Уиски.

Матри се изтегна на кушетката и разгърна вечерния вестник, който бе накарал Пол да купи на връщане.

— Трябва да отида там. Направиха ми снимки. Ще ги накарам да ми плащат за всичко, което отпечатаат за мен.

Пол натисна звънеца и след малко се появи камериерката, която беше разчистила масата преди. Докато Пол даваше поръчката си за вечерята и за бутилка уиски, баща му, изтегнат на кушетката в новите си дрехи, фиксираше с поглед камериерката над ръба на вестника. Беше високо момиче с глуповато изражение на лицето и хлътнали бузи; това внимание от страна на човек толкова известен в очите на обществото, я накара да се изчерви и усмихне превзето.

— Тя знае кой съм аз — похвали се Матри, когато момичето излезе.

Вечерята пристигна, но Пол едва се докосна до нея. На свой ред Матри яде с вълчи апетит, без да произнесе и дума. Когато привърши, отпुши бутилката и си наля щедра порция уиски. Взе си чашата и бутилката и се премести на стола с висока облегалка до стената. Седна с изправена стойка, мълчаливо загледан пред себе си в нищото, с мрачна съсредоточеност във втренчения поглед, която плашеше. От време на време доливаше чашата си, а устните му потрепваха като че говореше на себе си. Изглеждаше, че напълно бе забравил за присъствието на Пол, а когато момичето влезе да смени покривката, за нейно разочарование, той не ѝ обърна никакво внимание.

Тишината продължаваше да тегне над Пол и той почти в паника впери поглед в гротескната фигура на баща си, потънал в мрачни мисли. Как би могъл този човек да бъде мъжът, който не бе пропуснал и седмица да не му донесе някоя играчка; който тъй благороден и елегантен го бе водил за ръка да пускат книжни лодки в езерото на парка; който с голямо старание му бе рисувал и изрязвал фигурки, а във всяко негово действие бе имало обич и грижовност. Какъв ужасяващ процес на огрубяване и оскотяване бе довел този човек до това състояние?

Искрица на съжаление се зароди и замъждука в гърдите на Пол, докато се опитваше да си представи смилещата всичко мизерия на тези петнайсет години — теснотата в килията, затворническите дрехи и долнокачествената храна, железните решетки, часовете в мрак и самота, постоянния надзор, вечния, съсипващ робски труд в пек и сняг, безрадостните дни и безкрайните нощи.

Ала тази искрица на съжаление сякаш веднага бе потушена от страшното физическо присъствие на баща му, изправен с втренчен поглед в стола си отсреща.

Изведнъж, с почти гальовно движение Матри извади часовника си. Дълго го гледа. После заговори:

— Девет часа. Те всички сега са на тъмно... върху хубавите си дървени нарове. Цял ден са били на кариерата, изпотени до червата, в дъжда. За вечеря е имало водниста супа... късмет е, ако докопаш късче хрущял в нея... и картофи... картофи, които имат вкус на сапун. Винаги тези картофи, сиви, пъпчести картофи... които вкисват вътрешностите ти. Всичко тъне в мрак... но те чуват в галерията... стъпките му, нагоре-надолу, надзирава ги през шпионките. Може би

Хикс е дежурен... веднага го усещат, ако е той. Всички са нащрек, когато на служба е надзирателят Хикс.

Някои от тях са си премазали пръстите в кариерата, други имат мехури по дланите или болки в гръбнака... всички са с ревматизъм, който е допълнение към адската влага. Ала това няма значение. Важното е какво мислят. Легнали на нарове, всички си мислят само едно — за отвън. Опитват се да си припомнят какво е било навън, отвъд високите стени. Мислят си за хубавия живот, който са живели, за мекото легло, пържолата за вечеря, другите неща. Старите каторжници чукат по стените, изчукват новините... кой е опитал камшика, кой пристига, кой ще излезе. Ала повечето от тях знаят, че никога няма да излязат. Вътре са до живот. Няма да се надяват... просто са погребани живи.

А може и да не се чувстват тъй уютно, може и да не са в малката си хубава килийка. Предположи, че са направили грешка, че нещо са стъпили накриво. Тогава ще ги търсиш в карцера, осем на шест фута^[1], долу в избата. Тъмно като в рог. Няма и пъпчиви картофи. Хляб и вода... сух хляб и вода. Дори няма място да се обърнеш... две стъпки и удриш главата си в бетона... Там в действителност започваш да мислиш и се питаш кой си... къде се намиращ и какво, по дяволите, си направил, че да се озовеш там. Също в карцера си обещаващ, че ако някога стените се пропукат и паднат, ще си го върнеш тъпкано... ще накараш някой да ти плати за всичко, което си изстрадал... Ще мразиш целия прокълнат свят... ще награбиш всичко за себе си... ако само стените се пропукат.

Е, бога ми, за мен те се пропукаха и отвориха. Сега можеш да се досетиш какво възнамерявам да правя.

Когато свърши монолога си, той се изправи и без да каже „лека нощ“, без дори да погледне към Пол, излезе от стаята. Тежките му стъпки прокълтяха по коридора към спалнята му. Настана тишина. Тогава Пол чу слабото жужене на звънец, последвано от шума на големи стъпки по коридора. Опитва се да се размърда, но не може да преодолее вцепенението си. Заслуша напрегнато, целият се превърна в слух, но леките стъпки не се върнаха.

От устните на Пол се откъсна неволен стон. Не посмя да отиде до другата врата, за да потвърди подозренията си. Ала по някаква подсъзнателна асоциация в ума му проблесна момента, когато днес

следобед, след като бяха излезли от магазина, всред тълпата, баща му се беше блъснал в него. Инстинктивно ръката на Пол отскочи към вътрешния му джоб. Всичко, което бе останало от парите, около петнайсет лири, бе изчезнало.

[1] Фут — мярка за дължина равна на 30,48 см. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

И на другия ден времето бе също тъй хубаво и в ясната утринна светлина перспективата изглеждаше по-малко тягостна. Противно на очакванията си, Пол спа добре и когато се събуди, бе готов да посрещне трудностите си с нова решимост.

Майка му трябваше да пристигне от Белфаст в единайсет часа. Докато се бръснеше и обличаше, хранеше надеждата, че тази допълнителна подкрепа ще подобри положението поне материално.

Най-сетне неизбежно беше затворът да не промени баща му — само естествените му чувства го бяха накарали да пренебрегне този факт. Ала времето, топлотата и семейната обич можеха да смекчат и преродят и най-коравото сърце.

Закуси сам в ресторанта. После се качи горе и по коридора отиде до другата спалня. Не без известно лошо предчувствие опита бравата на вратата. За негова изненада тя се отвори леко и той с облекчение влезе в стаята.

Матри все още спеше, проснат на леглото като мъртвец, заровил посивялата си глава под лакът, с измачкани в безредие завивки и възглавници, захвърлени на пода. Пронизан от ново съжаление, Пол се възря в скупчената фигура на баща си, толкова беззащитен в съня си. Реши да не го буди. Откъсна лист от хотелските бланки, които лежах на бюрото в ъгъла и написа:

Отивам да посрещна влака. Надявам се, че ще си готов, когато пристигнем.

Пол остави бележката си на видно място върху стола с нагънатите нови дрехи и излезе.

Почувствал се ободрен и укрепнал, той се запъти пеш към центъра. Пътят му вървеше успоредно с канала и Пол премина покрай живописна сцена с керван от баржи, които товареха на кея и малко увеселително корабче, готвещо се да отплава.

На гарата се разбра, че експресът закъснява, но двайсет и четири минути след времето по разписание, локомотивът, запъхтян, се зададе зад завоя. След момент влакът спря на главния перон. От най-предното купе слезе малка група — майка му, Ела и Иманюел Флеминг.

Пол видимо трепна — не беше очаквал да види пастора и дъщеря му. Наистина, те тъй дълго бяха отсъствали от мислите му, че той се почувства смутен и в доста неловко положение. Ала нямаше време за размишление, вече го бяха видели. Флеминг беше вдигнал ръка за поздрав, а Ела му махаше с малката си бяла кърпичка. След малко преминаха бариерата^[1]. Скупчиха се около него, като го поздравяваха ентусиазирано и говореха всички едновременно с безредие от разчленени фрази. Очите на майка му бяха влажни, а Ела не бързаше да издърпа от неговата, облечената си с ръкавица ръка, докато пасторът, застанал някак в заден план, му се усмихваше с разбиране и одобрение.

Запътиха се към трамвайната спирка. Флеминг и майка му тръгнаха напред, докато той, както изглежда се очакваше от него, ги следваше с Ела отзад. Руменина от вълнение бе оцветила восъчнобледото ѝ лице. Късата ѝ гладка коса бе измита с шампоан и неотдавна накъдрена. Тя носеше нов светло гълъбов костюм и спретната, малка сива шапка, изпод която блестяха очите ѝ. Хващайки го под ръка, тя веднага заговори със самоуверен тон:

— Е, трябва да ти кажа, Пол, че ти дължим едно унизително извинение. На колене трябва да паднем пред теб. И ще го направим, ако пожелаеш. Поне аз ще го направя. — Тя му хвърли бърз, свойски поглед. — Разбира се, ние нямахме представа с какво си се заел, иначе всичко би било по-различно. Мислехме, че ти просто рушиш блестящата си кариера и разстройваш за нищо живота си. А това бе възможно най-лошото за всички, които те обичат. Чувствахме, че ако ти бяхме помагали или насърчавали, това би направило нещата по-лоши. Пък и както ти казах, никога не допускахме... А то виж какво излезе, да, виж какво извърши ти, великолепно момче. Когато научих новината едва не припаднах, от радост искам да кажа. Бях в кухнята и приготвих какао, когато татко се върна от енорията и ми каза. Трябваше да полегна за малко, докато дойда на себе си. О, Пол, скъпи, трябва да ти кажа, че въобще не бях добре. Едва не се поболях от тревога по теб, заради очернянето ти и всичко друго. Ала не искам да

говоря за скромната си особа, макар че и аз страдах по свой мълчалив начин. Ти, Пол, ти си великата, забележителната личност. Ако би могъл само да прочетеш белфастките вестници, а сигурна съм, че и тук са били същите, би разбрал какво мислеха хората за теб. По цялата страна името ти беше в устата на всички. Естествено, никой не би желал евтини сензации и вулгарна популярност в такова време и аз наистина се зарадвах, че във влака не ни посрещнаха фотографии, макар че, трябва да ти кажа, ги очаквах. Харесва ли ти новия ми костюм, скъпи? Мисля, че е като за пролетта, но в по-пастелен тон и подходящ за случая. Както ти казах, триумфът е твой, Пол, и искам да му се наслаждаваш напълно. Естествено и молитвите трябва да са помогнали, и двамата го знаем. Не е минала нощ, без да се помоля за тебе на Всевишния.

Погледът ѝ стана по-топъл и — както винаги се случваше, когато заговореше за Бога — бялото на очите ѝ се обърна нагоре.

— Чудесно е Пол, че отново сме заедно и бъдещето ни отново е пред нас. Разбира се, при цялата ни радост от това, че пак сме заедно, не бива да забравяме баща ти. Бедния, бедния човек. Сърцето ми кърви за него. Трудно ни е да проумеем как е могло да бъде допуснато да се случи подобно нещо. Но аз предполагам, че някои неща ни се изпращат от Бога да ни изпитат и проверят, да пречистят и възвисят духа ни. Нетърпелива съм да се запозная с него и му поднеса съчувствието и тъгата си. Искам да те уверя, Пол, че ако мога по някакъв начин да му помогна с каквото и да е, трябва само да ми наредиш.

Тя млъкна с още един поглед извит към небето и те се присъединиха към другите в трамвая. Пол хапеше устната си, докато траеше този дълъг, фамилиарен монолог — толкова празен и плитък и тъй безпощадно разкриващ евтината ѝ и дребнава природа. А наистина ли беше той така дълбоко отдаден и привързан към нея, както тя му внушаваше? Удивляваше се как е могъл изобщо някога да бъде привлечен от нея — толкова огромна беше промяната, настъпила в него. Помисли си за Лена и сърцето му се сви.

Когато и четиримата се настаняха на горния етаж на трамвая, почувства, че трябваше да ги подготви и за промяната, настъпила в баща му. Пасторът, по-сдържан от обикновено, се беше загледал през прозореца, като че ли обсъждаше нещо на ум и леко се намръщи,

когато Ела продължи тирадата си. Изглежда, само той таеше у себе си някакви скрити съмнения. Ала двете жени очевидно бяха неподготвени, както и Пол бе бил. Негов дълг беше да ги предупреди. При все това Пол упорито мълчеше, докато трамваят тежко трополеше по релсите и с всяка минута ги приближаваше до хотела.

В повърхностния ентузиазъм на Ела, дори в нервното очакване на майка си, също пременена с най-хубавите си дрехи, той долавяше оттенък на майчинско кокетство, което по особен начин го разстройваше и отчуждаваше. Караше го да застане не на тяхна страна, а да се изправи редом с онзи затъпал и доведен до оскотяване човек, който ги очакваше в стаята си. Да, те сами трябваше да открият за себе си истината!

Когато слязоха пред „Уиндзор“ той ги поведе към хотела, без да каже дума. Качиха се горе. С устни присвити почти сатирично, той отвори вратата на всекидневната и ги въведе вътре.

Матри бе привършил със закуската си и пушеше цигара. По панталон и тиранти, с разкопчана риза и развързани за удобство връзки на обувката си, широко зейнали около ходилата му, той седеше зад масата отрупана с мръсни чинии. Лицето му, което той бавно изви, за да посрещне новодошлите, беше безизразно и по-непроницаемо от всякога. Наблюдавайки ги, той поднесе чашата с кафе към устата си. Набръчканото му гърло на черноработник се движеше нагоре-надолу, докато отпиваше глътките утайка на дъното. После остави чашата си на масата и се обърна към Пол, като към единственото лице, което познаваше и търпеше.

— Какво искат тези?

Запитан по този начин, Пол потърси отговор, който не би предизвикал избухване от страна на баща му.

— Знаеш татко... дошли са, за да са с теб.

— Аз обаче не искам да съм с тях. Ти поне направи нещо. Те не си мръднаха и пръста. Оставиха ме да гния с години. А сега, след като излязох, пожелаха да допълзят и ми оближат обувката, за да видят какво могат да докопат от мен.

Пасторът пристъпи напред. Беше бледен, но изглеждаше по-малко разстроен от другите за този прием — може би защото го бе очаквал, както Пол подозираше. С тих, убедителен глас той каза:

— Имаш всички основания да ни кориш. Ние можем да разчитаме само на великодушието ти да ни простиш.

Матри впи заплашителен поглед във Флеминг.

— Не си се променил... Добре те помня. Не ми трябва твоите деликатни лигавщини. Толкова дълго ги търпях в доброто старо време. Опрощение! — Напуканите му устни се изтеглиха назад и откриха зъбите му. — Имаше там един надзирател на име Хикс. Един ден бяхме на кариерата. Беше през първия ми месец. Още бях новак в работата и тя ме убиваше, ала Хикс беше до мен — да ме подкарва. Потта течеше в очите ми. Едва виждах. Без да искам кирката ми отскочи от гранита и се заби в ботуша му. Дори не го одраска! Е, той прости ли ми? Закле се, че съм се опитал да го убия. Наклепа ме пред директора, но и това не го задоволи. Риташе ме, заяждаше се с мен, плюеше в канчето ми, вкарваше ме в карцера за щяло и нещяло, надзираваше всяко мое движение; направи живота ми ад цели петнайсет години. А ти ми говориш за опрощение.

— Знам какво си изстрадал — каза неуверено Флеминг. — Страдал си ужасно. Това е още по-голямо основание да ти помогнем да се възстановиш, да намериш покой в пазвата на собственото си семейство.

— Имам други идеи! — По лицето на Матри се изписа същата упоритост, която бе изразявало, докато си бе избирал нови дрехи. — Моята песен все още не е изпята! Възнамерявам да се наслаждавам на живота си.

— Как?

— Почакай и ще видиш, блеещ лицемер. Те се позабавляваха добре с мен. Сега е мой ред.

Срязан по този начин, Флеминг безпомощно погледна към майката на Пол, която с полуотворена уста ужасена се взираше в Матри. Досега не беше продумала ни дума. Всъщност бе загубила способността си да говори. Но сега, подтикната от непознато чувство, може би отглас от далечното минало, тя протегна ръце с жален и треперещ глас:

— Рийс... нека се опитаме да започнем отново.

Неговият поглед я отблъсна, преди да е пристъпила към него.

— Такива да ги нямаме! — удари с юмрук по масата той. — Между нас всичко е свършено! Искam някоя по-млада, с повече кръв.

Погледът му се плъзна към Ела, която засрамена се изчерви, после пак се върна към жена му с устни изопнати от жестока язвителност.

— Във всеки случай ти винаги подсмърчаше и скимтеше подире ми, хленчеше ми да ходим на църква, докато едничкото, което исках, беше да ме оставиш да пия една бира с приятели. Не бих се и доближил до тебе сега, дори и да беше последната останала жива жена на света.

Тя се отпусна на ръба на един стол, унижена до дъното на душата си, с наведена глава и сълзи струящи от очите ѝ. Ела се втурна, коленичи до нея и започна съчувствено да циври.

Мистър Флеминг остана смълчан, с поглед впит в килима.

Пол погледна превитата фигура на майка си. Не се приближи до нея — сякаш отново надделя съчувствието към баща му.

Матри остана известно време неподвижен на масата, със смръщено чело и сведен поглед, сякаш по някакъв начин се беше оттеглил в себе си. Ала сега тежко се изправи на крака и отиде до вратата. Преди да излезе, огледа всички с воднистите си очи.

— Осем удара с камшик — измърмори той. — Осем удара и ще се скъсате от рев. С това ме гощавах.

Вратата се затръшна зад него и не остави друг звук, освен хълцания и приглушено ридание.

Флеминг отиде до прозореца и мрачно загледа навън.

— О, боже, боже — простена майка му, — по-добре да бяхме мъртви.

Ела проплака изплашена:

— Не разбирам, нищо не разбирам. Мислех, че всичко ще бъде хубаво, както писаха във вестниците. Искам да си ида у дома.

През плач, майка му промълви:

— Не би трябвало да идваме изобщо. Нека си тръгнем веднага.

Пастор Флеминг, застанал до прозореца, бавно се изви към тях.

— Не — каза той с развълнуван глас, но сдържано. — Трябва да останем за разследването. Веднъж го изоставихме. Не можем да го направим пак! Може и да не е твърде късно. Ако се уповаваме и молим, все още има надежда да го спасим.

[1] При изходите на английските железопътни гари има бариери, на които се проверяват билетите на пристигащите пътници. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

В десет часа в понеделник, дваисет и пети март, в топлата и влажна сутрин съдът на графството Уъртли бе претъпкан до задушаване. Публиката преливаше и отвън, на улицата. С възбудени лица наблюдателите се бяха притиснали един в друг и изпълнили галерията, скамейките и стъпалата между скамейките, ред по ред до края на залата. Еднакво препълнена беше и съдебната зала отдолу. Цяла армия репортери вече усърдно се бяха заловили за писалките и бележниците си. Привилегирована част от публиката, състояща се от видни граждани на Уъртли и личности от национална величина, бе настанена на запазени места най-отпред в галерията за публиката. Измежду тях бяха лорд Омен и сър Матю Спрот. Главният държавен адвокат заедно със съветника си и други висши държавни сановници седяха вляво от съда, а отсреща се виждаха тъжителят мистър Найджъл Греъм, старши адвокат^[1], и неговите помощници.

Пол, майка му, Ела, пастор Флеминг, Дън, Мак-Ивой и няколко техни приятели седяха на първия ред на галерията за публиката. Редом с адвоката си — противно на желанието на съветниците му — бе седнал така, че да вижда и да бъде видян от всички, бившият затворник прекарал петнайсет години в Стоунхийт — Рийс Матри. Хапейки устната си, той с мрачна замисленост оглеждаше залата.

Изведнъж разговорите секнаха, прекъснати от глас, който извика високо: „Тишина в залата!“. Когато се възцари гробно мълчание, една врата се отвори. Всички станаха на крака при появата на съдията Фрейм, последван от един от апелативните съдии, тържествени и внушителни, с развяващи се подире им тоги. Тишината стана още по-дълбока, докато те заемаха местата си на подиума. След тях всички шумно седнаха отново на местата си. Момент по-късно се чу глас: „Представям за разглеждане случая Рийс Матри“.

Притиснат и напрегнат на мястото си, Пол си пое дълбоко дъх. Ден след ден, поставил на изпитание нервите си, той бе следвал педантично грижливата подготовка на случая от Найджъл Греъм. Едва можеше да повярва, че най-сетне разследването бе започнало.

Почувства, че очите му се замъглиха, когато Греъм се изправи. Висок, строен и съвършено владеещ се, хванал с една ръка ревера на тогата си в традиционната поза, младият адвокат се обърна към съда. Тонът и маниерът на речта му бяха съвсем неформални, напълно лишени от риторика, почти в разговорен стил.

— Милорд — обърна се той към председателя на съда, — на 15 декември 1921 година и през следващите дни, тъжителят Рийс Матри бе съден в съда на графството Уъртли по обвинение, че на осмия ден от септември 1921 година в град Уъртли е убил Мона Спърлинг. Тъжителят ви не се призна за виновен и процесът продължи пред жури, председателствано от съдията мистър Омен. На 23 декември 1921 година Матри бе осъден на смърт. Впоследствие смъртната присъда произнесена над вашия тъжител, беше смекчена от министъра на вътрешните работи с присъда за доживотен затвор, по силата на която тъжителят бе преместен в затвора на Негово Величество в Стоунхийт, където бе държан в продължение на петнайсет години.

Министърът на вътрешните работи, упражнявайки кралски прерогатив, назначи този съд да разследва пълно материята, по която тъжителят е бил осъден и предвид свързания с това обществен интерес, нареди процесът да е публичен. Аз се явявам от името на тъжителя и ще покажа, че той е невинен по обвинението, съдържащо се в указания обвинителен акт; че присъдата му следователно е погрешна, несправедлива и представлява груба съдебна грешка.

Пол наблюдаваше изпод вежди тримата блюстителите на реда, които седяха толкова близо до него, че ако се наведеше встрани, можеше да докосне всеки от тях до рамото. Профилът на полицейския началник Дейл изразяваше пълна невъзмутимост. Изражението на Омен беше високомерно разсеяно. Спрот, протегнал напред крака, се беше позачервил, но погледът му беше твърд и решително безразличен. Пол отмести очи към самотната, тромава фигура на баща си, изстрадащ отново изпитанието на един публичен процес, и изведнъж сърцето му затупа лудо, със задушаваща енергия. Макар и късно, най-сетне щеше да има реабилитация за този човек. Бързо, за да не загуби самообладание, той отмести погледа си.

Греъм, след като завърши предварителното си изложение, бе замълчал и за момент си позволи да погледне изпитателно към съда. След това със същия овладян маниер започна пледоарията си:

— Милорди, до преди дванадесет месеца случаят Рийс Матри лежеше заровен в прашните архиви на Министерството на вътрешните работи. Този случай е бил забравен за цели петнайсет години; осъденият убиец е излежавал доживотната си или по-точно смъртната си присъда в затвора на Негово Величество; всичко е било наред за обществото.

Тогава по чиста случайност синът на този осъден убиец, от когото са били укрити всички факти на престъплението, открил ненадейно позора, ужасното петно лепнато върху баща му. Този позор и това петно в известна степен се наследявали и от него. При все това, победен от фактите, той вярвал в силата на закона и ужасен приел срамната даденост, че родителят му е убиец. Все пак тласкан от синовна обич и преданост, той бил принуден — почти против волята си — да разкрие ужасните обстоятелства довели баща му до това тежко престъпление. Започнал упорито и решително; в течение на месеци на страдание и най-жестоко противопоставяне, разкрил стъпка по стъпка цялостните факти по този забравен случай. Милорди, поради тези усилия и резултатите постигнати с тях, ние сме се събрали тук, в този съд, днес.

Встъпителните думи на Греъм и спокойната тържественост, с която бяха произнесени, произведоха сензационен ефект върху публиката. Пол, приковал очи в пода, потрепери вътрешно, когато след полагащата се пауза, Греъм поднови изложението си и като поглеждаше от време на време в книжката пред себе си, продължи да определя и анализира фактите по арестуването, процеса и осъждането на Рийс Матри през 1921 година. Макар и запознат с тези отдавнашни събития, Пол не можа да удържи прилива на парещи чувства, докато Греъм спокойно подхвана и точка по точка в безпогрешна последователност изложи в подробности косвените доказателства, които бяха оплели в мрежата си баща му.

Брилянтната, умело построена реч трая почти три часа с едно прекъсване за обяд. В края на тази реч, преди да бе отзвучал несъмненият ѝ ефект, Греъм спокойно и методично, без да прояви признаци на умора, се поклони към съда и обяви, че желае да призове свидетелите си.

— Милорди — каза той, — предлагам на първо място да призова самия тъжител. На процеса, поради безпрецедентната атака отправена

към личността му от кралския прокурор, на Рийс Матри не е била дадена пълната възможност да се защити. Сега той ще даде показания отричащи всякаква връзка с престъплението и ще отговори на всички въпроси, отнасящи се до обвинението.

Държавният адвокат веднага се изправи на крака и протестира. През цялото време, докато Греъм бе говорил, той бе седял на мястото си раздразнен, но безпомощен. Сега възкликна:

— Милорди, аз желая, не, горя от желание да подпомогна законното разследване в този случай. Не бива обаче да се правят опити да се гледа делото отново. Енергично се противопоставям на това да се разреши на обвиняемия да дава показания отново.

Вълна на възбудено оживление премина по залата. Пол видя, че баща му се изправи в стола си и обърна напрегнатото си лице към Греъм. Тяхна Светлост съдиите бяха приближили главите си. Съветваха се. След малко господин съдията Фрейм обяви решението им:

— Съдът е заинтересуван да разследва всяко *ново* доказателство, което може да има отношение към предишната присъда. Не е необходимо и е нежелателно да изслушваме лично обвиняемия. Показанията му при предишния процес са пред нас и ние подробно сме ги разучили. Правдоподобността им вече е била определена от съдебно жури. Това, което трябва да направим, не е една субективна преоценка на достоверността им, а да решим до каква степен тя може да бъде преоценена при новите доказателства. Ако съществуват такива. Вашата задача, мистър Греъм, е да ни изложите новите доказателства.

Матри, наведен напред, беше изслушал думите на Негова Светлост с нарастваща възбуда. И сега всред оживлението, което настъпи, изведнъж се изправи на крака с непохватната си фигура, смешно облечен, целият разтреперан. За ужас на Пол, той размаха вестника си към съда и изрева с дрезгав глас:

— Това е несправедливо! Аз трябва да имам думата! Имам да кажа много неща. Искam всички вие да ги чуете. Как ме смазаха. Как ме държаха в дранголника петнайсет години! — Гласът му се повиши до краен предел. — Не можете да ми запушите устата сега, както го сториха преди!

Размахвайки диво ръце, Матри най-сетне бе укротен на стола си от Греъм и няколко помощници. Известно време в залата царуваха

възбуда и врява, последвани от вцепенение и парализа, после от гробна тишина.

Досега вгълбен в себе си, Пол изведнъж осъзна, че до него майка му и Ела плачеха. По-нататък Дън и Мак-Ивой си разменяха тревожни погледи. Спрот и Дейл, показвайки за пръв път някаква емоция, изглеждаха мрачно доволни.

Тогава с голяма тежест в маниера господин съдията Фрейм се обърна намръщен към Матри:

— Готови сме да бъдем много снизходителни. Ала трябва да посъветвам тъжителя, че подобно държане не би могло да спечели благоразположението на съда по неговия случай. Нещо повече, длъжен съм да го предупредя, че ако това се повтори, ще бъде държан отговорен за неуважение към съда.

Греъм, завърнал се на мястото си, бързо и ловко се намеси:

— Милорд, от името на тъжителя предлагам на съда искрените си извинения за това достойно за съжаление, но може би разбираемо избухване. А сега, с позволението на Ваша Светлост, ще призова моя пръв свидетел, изтъкнатия експерт от Министерството на вътрешните работи, сър Малкъм Герисън.

Държавният адвокат пак скочи пъргаво на крака.

— Милорди, отново възразявам. Недопустима е по-нататъшна експертиза, освен ако за нея не възникне необходимост, породена от нови факти.

Съдията Фрейм кимна с глава в знак на съгласие.

— На какво основание, мистър Греъм, желаете да изнесете пред нас показанията на сър Малкъм Герисън?

— Милорд — отвърна Греъм, — както знаете, сър Малкъм е нашият най-изтъкнат криминалист. Той е описал уврежданията и раните нанесени на убитата жена. На времето той е видял снимките, направени на трупа, видял е и бръснача, приет от обвинението за смъртоносното оръжие. Сър Малкъм определено е на мнение, че този инструмент няма абсолютно нищо общо с престъплението.

Господин съдията Фрейм направи гримаса и се консултира с колегата си. След малко обърна навъсения си поглед към Греъм.

— Мистър Греъм, отново погрешно разбирате вашите функции. Ние не сме тук, за да разглеждаме делото отново, в който случай мненията на вещите лица биха имали пряка връзка с процеса. Събрали

сме се да изслушаме и преценим всички нови доказателства, които сега бихте могъл да представите и които биха могли да повлияят на предишното заключение на съда. Не съществува случай в света, при който защитата да не може да осигури ново експертно заключение, дори години след осъждането, но това не е ново доказателство, то е просто ново предположение.

Пол усети, че го обля гореща вълна на възмущение, после почувства хлад. Нима на всяка крачка щяха да срещат спънки? Ала Найджъл Грeъм само наклони глава, приемайки решението на съда със съвършено равнодушие.

— Милорди, схващам, че вашето намерение е да ограничите колкото е възможно броя на свидетелите. По тази причина ще призова само петима, на което евентуално не можете да възразите. Досежно въпросът, който повдигнахте за онези, които са видели трупа, ще си спомните, милорди, от разучаването, което сте направили по случая, че доктор Тюк — лекарят, който пръв е видял трупа на убитата жена непосредствено след настъпването на смъртта — не е бил призован да свидетелства на процеса. Милорди, в целия ви опит не бихте могли да назовете и един случай, при който лекарят, пръв огледал трупа, да не е поканен да свидетелства. Защо в този случай такъв основен и важен свидетел е бил пренебрегнат? Доктор Тюк сега е покойник, но вдовицата му е тук днес, за да отговори на този много съществен въпрос.

През съдебната зала премина оживен ромон, когато извикаха името на мисис Тюк. След малко тя зае мястото си в свидетелската лежа — възрастна жена, облечена в черно, на чието обикновено, набръчкано лице бяха изписани почтеност и честност. Тя положи клетвата, после се изви към Грeъм, който с непринуден тон започна разпита си:

— Вие сте вдовицата на доктор Тюк, който почина през 1933 година и няколко години преди смъртта си практикуваше в района Елдън на Уъртли?

— Това е така, сър.

— Знаете ли, че съпругът ви беше повикан в дома на мис Спърлинг в нощта на убийството?

— Знам.

— Каза ли ви той нещо свързано с това?

— О, да. То беше такова ужасно събитие, че много пъти сме говорили за него.

— Изрази ли съпругът ви по някакъв повод изненада, че на процеса не са го призовали за свидетел?

— Изрази наистина. Казваше, че това било много съществено. Казваше, че... — Тя млъкна, отправяйки боязлив поглед към съда.

— Не се страхувайте, мисис Тюк. Целта на този съд е да се сдобие с вашите показания, не да ги потисне. Какво казваше той?

— Казваше, че съдебните власти не считат мнението му за съществено.

Вълна от оживен интерес премина отново през залата и за пръв път вниманието на публиката се насочи към сър Матю Спрот. Макар и много добре да беше запознат с фактите, Пол също се почувства завладян от надигналата се възбуда.

— Разкажете ни, мисис Тюк — продължи Греъм, — със свои думи възгледите на съпруга ви по въпроса, който той многократно е споделял с вас.

Свидетелката не отговори веднага. Отпи вода от чашата пред нея.

— Е, добре, сър — започна тя. — Доктор Тюк винаги мислеше, че убийството не би могло да бъде извършено с бръснач. По негово мнение, инструментът е бил твърде различен — островърх и проникващ, по-скоро хирургически скалпел, отколкото нещо друго.

— Как той е стигнал до това заключение?

— След внимателно изследване на уврежданията по трупа. Както знаете, сър, той намери дълбока проникваща рана в дясната страна на шията, после обширен разрез достигащ до лявото ухо.

— И тъй, заключението му беше, че първо, островърхо и с тънко острие оръжие е било забито дълбоко в големите съдове на шията, преди вторично нанесената дълбока порезна рана?

— Да, сър.

— И че един бръснач със своя закръглен, тъп край не би могъл да постигне такъв резултат?

— Точно това казваше той, сър. Вярваше също така, че нападението е извършено от някой много силен физически и в разярено състояние индивид. Нещо повече, разположението на раните и начинът, по който кръвта е плиснала върху килима близо до трупа, го

караха да вярва, че ножът е бил държан от човек, който си служи с лявата ръка.

— Човек, който си служи с *лявата ръка* — повтори Греъм с особено натъртване, вперил малко строг поглед в свидетелката. — Спомнете си това ясно и определено, така ли?

— Напълно ясно и определено! — Устните на вдовицата леко потрепнаха. Тя продължи със затрогващо достойнство. — За мен доктор Тюк беше добър съпруг, сър. Аз уважавам паметта му. Мислите ли, че бих му приписала думи, за които знам, че са неверни?

— Нито за момент. Само исках да направя вашата добросъвестност неоспорима и очевидна за целия съд.

Изглежда, усетил предизвикателство в тези думи и в моментния поглед, отправен му от Греъм, държавният адвокат каза малко сопнато:

— Не разбирам с каква цел тази свидетелка беше разпитана толкова подробно. Засега нямам въпроси.

— В такъв случай това е всичко, мисис Тюк. Много сме ви задължени. А сега моля да се яви следващият свидетел.

По даден от мистър Греъм знак старата дама слезе от свидетелската ложа и извикаха името на професор Валентайн.

Лицето, което сега пристъпи напред, беше нисичък и натрапчиво услужлив на вид мъж на около петдесет, облечен професионално в пооръфан редингот със сатенени ревери, висока бяла яка и черна връзка. Имаше нездрав вид и над високото му чело се издигаше кичур дълга черна коса, която падаше назад към раменете и му придаваше вид на второразреден импресарио. След като положи клетвата, той зае поза с едната ръка на хълбока и другата на облегалката пред себе си, готов, както изглеждаше, за всяка евентуалност.

— Мистър Валентайн — започна благо Греъм, — вие, както разбирам, имате известни познания по почерците.

— Аз съм професор по графология — заяви с достойнство Валентайн. — Притежавам съответната диплома. И мисля, тоест мога да кажа, че репутацията ми на експерт е всеобщо известна.

— Превъзходно. Всъщност на процеса вие свидетелствахте, че бележката, намерена в апартамента на убитата жена, с която е била уговорена срещата, е била написана от Рийс Матри?

— Да, сър... специално бях поканен от обвинението.

— По това време вие схващате тежестта и важността на вашето мнение и бяхте съвършено сигурен, предполагам, че то е било правилно и вярно?

— Без съмнение правилно, сър. Имам голям опит и съм удостоверявал валидността на частни и държавни документи в ред случаи от първостепенна важност.

— Тогава бихте ли ни казали, мистър... простете, професор Валентайн, как стигнахте до такова съвсем категорично заключение?

— Чрез употреба на увеличително стъкло, сър. Сравних увеличени снимки на текста на въпросния документ с образец от почерка на обвиняемия от пощенската картичка, за която той призна, че е написана от него. Така, благодарение на подготовката и опита си, можах да стигна до недвусмисленото заключение, че бележката също е била написана от Матри, макар и с преправен почерк.

— Преправен по какъв начин?

— По простия и често прилаган начин да се държи писалката с лявата ръка.

— Аха! Значи бележката, с която е била уговорена срещата, беше написана с лявата ръка?

— Извън всяко съмнение, сър. И то, от обвиняемия Матри.

— От Матри — съгласи се с усмивка Греъм. — Такава твърда убеденост естествено придава и самоувереност. Аз не съм специалист по въпроса, професоре, за да вникна в тайните на вашето изкуство. Въпреки това, според мнението на най-големите авторитети в тази област, на доказателства от този вид, основани само на лично мнение и на теорията, невинаги може да се разчита безрезервно. Може би сте чули за случая Адолф Бек?

Професорът не отговори, но лицето му придоби високомерно изражение.

— В този случай, професоре, един експерт графолог с призната репутация заяви под клетва, че известни писма са били написани от един човек на име Адолф Бек, който по силата на това доказателство бе осъден на пет години затвор. В края на тези пет години, които той излежа изцяло, беше доказано безспорно, че не той е писал писмата и е напълно невинен. Експертът графолог е направил чудовищна, непростима грешка, захвърлила за пет години един невинен човек в затвора.

Ядосан, Валентайн тръсна назад косата си.

— Аз нямам нищо общо със случая Бек.

— Разбира се, че не, професоре. Вашият случай беше Рийс Матри и това е, което непосредствено ни засяга. Сега според вашето мнение има три отделни и ясно разграничени пункта. Първо: бележката е написана с лява ръка. Второ: почеркът е бил преправен. И трето: бележката е била написана от Матри. Бихте ли ни казали кои от тези находки основавате на факти и кои върху лични умозаклучения?

Професорът сега изглеждаше доста смутен, но отговори с известно раздражение:

— И най-неопитния новак, сър, може да разбере от наклона и разположението на буквите, че въпросната бележка е писана с преправен почерк и с лява ръка. Що се отнася до третата точка, тук се изисква техническа квалификация от по-висок разред... бих могъл да употребя дори думата „интуиция“... един вид шесто чувство, което помага на експерта да разпознае даден специфичен почерк измежду стотици други.

— Благодаря ви, професоре — каза спокойно Греъм. — Точно това исках да узная. Нека обобщим. И така, с всичките си сетива вие се убеждавате, че бележката е написана с преправен почерк и с лява ръка. С шестото си чувство обаче, с вашата интуиция, твърдите, че е била написана от Матри. Това е всичко.

Професорът, сега по-разрошен и по-високомерен отпреди, отвори уста сякаш искаше да каже нещо, ала изглежда отсъди, че е по-разумно да го премълчи и се оттегли.

Мистър Греъм се обърна към съда:

— Милорди, с ваше позволение ще призова съдебния лекар доктор Добсън.

Отново държавният адвокат, въпреки туловището си, пъргаво скочи на крака.

— Милорди, трябва енергично да възразя. Вие сте съгласни, че ние не сме тук, за да гледаме делото отново. Съдебният лекар беше подробно изслушан на оригиналния процес. Недопустимо е да повтаря показанията си.

— Освен ако — намеси се спокойно Греъм, — както заявихте вие, тази необходимост не произтича от нови факти.

Последва напрегнат момент, мълчалив сблъсък на волите, нарушен от гласа на съдията Фрейм.

— Вие желаете да призовете съдебния лекар именно на това основание?

— Ако Ваша Светлост не възразява.

Съдията кимна в знак на съгласие и един тъмнокос мъж с атлетична фигура, пъргава походка, с приятно мъжествено лице, облечен в морскосин костюм, прекоси залата. Със спокойствието на човек, често заставал на това място, той се качи в свидетелската ложа.

— Доктор Добсън — започна Греъм с подкупващ маниер, — вие чухте теорията на доктор Тюк, изложена от вдовицата му кратко, но много ясно пред съда, досежно уврежданията на убитата жена. Какво е мнението ви за тази теория?

— Глупости.

Думата не беше произнесена с презрение, а с обезоръжаваща усмивка и предизвика весело оживление в залата. Макар че веднага се овладя, Матри изскърца със зъби и изглежда свирепо и двамата.

— Глупости ли, докторе? Не е ли силна думата?

— Попитахте ме за мнението ми. Казах ви го.

Пол притаи дъх. Усъмни се дали беше разумно да се призове съдебният лекар и се страхуваше, че Греъм ще се провали с този самоуверен и непоколебим свидетел. Ала спокоен и невъзмутим, младият адвокат продължи:

— Може би сте противник на теориите въобще?

— Когато намеря жена с прерязано гърло и глава почти отделена от тялото, не изпитвам особена нужда от теоретични спекулации.

— Разбирам. Вие веднага заключихте, че смъртоносното оръжие е очевидно едно — бръснач.

— Нито веднъж не съм споменал думата „бръснач“.

— Но обвинението в обвинителния си акт изрично изтъква като действително фатален инструмент бръснача.

— Това не е моята област.

— Тогава да се върнем към вашата област. Да оставим настрана теоретизирането. Какво беше вашето заключение, ако имате такова, по отношение на оръжието?

— Че раните са нанесени с изключително остър инструмент.

Оправдано, но по погрешни мотиви, докторът започваше да се нервира.

Греъм благо му се усмихна.

— И така, както доктор Тюк е твърдял, убиецът би могъл да употреби тънко остро оръжие, например скалпел.

Раздразнение и честност открито се сблъскаха по лицето на Добсън.

— Да — каза той накрая, — предполагам би могъл. Стига да е имал известни познания по анатомия.

— Известни познания по анатомия — повтори Греъм, придавайки на фразата вълнуващо значение, въпреки спокойния си тон. — Благодаря ви, докторе... много ви благодаря. А сега... вие извършихте аутопсията на убитата жена, нали?

— Естествено.

— Вие открихте, че е била бременна?

— Посочих този факт в доклада си.

— Уточнихте ли срока на бременността?

— Разбира се — разгореци се малко съдебният лекар. — Да не би да искате да кажете, че съм изпълнил задълженията си небрежно и безотговорно?

— Далеч съм от подобна мисъл, докторе. Каквито и различия да имаме по въпроса за метафизиката, аз съм убеден във вашата абсолютна почтеност. От колко време беше бременна убитата жена?

— Три месеца.

— Сигурен ли сте?

— Така сигурен, както че стоя в тази ложка. Докладвах, че тя е била бременна от три месеца... може би ден, два повече.

— И вашият доклад беше изпратен на обвинителя?

— Разбира се.

— Благодаря ви, докторе. Това е всичко.

С приятна усмивка Греъм отпрати Добсън, после се обърна към съда.

— Милорди, с ваше позволение ще извикам четвъртия си свидетел.

Появи се мършав дребен мъж, с тясно лице, плешив и преждевременно остарял, облечен в кариран костюм, твърде голям за съсухрената му фигура.

— Как се казвате?
— Хари Рока.
— Настоящо занятие?
— Коняр... в хиподрума Нотингам.
— Преди петнайсет години вие разкрихте пред полицията фалшивото алиби, което Матри се беше опитал да си уреди.

— Да.
— Познавахте ли Матри добре?
— Срецахме се тук-таме с него.
— Къде се запознахте?
— В Шърууд Пуул... през януари 1921 година.
— А по-късно го запознахте с Мона Спърлинг?
— Така беше, сър.
— Можете ли да си спомните кога точно стана това запознаване?
— Много добре си спомням. Беше в деня на големия конен хендикап^[2] през юли в Кетърик. Спомням си го много ясно, защото бях заложил пет лири на победителя... Уорминстър.

— Казвате юлския хендикап?
— Да, сър. Проведе се на четиринайсети юли.
— Споменахте ли точната дата на следователя?
С наведена глава, Рока помълча за малко.
— Не си спомням.
— Опитайте се да освежите паметта си.
— Не — Рока упорито поклати глава, — не си спомням. Те не се интересуваха много... види се не мислеха, че е важно.

— Разбирам. Не е било важно да се докаже, че най-зловещото внушение, най-осъдителната брънка от всички показания срещу Матри е била от гледна точка на времето една абсолютна невъзможност. Достатъчно. Благодаря ви.

Докато Рока се запъти към мястото си в залата, Греъм отправи благ поглед към съда.

— Милорди, моята следваща свидетелка е Луиза Бърт.

Тя влезе наперено, само с лека сянка на безпокойство в ъгълчетата на очите си, с онази превзета самоувереност, която Пол така добре познаваше. Тя не видя Пол, нито пък погледна към Матри, който от момента на влизането ѝ впери в нея поглед, искрящ от омраза.

След като положи клетва, Грeъм се обърна към нея със своя най-учтив подход:

— Вие сте Луиза Бърт, нали?

— Да, сър. Поне бях. — Тя стана предпазлива. — Както вероятно знаете, съвсем неотдавна се омъжих.

— Нашите поздравления! Много сме ви задължени за появата ви тук, особено в такова време.

— Трябва да кажа, че за нас беше изненада, когато ни свалиха от кораба. Ама аз с най-голямо желание се подчиних, сър.

— Благодаря ви. Мога да ви уверя, че не сте била призована тук без съответната причина. Разбирате, сигурен съм в това, че показанията, които дадохте на процеса преди петнайсет години, бяха от изключителна важност и всъщност може би решаващи за осъждането на обвиняемия.

— Направих всичко, каквото можах, сър — отвърна скромно Бърт. — Повече от това не мога да кажа.

— Да си дойдем на думата сега. Нощта на убийството е била вярвам, тъмна и дъждовна.

— Да, сър. Спомням си я като че ли беше вчера.

— И беглецът, който изскочи от номер петдесет и две на Ашоу Теръс, тичаше много бързо?

— Наистина много бързо, сър.

— Толкова бързо, че профуча край вас за секунда.

— Предполагам, че за толкова, сър. — Бърт говореше замислена.

— И все пак добихте една много ясна и пълна представа за този човек. Носел, казахте вие, бежова мушама, карирано кепе и кафяви ботуши. Обяснете ни сега как можахте за миг и в тъмнината да го видите и опишете така подробно, и така пълно?

— Е, видите ли, сър — отвърна Бърт самоуверено, — той пробяга под уличната лампа. И тя го освети напълно.

— Часът беше осем без двајсет?

— Точно така, сър. Тръгнах от пералнята с моя приятел в седем и половина, а до номер 52 е по-малко от десет минути път.

— Така че сте абсолютно сигурна за времето?

— Мога да се закълна, сър. Всъщност вече се заклев.

— В такъв случай, как сте могла да огледате толкова добре беглеца под уличната лампа? В района Елдън по заповед на общината в

сила от 1921 година, уличното осветление не се пали преди осем часа вечерта.

За пръв път Луиза Бърт видимо се смути и крадешком потърси с поглед Дейл, който умишлено бе отместил погледа си от свидетелската лежа.

— Изглежда лампата е светела, сър — настоя най-сетне свидетелката. — Видях го за миг, но образът му просто се запечата в мозъка ми.

— Тогава защо този запечатан образ обективно и съществено се различава от последното ви показание, подписано от вас след повторен разпит в полицейския участък?

Бърт провеси глава унило и не каза нищо.

— Би ли могло да е заради това, че сте получила известен тласък и насочване от следствените органи?

— Възраждавам, милорди — буйно скочи на крака държавният адвокат, — на подобни недопустими и непростими намеци.

— Е, тогава да оставим това — съгласи се разумно Греъм. — Ако не греша, вие казахте, че бягащият мъж е бил гладко избръснат, нали?

— Да — отвърна след известно забавяне Бърт.

— Вие направихте това изявление веднага и без колебание. Публикувах го в пресата и то не би могло да бъде оттеглено назад, освен ако от вас не се снесе всякакво доверие. — Греъм направи пауза. — Така или иначе, човекът, който идентифицирахте в Ливърпул като беглеца, тоест Матри, беше с мустаци, каквито е носил през предшестващите шест години.

— Не мога да си го обясня — унило отвърна Бърт. — Като размислих, изглеждаше, че е имал мустаци. Казах ви, че направих всичко каквото можах.

— Разбира се, че сте го направила — каза утешително Греъм. — Това става все по-очевидно. Ех, ще оставим настрана онези дреболии като незапалената улична лампа, мустаци, промененото описание на облеклото и ще преминем на нещо дори по-необикновено.

В залата цареше напрегната тишина. Самочувствието на Луиза Бърт се бе изпарило. Тя продължаваше да търси с поглед някакво насърчение от Спрот, после от полицейския началник и когато и двамата с мрачни лица отказаха да срещнат погледа ѝ, тя се огледа

отчаяно наоколо си. Изведнъж съзря Пол. Трепна. Очите ѝ се разшириха и ярка червенина обля бледите ѝ пълни бузи.

— Въпросът е — продължи Греъм, — за връзката ви с Едуард Колинс. Бяхте ли приятели с него?

Луиза Бърт избухна в плач и вкопчи ръце в облегалката пред себе си.

— Чувствам се зле — изскимтя тя. — Не мога да продължа. Имам нужда да полегна. Току-що съм омъжена.

Съдията Фрейм се намръщи и с това усмири слабото хихикане, което изразяваше напрежението в залата.

— Болна ли сте? — попита той.

— Да, сър, да, Ваша Светлост. Трябва да си почина.

— Милорди — каза разумно Греъм, — с ваше позволение, напълно съм съгласен, че на свидетелката трябва да се осигури известна почивка. След това трябва обаче отново да я призова, предвид друга материя от голяма важност, по която искам да получа показания.

След кратко съвещание съдиите се съгласиха. Докато помагаша на Луиза Бърт да слезе от свидетелската ложа, съдията Фрейм хвърли поглед към часовника в съдебната зала, който показваше четири без пет. С отсечен глас той отложи разследването за другата сутрин.

[1] Административна титла. — Б.пр. ↑

[2] Състезание, при което се дава аванс или се прави отстъпка в разстояние, тегло или време на състезатели от по-нисък разред. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

Тяхна Светлост съдиите веднага се изправиха. Спрот, който бе седял нащрек в очакване да отложат заседанието, бързо се измъкна от съдебната зала през празната гардеробиерна и един страничен изход. Беше решил да не спира при репортерите и да губи време в празни приказки. Наредил бе на Бенкс колата му да го чака в четири часа. Автомобилът беше там и настроението му изведнъж се разведри, когато, пресичайки улицата, съзря жена си на задната седалка. Втурна се към закрилата и убежището, които предлагаше колата, и нареди на Бенкс да кара към дома. Спусна стъклената преграда, облегна се назад върху меката сива тапицерия и взе ръката ѝ в своята.

Денят беше мъчителен за деспотичната му натура. Особено го изтормози обръщението на Греъм. Нещо повече, професионалният му инстинкт го предупреждаваше, че иде и по-лошо. Потръпна при мисълта за Бърт и какво Греъм можеше да измъкне още от нея. Затворил очи за момент, той предвкуси от блаженството да си почине на тишина. После каза:

— В природата ти беше да дойдеш, Кетрин. Знаех, че на теб винаги мога да разчитам.

Тя не отговори.

Полуотворил очи, той забеляза, че тя беше необикновено бледа и вместо следобедна копринена рокля, носеше обикновен костюм от туид и мека филцова шапка, прихлупена над очите ѝ.

Кетрин издърпа ръката си от неговата.

Той се изправи в седалката си.

— Не потръгна лошо — заговори той, за да успокои себе си, пък и нея. — Разбира се, Греъм търсеше сензация, както впрочем и очаквахме. Започна да рови из калта и да я хвърля по нас — евтината хрътка.

— Недей, Мат.

Изненадан, той се наведе към нея.

— Но какво има?

Тя изви встрани нежната шия и бялото си лице и се загледа навън през прозореца.

— Не мисля, че мистър Греъм е евтин.

— Какво?

— Мисля, че той е честен и искрен.

Руменото му лице стана тухлено червено.

— Не би казала това, ако го беше чула днес.

— Аз действително го чух.

Тя отвърна лице от прозореца и като подпря бузата си на изящните си дълги пръсти, за пръв път го погледна с измъчените си, потъмнели очи.

— Бях в галерията, на задните редове. Трябваше да дойда. Трябваше да те подкрепя, да те поддържам с любовта си, да чуя, че си очистил името си от тези зловни внушения и намеци. Вместо това...

Стреснат, той впери поглед в нея, докато кръвта започна да се отдръпва от лицето му. Тя да влезе в съдебната зала и да чуе всичко, беше последното нещо, което би пожелал.

— Не би трябвало да идваш — каза той ядосан. — Говорил съм ти. Съдът не е място за жени. Не ти ли обясних предварително! Почти всеки човек, който е видна обществена фигура, трябва поне веднъж в живота си да поеме доза горчиво лекарство. Ала това не е причина жена му да наблюдава как той гълта горчилката.

— Трябваше да дойда — повтори тя с безжизнен глас. — Нещо ме накара да дойда.

Замълчаха.

Той обузда яда си. Обичаше я.

— Е, остави това — опита се да вземе пак ръката ѝ в своята. — Скоро ще свърши. Ще подхвърлят някаква сума или друга залъгалка на онзи тип Матри. После всичко ще бъде приключено и забравено.

— Ще бъде ли наистина, Мат? — каза тя със същата странна апатия.

Нейното държане и тонът на гласа ѝ го поразиха като удар. Би могъл да изругае с висок глас, но в този момент свиха от Парк Куодрънт в алеята и спряха пред главния вход на дома им.

— Ще ви трябва ли автомобилът довечера, сър? — попита Бенкс, докато Спрот пристъпи навън от колата.

— Не, по дяволите! — отговори злобно той.

Дали раболепните очи на шофьора не проблеснаха странно? Сър Матю не можеше да каже. Във всеки случай не го беше грижа. Спусна се след жена си и я настигна във вътрешния хол.

— Почакай, Кетрин — извика той. — Трябва да ти кажа нещо.

Тя се спря с апатично изражение и глава отпусната към гърдите.

Измъчен от държането ѝ, от необичайната ѝ бледност, той се поколеба и вместо да ѝ досажда повече, попита:

— Къде са децата?

— Изпратих ги у майка ми. Помислих, че може би ще поискаш да им спестим цялата публичност на... това бедствие.

Спрот знаеше, че е действала разумно. И той самият би одобрил тази стъпка. При все това копнееше за топлотата и обичта, с която го посрещаха дъщерите му. След кратко мълчание той я погледна крадешком.

— Не е много весело завръщане у дома за човек, тормозен цял ден. Не можем ли да се усмихнем малко, Кетрин, и да вечеряме заедно?

— Наредих да ти сервират вечерята, Мат, но трябва да ме извиниш. Не се чувствам добре.

Кръвта отново нахлу в лицето му и той впери в нея зачервените си унили очи.

— Какво, по дяволите, става с теб?

В гласа ѝ имаше покруса:

— Не можеш ли да се досетиш?

— Не, не мога. И не виждам причина защо трябва да бъда третиран като прокажен в собствената си къща!

Тя сложи ръката си върху балюстрадата на стълбището и се обърна към него:

— Прости ми, Мат. Трябва да полегна малко.

— Не! — почти извика той. — Не и преди да си ми дала някакво обяснение.

Замълчаха за дълго. Тогава, все още облегната на балюстрадата, с един крак на най-долното стъпало, тя с тъга вдигна глава и го погледна като ранена птица.

— Мислех... че може би си разбрал... какъв шок беше това за мен. През всичките тези години, когато дочувах хората да те одумват и корят... да говорят неща против тебе... аз просто се смеех. Отказвах да

им повярвам. Аз бях твоята съпруга. Аз ти вярвах. Но сега... сега разбирам... нещо от онова, което са искали да кажат. Днес в съда Грeъм не хвърляше кал по теб. Той казваше истината, Мат. Ти осъди един човек на смърт, на нещо дори по-лошо от смърт, заради собствената си амбиция, само за да успееш...

Тя измъчено прекара тънката си ръка по челото.

— О, как си могъл? Как си могъл? Потресаващо беше само да погледнеш към онзи нещастник и да видиш какво е изстрадал.

— Кетрин! — възкликна той, приближавайки се към нея. — Ти не знаеш какво говориш. Мой дълг е да осигуря осъждането на един престъпник.

— Не, не! — извика тя. — Твой дълг е да осигуриш истинско правосъдие.

— Но, скъпа моя — упорстваше той с хриплив глас. — Аз съм инструментът на правосъдието. Когато е ясно, че един престъпник е виновен, аз съм принуден да го осъдя.

— Дори с цената на потискане на показанията?

— Представянето на случая пред съда с оглед защитата на обвиняемия е задължение на защитника му.

— Докато пък ти прилагаш всички средства, да го вкараш в капана и осъдиш... ти си това, което наричат... адвокат на дявола.

— Кетрин! Това, че си превъзбудена, не означава, че трябва да си неразумна. Днес добре видях какво представлява Матри.

— Видях какъв е станал. И дори такъв, той нямаше вид на убиец. Изглеждаше... изглеждаше, сякаш някой е убил него.

— Не бъди истеричка! — сопна ѝ се той. — Все още не са го реабилитирали.

— Но ще го направят — прошепна тя.

— Ще видим.

Макар че устните ѝ трепереха, тя му отправи продължителен, изпитателен поглед.

— Мат, ти знаеш! Нима не си знаел винаги, че той е невинен?

Произнесена сега от жена му, тази дума „невинен“, която той толкова често бе чувал от подсъдимата скамейка, придоби някакво ужасяващо значение. Обля го внезапен прилив на емоции, странна смесица от желание и гняв, необходимост да я нарани, но и да я утеши, унизителен копнеж да положи главата си на гърдта ѝ. Приближи се до

нея и протегна ръка да обгърне талията ѝ, но с нервен спазъм, тя се отдръпна назад.

— Не ме докосвай!

Това възклицание го смути, а в очите ѝ, покрусени от тревога и скръб, съзря нещо, което не беше виждал преди — поглед почти враждебен, и дори по-лошо — изпълнен със страх. Той я проследи с очи, докато тя се обърна и бавно заизкачва стълбището.

Гонгът прозвуча за вечеря.

Той влезе сам в трапезарията, където масата бе сложена само за него. Прислужницата мълчаливо поднесе супата. Това беше любимата му вечеря — бульон от говежда опашка, писия на скара, печено от сочно червено месо, ябълков пудинг и пикантно сирене „Стилтън“. Ала храната беше безвкусна в устата му, той дъвчеше разсеяно, а топка от гняв пареше гърдите му. Веднъж-дваж, докато се отваряше вратата, можа да чуе шумолене от вестник и тих говор зад паравана в кухнята. Гневът му избухна изведнъж; с арогантен тон той наруга възрастната прислужница; лошо му сервира.

Когато привърши с вечерята, стана рязко от масата и отиде в кабинета си. Подтикнат от необходимост и от изопнатите си до скъсване нерви, той наруши правилото си и смеси голяма порция уиски с вода, после се отпусна в стола си. В ума му царяха хаос и смут, каквито никога преди не бе изпитвал и все пак там имаше и някаква празнота, някакъв жесток вакуум, в който той се чувстваше като изгубен. Страхуваше се от онова, което можеше да се случи на другия ден, но почти не мислеше за него. Беше като човек, получил мозъчен удар — объркан и смутен, безуспешно опитващ да се ориентира. Всичко, към което се беше стремил и постигнал, скъпите вещи, които го заобикаляха, фино подвързаните книги, хубавите картини, изведнъж се бяха изпразнили от съдържание и смисъл. Сега не можеше да мисли за нищо друго, освен за Кетрин и в смълчаната къща той напругаше слуха си за някакъв шум от нея на горния етаж.

Наля си още едно питие и постепенно душата му се стопли. Нещата вече не изглеждаха толкова черни и мрачни. Кетрин бе създание с високочувствителна душа, от съвършен произход и порода; тя щеше да надмогне този нещастен период от живота им. В края на краищата не беше ли споделяла с него успеха и богатството му? Поиска му се веднага да отиде при нея. Да, повече от всякога се

нуждаеше от жена си. Пулсът му се ускори, като си помисли за нейните нежни и покорни ласки, нейната изтънченост и вкоренената слабост, която изпитваше към него.

Вече беше единайсет часа. Прислужниците отдавна си бяха легнали и къщата бе потънала в тишина. Той стана, угаси светлините и леко, на пръсти пое нагоре по стълбището.

Спря с разтуптяно сърце пред спалнята на жена си. Усещаше как фонтан от желание и ненаситен копнеж за съчувствие бликат в гърдите му. Сложи ръката си върху дръжката на вратата и бавно и безшумно я натисна. Беше заключена. Поразен и слисан, той тихо повика Кетрин... после по-високо. Не последва отговор. Той опита отново и отново, като извиваше буйно дръжката и притискаше с рамо вратата, но тя не отстъпваше.

За момент пълното му тяло се напрегна като в пристъп, сякаш се готвеше да помете препятствието, после постепенно се отпусна. Сър Матю се обърна на петите си и с увиснала долна устна слепешком се добра до стаята си.

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

Същата вечер, докато дългите часове бавно се точеха, странна и натрапчива идея се всели у Пол. Майка му и пастор Флеминг бяха отишли да подирят утехата на вечерната служба от осем часа в близката евангелистка църква. Макар че бяха настояли да ги придружи, той категорично им отказа. В пристъп на лошо настроение Ела се беше оттеглила в стаята си. Матри, по строгите указания на Дън и Мак-Ивой, беше вече в леглото си. Пол седеше сам във всекидневната на „Уиндзор“, съвсем сам, завладян от емоциите на деня и станал плячка на песимизъм и предчувствие, което не можеше да пренебрегне.

Няколко вестника лежаха разпръснати в краката му. Слуховете, че и Осуалд бил замесен, бързо се бяха умножили и сега заглавията обявяваха последната сензация по случая Матри. Ясно виждаше от стола си едрите черни букви:

КЪДЕ Е ИНОК ОСУАЛД?

ЗАГАДЪЧНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ НА СРЕБЪРНИЯ КРАЛ

Препрочитайки за кой ли път тези редове, у него се надигаше импулсът да действа; ставаше все по-оформен и по-силен, докато накрая Пол не можа да устои. Още нямаше девет часа. Стана от стола, облече палтото, сложи шапката си и излезе от хотела. Предчувствието му сега беше тъй силно, че се беше превърнало в увереност.

Отвън бе започнало да роси. Ситният дъждец беше навлажнил паважа и сега преминаваше в студена сива мъгла, която, макар още да не беше съвсем тъмно, обвиваше улицата като покривало.

Пол насочи стъпките си към Елдън и сега изведнъж му стана ясно, че се беше запътил към Ашоу Теръс. Не след дълго влезе в дом номер 52. Докато изкачваше стълбището, минавайки като тъмна фигура покрай апартамента на Прюсти, в тъпанчетата на ушите му

сякаш напираше стъстената тишина. Със спокойно лице, но с ускорен пулс той се изкачи на най-горната площадка, почака малко, после почука на вратата на фаталния апартамент.

Отговор не последва. Беше ли сгрешил? Импулсивно извади от джоба си ключа, даден му от Прюсти, и го пъкна в ключалката.

Превъртя го лесно. Най-сетне се озова вътре и затвори вратата зад себе си.

С твърд глас произнесе:

— Има ли някой тук?

Никакъв отговор.

Не се виждаше и никаква светлина. Той остана неподвижен в мрачния коридор, обгърнат от околната тишина, от мъртвото мълчание на мъглата, което допълваше студеното безмълвие на необитавания апартамент. При все това жилището не изглеждаше съвсем запустяло — не миришеше на плесен и влага. Намери кутия кибрит в джоба си и предпазливо драсна една клечка. Линолеумът на пода беше чист. Солидната махагонова закачалка не беше прашна. В светлината на клечката той съзря отворената врата, водеща към всекидневната. Направи три крачки напред и влезе.

Повика още веднъж:

— Има ли някой?

Отново не последва отговор. Най-сетне може би беше сам в апартамента.

Пол запали газта в лампата с матов розов абажур. До този момент беше сравнително спокоен, а нервите му — приспани от куража, който го бе довел тук. Ала сега, докато разглеждаше страшната стая, където се беше разиграла трагедията, променила живота на толкова хора, плътта му сякаш започна да се топи по костите. Това, с което стаята всяваше ужас, беше съвършената ѝ нормалност и делничен вид, които се разкриваха на слабата газова светлина. Под месинговия газов полюлей имаше кръгла дъбова маса. Две плюшени кресла стояха пред камината, в която, зад книжно ветрило, дървата бяха грижливо подредени. Пиростията и решетката пред камината, огледалото и орнаментите на полицата отгоре, бяха чисти и излъскани, часовникът точно показваше времето.

Изведнъж Пол задържа дъха си. Внезапно откъм спалнята се чу изпукване на дъска — шум, който макар и слаб, проехтя през

смълчаната къща, като удар на Съдбата. Той се стресна и очите му се стрелнаха към вратата на спалнята. Трябваше да призове цялото си мъжество, за да се пребори с импулса да се обърне и побегне навън, когато дочу провлачени стъпки по пода. Беше очаквал това и всъщност то беше причината, която го доведе тук. Той остана като закован на мястото си, когато вратата на спалнята се отвори и се появи Инок Осуалд. Беше облечен в обичайното строго черно, но разчорлен и раздърпан, с развързана връзка, бледо лице и коса, нападала на кичури по челото му, с празни и мътни очи като на току-що станал от сън човек. Сякаш привидение, той се приближи към Пол и впери пронизващ поглед в лицето му.

— А, това си ти — каза той най-сетне. Гласът му беше глух и уморен, зареден с дрезгав резонанс, който подхождаше на високата и тромава фигура. — Предчувствах, че може да ме посетиш. Знаех, че имаш ключ.

Той се отпусна на един стол до масата и посочи на Пол друг до себе си.

— Съжалявам. Не мога да ти предложа нищо освежително. Преместих се тук вчера. По някакъв странен импулс, човек дори би казал по прищявка. Досега не съм се сетил да потърся храна.

Докато говореше, очните му ябълки се въртяха в орбитите си и разглеждаха стаята с празен поглед, после се спряха на Пол.

— Каж ми... защо дойде?

Пол усети сухота в устата си. Как би могъл да обясни какво ставаше в главата му? Опитва се да намери гласа си, помъчи се да го поддържа спокоен:

— Предположих, че сте тук. Дойдох... да ви кажа да се махнете... да бягате веднага.

Настъпи странна пауза. През летаргията си, през оловната тежест, която лежеше отгоре му, Осуалд хвърли внезапен поглед към Пол.

— Изненадваш ме, млади човече. Много ме изненадваш. Не съм непосветен в твоята дейност през последните месеци. Представях си, че не си особено... добре разположен... към мен.

— Сега го чувствам различно — отвърна тихо Пол. — Това, което преживях, което видях днес в съда и научих за механизмите на правораздаването... промени схващанията ми. Този случай вече е

причинил достатъчно злочестини и страдания. Дадоха на баща ми петнайсет години нещастие и мизерия. Каква ще е ползата, ако започнат същото с вас? Така че — бягайте, докато още можете. В най-лошия случай заповедта за задържането ви няма да бъде издадена преди утре вечер. Имате цели двацет и четири часа, за да напуснете страната. Поне имате шанса да опитате.

— Шанс — повтори Осуалд като ехо. — Шанс!

Той бе изпаднал в някакъв екстаз. Горната му устна потрепваше, червенина бе избила по лицето му с цвят на слонова кост, големите му очи се въртяха влажни и блестящи изпод сребристите му вежди.

— Млади човече! — извика той ненадейно, с висок и страстен глас, — все още има надежда за човечеството. О, сега съм сигурен... сигурен съм, че моят Спасител е жив!

Неспособен да се удържи, той стана на крака и започна забързано да крачи из стаята, сплел ръце и пукайки със ставите на пръстите си. От време на време вдигаше глава нагоре, сякаш благодареше на Бога. Накрая с усилие овладял емоциите си, той седна на мястото си и сграбчи здраво Пол за ръката.

— Мой скъпи момко, освен благодарността си, аз ти дължа едно обяснение. Само на теб се полага да чуеш цялата трагична история.

Все още държейки Пол в желязната си хватка, той се взря в очите му и след кратко мълчание започна с дрезгав глас. Маниерът му беше тъй архаичен и библейски, че минаваше границите на разума.

— Млади човече — каза той, — през целия си живот съм бил във връзка с Небето. От най-ранното си детство съм епилептик. — Той млъкна за миг, за да си поеме дълбоко дъх, после продължи: — Родителите ми бяха възрастни... Аз бях едничкият им син. При тези обстоятелства бях отгледан с много грижи, като в парник. Откъснаха ме от местното училище, за да ме обучава домашен учител, глезеха ме, не ме лишаваха от нищо.

Развих се по-късно. Но тъй като ме привличаше медицината, деветнайсетгодишен бях изпратен в университета, а от там — в болницата Сейнт Мери. Уви, моето заболяване ме принуждаваше да прекъсвам от време на време обучението си, докато накрая ме принуди да приключа завинаги с медицинското си образование. Трябваше да се завърна у дома. Все пак постепенно — вече бях преминал двацет и петата си година — припадъците ми се поразредиха и почти изчезнаха,

а аз можах да заема мястото си в обширната работа на баща ми и да поема многобройните отговорности, които наследявах.

Когато навърших тридесет, бях сгоден за една девойка с благ характер, чието семейство заема в обществото равностойно на нашето положение. Постигнато беше съгласие женитбата ни да се състои, ако след известен изпитателен период, станеше очевидно, че заболяването ми е било напълно излекувано.

Осуалд замълча и тежка въздишка разпъна гърдите му.

— За зла участ, през този период аз се запознах с Мона Спърлинг, която, както знаеш, работеше в един цветарски магазин. Бях отишъл там по чиста случайност, да поръчам цветя за годеницата си. Няма да се спирам върху баналността на онази първа среща, нито пък на коварния начин, по който от нея се разви и връзката ни. Поемам пълната вина за моята слабост и греховност. При все това мога да твърдя, че при падението си бях напълно подпомаган от нея. Никога, млади ми приятелю, никога не се оставяй да бъдеш впримчен от чара на една алчна и суетна жена. Мона измъкваше от мен всичко — дрехи, бижута, пари, дори самостоятелен апартамент. Като последно средство ѝ предложих да поема изцяло издръжката на нея и на детето, което очакваше. Но тя отказа, като ме обсипа с най-обидни хули. Само женитбата би я задоволила.

Точно по това време умря баща ми. Бях доведен до безумие от скръб и тревога, а моите епилептични припадъци отново се появиха. След един особено силен припадък, по предварителна уговорка трябваше да се срещна с тази жена — Спърлинг.

О, скъпи момко, не можеш да си представиш колко болестно и опасно е състоянието след припадък. След като болния се надигне от земята блед, посинял, с нахапан език и пяна на устните, умът му си остава в дълбока наркоза, в някаква забрава, но страстите са по-буйни и възбудени. В такова състояние, раздразнен до полуда, аз напълно изгубих контрол върху себе си и... тогава извърших убийството.

Последва дълга пауза, а дивото разкривено лице на Осуалд се промени от бледа усмивка, тъй тайнствено загатваща за един осакатен и болен разум, че Пол неволно впи пръсти в облегалката на стола си.

— Първият ми импулс бе да се предам. После за пръв път заговори Вътрешният ми Глас. Една дума само: „Въздръж се!“. Не че се боях от последиците на моето престъпление, а просто защото

съзрях пред мен да се простира като райски пейзаж онова, което можех да направя, ако останех на свобода. — Гласът на Осуалд изведнъж стана тържествен и изпълнен с достойнство. — След това посветих живота си на човечеството. Извиках високо: „Ще се грижа за бедните, за сакатите и куците, за слепите и благословен ще бъда, защото ще ми се отдаде заслуженото, когато праведните възкръснат!“.

— А какво... — прекъсна го Пол, — какво ще кажете за човека, който беше осъден?

— Ах!... — въздъхна Осуалд с тон на дълбоко съжаление. — Това беше единственият смуцаващ недостатък в плана ми за изкупление, но така е било предопределено. Няма да отрека, че на няколко пъти се изкушавах да се предам. Ала Гласът заговаряше отново и отново, и по-повелително в тъмната тишина на нощта: „Какво пък! И ти ли си като онзи, който започна да гради къща и не можа да я довърши. Предай се и според закона всичките ти земни блага и богатства ще бъдат конфискувани от държавата. О, не. Въздръж се!“.

Да, мой драги момко, дълбоко се разкайвах, но какво все пак можех да направя? Ние всички сме само сечива, инструменти на една Висша Сила. Страданието е нашата участ, а целта винаги оправдава средствата.

Отново онази тъжна и разкривена усмивка почти срамежливо се разля по безчувственото му, разкривено лице.

— Вътрешният Глас дори ми внушава стъпки, предпазни мерки за осигуряване на безопасността ми, така че моето велико начинание да продължи да се развива. Знаеш и за онези, които търсеха изгода от едно смътно подозрение за вината ми. При все че им наложих волята си, взех ги у дома си, моделирах ги така, както грънчарят вае глината, те все пак си оставаха един източник на тревога. О, не си въобразявай, че животът ми течеше охолно. Напротив, непрестанно се подлагах на най-суров аскетизъм. Нервното заболяване, което ме тормозеше от младини, сега за мен се превърна в постоянно бедствие. С изтощителни припадъци, два, дори три пъти седмично едва понасях съкрушителната му прегръдка. А над всичко лежеше тази най-потискаща и по-трудна от всички задачи! — да бъда постоянно нащрек и винаги предпазлив в действията си. В моята вдъхновена от Бога благотворителност не биваше да преминавам земните граници на

обичайното, за да не разгадаят тайната ми всички онези очи, които любопитно надничаха отвън.

Възбуден от собствените си думи, Осуалд стана отново и започна да се разхожда неспокойно из стаята, с превити рамене и отпуснати люлеещи се ръце, като развълнувано си бърбреше на глас и се увещаваше в нещо.

Пол потръпна при вида на тази възбуда у Осуалд — тъмна и дълбока бездна на страдание, която растеше с всеки миг. Ужасяващо бе да се наблюдава отстрани крушението на тази човешка душа, но у Пол тази опустошителна картина събуди още по-голяма тъга. Той ясно видя, че мъжът пред него не беше с ума си.

Изведнъж отвън, несъмнено откъм далечния канал, долетя слабият вой на корабна сирена за мъгла. Като вопъл на измъчван дух, този неземен звук сякаш прониза Осуалд в сърцето. От устните му се откъсна стон, той се закова на мястото си и втренчил поглед нагоре, възкликна:

— Часът наближава. Опрости прегрешенията на Твоя слуга!

При последните думи гласът на Осуалд секна. Лицето му посивя, протегнатите му ръце се вцепениха и той остана така, сякаш покорен от неземна сила. Ала не след дълго постепенно се отпусна, огледа се наоколо и бавно се върна към действителността. Подпря се на ръба на масата, извади кърпичка от джоба си и оттри потното си чело. После тъжно се усмихна на Пол:

— Още веднъж благодаря ти, скъпи ми младежо, за любезното внимание! Сега се чувствам добре и ако желаеш, можеш да ме оставиш сам.

Пол се поколеба, чувствайки в гърдите си онзи странен и скръбен пламък на съжаление, все още неугаснал в гърдите му.

— Обещавате ли ми да изчезнете далеч от тук?

— Да, да, ще се махна далеч, далеч от тук — кимна Осуалд и пак се усмихна, като сложи ръка на рамото му. — Не е нещо непредвидено. Разполагам с необходимите средства. Сбогом и Бог да те благослови!

Ръкостискането му беше ледено. Той отвори вратата и Пол излезе.

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

На другата сутрин съдът откри заседанията си. Атмосферата вътре беше като наелектризирана. Тълпата, притиснала се още поплътно отпреди, препълваше задушната вече зала. Говореха тихо, с приглушени гласове. Най-любопитни слухове се понесоха шепнешком, когато се видя, че сър Матю не беше на мястото си. Шепотът едва стихна, когато той пристигна закъснял и забърза към стола си с уморения вид на човек, прекарал безсънна нощ и с кървава резка на брадичката си, където се беше порязал при бръсненето.

Когато Техни Светлости съдиите заеха местата си, Найджъл Греъм се изправи, уравновесен и спокоен както винаги, но с нова студенина в държането си.

— Милорди — обяви той, — с ваше позволение, желая да подновя разпита на свидетелката Луиза Бърт.

Последва кратка пауза, през която се изпълниха нужните формалности, после Бърт се появи и зае мястото си в свидетелската лежа.

— Вярвам — започна Греъм любезно, но със студена нотка, — че снощи сте имала възможността да се възстановите.

— Добре съм. — Бърт говореше без обичайната си подкупваща свенливост, почти грубо. Неувереността от предишния ден бе отзвучала, сякаш в промеждутъка някой я беше посъветвал и окуражил. Изправена на мястото си, тя смело отговори на погледа на Греъм.

— Говорихме — започна Греъм, — за познанството ви с Едуард Колинс — младежът, който донесе изпраното бельо на убитата жена. Преди това, а и по време на процеса, често се виждахте с него, нали?

— Че как можех да го избегна? Бяхме заедно през повечето време.

— А! Бяхте заедно. Тогава много често сте говорили по случая?

— Не — бързо каза Бърт. — Не сме го споменавали нито веднъж.

Греъм леко повдигна вежди и хвърли поглед към съдията Фрейм, преди да забележи:

— Това е едно много интересно твърдение, но ще го оставим без внимание. Обсъждахте ли случая с Колинс след процеса?

— Не — каза твърдо Бърт.

— Трябва да ви предупредя, че сте под клетва и наказанията за лъжесвидетелстване са много тежки.

— Милорди, протестирам против тази инсинуация — полунадигна се от мястото си държавният адвокат. — Тя има за цел да сплаши свидетелката.

— Никога ли не сте говорили с Колинс по случая? — настоя Греъм.

— Е — за пръв път Бърт сведе очи надолу, — не си спомням точно. Предполагам, че може и да сме разговаряли.

— С други думи, разговаряли сте?

— Може би.

— И често?

— Да.

Греъм пое дълбоко въздух.

— В нощта на убийството, когато мъжът изтичал покрай Едуард Колинс на площадката, той не го е разпознал дори смътно, нали?

— Не — отвърна Бърт с висок глас.

— А вие? За вас беше напълно непознат, така ли?

— Да.

— И никога не сте казвали на Колинс, че ви се е сторило, че сте виждали този човек и преди?

— Никога.

Настъпи съдбовна пауза.

— Да се върнем към вашите наблюдения от онази фатална нощ... макар че уличната лампа не беше запалена... макар и да не можахте да различите ясно лицето на беглеца, поне видяхте какво направи той. Тичаше, нали?

— Да. Повтарях това до умора.

— Простете ми, ако прекалено ви изморявам. Този мъж пробяга ли целия път?

— Кой път?

— До края на улицата.

— Да. Естествено е да предположа, че е бягал дотам.

— Вие предполагате така? А случайно да се е качил на велосипед, зелен велосипед, подпрян на оградата и да е изчезнал с него?

— Не.

Греъм отправи тежък поглед към свидетелката.

— В светлината на известна информация, която сега притежаваме, отново трябва да ви предупредя да внимавате. Повтарям: Не избяга ли той със зелен велосипед?

Бърт беше разколебана.

— Казах ви „не“. Не мога повече — промълви тя и започна да подсмърча в кърпичката си.

Държавният адвокат отново протестира:

— Милорди, аз енергично възразявам против средствата, които се прилагат, за да се наплаши свидетелката.

Лека червенина обagri бузите на Греъм. Енергично и с чувство на правота, той отговори:

— Може би държавният адвокат чувства, че изнемам прерогативите му. Имало е дни точно в тази зала, когато съм чувал кралски прокурор да третира свидетелите така, както куче териер би третирало плъх и да ги довежда до състояние на объркване и тревога, при което те просто не знаят какво говорят. Дори само по тази причина, аз се старая да се отнасям с възможно най-голям такт към свидетелката и мога да уверя Ваши Светлости, че тя ще се нуждае от такъв подход и занапред.

Мъртва тишина последва тези думи. Сър Матю Спрот хвърли поглед към съда, но за пръв път съдията Фрейм не се намеси.

Греъм изчака, докато Луиза Бърт отри очите си.

— Когато процесът завърши, вие и Едуард Колинс отидохте в полицейското управление, за да си получите общата награда от петстотин лири?

— Да, отидохме и от това не можете да ни обвините в нищо.

— Разбира се, не. Когато пристигнахте в управлението, ви беше казано да почакате, докато се изпълнят необходимите формалности.

— Правилно, така беше. В полицията винаги се отнасяха добре с нас, нещо, което не мога да кажа за вас.

— Още веднъж трябва да ви помоля да ме изтърпите и да върнете мислите си в онзи половин час, когато седяхте с Колинс в

чакалнята на управлението. Несъмнено процесът е бил голямо изпитание за вас двамата. Може би сте били малко изнервени, неувверени и нащрек, което би могло да обясни и разговора, който сте имали помежду си.

— Какъв разговор?

— Не си ли спомняте?

— Не, не си спомням.

— Тогава, може би ще мога да освежа паметта ви. — Греъм измъкна лист хартия от купчината пред себе си. — Предполагам, че разговорът ви е протекъл така:

Колинс: Е, нали вече свърши. Не съжалявам. Това направо ме съсипваше.

Бърт: Не се тревожи, Ед. Знаеш, че действахме правилно и почтено.

Колинс: Да, смея да кажа. Все пак...

Бърт: Все пак, какво?

Колинс: О, ти знаеш, Луиза. Защо не им каза... ти знаеш какво?

Бърт: Защото изобщо не ме питаха, глупчо.

Колинс: Предполагам, че не са те попитали. Ще получим ли... ще си получим ли наградата?

Бърт: Ще я получим, Ед. Не се безпокой! Може дори и нещо повече да падне.

Колинс: Какво искаш да кажеш?

Бърт: Само почакай и ще видиш. Имам изненада за теб.

Колинс: Матри беше човекът нали, Луиза?

Бърт: Ще млъкнеш ли най-сетне? Твърде късно е вече да се дърпаш. Не сме сторили никому зло. С всичките онези доказателства, Матри и без друго щяха да го осъдят. А в края на краищата не го обесиха. Не разбираш ли, глупчо, че не си струва да се опълчваш срещу полицията? При това, всичко може да завърши много по-добре за нас, отколкото си сънувал. Ще си живея като лейди, дори преди да съм изиграла всичките си козове.

Греъм привърши четенето и преди държавният адвокат да се намеси, се обърна строго към свидетелката.

— Отричат ли, че този разговор, който е бил подслушван и записан, се е състоял действително?

— Не знам. Не мога да си спомня. Не съм отговорна за онова, което Ед Колинс е казал — избъбри отговора си Бърт, страшно смутена и с треперещ глас.

— Когато ви изплатиха наградата в полицията, какво направихте?

— Забравила съм какво точно е станало.

— А не отидохте ли на курорт в Маргейт^[1] с Едуард Колинс?

— Мисля, че отидох.

— Не заемахте ли обща стая в хотел „Бийч“?

— Разбира се, че не. И не съм дошла тук, за да бъда обиждана.

— Тогава, може би предпочитате да не показвам на съда хотелската регистрация за тази дата?

— Милорди — намеси се отново държавният адвокат, — трябва да протестирам против тези неуместни и нямащи връзка с делото твърдения, отнасящи се до моралния облик на свидетелката.

— Да, но когато по-зловредни и по-малко верни твърдения бяха изказани преди петнайсет години по повод морала на моя клиент, съдът не повдигна никакви възражения.

Никой не се обади повече.

Греъм се обърна към Бърт.

— Когато тази ваканция свърши, вие се завърнахте в Уъртли. Тук открихте, че атмосферата се е променила и охладняла. Не бяхте вече онази популярна героиня, каквато си бяхте въобразили, че сте. Трудно се намираше и работа. И все пак, тъкмо по това време и на този кръстопът, и на двама ви с Едуард Колинс бе предложена превъзходна служба в богат частен дом и вие приехте. Вярно ли е това?

— Да.

— Кой беше собственикът на този дом?

Предизвикателното и пренебрежително държание у Бърт сега вече беше отзвучало напълно. Тя крадешком стрелна с поглед Пол. За един безкраен момент, името сякаш се беше залостило в гърлото ѝ. После в настъпилата гробна тишина тя произнесе:

— Мистър Инок Осуалд.

— Прав ли съм, ако кажа, че мистър Осуалд прояви забележителна доброта и благоразположение към Колинс, ожени го за главната си камериерка и после го изпрати в Нова Зеландия?

— Мисля, че той се отнесе прекрасно с Ед — смотолеви Бърт.

— А с вас? — заинтересува се с благ глас Греъм. — Нима и с вас не се отнасяше, макар и малко бащински твърдо, със същото благоразположение? Настанени ви на добро място в домакинството си, по-късно, когато му дойде времето, ви омъжи. После, макар и не съвсем, ви отпрати, като плати пътните ви разноски, за да емигрирате в онзи далечен континент, нали?

Бърт унило избърбори нещо в знак на потвърждение, докато в залата премина нова вълна на оживление и възбуда, а интересът вече бе нараснал до точката на кипенето. Всички бяха вперили погледи в Греъм, докато той задаваше следващия си въпрос:

— Как можете да обясните изключителния интерес, проявен от мистър Осуалд към вас и Колинс — двамата най-важни свидетели по делото Матри?

Бърт онемяла, тъпо поклати глава.

— Би ли могло по някакъв начин това да се свърже с факта... — попита равнодушно Греъм, — че Инок Осуалд е собственикът на апартамента, заеман от Мона Спърлинг, жената, която беше убита?

Бърт пак не отговори.

В залата настъпи мъртва тишина.

— Мистър Осуалд беше много редовен в посещенията си в апартамента, несъмнено по работа, да прибере месечния си наем, да се убеди, че наемателката му има всички удобства и е добре настанена и тъй като това е ставало вечер, той би могъл да бъде забелязан от Колинс, който често се е движил по тази улица и по това време.

— Предполагам... предполагам, че е било така.

Тогава, като пробождаше с нож, последва:

— Ползваше ли Осуалд велосипед за тези посещения?

— Че какво, ако е ползвал... пък и зелен велосипед да е бил! — простена Луиза Бърт. — Това няма нищо общо с мен.

Сензационно оживление в залата.

— Последен въпрос — каза Греъм небрежно, като че ли току-що му е дошла тази мисъл. — Чухме вече много да се споменава и вчера и днес за човек, служещ си с лявата ръка. Мистър Осуалд левак ли е?

Всички притаиха дъх. Бърт явно беше на края на силите си. Тя диво се озърна наоколо си и изкрещя ужасена:

— Да, левак е. И не ме е грижа кой го знае.

След това тя направи истеричен припадък. Веднага съдебната зала закипя от гневна възбуда. Няколко новинари грабнаха бележниците си и се затичаха към телефонните кабинки отвън.

Когато изведоха Бърт от свидетелската ложа, настъпи драматична пауза, която Греъм прекъсна, като се обърна към съда за финала на пледоарията си. Гласът му, който през повечето време беше сдържан и спокоен, сега придоби нотка на пламенна прямота.

— Аз трябва да благодаря на този съд за снизхождението да ме изтърпи толкова дълго. Сега ще бъда кратък. Милорди, в нашата съдебна система ние се гордеем с принципа, че всеки човек се счита невинен, докато не се докаже, че е виновен! Едно лице може да бъде подозирано, ала събирането на доказателствата лежи изцяло върху обвинението.

Но какво става, милорди, ако обвинението не изпълни своята функция честно? Ако блюстителите на закона, задържали вече един подозиран индивид, използват всички вратички в закона, прилагат всички средства на ораторското изкуство, всички фини манипулации и тайни внушения, всеки метод на натиск и преследване, за да покажат, че те са правите, че те действително са изправили виновника да отговаря пред съда.

Държавата, господа, има големи възможности и най-различни средства на свое разположение — мозъци, пари и неоспорим авторитет. Нейните агенти, бидейки човешки същества, ревностно се стремят не само да потвърдят и докажат законното си обвинение, но и да се издигнат в очите на обществото, да напреднат в кариерата си. Експертите наети от държавата, хора от най-високо качество, въпреки всичко, могат да бъдат повлияни от преобладаващото настроение. Началникът на полицията, вярвайки, че държи в ръцете си виновника, обръща небето и земята, за да осигури осъждането му. Съдебните лекари, призовани от обвинението да изследват един нож, чук или тояга, рядко се произнасят определено и твърдо: „По това оръжие няма кръв“. По-често заключават: „Материалът беше неподходящ за категорично заключение“. Или дори: „Имаше следи от вещество, което може и да е било кръв“. Накратко господа, падне ли подозрението

върху някой нещастник, или пък чрез собствените си действия той сам се направи заподозрян, несъзнателно към обвиняемия се развива една предубеденост, едно враждебно и пристрастно отношение.

Замислете се по случая с този обикновен гражданин, по характер не силен, малко безотговорен, склонен може би към суетност, но общо взето, в същността си ни по-добър, ни по-лош от себеподобните си. Нещастен у дома си, смразен от пуританската атмосфера на брака, той съвсем разбираемо оставя погледа си да странства с надеждата, че ще попадне на по-симпатично лице и изпълнена със съчувствие сродна душа. По това време един приятел го запознава с привлекателна млада жена. Той малко флиртува с нея и след няколко седмици, докато е сам в безрадостната и сива хотелска стая в далечен град, изпраща ѝ пощенска картичка. На нея — има тази дарба — е изрисувал селски пейзаж и написал покана за вечеря. После, само след няколко дни, за свой ужас открива по крещящите заглавия на вечерните вестници, че жената е била брутално убита и полицията търси под дърво и камък подателя на пощенската картичка, копие от която е отпечатано и разпространено от всички вестници в страната.

Какво, за бога, трябва да направи той? Знае, че би трябвало да се яви в полицията и да направи доброволно признание. Ала го задържа мисълта за публичността, страхът, че ще бъде замесен, може би съвсем ненужно. Освен това има един въпрос, който сигурно ще му зададат. Къде е бил между седем и осем часа вечерта на осми септември? Хвърляйки поглед назад, той си спомня, че е отишъл на кино сам и всъщност е заспал по време на прожекцията. Що за безполезно алиби! Кой би могъл да го види, седнал сам в тъмното? Още повече, билетопродавачката дори не повдигнала главата си да го погледне, когато влиза в киносалона. Никой не би могъл да гарантира и свидетелства за него през фаталния час.

Изплашен, панически той загубил ума си от страх, и вместо да отиде в полицията, в момент на дива и наивна глупост скалъпва едно алиби с приятеля си. Междувременно полицията вече е разкрила, че той е нарисувал пощенската картичка. Представя алибито си и то се оказва фалшиво. От този момент вече е попаднал в клопката — *falsus in uno, falsus in omnibus*^[2]. Срещу него се възправя постройка изобличаващи го улики. Ала при издигането на тази постройка се забелязват и известни несъответствия и противоречия. До трупа

намират кесия за пари с особена изработка, става дума и за един зелен велосипед, който най-вероятно е използван от убиеца, но нито един от двата предмета не може по какъвто и да е начин да бъде свързан с обвиняемия. Въпреки това, тези несъответствия биват отминати и пренебрегнати като несъществени в общия шаблон на обвинението. Не прилягат на мястото си, следователно биват отхвърлени. А когато прокурорът взема думата в съда, изпълнен със справедливата страст да отдаде правосъдие, той дори не ги споменава.

Милорди, моето твърдение е, че поведението на обвинението в процеса срещу Рийс Матри е било разчетено да предотврати и наистина е предотвратило едно безпристрастно и непредубедено съдебно дирене. Колкото и непълно да е моето излагане на фактите, Ваши Светлости не могат да не заключат, че са били налице сериозни пропуски в сумирането на доказателствата. Нещо повече, в течение на процеса и по-специално в обвинителната си реч, прокурорът е отправил пристрастни внушения от най-сериозно естество към журито.

Всъщност цялата реч е била театрално заредена с пристрастни намеци, умишлено и ловко разчетена да повлияе на съдебните заседатели и да наложи една осъдителна присъда.

Милорди, когато животът на един човек виси на везната, не е време за красноречие, което въздейства не върху умовете, а върху чувствата на журито, възбуждайки не спокойна и ясна логика, а бурни емоции на ужас, гняв, отвращение и мъст. Красноречие, чието качество се понижава още повече и от един вид театралничене. В тази пиеса ученият прокурор вади оръжието, показва го на публиката, дори с отвратителен мелодраматизъм нанася фаталния удар и това превръща един сериозен съд в панаирджийско представление за едно пени. По мое мнение, речта произнесена от кралския прокурор против Рийс Матри, както и начинът на произнасянето ѝ, нанасят удар по самите устои на наказателното право и аз вярвам, че съдът не ще се поколебае да го потвърди.

Греъм замълча за момент и Пол, напрегнат от възбуда, хвърли бърз поглед към Спрот. Червендалестото му лице беше станало мъртвешки бледо, а устните бяха силно притиснати върху зъбите. Какви ли бяха мислите, които го измъчваха? — дали за сегашното

унижение или кариерата, тъй рано разбита и разпиляна, или за политическите му амбиции, попарени без време?

— Освен това, моята теза е — продължи Грeъм, — че председателят на съда е насочил в погрешна посока съдебните заседатели на процеса при обръщението си към тях. Обобщението му на доказателствата е било неточно, несъответстващо на фактите и подвеждащо. Пригласяйки сякаш на прокурора, той крайно пристрастно е порицал личността на подсъдимия и е пропуснал да насочи вниманието на журито към сериозните несъответствия, свързани с идентификацията му. Що се отнася до полицията, те несъмнено са действали добросъвестно, според притежаваните от тях улики. Но остава фактът, че са опорочили жизненоважния акт на идентификацията на обвиняемия. И още, съвсем ясно е, че те умишлено са укрили доказателства, благоприятни за тъжителя ви, но неизвестни нему и неговите защитници, с което са нанесли тежка вреда на защитата на подсъдимия.

Грeъм изведнъж протегна дясната си ръка към съда и това беше първият му жест за деня.

— Милорди, Матри не е извършил това убийство. От нашето разследване и анализа на процеса, свършено ясно е, че той е невинен, че е жертва на една ужасна, на една чудовищна пародия на правосъдие. Свидетелката Луиза Бърт стои сега пред вас като самоосъдена лъжесвидетелка. Принудена да напусне своето тресавище от лъжи, тя съвсем ясно посочи действителния извършител на престъплението.

Милорди, аз не съм агент на полицията, нито влиза в задълженията ми да привлека пред съда виновната страна. Нека упълномощените за това власти потърсят този човек, и последната сянка на съмнение ще бъде отстранена.

Милорди, в името на всички свещени принципи на правосъдието, аз настоячиво ви моля да поправите тази чудовищна несправедливост, да признаете вината на обвинението и да обявите на света невинността на Рийс Матри!

Грeъм седна на мястото си сред мъртва тишина, която изведнъж бе взривена от бурни овации. Само заплахата, че съдът ще опразни залата, можа да усмири накрая врявата на публиката. В очите на Пол блестяха сълзи. Той никога не беше чувал нещо толкова затрогващо като финалния апел на Грeъм. Понесен от чувствата си, премести

поглед от спокойната фигура на младия адвокат към баща си, който седеше объркан, сякаш не можеше да проумее, че същата публика, която преди петнайсет години го беше проклинала с ненавист, сега бурно го аплодираше.

Когато най-сетне редът беше възстановен, главният държавен адвокат, който беше привършил една дълга консултация с колегите си, неохотно се изправи на крака, за да отговори от името на правителството. На лицето му бяха изписани достойнство и спокойствие, но беше ясно, че тази задача не му беше особено присърце. Все пак бе принуден да прояви колкото можеше по-голям интерес и усърдие. Говори едва час, като през сдържаните му фрази прозираше нишка на умереност. В контраст с дългата и майсторска пледоария бе, може би планирано, но едно безстрастно и лишено от жар усилие. Когато седна на мястото си, съдията Фрейм изпълнен с достойнство и с непроницаем вид, отложи заседанието за следващия ден.

Беше два часа след обед на другия ден, когато съдът се събра отново. Тогава, в спонтанно настъпилата гробна тишина, съдията Фрейм все така изпълнен с достойнство и още по-непроницаем вид, направи изявление. Докато говореше, сърцето на Пол биеше като ковашки чук. Той гледаше към баща си, който слушаше с някаква болезнена безнадеждност.

— Министърът на вътрешните работи — обяви съдията, — беше уведомен, че пред този съд бяха представени нови факти, които го убедиха, че осъдителната присъда срещу Рийс Матри не може да бъде обоснована и оправдана.

Фрейм направи дълга пауза, през която Пол едва дишаше.

— Следователно, натоварени сме да обявим, че министърът на вътрешните работи се е обърнал веднага към Негово Величество с препоръка за помилване.

Настана хаос — викове... във въздуха полетяха шапки... публиката акламираше диво и необуздано. Дън и Мак-Ивой с усмивка си стиснаха ръце, после с Найджъл Греъм, с Пол. Хората наобиколиха Пол, изреждаха се да го потупват по гърба. Ето, старият Прюсти с хрипящото си затруднено дишане го прегръща. Тук са Ела Флеминг и майка му, близо една до друга, още зашеметени и малко засрамени. Пасторът със затворени очи като по време на молитва. Дейл, с лице по-

каменно от когато и да било. Спрот, замаян от удара, се измъква към изхода. Някакво видение в галерията — жестикулираща фигура... дали не беше Марк Булия?

Тогава Пол се обърна и отиде до пейката. Там, прегърбен всред глъчката и виковете, сякаш все още неразбиращ, седеше онзи съкрушен човек, когото никога вече нямаше да нарекат убиец...

[1] Морски курорт в Южна Англия. — Б.пр. ↑

[2] Излъжеш ли за едно, лъжеш за всичко (лат). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

В „Уиндзор“ Пол се върна в четири часа. Бяха победили... и нито професионалните фрази и официалния маниер на съдиите, нито студената и високомерна прецизност на съда можеха да принизят триумфа от тази окончателна победа. При все това, нервите му все още бяха пренапрегнати. Чувстваше се в състояние на странна нереалност, изправен пред едно бъдеще, което оставаше неопределено и несигурно.

Когато минаваше по коридора, който водеше към страничното крило на хотела, видя куфара на Ела, притегнат с ремък и с табелка. През полуотворената врата зърна майка си, заета с опаковката на багажа в стаята си. В известен смисъл това го подготви. Във всекидневната намери Ела, седнала там с шапка и ръкавици, и с онова решително изражение на лицето, което предсказваше точно определен ход на събитията и за двамата.

Цялата му неувереност изкристализира в решителност, когато я видя. Пол отиде до бюфета и си наля чаша вода от гарафата, като през цялото време чувстваше погледа ѝ върху себе си.

— Е, сега вече всичко свърши.

— Би трябвало да се надявам, че е така — тръсна тя рязко главата си, седнала много изправена и с присвити устни. — Всъщност нека го кажем — крайно време беше.

— Знам, че не ти е било приятно, Ела — съгласи се той, — но трябваше да го преживеем.

— О, трябваше ли наистина? Така мислиш ти, но аз не съм на същото мнение. Всичко беше напълно излишно. Нещо повече. Напълно безполезно. И то е твое дело, Пол. Ти го започна. И продължи. Напук на всички. А какво получи в замяна? Нищо! Абсолютно нищо.

— Положително е нещо това, че каузата ни спечели.

— А каква е ползата за тебе? Чу как покриха и замазаха делото. Всички тези адвокати здравата се държат един за друг. Ще трябва да се

отнесеш до Парламента, за да получиш някаква сума пари. Пък дори да ги дадат, ти никога няма и да ги докоснеш.

Той се изчерви от възмущение, но си наложи да ѝ отговори без злост:

— Парите не ме интересуват. Никога не съм мислил за тях. Всичко, което исках, бе да реабилитирам баща си. И го направих.

— Тлъста добрина, няма що. Като гледам как се държи, мисля си, че по-голяма добрина щеше да му сториш, ако го беше оставил там, където си беше. Той се представи точно такъв, какъвто си е... пиян, отблъскващ старец.

— Ела!... Затворът го промени... Той невинаги е бил такъв!

— Е, сега пък е! Всичко това ми дойде предостатъчно. Стига ми, че е бил в затвора. Поне тогава беше изолиран. Хората не го виждаха, дори и не знаеха за него. Ами че той дори в съда си показва рогата. Затова съдиите се отнасяха с нас като че ли сме кал. Никога, през целия си живот не съм била толкова унижена и засрамена. Като си помисля само, какво биха казали порядъчните хора, ако разберат, че имам дори далечна връзка с такъв човек. Казвам ти направо — ако не беше ти, щях да си събера багажа и да се махна.

Пол виждаше, че тя беше напълно неспособна да разбере същността на нещата. Нито пък имаше и най-слабо признание за жертвите, които той беше направил, за борбата, която беше водил. Тя се съобразяваше само с вредите нанесени уж на фалшивата изтънченост, към която постоянно се стремеше и със загубите претърпени от суетността и самотниенето ѝ. И заради това го обсипваше с оплаквания и укори, които тя считаше за напълно оправдани, а това ги правеше още по-дребнави. Как можеше да бъде толкова глупав преди, че да поддържа дори и това слабо увлечение по хубавичкото ѝ лице, оградено като с ореол от болезнената ѝ религиозност?

Настана мълчание, което в светлината на предишния ѝ опит, тя изтълкува като белег на подчинение. Успокоена, че той не ѝ отвърна, тя заговори с по-мек тон на мъченица, която, макар и дълбоко наранена, е готова да прости по християнски.

— Добре тогава... събирай багажа си!

— Защо?

— Защото си тръгваме, глупчо. Няма какво да чакаме. Мистър Дън уреди сметката ни в хотела — така и беше редно, като се има предвид какво спечели от нас вестникът му. Ще вземем кораба в седем от Холихед.

— Аз не мога да го оставя. Ела.

Тя го погледна смаяна, после ужасена.

— Никога през живота си не съм чувала по-голяма безсмислица. Ти не се нуждаеш от него и той не се нуждае от теб. Още щом излезе от съда, той начаса се замъкна в някаква долнопробна кръчма. Е, нека си остане там. Когато се върне, ще разбере, че сме си отишли.

Той поклати глава.

— Аз няма да дойда.

Кръвта се качи в лицето ѝ. Очите ѝ засвяткаха.

— Ако не дойдеш, предупреждавам те, Пол, ще съжаляваш. Много неща изтърпях заради теб и нашата любов. Стигнах до тук, но не и по-нататък...

Докато тя продължаваше с укорите си, вратата се отвори. В стаята влязоха мистър Флеминг и майка му. И двамата бяха облечени за път. Пасторът отмести поглед от Пол към дъщеря си.

— Какво има? — попита той.

— О, всичко! — извика Ела. — След онова, което направихме за него, Пол има лице да заяви, че нямало да дойде с нас.

В очите на Флеминг се появи загриженост. През тези последни седмици и неговият душевен мир беше нарушен, станал жертва на постоянна вътрешна борба. Надяваше се да възроди Матри, да го очовечи, а въпреки всичките си усилия и молитви, не бе успял. Тежеше му поражението, притискаше го до самите корени на вярата му. А сега дъщеря му и Пол. Положението го поставяше в безизходица и тревога. Опита да се нагоди с изтъркани фрази, които почти бе започнал да презира.

— Не мислиш ли, че си направил достатъчно, момчето ми? Ти се потруди така... тъй благородно.

— О, да, Пол! — помоли го майка му с приглушен глас. — Трябва да дойдеш с нас.

— В края на краищата, от морална гледна точка, не си задължен да останеш. — Флеминг помисли малко, после компромисно

продължи: — Или може би... ако ние заминем сега... ти можеш да се завърнеш и по-късно.

— Ако той не дойде сега — вметна Ела, — горчиво ще съжaliaва.

— По-спокойно, Ела... — смъмри я Флеминг ядно. — Няма ли край твоята себичност?

Ала избухнала в гневен плач, тя вече не можеше да бъде удържана.

— Що се отнася до мен, това е краят. Означава, че него го е грижа повече за онзи зъл старец, отколкото за мен. Никога, никога повече няма да му проговоря.

Бледен и намръщен, Флеминг се мъчеше да събере нишките на мисълта си и да усмири дъщеря си. Напразно. Ела беше отишла твърде далеч в избухването и гнева си, за да се вслуша в думите му. А мисис Бърджис, напълно съкрушена от изпитанията, през които бе преминала напоследък, сега бе твърде отчаяна и унила, за да го подкрепи. Не желаше нищо друго, освен веднага да се махне, да замине от тук.

Най-сетне пасторът се отказа от борбата, успокои съвестта си и спаси достойнството си отчасти, като се приближи към Пол и продължително стисна ръката му.

След няколко минути вече си бяха отишли.

Пол едва можеше да повярва. Сякаш товар се смъкна от плещите му. Сам в стаята, той се отпусна в един стол с уморена въздишка на облекчение. Не беше обмислял предварително решението си да остане. Ала знаеше, че заради това решение, той никога нямаше да види Ела отново. Почувства се свободен.

Докато седеше неподвижен на стола, дочу тежки стъпки в коридора. След малко вратата се отвори и Матри бавно влезе в стаята.

Пол загледа баща си с изненада — обикновено едва след полунощ той с несигурни стъпки намираше пътя си към хотела. Сега Матри беше напълно трезвен, но изглеждаше някак уморен, със забавени движения и унила физиономия, необяснима след реабилитацията му. Смешният костюм, който при това и не му прилягаше добре, беше разпорен под мишниците и с лекета по реверите. Калното петно на коляното му, останало от предишно падане, беше само отчасти изчеткано. Придвижи се мудно до един стол, седна и стрелна Пол с поглед изпод разрошените си вежди.

Изглежда изчакваше сина си да заговори пръв, но когато Пол не каза нищо, след малко попита:

— Изметоха ли се онези?

— Да.

— Отървахме се. — После с нотка на обичайната си нелюбезност добави: — Тебе пък какво те задържа да се мотаеш тук? Предполагам, ще поискаш част от парите, когато ги получа, нали?

— Точно така — съгласи се спокойно Пол.

Беше открил, че това е най-добрият начин да отбива язвителните забележки на баща си. И наистина този отговор усмири Матри. Ала от време на време той стрелваше сина си с особен поглед, като хапеше устната си, сякаш се надяваше, че Пол ще му каже още нещо.

— Изгуби гласа си ли? — подхвърли въпроса си Матри, почти отчаян.

— Не.

— Вечерял ли си?

— Тъкмо се канех да поръчам нещо.

— Поръчай тогава и за мен.

Пол отиде до вътрешния телефон и поръча вечеря за двама — table d'hôte^[1]. Нарочно не каза нищо повече на баща си, а взе в ръка една книга, докато подреждаха масата.

Донесоха вечерята: супа, овнешко печено с грах и картофи, ябълков пай — всичко горещо под двойния похлупак. Двамата мълчаливо седнаха да се хранят. Матри ядеше с апетит по-слаб от обичайния и след малко като че ли и той го напусна. Без да довърши десерта си, стана от масата и се премести в креслото до камината. Напълни бавно и запали лулата, с която се беше сдобил напоследък. Слабите пружини на креслото бяха хлътнали под тежкото му тяло. Имаше вид на изнемощял старец.

— Не се ли чудиш, че се прибрах по-рано тази вечер? — попита най-сетне баща му. — Сега, след като представлението свърши, полагаше ми се да се позабавлявам малко.

— Не можеш да ме изненадаш с нищо — рече Пол.

Без да изоставя този безразличен тон, който знаеше, че ще предизвика Матри да продължи, Пол стана от масата и седна на стола от другата страна на камината.

— Омръзна ми тази тайфа, дето се бях помъкнал — заговори Матри с внезапна горчивина. — Все ме правеха на балама. Тупаха ме по рамото какъв велик съм бил, после си поръчваха пиене и ме оставяха да плащам всичко. Мръсна шайка използвачи. А най-лоши са жените. Хич не ги е грижа! Пукната пара не дават за мен. Измъкват ми и последния шилинг, че и ми се присмиват. Знаеш защо... Сега вече не ме бива за нищо... не могат да ме ползват за секс.

Настана тягостно мълчание, после, без да поглежда сина си, Матри продължи с безжизнен глас:

— Можеш да се досетиш какво е в пандиза... стотици мъже в разцвета на силите си... разделени, като отсечени от жените. Не е приятно да се мисли за това, а? Сексът е мръсна работа, щом се отнася за затворници. Разни комитети там... посещават затвора... лицемерно набожни копелета... дори и не помислят за това. Но, за бога, ако бяха вътре, щяха да мислят за секс и още как... Ден и нощ, седмица след седмица, месец след месец желанието те човърка, докато накрая мислиш, че ще полудееш. Лежиш нощем в килията и си фантазираш... представяш си... жена, която те чака отвън... хубава, млада, желае те... очаква те... накрая си готов да разбиеш стената с голи юмруци и да излезеш отвън... при нея. А сега, ето ме, наистина съм навън... каква демонична шега, а!... И откривам, че всичко е мъртво и погребано завинаги.

Изведнъж Пол с болка видя, че изпод каменната маска, по лицето на баща му се изписа човешка горест и мъка.

Матри изпусна дълбока въздишка.

— Всичко ми върви накриво в този живот. Всичко, до което се докосна. Дори това преразглеждане на делото. Каква лигавщина беше днес. То не ме удовлетвори. А всички тези лъскави адвокати с измисленото си красноречие. Защо, по дяволите, не ме оставиха да говоря аз? Само ми се надсмиваха скришом. Да, аз съм особняк... никъде не пасвам. От мене никога няма да има някаква полза. Свършено е с мен. Аз не убих никого. Те извършиха убийство, онези... които ме убиха... мен.

Лулата му беше изгаснала, лицето му посивя, а емоциите, които го бяха обзели, разтърсваха цялото му тяло.

Пол усети как сърцето му се размекна. Ала тази моментна слабост у баща му, този неочакван лъч надежда, бе твърде ценен, за да

бъде пропилян от равна нему слабост или ответна изява на чувства. С разтуптяно в гърдите сърце, Пол си наложи да отговори хладно:

— С теб положително още не всичко е свършено. — Изчака достатъчно, докато думите попиха в съзнанието на баща му. — Онова, през което си преминал, те е променило много. Ала поне на години ти не си старец. От теб зависи да приспособиш разбиранията си към живота и да вземеш от него онова, което действително е добро за теб.

— Нищо не е добро за мен — промърмори Матри. — Често ми минава през ум да свърша със себе си. Тази вечер, като минавах по моста над канала, позагледах се във водата и за малко не скочих.

— Би било прекрасен начин да ми се отблагодариш за всичко, което направих за теб.

Матри повдигна посивялата си глава, която бе свел ниско и хвърли крадешком поглед към сина си.

— Да — промълви той, — ти беше добър към мен. Наистина беше.

— Удави се, ако искаш — продължи Пол с режещ тон. — Избави се от трудностите си по най-лесния начин. Ала ми се струва, че има и друга, малко по-смислена идея. Скоро ще получиш кръгла сума пари. Да, да. Ще я получиш, независимо от това какво мислиш. Защо да не си купиш една малка ферма на село? Да живееш на чист въздух, да имаш собствен имот, собствени кокошки и яйца... да забравиш как да мразиш хората. На село здравето ти ще се възстанови... ще се подмладиш и по дух и по тяло. — Пол изведнъж повиши тона си. — Аз те извадих навън, нали? Изживей пълноценно поне годините, които ти подарих!

— Няма да мога — каза Матри с дрезгав глас.

— Да, ще можеш! — възкликна Пол. — Аз ще ти помогна. Ще се опитам да си намеря работа в някое училище наблизо. Да съм ти под ръка, ако потрябвам.

— Не... ти няма да го направиш... Ще го направиш ли наистина?

— Да!

Матри отново погледна крадешком сина си. Напуканите му устни потрепераха.

— Изцяло подкрепям идеята — промърмори той. — А сега искам да си легна вече.

Пол усети как сърцето му заби възторжено, като при голяма победа. Не можеше да каже какво бе накарало баща му да отстъпи. Знаеше само, че дори не беше се осмелявал да го очаква. Ала сега, макар и на несигурната още почва под краката си, той виждаше бъдеще и за двамата. Най-сетне намери оправдание на действията си и венец на усилията си, изтръгнати в момент на отчаяние. Не беше сгрешил, когато реши да изчака.

Погледна баща си в очите и с равен глас каза:

— Ще се почувстваш по-добре, след като се напиш.

Матри се изправи.

— На село — промълви той. — С пиленца и крава... ще бъде чудесно... но ще мога ли?...

— Да! — каза Пол отново, по-твърдо.

Матри се поколеба.

— Добре — рече той с дрезгавия си глас, отвори уста сякаш да каже още нещо, но спря. — Сега ще отида да си легна.

Замлъкна изведнъж като поразен от друга мисъл, вдигна глава и се загледа в някаква далечина. Гласът му прозвуча по нов начин — идващ отдалеч, човешки и странно плах и боязлив.

— Спомняш ли си... Пол... парка Джебзмънд... където пускахме хартиените лодки в езерото?

Погледна засрамено, с малко разкривено лице сина си и като отри с ръка своите възпалени и навлажнени очи, излезе от стаята с провлачената си походка.

[1] Общо, стандартно меню за деня, което се поднася веднага, без да се чака за приготвянето му (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Пол остана дълго във всекидневната. Ето че най-после можеше да изпълни плана си. Този план не беше идиличното видение от някогашните му мечти за селската къща, прикътана сред розите, на хълма над зелените поляни. Новата зрялост, която бе заменила сантименталното му юношество, го беше направила трезво практичен и малко скептичен към прибързания ентузиазъм. Трябваше да завърши учителското си образование, не в Белфаст — това сега беше немислимо — а в някой от по-малките провинциални университети в Англия. Може би в Дюръм, където таксите бяха умерени, а обучението превъзходно. В покрайнините на този северен град сигурно би намерил някакво жилище, дори съвсем скромно, което да приюти и двамата, с парче земя, което баща му да обработва и от което да получава стимули за живот. Би ли могло да бъде постигнато това възраждане? Пол не знаеше. Беше чувал за хора, излезли от затвора след дълги присъди — петнайсет, двадесет, дори трийсет години. Тези хора бяха успели отново да поведат напълно нормално съществуване, което ще рече да се изгубят в човешкото море и да доживеят една сънено спокойна и монотонна старост. Ала те, разбира се, не са били несправедливо осъдени.

Бързо, преди чувството за несправедливост отново да го загложди, Пол се изправи на крака. Би желал нищо да не смуцава повече новото чувство на спокойствие и ведрина, което беше заместило яростното му негодувание срещу закона. Още не беше късно и преди лягане искаше да се поразходи. Угаси лампата, с тихи стъпки премина по коридора, за да не събуди Матри, и слезе по стълбището долу.

Северният ден бе започнал да расте и последната дневна светлина, сякаш неохотно, все още се бавеше да отстъпи на нощния мрак. Въздухът беше топъл и тих. Развълнуван от красотата на припадащия здрач, Пол се отдалечи от хотела.

Мислеше да се поразходи безцелно, без посока, но въпреки че маршрутът му беше обиколен, не се изненада, когато след половин час

се озова в познатата околност на Уеър Плейс. Спря се пред квартирата на Лена и от отсрещния тротоар, облегнат на желязната ограда, впи поглед в празните, неосветени прозорци на необитавания горен етаж.

Дните на смазваща несигурност бяха отминали, нервите му вече не бяха изопнати до скъсване както преди. Освободен от фиксидеята, която го беше обладала, най-сетне можеше да оцени по съвест всичко, което Лена беше направила за него. Сега разбираше, че без нейната безкористна помощ, баща му все още щеше да е в Стоунхийт, а той самият едва ли би оцелял. Парна го остро съжаление, че е бил така безчувствен, така неблагодарен, заедно с внезапен, почти непоносим копнеж да я види отново. Ако само можеше да се появи тя в този момент от сенките — гологлава, със старата си мушама, закопчана до шията, с хлътнали бузи и замислена, тъй щедра и скромна, така небрежна към себе си и същевременно излъчваща онази северна свежест, посипана като роса по кожата ѝ.

Как по детински се беше отнасял с нея, колко незряло беше отдръпването му, когато научи за безчинството, лишило я от девственост. Сега можеше спокойно и трезво да мисли за онзи злодейски акт на оскверняване, чиито подробности възбуждаха у него само сляп, безсилен гняв преди. А сега, тъкмо поради онова насилие, той изпитваше още по-голяма нежност към нея.

Откъм кулата Уеър прозвучаха единайсет бавни удара. Лунният сърп на небето се спусна още по-ниско, а Пол все не помръдваше, загледан нагоре към трите празни прозореца. По екрана на въображението му минаваха сцена след сцена. Макар да я нямаше там, никога не я беше виждал така ясно, както в този самотен час. Все повече и повече у него растеше предчувствието, че скоро отново ще бъдат заедно. Потисна импулса да се обади на мисис Хенли — тя с охота би го приела за довереник. Вместо това, утре щеше да отиде при Дън и вземе от него адреса ѝ. Представи си ярко и живо обстоятелствата, които щяха да му помогнат да я намери и мисълта го изпълни с такова щастие, сякаш моментът вече бе настъпил.

Най-сетне бавно си тръгна. По оживената улица движението бе замряло, магазините отдавна затворени, но по ъглите тук-таме все още имаше вестникарчета с последните издания на вестниците. Смътно — вече му се гадеше от всякакви сензации — Пол дочуваше виковете им през цялата вечер, но не им обръщаше внимание. Сега, като минаваше

под една улична лампа, погледът му все пак се прикова върху един плакат, развяван от парцалив хлапак. Спря се, върна се няколко крачки назад, подаде монетата на момчето и поднесе броя на „Кроникъл“ под мъждукащата светлина. На първата страница видя три печатни реда, леко размазани и очевидно вмъкнати допълнително. На Ашоу Теръс полицията беше разбила вратата на апартамента и бе намерила Осуалд, обесен на тръбата за светилния газ.

Пол бавно дойде на себе си.

— Бедният нещастник — изрече той на глас. — Обеща ми, че ще се махне далеч, далеч от тук... и го е сторил!

Това възклицание, произнесено с прошка и тъга, сякаш го пречисти от напластената горчивина и последните въгленчета на омразата. Пое дълбоко дъх. Нощният въздух бе влажен и хладен. От близката хлебарница, където мъжете вече се трудеха, долетя ароматът на топъл хляб. Луната бе залязла, но над покривите няколко ярки звезди бдяха над заспалия най-сетне град. Незнайно защо, сърцето на Пол се изпълни с нов възторг. На път към хотела ускори крачките си.

За пръв път от много месеци, той усети сладкия вкус на живота и обещанието, с което идваше утрото.

Издание:

Арчибалд Кронин. Отвъд бездната

Английска. Първо издание

ИК Инфо Спектър, Стара Загора, 1994

Художник: Николай Демеров

Издател: Владимир Владимиров

ISBN: 954-8205-03-3

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.